

Verhandeling over de herziening van den Code pénal in België

<https://hdl.handle.net/1874/298932>

2

SPECIMEN JURIDICUM INAUGURALE
DE
CODICIS POENALIS FRANCICI
IN BELGIO MERIDIONALI REFORMATIONE,

QUOD

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

GEORGII GUILIELMI VREEDE,

JUR. ROM. ET HOD. DOCT. ET PROF. ORD.,

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS JURIDICAE DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus

SUMMISQUE IN

JURE ROMANO ET HODIERNO HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

IN ACADEMIA RHENO-TRAJECTINA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI, SUBMITTIT

CAROLUS ANTONIUS MARCHANT JR.,

Vadensis.

A. D. XXI M. FEBRUARII, A. MDCCCLXI, HORA I.

TRAJECTI AD RHENUM,
APUD J. G. BROESE.

MDCCCLXI.

THE HISTORY OF THE
COURT OF GREAT BRITAIN
IN THE REIGN OF KING GEORGE THE THIRD

BY
MRS. HENRIETTA MARSHALL
VOL. I.

LONDON:
PRINTED BY R. BENTLEY, ST. MARTIN'S LANE,
IN THE STRAND, NEAR CHURCH LANE,
1784.

ALBION'S HISTORY, &c.
LONDON:
PRINTED BY R. BENTLEY, ST. MARTIN'S LANE,
IN THE STRAND, NEAR CHURCH LANE,
1784.

THE HISTORY OF THE
COURT OF GREAT BRITAIN
IN THE REIGN OF KING GEORGE THE THIRD
BY
MRS. HENRIETTA MARSHALL
VOL. I.

VERHANDELING

OVER DE

HERZIENING VAN DEN CODE PÉNAL

IN BELGIË.

VERHANDELING

SCHEIDING VAN DE RECHTEN

OVER DE

HERZIENING VAN DEN CODE PÉNAL

IN BELGIË.

IN BELGIË.

DE WETENSCHAAPLIJKE

VERHANDELING

OVER DE

HERZIENING

DE WET

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

IN BETREFFING

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

IN BETREFFING

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

DE WET

DE WET VAN 18 DE JUNI 1831

VERHANDELING
OVER DE
HERZIENING VAN DEN CODE PÉNAL
IN BELGIË.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCHE EN HEDENDAAGSCHE REGT

DOOR

C. A. MARCHANT Jr.

UTRECHT,
J. G. BROESE.
1861.

VERBAANDEELING

DEEL III

HERZIJNING VAN DEN CODE PÉNAL

IN BRUGIE.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

OM DE ERSTENDE GRADUS

IN RECHT

DOOR HET WOLLENDIJK EN BRUGESCHEN HOOGESCHOOL

1831

W. A. M. VAN DER

BRUGES

GEDRUKT BIJ GIEBEN & DUMONT.

1831

AAN MIJNE OUDERS.

ANN UNK OBBERS

Sinds eene halve eeuw ongeveer verkeert ons Koninkrijk ten opzichte van de Strafwetgeving in een' provisionelen toestand.

Terwijl het Best. van den Souvereinen Vorst van 11 Dec. 1813 de Strafbepalingen van den Code pénal „voor dit land ongeschikt en alzoo geheel ondoelmatig” verklaarde en bepaalde, dat dit Wetboek, behoudens eenige „veranderingen en modificatiën bij provisie en tot dat daaromtrent nader zou zijn voorzien, kracht van Wet zou blijven behouden;” terwijl de Grondwet van 1815 (art. 163) beloofde: „Er zal worden ingevoerd een algemeen Wetboek van lijfstraffelijk regt” en de tegenwoordige (art. 16A) verzekert: „Er is een algemeen Wetboek van Strafrecht,” blijft de natie in weêrwil van dit alles bij voortduring onderworpen aan een vreemd Strafwetboek, treurig overblijfsel van een vernederend tijdperk harer geschiedenis; een Strafwetboek, waarvan Hogendorp zeggen mogt: „het is in vele opzichten een versfoeijelijk gedenkstuk van overweldiging en dwingelandij.”

Wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat ons Strafrecht bij een tal van bijzondere Wetten van vroegere of latere dagteekening allen zamenhang mist en in een' staat van verwarring is gekomen; dat geene der menigvuldige pogingen tot hervorming met den gewenschten uitslag werd bekroond; dat de behoefte daaraan hoe lang zoo dringender wordt en sommigen niet zonder reden beginnen te wanhopen, of zij haar ooit vervuld zullen zien, dan dunkt ons is er grond tot de vraag: of het niet raadzaam zoude zijn den weg tot heden bewandeld voor een' anderen te verlaten?

In het Koninkrijk België geldt nog evenals bij ons de fransche Code pénal, maar ook daar heeft zich de behoefte aan hervorming geopenbaard; ook daar werd voorlang naar een beter, naar een eigen Strafwetboek reikhalzend uitgezien. De herziening van de Strafwetgeving is een der punten door de Grondwet vastgesteld. Diensvolgens werd de zaak in 1834 ondernomen, maar tot geen goed einde gebragt, omdat men meer verlangde dan gegeven werd. In het jaar 1848 werd eene nieuwe poging in het werk gesteld, en ditmaal met beter gevolg. De Koning vertrouwde het herzieningswerk toe aan eene Commissie uit mannen van de wetenschap en de praktijk gekozen. Aanstonds toogde deze aan den arbeid en reeds in 1849 was een Wetsontwerp in gereedheid, hetwelk de drie eerste Hoofdstukken van een eerste Boek bevatte; in het volgende jaar werd een ander Wetsontwerp de overige Hoofdstukken inhoudende bij den Minister ingediend. In het jaar 1857 werd een nieuw Wetsontwerp zamengesteld bevattende de twee eerste Titels van een tweede Boek, en in het daaropvolgende jaar had de Commissie hare taak voleindigd. Hoewel nu de arbeid dezer Commissie, voor een deel althans, stuksgewijze

onder het oog der *Vertegenwoordiging* werd gebragt, was de herziening geene partiële; zij strekte zich uit over den ganschen *Code pénal* en greep zoo diep in, dat dit *Wetboek* tot een geheel ander vervormd werd en eene geheel nieuwe gedaante kreeg. De reden, waarom men niet op eens een volledig *Ontwerp* van *Strafwetboek* aan de overweging der *Kamer* onderwierp, ligt hierin, dat men verkieslijk achtte hare werkzaamheden niet te overladen en slechts zooveel te-gelijk bij haar in te leveren, als in een zitting-jaar kon worden behandeld. De *Commissie* mag zich overigens in eene gelukkige uitkomst verheugen, daar zij weldra aan *België* een nieuw *Strafwetboek* zal hebben geschonken.

Met het oog op onzen toestand, meenen wij, dat de weg door onze zuidelijke naburen gevolgd om tot een goed einde te geraken, de aandacht wel waardig is. Wij zouden met bescheidenheid in bedenking willen geven, of er niet meer kans op een' zoolang gewenschten uitslag zou bestaan, indien men het geliefkoosd denkbeeld van een nationaal *Strafwetboek* naar de gewone voorstelling, liet varen en zich bepaalde tot eene herziening van den *Code pénal* in den geest en op de wijze als die in *België* werd tot stand gebragt. Wierd de taak aan eene *Staatscommissie* opgedragen, men zou althans dit voordeel hebben, dat zij geregeld kon worden afgesponnen; wat van *Ministers* bij het wisselvallige hunner betrekking te verwachten is, heeft de ervaring geleerd. Kundige en geschikte leden voor zulk eene *Commissie* kan men hier immers evenzeer vinden als in *België*.

Of zou het volstrekt noodzakelijk zijn een geheel nieuw *Strafwetboek* zamen te stellen buiten den *Code pénal* om? „Partout où existe une législation corrigible „zegt *Rossi*” il y aurait folie..... de mettre à

côté ce que l'on possède, ce qui est connu, pratiqué, infiltré, si l'on peut s'exprimer ainsi, dans les moeurs et les habitudes nationales, par l'envie de faire du nouveau ou d'opérer, comme on dit, méthodiquement 1)."

Deze woorden zijn althans in zoo verre op den Code pénal toepasselijk, als dat Wetboek voor verbetering vatbaar mag heeten. In onze verhandeling kan men overvloedig het bewijs hiervan vinden.

Mogt men een bezwaar tegen het denkbeeld van herziening putten uit de woorden van onze Grondwet, welke op de vervaardiging van een nieuw Strafwetboek schijnen te doelen, wij zouden antwoorden, dat wij eene herziening genoemd hebben in den geest van die, welke in België heeft plaats gehad, en na zulk eene op breede schaal, behoeft men niet te spreken van een' gewijzigden of verbeterden Code pénal, maar heeft men regt van een nieuw Strafwetboek te gewagen.

De zaak is van zoo groot gewigt, dat wij ons gelukkig zouden rekenen, indien ons proefschrift slechts dit resultaat medebragt, dat de aandacht van deskundigen er op gevestigd wierd.

Eene opmerking omtrent den aard van onzen arbeid schijnt ons niet overbodig.

Het lag in ons plan het herzieningswerk van de belgische Staatscommissie in zijn geheel te doen kennen. Daarbij moesten wij ons echter zekere grens stellen, welke niet mogt worden overschreden, zou niet ons proefschrift eene al te groote uitgebreidheid bekomen. Dat die beperking noodig was zal niemand bevreemden, die eenigzins bekend is met den rijken inhoud en niet geringen omvang van de bouwstoffen, waarvan wij ons hadden te bedienen. Van daar, dat wij naar beknoptheid

1) Rossi, Traité de dr. pén. — Brussel 1852, bl. 488.

moesten streven en meermalen gedwongen waren ons te onthouden van eene ontwikkeling, waarin wij gaarne zouden zijn getreden.

Nog zij het mij vergund mijnen hooggeachten Leermecsters bij het verlaten der Hoogeschool mijn' dank te brengen voor hetgeen zij allen door hun voortreffelijk onderrigt tot mijne wetenschappelijke vorming hebben bijgebracht, hun vooral van wie ik daarenboven zoo vele blijken van bijzondere welwillendheid ontvangen mogt.

Uw naam mag hier niet onvermeld blijven, hooggeschatte Vreede! Aan U ben ik zeker niet het minst verplicht. Was ik steeds met bewondering vervuld voor Uwe ontzaggelijke geleerdheid, ik leerde U liefhebben en hoogachten om Uwen edelen, reinen zin voor vrijheid, recht en waarheid. Moge Uw voorbeeld, wanneer ik de maatschappij zal zijn ingetreden, mij voortdurend voor oogen staan! Ontvang mijn' dank voor de bewijzen van vriendschap, die ik van U heb ondervonden, voor de lessen, die ik van U hooren mogt, en voor de belangstelling in mijn proefschrift getoond!

Eindelijk heb ik den HoogWelGeboren Heer Baron De Crassier, lid van het Hof van Cassatie in België, mijne erkentelijkheid te betuigen voor de heuschheid, waarmede Hij mij de noodige bouwstoffen voor mijnen arbeid wel heeft willen verschaffen.

I N H O U D.

	Bladz.
INLEIDING.	
EERSTE AFDEELING.	
ALGEMEEN GEDEELTE VAN HET ONTWERP. (Boek I).	
HOOFDSTUK I. Verdeling en strafstelsel van het Ontwerp....	11.
HOOFDSTUK II. Over de poging.....	45.
HOOFDSTUK III. Over herhaling van misdrijf.....	53.
HOOFDSTUK IV. Over zamenloop van misdrijven.....	67.
HOOFDSTUK V. Over medepligtigheid.....	78.
HOOFDSTUK VI. Over regtvaardigende, versoehende en verzachtende omstandigheden.....	99.
TWEEDE AFDEELING.	
BIJZONDER GEDEELTE VAN HET ONTWERP. (Boek II).	
HOOFDSTUK I. Classificatie der misdrijven.....	114.
HOOFDSTUK II. Over misdrijven tegen de veiligheid van den Staat.....	120.
HOOFDSTUK III. Over misdrijven, welke inbreuk maken op het gezag der gestelde magten en op de regten door de Constitutie gewaarborgd, alsmede op de internationale betrekkingen.....	128.
HOOFDSTUK IV. Over misdrijven tegen het openbaar vertrouwen (foi publique).....	135.
HOOFDSTUK V. Over misdrijven tegen de openbare orde gepleegd door ambtenaren of geestelijken in hunne bediening.....	146.

Bladz.

HOOFDSTUK VI.	Over misdrijven tegen de openbare orde gepleegd door bijzondere personen.....	157.
HOOFDSTUK VII.	Over misdrijven tegen de openbare veiligheid.	167.
HOOFDSTUK VIII.	Over misdrijven tegen het gezin (l'ordre des familles) en de openbare zedelijkheid.....	177.
HOOFDSTUK IX.	Over misdrijven tegen personen.....	190.
HOOFDSTUK X.	Over misdrijven tegen eigendommen.....	226.
HOOFDSTUK XI.	Over politie-overtredingen.....	251.

VERBETERINGEN.

Bladz.	3	regel	10 v. o.	in de noot	<i>staat:</i>	de Besl.	<i>lees:</i>	later volgden de Besl.
»	23	»	11 v. b.	<i>staat:</i>	Zij		<i>lees:</i>	Men
»	27	»	3 v. o.	»	de		»	den
»	31	»	8 v. b.	»	teregstelling		»	teregstelling
»	43	»	15 v. o.	»	21		»	25
»	51	»	9 v. o.	»	punissable		»	punissable
»	76	»	6 v. b.	»	soit enz.		»	soit avec un ou plusieurs délits, soit enz.
»	104	»	2 v. b.	»	état démence		»	état de démence
»	124	»	5 v. b.	»	agréé		»	agréée
»	125	»	8 v. o.	»	werd		»	wordt
»	126	»	8 v. o.	»	wordt		»	werd
»	128	»	14 v. o.	»	rélatifs		»	relatifs
»	142	»	8 v. o.	»	niet		»	wel
»	143	»	13 v. o.	»	Op voorstel enz.		»	Het voorstel van de Commissie der Kamer om hierbij een minimum en maximum van 26 tot 500 en van 500 tot 4000 frs te bepalen, werd niet aangenomen.

INLEIDING.

Toen de zuidelijke Nederlanden in het jaar 1794 bij de fransche Republiek werden ingelijfd, was de invoering der fransche wetgeving hiervan het onmiddellijk gevolg. Wanneer men de Criminele Ordonnantiën van Filips, door bevoegde regters ¹⁾ zoo verschillend beoordeeld, en het Reglement van Jozef II, door Legravcrend „un monument de sagesse et de philanthropie” genoemd ²⁾, uitzondert, dan werd aan deze gewesten hiermede de eerste algemeene wetgeving geschonken.

Zij bestond aanvankelijk uit het *Décret sur la police municipale et correctionnelle*, de *Loi concernant la police de sûreté, la justice criminelle et l'établissement des jurés*, de *Loi en forme d'instruction pour la procédure criminelle*, en den *Code pénal*, alle dagteekenende van het jaar 1791; waarbij later nog kwam de *Code des délits et des peines* van 3 Brum. an IV. Met het jaar 1811 werden deze wetten buiten werking gesteld door de invoering van den

1) Men zie o. a. de beoordelingen van Bavius Voorda (De Crim. Ordonn. van Koning Filips. Inl. blz. 19), Pestel (Comment. de Rep. Bat. I. blz. 338), Bilderdijk (Gesch. des Vaderl. VI, blz. 106 en volg.), en M. C. van Hall (Regtsg. Verh. en Geschr. blz. 107). Zie ook Nypels. Les Ordonn. crim. de Phil. II.

2) Zie Legraverend. *Traité de la législ. crim. en France*. Par. 1823. Deel I. Introd. blz. 6. Dit Reglement is echter nooit in werking getreden.

nieuwen *Code pénal* en den *Code d'instruction criminelle*, welke nevens vele bijzondere wetten nog heden de strafwetgeving in België uitmaken.

Beschouwt men den arbeid der Nationale Vergadering met een' blik op de vroegere gesteldheid van wetgeving en regtsbedeeling in Frankrijk, dan erlangt men dra de overtuiging, dat die arbeid eene ware weldaad was.

Sedert straffe men niet dan waar het belang van de maatschappij het vorderde en deed men met zekerheid kennen, wat als overtreding moest worden aangemerkt. Had het valsche begrip van de straf, als ware zij eene wraakneming wegens het gepleegde kwaad, vroeger tot barbaarschheid en onregtvaardigheid verleid, men streefde nu naar een strafstelsel in overeenstemming zoowel met de eischen der gerechtigheid, als met de meerdere zachtheid van de zeden. Regterlijke willekeur werd gebannen; geen vonnis of het moest de gronden inhouden, waarop de veroordeeling berustte. Den beschuldigde gunde men het regt der verdediging, en openbaarheid werd regel.

De wetgever van 1810 maakte zich dien arbeid te nutte met verbetering van hetgeen deze in zijn oog behoefde en met ter-zijde-stelling van hetgeen hem verwerpelijk toescheen. En men mag zeggen, dat deze wetgeving in menig opzigt de voorkeur verdient boven die van de republiek; dat zij echter van grove gebreken niet vrij is, werd menigmaal aangetoond.

Wij wijzen slechts op het hoofdbeginsel. Evenals de wetgever van 1791 ging hij uit van intimidatie ¹⁾. En daarbij valt op te merken, dat terwijl eerstgenoemde hoewel dat beginsel vasthoudende de straffen verzachtte, deze

1) Karakteristiek zijn de woorden van Target: «La gravité des crimes ne se mesure pas tant sur la perversité qu'ils annoncent, que sur les dangers qu'ils entraînent.» Zie Locré. *Législ. civile, commerc. et crimin. de la France*, Deel XXIX, blz. 8.

zoo weinig dit voetspoor volgde, dat de verzwareing van de doodstraf, de altijddurende straffen en de verbeurdverklaring van goederen onder hem wederom herleefden.

Tijdens de vereeniging van Noord- en Zuid-Nederland onder den Souvereinen Vorst en lateren Koning Willem I bleef de Code pénal van 1810, behoudens enkele wijzigingen, gelden ¹⁾.

Bij Besluit van 14 April 1814 was in het Noorden eene Commissie benoemd tot het ontwerpen van een Strafwetboek, dat het fransche vervangen zou. Nadat haar arbeid in 1818 bij den Raad van State was ingediend en door dat ligchaam onderzocht, legde de Minister van Justitie in 1827 het Ontwerp aan de Kamer voor.

Naauwelijks was het bekend geworden, of het werd en uit het Noorden en uit het Zuiden aangevallen en bestreden. Mogt het afkeurend oordeel niet altijd onpartijdig heeten en soms door staatkundige gevoelens en hartstogten zijn geleid; toch werd het ook door geachte, bevoegde en onbevooroordeelde mannen uitgesproken. De tijding dat de Minister dit Ontwerp had ingetrokken, stelde weinigen te leur.

Met Den Tex kan men zeggen, dat het *multa bona mixta*

1) Daartoe behooren het Besl. van 9 Sept. 1814, betreffende reclusie, dat van 20 Jan. 1815, aangaande tijdelijken dwangarbeid; de Wet van 28 Sept. 1816, op het beledigen van vreemde Mogendheden; de Besl. van 16 Oct. 1830, van 20 Julij 1831 en de Wet van 6 April 1847 op de dronkpers; het Besl. van 22 Oct. 1830, houdende afschaffing der *surveillance de la haute police*; het Besl. van 11 Febr. 1831, houdende afschaffing van den burgerlijken dood; de Wet van 29 Febr. 1832, houdende wijziging van de art. 68 en 388 van den Code pénal; de Wet van 5 Junij 1832 op de muntschennis; de Wet van 31 Dec. 1836, betreffende het toezigt der policie op ontslagen gevangenen; de Wet van 15 Mei 1838 op de Jury; de Wet van 31 Dec. 1849, houdende afschaffing van het brandmerk, enz.

malis bevatte, maar twijfelachtig is het of het goede wel opweegt tegen het kwade ¹⁾. Dat het Ontwerp in het algemeen gedeelte verbeteringen invoerde, met name wat betreft de straf van de poging en de leer van de medepligtigheid, valt niet te ontkennen. Ook in het bijzonder gedeelte treft men menige bepaling aan, welke de voorkeur verdient boven den Code pénal. Maar aan den anderen kant moest het strafstelsel van het Ontwerp onbepaald worden afgekeurd. De straffen zijn onmatig streng en dikwijls zonderling toegepast; daarbij werd den regter eene ruimte gelaten, welke buitensporig mag worden genoemd. Vergeefs zoekt men naar eene behoorlijke indeeling en rangschikking der misdrijven en niet zelden stuit men op eene redactie, welke verre van onberispelijk is.

De straffen zijn behalve den dood: geesseling en brandmerk, enkcl geesseling, het zwaaijen met het zwaard over het hoofd, te-pronk-stelling, eerloosheid, gevangenis, uit-en inbauning enz.; waarvan de laatste benevens schavotstraf, en dus niet gevangenisstraf tot regel werd aangenomen. Geldboete is mede eene geliefde straf ²⁾.

Tot eene proeve van de toepassing der straffen strekke, dat de doodstraf onder anderen bedreigd werd tegen brandstichting en tegen poging daarvan, ja zelfs bij medepligtigheid aan de poging; zoo ook tegen diefstal met verzwarende omstandigheden (art. 259 en volg., 318).

1) Zie Bijdr. tot Regtsg. en Wetg. door Den Tex en Van Hall, Deel III, blz. 395.

2) »Geen der nieuwere wetboeken,» zegt Mittermaier, »bevat zulk eene monsterkaart van straffen, als het voor ons liggende Ontwerp; men moet ook bekennen, dat dit strafstelsel het goedkoopste is, zoodat menig financier aan dit Ontwerp boven alle andere de voorkeur geven zal; maar eene andere vraag is deze: wat zullen Strafrecht en Criminele Politiek hierop zeggen?» Bijdr. tot Regtsg. en Wetg. door Den Tex en Van Hall, Deel III, blz. 574.

Op het moedwillig toebrengen van zware verwonding door slagen, zonder oogmerk om te dooden, werd geesseling en brandmerk gesteld (art. 225, 232).

Het verplaatsen, wegnemen of onkenbaar maken van grensscheidingen werd met geesseling of eerloosheid bedreigd (art. 372). Uit- en inbanning vinden wij bedreigd bij manslag in drift, bij verwonding, bij diefstal enz. (art. 183, 225, 289 tot 293).

Dat den regter eene buitensporige ruimte gelaten werd, blijkt hieruit, dat hij nu en dan te kiezen heeft tusschen doodstraf, schavotstraf, gevangenisstraf, uitbanning en geldboeten (art. 145, 266, 426, 444).

Bij de bewerking van het Ontwerp had men het Crimineel Wetboek van 1809 tot grondslag genomen, hetwelk niet veel anders was dan eene codificatie van de bestaande wetten en costumen, welke men met de noodige wijzigingen tot eene algemeene wet verhief ¹⁾. Behalve dat dit Wetboek met het oog op het Ontwerp van 1804 vervaardigd was en daaruit veel had overgenomen, dat als te leerstellig had moeten worden ter-zijde-gelaten, was het ook gegrond op het oude beginsel van afschrik.

1) In zijne Aanspraak tot de Wetgevende Vergadering den 18^{den} Nov. 1808, zeide de Koning: »Het Criminele Wetboek en het Code Napoleon, voor Holland geschikt, zullen insgelijks aan U worden overgebracht; en Wij hopen, dat Gij, nevens de geheele natie uit deze belangrijke stukken zult zien, dat volstrekt de eenige geest, welke bij derzelve zamensstelling, herziening en onderzoek is werkzaam geweest, die van het welzijn Onzer onderdanen en van de bewaring der nationale zeden en gewoonten geweest is, en dat Wij dus minder beoogd hebben, nieuwe wetten aan het Rijk te geven, dan de van ouds in hetzelfde gebruikelijke wetten en gewoonten, voor al de Departementen en voor al onze onderdanen dezelfde te doen zijn.» Zie het Crim. Weth. voor het Kon. Holl. met eene Inleid. en Aanmerk. door J. M. Kemper. Inleid. blz. 118. Men zie ook over dit Wetboek de *Thémis ou Bibl. du Juriscons.* blz. 201 en volg.

Beide feilen worden in het Ontwerp wedergevonden; beide had men kunnen vermijden. Maar men ging niet te rade bij de wetenschap, noch bij de openbare meening. »Ce n'est que dans le Royaume des Pays-Bas, comme anciennement dans la République Batave et le Royaume de Hollande, qu'on a fait un secret de la codification" zegt Meyer ¹⁾. Overigens drukte het Ontwerp geheel de beginselen van den Minister van Justitie uit, die naar wij mogen opmaken uit eene verklaring in 1836 bij de behandeling van het Ontwerp van Wetboek van Strafvordering afgelegd, nog altijd was trouw gebleven aan de school waarin hij was opgeleid ²⁾.

Intusschen bleef eene levendige behoefte naar hervorming van de Strafwetgeving bestaan.

Het jaar 1830 bragt de afscheiding van de zuidelijke en noordelijke Nederlanden mede en de geboorte van het tegenwoordige Koninkrijk België. Het Nationaal Congres schonk het weldra eene Constitutie en in het slotartikel hiervan zien wij erkend, dat het is „nécessaire de pourvoir, dans le plus court délai possible, à la révision du Code pénal."

Reeds in 1832 gaf de Minister van Justitie hieraan uitvoering en bragt een Ontwerp van 23 artikelen in gereedheid, waaromtrent hij het gevoelen der verschillende Hoven inwon. Zooals te verwachten was achtte men de voorgestelde wijzigingen onvoldoende, maar wees te gelijk op de fransche Loi modificative als een voorbeeld ter navolging.

De Minister Lebeau volgde den aangewezen weg en diende den 1sten Aug. 1834 een Ontwerp bij de Kamer in, hetwelk met het oog op genoemde wet zamengesteld

1) Zie Meyer. De la codific. en gén. et de celle de l'Anglet. en part. blz. 234, noot 1.

2) Zie Voorduin, Wetb. van Strafvord. op art. 99, blz. 467.

in beginsel en strekking geheel er mede overeenkwam. De bepalingen van den Code pénal, welke het dringendst wijziging behoeften werden daarbij veranderd; de straffen, welke te streng waren, verzacht. — Tevens werden art. 341, 345, 347 en 351 van den Code d'instruction criminelle door andere vervangen en werd de beoordeeling der verzachtende omstandigheden aan de Jury opgedragen.

Het Ontwerp wilde de doodstraf in 18 artikelen van den Code pénal hebben afgeschaft, en waar zij behouden bleef werd hare toepassing aanmerkelijk beperkt 1). Bij enkel politieke misdaden werd zij door de straf der *détention*, d. i. opsluiting in eene vesting vervangen. Wij vinden haar toch nog behouden, waar zij veilig kon worden gemist, b. v. als verzwaring wegens herhaling van misdrijven.

De straf van alijdurenden dwangarbeid zou volgens het Ontwerp bestaan in opsluiting in eene *maison de force*. Na het vertrek van de Franschen waren de *bagno's* feitelijk opgeheven. Bij Besl. van 4 Nov. 1821 werd bepaald, dat veroordeelden tot dwangarbeid hunne straf zouden ondergaan in *maisons de force*. Het Ontwerp bepaalde eene cellulaire opsluiting van 1 tot 6 maanden voor ter-dood-veroordeelden wier straf in die van hechtenis veranderd was. Op die wijze zou met het cellulair stelsel de proef genomen worden.

Terwijl de kaak, deportatie, verbanning en *surveillance de la haute police* werden afgeschaft, behield men nogtans te-pronk-stelling bij dwangarbeid. Vooral bij levenslangen achtte de Minister haar nuttig. » Elle a alors l'effet de mettre entre la société et le condamné une barrière, qui rend tout rapprochement difficile 2). » Toch maakte hij

1) De Code pénal van 1810 bedreigt de doodstraf in 27 gevallen. Door de Loi modificative werden deze met 5 verminderd.

2) Zie Exp. des mot. op art. 22.

eene uitzondering voor zwangere vrouwen en minderjarigen; want »il ne faut pas détruire en eux par un fatal découragement tout un long avenir d'amélioration 1),» alsof dit van deze alleen gold. De *surveillance de la haute police* reeds bij Besl. van 22 Oct. 1830 afgeschaft, werd vervangen door een bijzonder toezigt der policie en het verbod om in bepaalde plaatsen zich te vertoonen. Men behield de ontzetting van burgerschapsregten en liet haar in zekere gevallen van gevangenisstraf verzeld gaan.

De poging »manifestée par un commencement d'exécution, si elle n'a été suspendue que par des circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur» werd gestraft met de straf volgende op die tegen de volvoerde misdaad bedreigd; terwijl zij met deze gelijk gesteld werd als zij was »consommée par des actes tels, qu'il n'est plus au pouvoir de son auteur d'en arrêter les effets.»

De straf voor medepligtigen was dezelfde als voor de daders, maar voor helers werd de doodstraf afgeschaft en de overige straffen één trap verlaagd, ten ware zij al de omstandigheden van de misdaad hadden gekend 2).

Het niet-aangeven van misdaden hield op strafbaar te wezen.

In art. 304 van den Code pénal schrapte men het woord *délit* en onderscheidde in art. 309 of de slagen en kwetsuren met of zonder den wil om te dooden waren toegebracht, met bepaling van een' termijn van 40 dagen voor den eventuelen dood. Evenzoo werd onderscheid gemaakt tusschen *attentat à la pudeur* en *viol* en het geval dat eerstgenoemd misdrijf zonder geweld heeft plaats gehad.

In alle artikelen werden de straffen verminderd; wij

1) Zie Exp. des mot. op art. 23.

2) Men herinnere zich hier de zaak van Clasina Pasman, door Napoleon op St. Helena herdacht. Zie Meyer, De la codif. blz. 183.

noemen slechts de bepalingen omtrent valsche munt, kindermoord, brandstichting in tot bewoning dienende huizen; voor welk laatste feit de Loi modificative de doodstraf behouden had. Maar waar het noodig was werd de straf ook verzwaaard; dit had bijv. plaats bij schennis van domicilie en van brieven aan de post toevertrouwd; hier-tegen werd niet alleen geldboete maar ook gevangenisstraf bedreigd.

Men volgde grootendeels de fransche Loi modificative, en schoon de herziening van den Code pénal bij dit Ontwerp verder reikte, zij ging weinig dieper ¹⁾. Waarom men haar niet verder heeft uitgestrekt, is moeilijk te verklaren, aangezien de bezwaren, welke dit voor Frankrijk beletten, niet bestonden voor België ²⁾. Intusschen is de meening niet ongegrond, dat, al had de wetgever van 1834 alles gedaan wat hem mogelijk was, zijn arbeid toch niet meer voldoen zou aan de eischen van onzen tijd, waarin men èn in de wetenschap èn in ervaring zooveel meer gevorderd is ³⁾.

Bij Kon. Besl. van 1 Mei 1848 werd eene Commissie van zeven leden benoemd ten einde den Code pénal andermaal te herzien en een nieuw Ontwerp zamen te stellen met aanvulling van de leemten, welke de ondervinding van de laatste jaren in het Ontwerp van 1834 had

1) Het ongenoegzame der herziening werd alras aangetoond door den Hoogl. Haus in zijne Observ. sur le projet du Code pén. prés. aux Chambres Belges, suiv. d'un nouv. proj. Gand. 1835--1836.

2) »Votre commission,» zeide Dumon in de Kamer, »a jugé utile de déterminer le véritable caractère de la révision qui vous est proposée: elle est et doit être incomplète.» En de Garde-des-Sceaux: »On a préféré pourvoir au plus pressé.» Zie Chauveau. Code pén. prog. blz. 81; Inleid. blz. 10.

3) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I--III van het Ontwerp, no. 12.

doen ontdekken. Het waren de Heeren Fernelmont (voorzitter) en Stas, beiden Raadsheer in het Hof van Cassatie; Delebecque, Advokaat-generaal bij dit Hof; Haus en Nypels, Hoogleeraren te Luik en te Gend, en de Advokaat Joly (secretaris). De Hoogleeraar Haus werd tot rapporteur benoemd.

Men heeft reeds bemerkt, dat deze Commissie niet groepen was tot het zamenstellen van een geheel nieuw Strafwetboek, met ter-zijde-stelling van den Code pénal. Zij achtte dit evenmin noodig als de Regering en zelfs niet raadzaam, omdat het streven naar het bezit van een eigen nationaal Strafwetboek niet zelden uitloopt op niets¹⁾. Wie denkt hierbij niet aan ons Nederland, dat zoolang reeds leeft in hope; mogt die in onze dagen worden vervuld!

De Commissie heeft hare taak ten einde gebragt. Zij heeft den Code pénal herzien en hervormd naar de eischen van de wetenschap en de zeden van onzen tijd.

Den 13^{den} Nov. 1851 kwam het Ontwerp bij de Kamer in behandeling en in 1853 werd het 1ste Boek, nadat het ook door den Senaat onderzocht was, aangenomen. In het jaar 1858 begonnen de beraadslagingen over het 2e Boek, welke nog niet geheel ten einde gebragt zijn. Weldra zal ook dit gedeelte van het Ontwerp met het zegel der Vertegenwoordiging voorzien en de fransche Code pénal door een belgisch Strafwetboek vervangen zijn.

Aan de beschouwing van dit herzieningswerk zijn de volgende bladen gewijd.

1) »Ce serait une folie de renverser le Code pénal de fond en comble et de le remplacer par un système tout différent, pour le plaisir seul de créer une législation toute nationale.» Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I-III van het Ontwerp, no. 15.

EERSTE AFDEELING.

ALGEMEEN GEDEELTE VAN HET ONTWERP. (BOEK I).

HOOFDSTUK I.

VERDEELING EN STRAFSTELSEL VAN HET ONTWERP.

§ 1. Verdeeling.

Is in elk Wetboek eene der eerste vereischten duidelijkheid; vooral geldt dit van een Strafwetboek, dat toch meer dan eenig ander, door het volk behoort te worden gekend en verstaan. Daarom moet de Wetgever trachten zich zoo klaar mogelijk uit te drukken met vermindering van alle dubbelzinnigheid. Maar dit niet alleen, hij heeft ook te zorgen voor orde en regelmaat, voor eene behoorlijke rangschikking van de verschillende elementen en een natuurlijk verband tusschen de verschillende deelen.

De Commissie tot herziening van den Code pénal, vestigde hare aandacht het eerst op de indeeling van dat Wetboek, en al aanstonds stuitte men op de onevenredigheid tusschen de verschillende Boeken van den Code pénal, waarvan de beide eerste gevoeglijk tot één Boek vereenigd hadden kunnen zijn. Op voorstel van den Hoogleeraar Haus, besloot zij die te vervangen door de volgende indeeling:

Dispositions préliminaires.

Livre I. *Des crimes, des délits et des peines en général.*

Livre II. *Des crimes, des délits et de leur punition en particulier.*

Livre III. *Contraventions de police et peines.*

Later vereenigde zij zich na rijp beraad eenparig met het voorstel van een ander lid der Commissie, strekkende tot het plaatsen van alle bepalingen, de misdrijven in het algemeen betreffende, in het eerste Boek. Men meende dat het systeem van het Outwerp hierdoor winnen zou, terwijl de praktijk er niet door bemoeijelijkt zou worden ¹⁾.

Herhaling van bepalingen tot het eerste Boek behorende in het derde werd daardoor overbodig; terwijl men anders zoowel in het derde als in het eerste van geldboeten, van bijzondere verbeurdverklaring, van lijfswang, van recidive, van verzachting van straf had moeten spreken.

Het bijzonder karakter van policie-overtredingen achtte men geen bezwaar. Uit de opschriften der hoofdstukken en afdeelingen van het eerste Boek, zou de *juge de paix* dan ook gemakkelijk kunnen zien, welke bepalingen uitsluitend op policie-overtredingen en welke op misdrijven in het algemeen toepasselijk waren. Overigens zou het niet schaden, wanneer die ambtenaar alzoo verplicht werd het geheele eerste Boek te overzien en zich eigen te maken.

Door het overbrengen van de algemeene bepalingen uit het derde naar het eerste Boek, bleven er een twaalfstal artikelen over. Ter wille van de symmetrie, werden die onder een bijzonderen Titel gevoegd bij het tweede Boek.

1) De deutsche Wethoeken zijn doorgaans, met uitzondering van het beijersche, oldenburgsche en pruisische in een *algemeen* en *bijzonder* deel verdeeld.

De verdeeling was nu, met vervanging van de woorden *crimes, délits et contraventions*, door den algemeenen term *infractions*, de volgende:

Livre I. *Des infractions et des peines en général.*

Livre II. *Des infractions et des peines en particulier.*

Het eerste Boek werd wederom verdeeld als volgt:

Chapitre I. Des infractions.

Chapitre II. Des peines.

Chapitre III. Des autres condamnations, qui peuvent être prononcées pour crimes, délits ou contraventions.

Chapitre IV. De la tentative de crime ou de délit.

Chapitre V. De la récidive.

Chapitre VI. Du concours de plusieurs infractions.

Chapitre VII. De la participation de plusieurs personnes au même crime ou délit et du recèlement.

Chapitre VIII. Des causes de justification et des excuses.

Chapitre IX. Des circonstances atténuantes ¹⁾.

De onderscheiding van *crimes, délits* en *contraventions* in den Code pénal voorkomende, werd alzoo behouden ²⁾.

Rossi vooral heeft deze verdeeling scherp gegispit: »La division des actes punissables,» zegt hij: »en crimes, délits et contraventions, division tirée du fait matériel et arbitraire de la peine, révèle à elle seule, ce nous semble l'esprit du code et du législateur. C'est dire au public: ne vous embarrassez pas d'examiner la nature intrinsèque des actions humaines; regardez le pouvoir: faut-il couper la tête à un homme, concluez-en que cet homme est un grand scélérat. Il y a là un tel mépris de l'espèce hu-

1) Zie de verdeeling van Boek II beneden (Tweede Afdeling, Hoofdst. I in fine).

2) Zij komt reeds bij de oudste fransche criminalisten voor als *délits de grand criminel, délits de petit criminel* en *délits de police*. De Assemblée Constituante had deze terminologie: *délits de police de sûreté, délits de police correctionnelle* en *délits de police municipale*.

maine, une telle prétention au despotisme en tout, même en morale, qu'on pourrait, sans trop hasarder, juger de l'esprit du code entier par la lecture de l'article 1er 1)."

Blijkbaar liet hij zich in zijn in menig opzigt welverdienden afkeer van den Code pénal vervoeren. Men heeft slechts Treilhard te hooren om zich te overtuigen, dat de gevolgen door Rossi uit dat artikel getrokken, geenszins in de bedoeling lagen van de ontwerpers van den franschen Code: "Le premier de ces articles," zegt Treilhard: "définit les expressions de *crime*, *délit*, *contravention*, trop souvent confondues et employées indifféremment. Désormais le mot *crime* désignera les attentats contre la société *qui doivent occuper les cours criminelles*. Le mot *délit* sera affecté aux désordres moins graves, *qui sont du ressort de la police correctionnelle*; enfin le mot *contravention* s'appliquera aux fautes *contre la simple police* 2)."

De verdeeling moest dus alleen strekken tot regeling van de jurisdictie.

De Commissie achtte het verwijt dan ook ongegrond. Men kon toch de handelingen, welke onder het bereik der strafwet vallen, al zijn ze van zeer onderscheiden aard, in het algemeen tot drie soorten terugbrengen: zware misdrijven, minder zware misdrijven en ligte overtredingen. De eerste verdienen eene zware straf, eene criminele; de volgende eene min zware, eene correctionnele en de laatste eene ligte, eene policie-straf. Noemt de Wetgever ze nu *crimes*, *délits* en *contraventions*, dan is deze verdeeling op haren onderscheiden aard gegrond, evenzeer als op het materiële feit van de straf. Het komt er volgens haar slechts op aan in iedere categorie alleen de daartoe eigenlijk behoorende handelingen te brengen 3).

1) Rossi. *Traité de droit pénal*. Brux. 1852, pag. 34.

2) Zie Loaré. XXIX, blz. 202; XV, blz. 94.

3) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I—III, n°. 26.

Overigens achtte men de verdeeling zoo praktisch en zoo naauw zamenhangend met de regterlijke instellingen, dat zij niet wel kon worden ontbeerd ¹⁾. De verschillende wetboeken en vele politieke wetten hechten gevolgen aan de veroordeeling tot criminele straffen; de competentie van en de procedure bij de Hoven en Regtbanken wordt door die classificatie bepaald en eindelijk is die verdeeling ook aangenomen in de belgische Constitutie: »Le jury est établi en toute matière criminelle et pour délits politiques et de la presse.» (art. 98).

De laatste argumenten voor het behoud, komen ons het krachtigst voor. Wat men verder voor de bewuste onderscheiding moge aanvoeren, wij oordeelen haar op zichzelf verwerpelijk. Immers kan de Wetgever de verschillende misdrijven met passende en evenredige straffen bedreigd, daarna met de meeste zorgvuldigheid gerangschikt hebben naar mate ze behooren tot de zware, minder zware of ligte vergrijpen en een oogenschijnlijk onberispelijken arbeid hebben verrigt, en echter zal in de praktijk zijne classificatie telkens worden gelogenstraft. Immers, de misdrijven veranderen zoozeer door de omstandigheden, waaronder ze worden gepleegd, dat een feit volgens de wet tot de tweede soort behorende wegens de verzwarende omstandigheden eene der zwaarste straffen verdient, terwijl op een ander, door de wet tot de eerste soort gerekend, wegens de verzachtende omstandigheden met eene ligte straf behoort te worden toegepast. Zoolang de Wetgever alle bijkomende omstandigheden niet kan voorzien, en dat zal wel altijd onmogelijk zijn, zoo-

1) Om dezelfde redenen is zij behouden in het nieuwe Ontwerp van Strafwetboek voor Beijeren. Zie Entwurf des Gesetz. über Verbrechen und Vergehen nebst Motiven. Munchen 1834, blz. 40. Men vindt haar ook in het pruisische, oostenrijksche en in andere deutsche Strafwetboeken, alsmede in het sardinische.

lang moet zulk eene verdeeling der misdrijven naar de verschillende zwaarte, onvolkomen wezen en tallooze uitzonderingen toelaten 1).

Wij laten die verdeeling dus alleen dáár toe, waar de uitgestrektheid van grondgebied haar voor de praktijk noodzakelijk maakt. Aannemelijk komt ons voor de verdeeling door Ortolan aangegeven, wanneer hij de onderscheiding maakt tusschen misdrijven, die in zekeren zin de geheele bevolking treffen, een algemeene bezorgdheid verwekken en overal het verlangen naar bestraffing doen ontstaan, en misdrijven, die niet ruchtbaar worden noch invloed uitoefenen buiten den kring, waarin ze werden gepleegd; tusschen zulke dus, welke van algemeen en zulke, die van plaatselijk belang zijn 2).

Bij ons zal met de invoering van de nieuwe Wet op de Regterlijke Organisatie de verdeeling der misdrijven volgens den Code pénal kunnen vervallen, dewijl daarbij misdaden en wanbedrijven beide tot de kennisneming der Regtbanken zijn gebragt 3).

De wetgever van 1810 verdient overigens minder wegens het aannemen der bewuste verdeeling dan om de wijze waarop zij is toegepast, berisping. Meermalen vinden wij in den Code pénal onder de *crimes* feiten opgenomen, welke slechts correctionneel behoorden te zijn gestraft, en evenzoo werden er tot de *délits* gebragt, welke niet anders dan politie-overtredingen zijn. Wij kunnen

1) Meyer meent, dat de moeilijkheden zouden verdwijnen bij eene classificatie naar de omstandigheden van elk feit, de waarschijnlijke drijfveren en de schade veroorzaakt aan de maatschappij: «quoique cette classification pourrait être *peu facile* ou présenter des inconvéniens d'une nature différente.» Instit. judic. Livre VII. Chap. 8 in fine.

2) Zie Ortolan. Elém. de droit pén. N°. 658—662.

3) Het laatste Ontwerp van Strafwetboek hier te lande week voor het eerst van de onderscheiding van den Code pénal af.

zeggen, dat het belgisch Ontwerp ook in dit opzicht verbeterd heeft.

§ 2. Strafstelsel.

(Boek I. Hoofdst. II en III).

Het Ontwerp kent geene lijf- en oonteerende of levenslange straffen, dwangarbeid, ontzetting van burgerschapsregten (als hoofdstraf) en tentoonstelling, noch deportatie, verbanning, kaak of brandmerk, straffen, die ook bij het Ontwerp van 1834 waren opgeheven.

Lijf- en oonteerende straffen behooren niet meer te huis in de eeuw, waarin wij leven. Mogen zij ook al in het oog der vrienden van de afschrikkings-theorie aanbeveling verdienen wegens hare, niettemin gansch niet onbetwistbare, nuttigheid, nit een zedelijk oogpunt beschouwd zijn zij onhoudbaar. Dat begreep men hier te lande blijkens de Wet van 29 Junij 1854 en evenzeer in België.

Wat de *dégradation civique* van den Code pénal betreft, de Commissie meende ook deze straf te moeten weren; zij verving haar door *déstitution* en *interdiction de certains droits politiques et civils*. Zij besloot hiertoe wegens de ondeelbaarheid en ongelijkheid van deze straf. Men achtte het teregt eene ongerijmdheid, om b. v. hun, die schuldig zijn aan ambtsmisdad, zekere familie-regten te ontnemen (art. 127 C. P.); zoo toch bestaat er geen verband tusschen de misdad en de straf. Daarbij merkte men op, hoe de bedoelde straf, vooral wat betreft de uitsluiting van alle openbare ambten, in zekere gevallen bijzonder zwaar en in andere niet merkbaar moest wezen; met name bij hen, die, of geene politieke regten hebben of geen den minsten prijs er op stellen.

Levenslange straffen beschouwde de Commissie als onbestaanbaar met het penitentiair stelsel; op andere gron-

den evenwel dan de aanhangers van dat systeem. Verwerpen deze altijddurende straffen, omdat ze aan de verbetering van den misdadiger in den weg staan, zij meende, dat straffen ook afschrikkend behooren te wezen en dat men dit beginsel niet mogt opofferen aan een hoogst wenschelijk, maar toch onzeker gevolg van de straf 1). De Commissie schafte die straffen af, omdat de gemeenschappelijke opsluiting vervangen werd door de cellulaire, welke zoo veel zwaarder is en dus van korter duur behoort te wezen; en omdat de levenslange opsluiting in eene cel vreesselijker dan de dood zou zijn. De menschelijkheid zou bij behoud van die straffen vorderen, dat de veroordeelde na eenige jaren in eene cellulaire gevangenis te hebben gesleten, vervolgens in eene gemeenschappelijke werd overgebracht, of gedeporteerd; het laatste is in België niet uit te voeren, terwijl men door het andere alle vrucht aan het penitentiair stelsel ontnemen zou 2). Wel zou men den veroordeelde bij goed gedrag afslag kunnen verleenen, maar een ieder zou zich dezen weten te verwerven, niet zelden door huichelarij, en alzoo zou de straf in werkelijkheid niet bestaan.

Als *pocna morti proxima* had het Ontwerp tuchthuis van 16 tot 24 (*reclusion extraordinaire*), en *détention* van 16 tot 20 jaren (*détention extraordinaire*) aangenomen. De straf der detentie was, evenals in het Ontwerp van 1834, voor politieke misdaden bestemd.

Dwangarbeid werd mede afgeschaft. Door de opheffing van het bagnio en het instellen van *maisons de force*, was het groote verschil tusschen dwangarbeid en de straf der

1) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I—III, n°. 41.

2) Dit was nogtaus aangenomen bij het ontwerp van wet op de gevangnissen van 1844. Ducpetiaux laat het toe als uitzondering. Zie zijn geschrift: *Des cond. d'applie. du syst. de l'empr. sép. ou cell. Brux. 1857, blz. 86.*

reclusie verdwenen, en het was niet wel mogelijk die straffen genoegzaam van elkander te onderscheiden, noch door den arbeid, noch door het loon of het zakgeld.

Noch de Kamer der Vertegenwoordigers, noch de Senaat deelde de zienswijze van de Commissie betreffende de al-tijddurende straffen en de straf van den dwangarbeid. Wat de eerstgenoemde aangaat, verschilde ook de Regering van de Commissie in meening; men behoorde, zeide de Minister van Justitie, den wetgever niet te noodzaken de doodstraf te bedreigen, daar waar eene reclusie van 24 jaren hem niet voldoende mogt voorkomen; door het behouden der levenslange opsluiting zou de toepassing der doodstraf nog zeldzamer gemaakt worden ¹⁾.

In gelijken zin verklaarde zich Adolphe Roussel in zijn Rapport aan de Kamer ²⁾. Deze achtte eenwigdurende straffen onmisbaar in de strafschaal; door als *poena mortis proxima* eene tijdelijke straf aan te nemen, zou men volgens hem de evenredigheid der schaal verbreken en de toepassing der doodstraf menigvuldiger maken. In vele gevallen toch zou de openbare orde door het opleggen eener tijdelijke gevangenisstraf niet genoeg gewaarborgd zijn. Hij beschouwde eene al-tijddurende cellulaire opsluiting wel degelijk als eene zachtere straf voor hem, die anders tot den dood zou zijn veroordeeld. Daarenboven zou de genade des Konings den straftijd kunnen bekorten, waar dit noodzakelijk bleek te zijn. In het Rapport van Haus werd hierbij wel op de huichelarij der gevangenen gewezen, waardoor zij die gunst zouden trachten te erlangen; maar dit bezwaar kon tegen het geheele cellulaire stelsel worden ingebracht.

Deze hoogst belangrijke wijziging in den arbeid der

1) Zie Exp. des mot. bij Boek I. Hoofdst. 1—III.

2) Zie dit Rapport, blz. 24.

Staatscommissie gaf noch in de Kamer, noch in den Senaat tot eenige discussie aanleiding. Men nam terstond genoeg met de opmerkingen van de Regering in het Exposé des motifs en van Roussel in zijn Rapport, alsof de zaak daarmee ware uitgemaakt.

Men wees, zooals wij zeiden, op het noodzakelijke van evenredigheid in de strafschaal, en op het gevaar voor de openbare orde, hetwelk tot menigvuldiger bedreigen van de doodstraf leiden zou. Het komt ons voor, dat men bij deze opmerkingen de kracht van de straf der afzonderlijke opsluiting te licht heeft geacht, en dat zoowel het een als het ander aangevoerd bezwaar ongegrond te achten is, omdat eene cellulaire gevangenisstraf voor 24 jaren, wegens hare meerdere strengheid veilig gelijk gesteld mag worden met eene gemeenschappelijke opsluiting voor het leven. Daarenboven gelooven wij met de Staatscommissie, dat het denkbeeld van altyddurende gevangenisstraf onvereenigbaar is met de beginselen en den aard van het penitentiair stelsel; en twifelen niet of zij zou zeker den morelen zoo niet den physieken dood des veroordeelden ten gevolge hebben ¹⁾. Maar men kan afslag geven en daardoor den straftijd bekorten, wanneer het noodig mogt zijn. Wij herhalen het antwoord hierop gegeven: alle veroordeelden zouden zich die gunst trachten waardig te maken; men zou alzoo huichelaars vormen in stede van te verbeteren en eeuwige straf zou facto niet bestaan.

Zegt nu Roussel: dit bezwaar kan met evenveel regt

1) Op het Congres te Frankfort in 1846 werd aan eene levenslange afzonderlijke opsluiting niet eens gedacht, evenmin als op dat te Brussel in het volgende jaar.

In Pennsylvanie waar die straf bestond, heeft men haar reeds lang moeten afschaffen. Zie Larochefoucauld-Liancourt. Des prisons de Philadelphie.

tegen het geheele cellulair stelsel worden ingebracht; het is daarmede niet weêrlegd. Inderdaad behoort dit tot de zwakke zijde van het stelsel, dat het hoogst moeilijk is zich van de verbetering eens veroordeelden gedurende den straftijd te vergewissen, maar wie zal daarom de afzonderlijke opsluiting verwerpen? Oncindig meer gewigt heeft dat bezwaar, waar het de altyddurende straffen geldt, omdat de gunst van afslag hier zooveel meer waarde heeft, zooveel sterker wordt verlangd dan bij eene tijdelijke veroordeeling en daardoor zooveel eerder leidt tot huichelarij.

Door de Jury zal waar het mogelijk is de bedreiging van levenslange afzonderlijke opsluiting zeker tot eene doode letter worden gemaakt. En voor het overige gelooven wij, dat de Koning wel altijd met het regt van gratie tusschenbeide treden zal.

Wat betreft *travaux forcés*, ook die wenschte Roussel te behouden. Hij achtte minder goed een' naam daaraan te geven, welke in den Code pénal eene lichtere straf aanduidt; overigens was de onderscheiding van *reclusion ordinaire* en *extraordinaire* wel duidelijk genoeg voor den regter, maar niet voor het volk. Buitendien bestond er zijns inziens geen reden om dien term door een' anderen te vervangen, daar het Ontwerp niets anders had dan *travaux forcés* verzwaaard door de cel ¹⁾.

In den Senaat verklaarde D'Anethan daarentegen, dat hij geen bezwaar er in gevonden zou hebben, evenals de Staatscommissie slechts ééne criminele vrijheidsstraf aan te nemen, wjl onder het penitentiair stelsel de duur van de straf altijd het groote onderscheid tusschen *travaux forcés* en reclusie zou uitmaken ²⁾.

1) Zie het Rapport van Adolphe Roussel namens de Commissie van de Kamer, blz. 27.

2) Zie het Rapport van D'Anethan aan den Senaat, blz. 9.

Zooals wij reeds zeiden vereenigden Kamer en Senaat zich met het gevoelen van Roussel.

De Staatscommissie had alvorens de doodstraf te behouden, de quostie der regtmatigheid en der nuttigheid aan de wetenschap overlatende, de wetgeving en de openbare meening in verschillende landen geraadpleegd en daarna den blik gevestigd op België ¹⁾. Onze ruimte gedooft niet, dat wij dezen geheelen weg volgen. Wij kunnen slechts het resultaat geven, waartoe men ten laatste is gekomen.

Men vond dan, dat de doodstraf nergens, uitgenomen in Toskane ²⁾, volkomen en voor alle gevallen was afgeschaft; hoewel de wetgevers overal hare toepassing trachten te verminderen. Het Ontwerp van Livingston, dat haar ophief voor Louisiana, is geen wet geworden. In Rusland is de doodstraf op geen enkel feit tegen bijzondere personen gesteld, maar zij is daar vervangen door deportatie naar Siberië en dwangarbeid in de mijnen, straffen die zwaarder zijn dan de dood. De Nationale Vergadering te Frankfort meende de doodstraf te moeten afschaffen. Nogtans behield het duitsche Parlement deze straf daar, waar het kriegsregt haar bedreigt en voor het kriegsvolk ter zee in geval van muiterij. De nieuwe duitsche wetboeken hebben alle de doodstraf behouden ³⁾. Wordt zij

1) Dit gedeelte van het Rapport is door Dr. Gross in het duitsch vertaald en met aantekeningen uitgegeven onder den titel: Vortr. über die Zulässigk. und Anwendbark. der Todesstr. in der Gesetzg. erstattet von der im Kön. Belg. im Jahre 1848 für Rev. des Strafgesetzb. niedergesetzt. Comm. an den Min. der Just. Dresden. 1851.

2) Daar schafte Leopold haar af bij zijn Strafwetboek van 30 Nov. 1786.

3) Wij voegen hierbij, dat zij bij het nassausche Strafwetboek (van 1849), en het thüringsche (van 1850) werd opgeheven. In Wurtemberg werd zij bij de Wet van 13 Aug. 1849 afgeschaft; maar reeds in 1853 bij de Wet van 17 Julij weder ingevoerd. In Weimar waar het thüringsche Strafwet-

in sommige landen te menigvuldig toegepast; in andere is zij slechts tegen moord en hoogverraad bedreigd, terwijl zij bijna overal slechts bij eerstgenoemde misdaad wordt uitgevoerd.

Met betrekking tot Toskane werd vroeger medegedeeld ¹⁾, dat sedert 1832 geene ter-dood-veroordeeling daar plaats heeft gehad (de doodstraf door Leopold afgeschaft was reeds in 1795 door zijn' zoon Ferdinand III weder ingevoerd), terwijl er in de voorgaande jaren van 1816 af jaarlijks twee of drie veroordeelingen werden uitgesproken. Zij zocht de reden hiervan niet in de toeneeming van de beschaving en den stoffelijken welvaart, want de zware misdaden waren hierdoor wel verminderd, maar zij hadden niet geheel opgehouden; de oorzaak was alleen te vinden in eene theorie van toerekenbaarheid door den toskaanschen regter na 1830 aangenomen ²⁾. Deze onderscheidt namelijk bij den misdadigen wil, zelfs wanneer er praemeditatie bestaat, verschillende trappen, en spreekt slechts dan de doodstraf uit, wanneer het feit de meest mogelijke verdorvenheid verraadt. Zulke feiten nu zijn sedert 1832 niet voorgekomen ³⁾. Daarenboven vordert de wet van 1838 eenparigheid van stemmen bij het uitspreken van de doodstraf.

Wat de openbare meening aangaat merkte de Commissie op, dat het aantal van hen, die eene algeheele afschaffing van de doodstraf verlangen, jaarlijks toeneemt. Zij

boek geldt, voerde men haar in 1856 weder in. De doodstraf was echter nergens bij militaire delicten afgeschaft.

1) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I-III, n°. 77.

2) Dat de zachtheid van den volksaard hier mede invloed heeft uitgeoefend, blijkt uit de bijzonderheid door Béranger medegedeeld in zijn werk *De la répress. pén.* Deel I, blz. 224.

3) Mittlermaier zeide in de Nationale Vergadering van 4 Aug. 1848 te Frankfort, dat de doodstraf in Toskane wettelijk was afgeschaft in 1847.

achte dit hoogst gelukkig, omdat het de voorbode van de afschaffing is. Wannecr toch de meening, dat de doodstraf onnut is, tot het volk zal zijn doorgedrongen, dan zal ook hare afschaffing noodzakelijk wezen. Maar die tijd is naar hare overtuiging nog niet gekomen. In de meeste landen wordt deze straf door de meerderheid der meest opgeklaarden en bezadigden als een noodzakelijk kwaad beschouwd, hoewel allen haar willen bepaald zien tot een klein getal misdaden, en in het algemeen slechts tot moord en hoogverraad. Niet anders in België; ook daar is naar het oordeel der meest bevoegden het behoud der doodstraf volstrekt noodzakelijk en is in allen gevalle eene oogenblikkelijke volkomen afschaffing hoogst gevaarlijk te achten ¹⁾. En dat het volk niet ongunstig gestemd is voor het behoud bleek nog bij de executie van twee groote booswichten Rosseels en van der Plas; welke door geheel België werd goedgekeurd.

Men besloot dientengevolge de doodstraf in het Ontwerp te behouden.

De Commissiën van de Kamer en van den Senaat deelden de zienswijze der ontwerpers, en de Wetgevende magt hechtte er haar zegel aan. De laatste echter niet zonder warme en langdurige discussiën. Lelièvre, De Perceval, Veydt en anderen ijverden voor de afschaffing van de doodstraf. Het amendement van De Perceval daartoe strekkende werd echter verworpen met 46 tegen 9 stemmen. De strijd werd overigens met de oude wapenen gestreden en leverde in dit opzigt niets merkwaardigs op. Trouwens men kan den Minister van Justitie toegeven, »dat de questie uitgeput is en daarover alles reeds is gezegd ²⁾».

1) Dit is het gevoelen onder anderen van de Hoogleeraren Haus en Destriveaux.

2) Zitting van de Kamer der Vertegenwoordigers, 14 Nov. 1851.

Getrouw aan hare beginselen en instemmende met Montaigne als hij zegt: „En justice tout ce qui est au delà de la mort me semble cruauté,” behield de Staatscommissie de doodstraf zonder eenige verzwaring 1). Voorts werd zij bij zuiver politieke misdaden uitgesloten, en overigens alleen tegen de zwaarste misdaden bedreigd en wel tegen 1° aanslag op het leven des Konings; 2° moord; 3° vergiftiging; 4° brandstichting, wanneer daardoor een of meer personen, met weten van den dader op de plaats aanwezig, zijn omgekomen; 5° doodslag van wettelijken of natuurlijken vader of moeder en van elken wettelijken bloedverwant in de opgaande lijn; 6° doodslag van den vermoedelijken troonopvolger; 7° doodslag begaan ten einde eene misdaad voor te bereiden, gemakkelijk te maken of uit te voeren, of den dader of medepligtige van die misdaad straffeloosheid te verzekeren.

Teregt beschouwde men de jeugd als eene omstandigheid, welke de toepassing van de doodstraf niet gedoogde. Immers, bestaat al bij den jeugdigen misdadiger de kennis, zoodat hij wist wat hij deed, het ontbreekt hem aan den vasten wil, aan dat koele overleg, hetwelk aan rijpe-

1) De Loi modificative schafte slechts het afhouden van de hand bij de executie af. (Art. 13 C. P.) In het Ontwerp van 1834 werd alleen de zwarte sluijer behouden.

Het hannoversche Strafwetboek (van 1840) heeft nog deze bepaling: „Wenn das Gesetz geschürfte Todesstrafe bestimmt, so soll der Verbrecher auf einer Kuhhaut zum Richtplatze geschleift werden.” Art. 9, al. 2.

Het beijersche Strafwetboek (van 1813) bevat nog de bepaling van Feuerbach: „Wer das Leben verwirkt hat, soll mit entblösstem Kopfe, gekleidet in einen grauen Kittel, mit einer Tafel auf Brust und Rücken, worauf sein Verbrechen genannt ist, zum Richtplatze geführt und dasselbst enthauptet werden.” Art. 5. — „Geschürfte Todesstrafe” bestaande in voorafgaande tentoonstelling (Art. 6) werd bij de Wet van 18 Nov. 1849 afgeschaft. In het oldenburgsche Strafwetboek van (1814), dat bijna geheel overeenkomt met het beijersche, zijn beide art. onveranderd behouden.

ren leeftijd eigen, alleen het leven kan doen verbeuren. Het Ontwerp sloot de doodstraf uit bij jongeren dan 21 jaren.

Van een geheel ander gevoelen was de Commissie van den Senaat. Zij wilde de toepassing der doodstraf zooveel mogelijk beperkt zien, maar vond geen reden tot uitzondering in den leeftijd van den boosdoener; integendeel bestond bij jeugdige personen dikwijls meer schuld dan bij oudere, en mogt in eenig geval de doodstraf te zwaar wezen, dan zou de Jury door de verzachtende omstandigheden in aanmerking te nemen die straf kunnen voorkomen 1).

D'Anethan sprak in den Senaat in denzelfden zin. Nam men aan, zooals het Ontwerp deed, dat er na het 16de jaar geen twijfel meer zijn kan omtrent het al of niet bestaan van oordeel des onderscheids, zoodat alle straffen toepasselijk zijn, dan moest men voor de doodstraf geene uitzondering maken.

Des Fuisseaux daarentegen achtte een' overgang noodig. Nam men dezen niet aan, de regter zou vrijspreken waar gestraft moest worden. En wat de verzachtende omstandigheden betreft, wanneer men daarin berusten wilde dan kon men zich de moeite besparen om den regter in het strafwetboek regelen voor te schrijven. Het scheen hem toe, dat men zich te dikwijls daarop beriep.

De Senaat eindigde met voor het behoud van de bepaling te stemmen.

Daarop stelde D'Anethan voor althans bij *herhaling* en *zamenloop* van misdrijven die uitzondering weg te laten. Dit werd aangenomen.

De Commissie van de Kamer vereenigde zich met dit amendement 2). Lelièvre verzette zich er tegen; tusschen

1) Zie het Rapport van D'Anethan aan den Senaat, blz. 57.

2) Zie het Rapport van Roussel aan de Kamer, bl. 3.

de verschillende misdrijven toch bestond dikwijls niet het minste verband, en alleen wegens den zamenloop van verscheiden misdrijven den dood te bedreigen achtte hij strijdig met eene gezonde strafregtsleer; even irrationeel zou het wezen, allcen wegens een voorafgaand misdrijf den jongere beneden 21 jaren met den dood te straffen, terwijl men hem in den regel van die straf had vrijgesteld.

De Minister stelde voor het amendement van den Senaat ter-zijde te stellen en te bepalen, dat de doodstraf niet zou worden toegepast bij hen, die den leeftijd van 18 jaren nog niet hadden bereikt. Hij zocht hierdoor de verschillende meeningen te vereenigen en bereikte zijn doel. Het amendement werd aangenomen 1).

Een gewichtig punt was de wijze van uitvoering van de doodstraf.

De Staatscommissie meende de publieke executie te moeten verwerpen; was dit het lot geweest van de straf der tentoonstelling, dat van die *«boucherie qui se fait sous les yeux du peuple»* moest hetzelfde zijn 2).

Men had de overtuiging, dat de openbaarheid het afschrikwekkende van de doodstraf in 't minst niet vermeerderde en bovendien op de menigteschadelijk werken moest 3).

Rossi geeft de argumenten weder door de tegenstanders

1) Dezelfde bepaling wordt gevonden in de Strafwetboeken van Parma en Napels. Dat van den Kerkelijken Staat heeft den leeftijd op 20 jaren gesteld.

2) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I tot III, n°. 93. In België wordt de doodstraf door middel van de guillotine voltrokken. Bij ons werd dit werktuig in 1813 door den strop en het zwaard vervangen (Souv. Besl. van 11 Dec.) De Wet van 29 Junij 1854 bepaalt dat de doodstraf door middel van de strop zal worden nitgevoerd.

3) Om dezelfde redenen verklaart zich Béranger tegen de openbare executie. Zie zijn werk *De la répression pén.*, 2e deel, blz. 230 en volg.

van de doodstraf aan de openbare executie ontleend en voegt er de opmerking bij, dat ze wel waarheid bevatten, maar dat de redencring wordt verzwakt door eene al te absolute voorstelling en door buitensporige gevolgtrekkingen ¹⁾).

De Commissie gaf dit toe, in zooverre men door het een en ander tot het besluit van afschaffing van de doodstraf was gekomen. De bezwaren tegen de publieke uitvoering kwamen haar echter gegrond voor; zij achtte die door Rossi niet opgelost.

De Hoogleeraar Haus had, zooals hij in het Rapport mededeelt, onderstaan iets waartoe Rossi niet had kunnen besluiten, om namelijk eene executie in persoon bij te wonen. Hij rekende zich hiertoe verplicht ten einde zelfstandig te kunnen oordeelen. En hij verzekert, dat het tafereel door de voorstanders van de afschaffing opgehangen, volstrekt niet overdreven is. Niet minder dan van de executie zelve had hij een' afkeer van de vreesselijke voorbereidselen en de lange foltering, welke zij den veroordeelde moesten veroorzaken.

Het Rapport zegt, dat in N.-York, Massachussets, Pennsylvanië, Ohio, Maryland en schier alle noordelijke Vereenigde Staten van N. Amerika de openbare uitvoering is afgeschaft ⁴⁾).

De Commissie wenschte dat voorbeeld gevolgd te zien. Wel heeft men tegengeworpen, dat het niet voegt den ver-

1) Zie Rossi. *Traité de droit pénal*. bl. 435. Zie ook blz. 437 waar hij hetzelfde gevoelen als dat der Commissie schijnt te verdedigen.

2) In Pruisen bepaalt het Strafwetboek dat de uitvoering in eene beslotene plaats geschieden zal. (§ 8). Deze wijze van uitvoering werd ook in Brunswijk bij de Wet van 16 Aug. 1853 en in Baden bij die van 12 April 1856 aangenomen. Men vindt haar ook in het nieuwe beijersche Ontwerp van Strafwetboek (art. 15).

Het nederlandsch Ontwerp van 1859 heeft dezelfde bepaling in art. 6.

oordeelde in het geheim het leven te benemen ¹⁾; maar die opmerking kwam haar ongepast voor. Immers de wet is gepubliceerd, de veroordeeling is in het openbaar uitgesproken en de uitvoering zal binnen de muren der gevangenis, ja, maar in tegenwoordigheid van een bepaald aantal personen plaats hebben; dag en uur zal door aanplakking worden aangekondigd; de klok zal geluid en het proces-verbaal van de executie den volke bekend gemaakt worden. Deze openbaarheid, meende men, was voldoende.

De Commissie van de Kamer keurde de executie binnen de muren der gevangenis om verschillende redenen af ²⁾. Zij gaf toe, dat het gezigt der toebereidselen den veroordeelde kon worden bespaard en vooral de marteling van eene overbrenging uit de gevangenis naar de strafplaats, zooals die pleegt te geschieden. Daartoe stelde zij voor het gebruik van een cellulair rijtuig, waarin de veroordeelde vergezeld van een' geestelijke den weg derwaarts zou afleggen om bij zijne aankomst onmiddellijk te worden geëxecuteerd.

Overigens geloofde zij, dat de openlijke terechtstelling, in weêrwil van al hetgeen er tegen werd aangevoerd, in het algemeen de menigte tot zichzelf moest doen inkeeren en afschrikken van het kwaad. Mogt zij al op sommige diep-bedorvenen weinig of geen' indruk maken, dat zij op de menigte verderfelijker werken zou, kwam der Commissie onaannemelijk voor en niet bewezen.

Men meende, dat de doodstraf steunende op de ware beginselen van de maatschappelijke gerechtigheid zich ook

1) Zoo sprak men ook op het frankfurter Congres met het oog op het amerikaansche stelsel.

Verg. het opstel van Lieber in het Krit. Zeitschr. für Rechtsw. und Gesetzg. des Ausl., en dat van Mr. Boer in de Themis, Deel VII, blz. 245.

2) Zie het Rapport van Roussel, blz. 13 en volg.

moet toonen voor het aangezicht des hemels en van hen, die voor dat schouwspel niet terugdeinzen. Door eene verborgen uitvoering zou zij den schijn van onwettigheid bekomen; en zou zij een materiëel feit worden verstoken van de stilzwijgende goedkeuring van het volk.

De strafwetten behooren de spiegel der volkszedes te zijn; dulden deze geene openlijke executie dan verwerpen zij ook de doodstraf zelve. Daarenboven is openbaarheid een wezenlijke waarborg voor een ieder. Zij is aangenomen bij de geheele procedure, ook bij het vonnis; bij de uitvoering mag zij evenmin worden gemist.

En dan wilde de Staatscommissie twaalf getuigen uit het volk gekozen hebben. Dit achtte men mede hoogst bedenkelijk. Na de executie toch zouden die personen met vragen bestormd worden en zooveel verschillende verslagen zouden alsdan in omloop worden gebracht, terwijl niemand de ware toedragt zou leeren kennen. Men zou overigens de tegenwoordigheid van regterlijke ambtenaren niet kunnen mischen zonder aan hunne waardigheid te kort te doen. Een dergelijk gebod zou daarenboven het vertrouwen in de onbevangenheid en menschelijkheid van den regter onvermijdelijk schokken. Men beschouwde het ook als strijdig met den geest der wetten, met name van de grondwet, die bepaalt, dat de regter is om te *oordeelen* zonder meer.

De Kamer verklaarde zich voor de openbare executie. Zij vereenigde zich ook met het voorstel van Roussel betreffende de wijze van overbrenging van den veroordeelde uit de gevangenis naar de bestemde plaats. Dit punt lokte overigens geene discussie uit.

Heeft men tegen deze openlijke wijze van ter-dood brengen bezwaren aangevoerd, die geenszins ongegrond mogen worden genoemd, wij meenen haar boven de geheime de voorkeur te moeten geven. Er is gezegd: de

executie boezemt meer afschuw of medelijden in, dan dat zij met afschrik vervult; zij wekt eene nieuwsgierigheid, die onzedelijk mag heeten en de indruk op de menigte zal voornamelijk afhangen van de houding van den veroordeelde, doch nooit die zijn, welke de Wetgever verlangt.

Wij gelooven, dat dit voor een deel waarheid is, maar achten de bewering, dat de openbare teregstelling *in het algemeen* niet afschrikkend, maar wel demoraliserend werken zou, te stout. Zij moge op enkelen een' anderen indruk maken, dan de Wetgever heeft gewild, haar hierom af te schaffen zou eene ongerijmdheid zijn. Daarenboven zijn de nadeelige gevolgen, die men aan deze wijze van straoefenen verbindt alleen dan te duchten, wanneer het volk dikwijls daarvan getuige is. En het schouwspel is in België tegenwoordig zeldzaam.

Vraagt men nu of de executie binnen de muren der gevangenis niet even afschrikkend wezen zou; wij gelooven 't niet. De teregstelling toch werkt vooral nuttig op hen, die alleen door de gedachte aan den dood van het kwade kunnen worden weêrhouden; op dezulken nu moet het gezigt wel sterker indruk maken dan het weten, dat eene executie op een zeker oogenblik plaats grijpt. Daarenboven meenen wij met Roussel, de praktische moeilijkheden daargelaten, dat openbaarheid hier evenmin als bij de procedure gemist kan worden, omdat zij een waarborg is voor eene behoorlijke uitvoering van de wet, en nog meer, een waarborg ook voor de veiligheid van den burger. Immers, er zouden tijden van staatkundige beroeringen kunnen komen, waarin de bovendrijvende partij goed vond de doodstraf voor politieke misdaden weder in te voeren en vreesselijk zou dan het misbruik wezen waartoe eene verborgene executie de aanleiding konde zijn.

De overtuiging, dat de Wetgever de veiligheid van den Staat en van de maatschappij niet alleen door afschrikkende straffen heeft te verzekeren, maar ook door zulke, die geschikt zijn om door verbetering van den misdadiger nieuwe overtredingen te voorkomen, leidde de Staatscommissie tot het aannemen van het penitentiair gevangenisstelsel.

Dat stelsel vertoont zich in twee hoofdvormen, het Auburnsche en het Pennsylvanische systeem; eene vereeniging van beide deed de gemengde stelsels ontstaan.

Het eerste bestaande in afzondering van de gevangenen bij nacht, gemeenschappelijk arbeiden des daags met verbod van spreken, en classificatie naar de verschillende moraliteit, heeft weinig of geen vruchten opgeleverd. Het Congres te Frankfort brak er den staf over en in België, waar het werd aangenomen, heeft de Regering voorlang besloten het door een ander te vervangen ¹⁾.

Het Pennsylvanische stelsel, afzondering zoowel bij dag als bij nacht zonder arbeid, heeft evenmin aan de verwachting beantwoord. Men heeft het dan ook te Philadelphia moeten wijzigen door arbeid op te leggen, door menigvuldige bezoeken toe te staan en verzachtingen voor zoover vereenigbaar met het doel van de straf. Dit gewijzigde stelsel heeft men in de gevangenis van Pentonville gevolgd, eene inrigting, die algemeene bewondering wekt en door velen als een model wordt beschouwd.

De gemengde stelsels nemen de afzonderlijke opsluiting voor een zeker aantal jaren aan en laten haar volgen door gemeenschappelijke ²⁾, of zij behouden de gemeen-

1) Zie de Mémoire à l'appui du proj. de loi sur les pris. Brux. 1845.

2) Zulk een wordt aanbevolen door de Heeren M^r. P. W. Alstorpius Grevelink, I. H. A. Netscher en A. C. Pierson in hun Rapport aan den Minister van Justitie, bevattende de resultaten van eene reis in België

schappelijke opsluiting als regel en wisselen haar door afzonderlijke af.

De Staatscommissie verwierp de gemengde stelsels zonder onderscheid evenzeer als het Auburnsche, omdat het doel van het penitentiair stelsel, verbetering van den misdadiger, door geen van alle kan worden bereikt, en vereenigde zich met het gevoelen van hen, die het gewijzigde Pennsylvanische als het beste aanbevelen ¹⁾. Men nam het aan met toepassing op alle misdrijven hoe ook genaamd, behoudens enkele wijzigingen.

In de fransche wetsontwerpen van 10 Junij 1844 en van 27 Januarij 1847 had de Regering het cellulair stelsel bij policie-overtredingen uitgesloten. Het Hof van Cassatie verhief hiertegen zijne stem. Ook de Commissie van de Kamer der Pairs achtte juist de ligtheid der bedoolde vergrijpen en den korten duur van de daartegen bedreigde straf eene reden te meer, om de veroordeelden tegen bederf te behoeden.

Bestaat bij policie-overtredingen geene zedelijke bedorvenheid, hetzelfde kan van vele misdrijven worden gezegd; men denke slechts aan de gevallen, waarin de wet tegen bloot verzuim straf heeft bedreigd. Doch ook hier geldt wat in Frankrijk omtrent eerstgenoemde soort van misdrijven werd opgemerkt: de Staat heeft niet alleen voor verbetering te zorgen, maar ook tegen bederf te waken.

Er zijn die meenen, dat politieke en drukpers-delicten

en Duitschland tot het onderzoeken van eenige daar bestaande gevangnissen (1853).

De Heer W. H. Suringar, die gemengde stelsels als halve maatregelen verwerpt, bestreed het gevoelen van deze Commissie laatstelijk in zijne brochure: *Le système cellulaire. Considérations spéciales.* Verg. ook het geschrift van Röder: *Eene stem uit Baden.*

1) Eene niet onbelangrijke apologie van dit stelsel vindt men in het geschrift: *Du syst. cell. dans ses rapports avec le culte cathol. par le Baron De Hody, Antwerp. 1853.*

de toepassing van het cellulair stelsel niet toelaten. Bij de fransche wetsontwerpen van 1844 en 1847 werden zij ook uitgezonderd, in weêrwil van de tegenwerpingen door het Hof van Cassatie gemaakt.

Op het Congres te Frankfort verklaarde zich Ducpetiaux mede voor de uitzondering, omdat van de gemeenschap hier geene gevaren te vreezen zijn. Moreau Christophe kwam daartegen op en gaf als zijne overtuiging te kennen, dat de cellulaire opsluiting bij geene soort van delicten meer doeltreffend en noodzakelijk is dan juist bij politieke; eene overtuiging gegrond op de ondervinding, welke hij in zijne betrekking van Inspecteur-generaal van de gevangenen der Seine had opgedaan 1).

Men eindigde daar met als beginsel vast te stellen, dat het cellulair stelsel op alle veroordeelden zou worden toegepast, behoudens de verzachting, welke de aard der misdrijven mogt vereischen.

Op het Congres te Brussel werd deze questie niet behandeld. Toch vonden De Beaumont en Wolowski gelegenheid te verklaren, dat zij het gevoelen, hetwelk op het frankforter Congres zegevierde, niet deelden.

De Staatscommissie beschouwde politieke delicten als van de gewone geheel onderscheiden. Als zoodanig behoefden zij eene bijzondere straf. De veroordeelden wegens zulke misdaden zouden niet in de gevangenen, maar in eene vesting worden opgesloten; zij zouden niet verplicht worden tot arbeid en bij Koninklijk Besluit zou de straf met toelating van alle mogelijke verzachtingen worden geregeld. Verder mogt men niet gaan; eenmaal de afzondering als basis van het strafstelsel aangenomen hebbende zou men dat door het toelaten van gemeenschappelijke opsluiting omver-stooten.

1) Verg. Bérenger, De la répress. pén., 2e Decl, blz. 199 en volg.

Men achtte echter noodig zeventigjarigen, wanneer zij het verkozen, elkanders gezelschap te verleenen en dus gemeenschappelijk op te sluiten.

Bij jongeren dan 16 jaren werd een bijzonder systeem aangenomen 1). Men onderscheidde tusschen vrijgesprokenen wegens gemis aan oordeel des ondersheids, en veroordeelden. De eersten zouden des nachts gescheiden zijn en des daags gemeenschappelijk arbeiden. Men zou hen ook in de leer kunnen doen. De anderen wegens misdaden veroordeeld, zouden naar gelang van hun ver-grijp aan eene cellulaire opsluiting van langeren of korteren duur, die echter den tijd van één jaar niet zou overschrijden, worden onderworpen om daarna, hoewel des nachts afgezonderd blijvende, des daags bij zekere aantallen verecnigd gemeenschappelijk arbeid te verrigten. Deze zouden niet in de leer kunnen gedaan worden. De veroordeelden wegens wanbedrijven zouden na hoogstens 3 maanden cellulair te zijn opgesloten, des daags worden vereenigd. Deze zou men in de leer kunnen geven 2).

De Kamer liet, gelijk men later zien zal, deze bepalingen, welke in Hoofdst. VIII van het eerste Boek waren geplaatst, weg, omdat ze beter te huis behooren in eene bijzondere wet.

Zooals gezegd is, men nam als regel aan verpligting tot arbeid in de gevangenis. Hierop werden uitzonderingen gemaakt bij enkele politie-straft, bij detentie, en bij correctionnele gevangenisstraf, wanneer de veroordeelde bij het vonnis van de verpligting was ontheven, onder vermelding van de motieven. (Ontw. art. 39).

1) Béranger wil ook bij dezen het cellulair stelsel streng toegepast hebben. Zie zijn Répression pén., 2e deel, blz. 279.

2) Het fransche Ontwerp van wet van 1847 en het belgische van 1844 hebben gelijkkluidende bepalingen. Het onderscheid tusschen veroordeelden en vrijgesprokenen is daarin echter over het hoofd gezien.

Het Ontwerp bepaalde voorts, dat een gedeelte van de opbrengst van den arbeid een réserve-fonds zou vormen, hetwelk den veroordeelde na afloop van den straftijd zou worden overgegeven, terwijl de helft van dat fonds zou kunnen aangewend worden tot verzachting bij correctioneel veroordeelden en tot te-gemoet-koming aan hunne behoeftige betrekkingen; bij crimineel veroordeelden alleen tot het laatste. Het overige bestemde men voor den Staat.

Wat den duur der vrijheidsstraffen aangaat nam men deze gradatie aan:

- 1°. Reclusie van 4 tot 8, van 8 tot 12, van 12 tot 16 jaren (gewone); van 16 tot 24 jaren (buitengewone).
- 2°. Detentie van 3 maanden tot 4 jaren; van 4 tot 8, van 8 tot 12, van 12 tot 16 jaren (gewone); van 16 tot 24 jaren (buitengewone).
- 3°. Gevangenisstraf van 8 dagen tot 4 jaren.
- 4°. Policie-straf van 1 tot 7 dagen.

Omtrent het aan te nemen gevangenisstelsel bestond bij de Vertegenwoordiging geen verschil van meening. Dat van de Staatscommissie werd algemeen goedgekeurd; niet ééne stem verhief er zich tegen 1).

Roussel stelde voor de bepaling, dat de straf van detentie in eene vesting zou worden uitgevoerd, te vervangen door eene andere. Hij meende, dat zij in de praktijk vele moeilijkheden kon opleveren, omdat politieke delicten zoo zeldzaam zijn, en wenschte daarom bepaald

1) Om den tegenwoordigen stand van de questie der afzonderlijke opsluiting te leeren kennen, verdienen aanbeveling het laatste geschrift van Mittermaier: *Der gegenwärtige Zustand der Gefängnisfrage mit Rücksicht auf die neuesten Leistungen der Gesetzgeb. und Erfahr.* enz. Erlangen. 1860, en het daarin besproken acad. proefschr. van M^r. I. Domela Nieuwenhuis: *De straf der afzonderlijke opsluiting hist. en krit. beschouwd.* Amst. 1859.

te zien, dat de veroordeelden wegens zulke misdrijven in eene vesting *of* in een aan te wijzen huis van reclusie of correctie zouden worden geplaatst.

Nadat de Minister had verklaard, dat daartoe natuurlijk een bijzonder gedeelte van zulk een gevangenhuis zou worden bestemd, werd het voorstel aangenomen.

D'Anethan merkte in zijn Rapport op, dat nu de Regering de 24 jarige reclusie van de Staatscommissie door eene altijddurende vrijheidsstraf vervangen had, er ook levenslange detentie moest wezen. Het belang der maatschappij vorderde dit zijns inziens evenzeer ¹⁾. De Senaat beaamde dit en later ook de Kamer.

Ten einde de criminele en de correctionnele gevangenisstraf behoorlijk van elkander te onderscheiden, had de Staatscommissie bij beide verplichten arbeid aannemende bepaald, dat correctionneel veroordeelden, wanneer zij bij het vonnis daarvan vrijgesteld waren, zich met het werk hunner keuze zouden kunnen bezighouden. Zelfs zouden zij hun' straftijd in eene *maison d'arrêt et de justice* kunnen doorbrengen, wanneer de regter in den aard van het misdrijf en de moraliteit van den dader redenen vond om deze gunst toe te staan.

Wegens praktische bezwaren werd de bepaling omtrent de keuze van arbeid door de Kamer afgekeurd. Den gevangene bleef nu slechts de vrijheid over om den gewonen arbeid van het huis al of niet te verrigten.

Roussel verklaarde zich tegen het beginsel van afzonderlijke opsluiting bij politie-straffen. Het penitentiair stelsel toch beoogde verbetering en kon dus hier waar geene bedorvenheid bestaat, van geene toepassing wezen. Daarenboven zou het zijns inziens in allen gevalle ongerijmd zijn van eene gevangenzetting gedurende hoogstens 7 dagen, verbetering te wachten.

1) Zie het Rapport van D'Anethan, blz. 16.

Maar hij voorzag ook moeilijkheden in de praktijk. Zoo zouden bijzondere gevangenispen voor veroordeelden tot politie-straffen in elk kanton moeten worden opgericht, en dat zou aanzienlijke kosten medebrengen.

Eenige leden van de Kamer hoewel in beginsel met de Staatscommissie op dit punt instemmende en cellulaire opsluiting ook hier noodig achtende, deinsden voor de praktische bezwaren terug en wilden bepaald zien, dat de veroordeelde des verkiezende afzonderlijk zou kunnen worden opgesloten.

De Minister achtte dit echter evenmin uitvoerbaar. Hij verzekerde, dat wanneer de Kamer de verplichte cellulaire opsluiting bij veroordeeling tot politie-straffen ophief, de Regering bij het bepalen van de gevangenis, waarin de veroordeelden zouden worden opgenomen, tevens zorgen zou, dat zij zoo wierden afgescheiden, dat er geen gevaar te duchten was voor hunne moraliteit; met welke verklaring de Kamer genoegen nam.

Het Ontwerp had met opheffing van de bepaling der Kon. Besl. van 22 Dec. 1832 en van 28 Dec. 1835 vastgesteld, dat een gedeelte van het réserve-fonds alleen bij correctionneel veroordeelden tot verzachting gedurende den straftijd zou mogen worden aangewend.

D'Anethan achtte die verzwaring van de reclusie-straf te groot; zoo werd ook de prikkel tot den arbeid weggenomen, terwijl men den gevangenen de gelegenheid benam om zich verandering van voedsel te verschaffen, iets wat dikwijls voor de gezondheid noodzakelijk is. Hij stelde daarom aan den Senaat voor, de bepaling aangaande het réserve-fonds bij correctionneel veroordeelden tot deze categorie van misdadigers uit te breiden.

De Senaat nam dit voorstel aan en ook de Kamer keurde het goed ¹⁾.

¹⁾ De cellulaire gevangenisstraf is in Nederland geregeld bij de Wetten

In de Kamer stelde Roussel eene andere gradatie van de criminele en correctionele vrijheidsstraffen voor. De Regering had reeds het oorspronkelijk strafstelsel gewijzigd door het aannemen van altijddurende tuchthuisstraf, hij wenschte met behoud van de straf der *travaux forcés* ook de verdeeling van de vrijheidsstraffen, zooals zij in het Ontwerp voorkwam, veranderd te zien. Men had die straffen zijns inziens zoo zeer verbrokkeld, dat de afschrik voor een groot gedeelte was weggenomen.

Hij stelde deze verdeeling voor:

- 1°. Dwangarbeid van 10 tot 15 en van 15 tot 20 jaren;
- 2°. Reclusie van 5 tot 10 jaren;
- 3°. Detentie van 5 tot 10 en van 10 tot 15 jaren (gewone); van 15 tot 20 jaren (buitengewone) ¹⁾.

Eene verdeeling, die door hare eenvoudigheid wel de voorkeur verdient boven die van de Staatscommissie, en in Duitschland algemeen is aangenomen.

De Kamer nam dit voorstel aan.

Het Ontwerp had aan de veroordeeling tot den dood, tot altijddurende of contradictoir tot tijdelijke reclusie en detentie, *interdiction légale* verbonden, welke den veroordeelde het regt ontnam, om zijne goederen te beheeren of er over te beschikken, anders dan bij testament, terwijl voor dat beheer een voogd zou worden benoemd volgens de bepalingen van den Code civil.

van 28 Junij 1851 en 29 Junij 1854. Zij kan volgens eerstgenoemde Wet slechts voor den tijd van een half jaar worden opgelegd; door de latere Wet werd dit gebragt tot één jaar, gelijkstaande met twee jaren gemeenschappelijke opsluiting. De regter bepaalt of de straf in afzonderlijke dan wel gemeenschappelijke opsluiting bestaan zal naarmate van de geaardheid van den schuldige en de omstandigheden van het misdrijf.

1) Hierbij werd later de altijddurende detentie aangenomen. Zie boven blz. 37.

In zijn Rapport stelde Roussel voor de detentie wegens den bijzonderen aard van de misdaden waartegen zij was bedreigd, hiervan uit te zonderen, behalve wanneer die feiten met andere gepaard waren gegaan.

De Kamer vereenigde zich hiermede, maar voegde bij het geval van zamenloop ook dat van herhaling van misdrijven.

De straffen van *destitutie* en *interdictie van zekere politieke en burgerlijke regten* vervingen in het Ontwerp de *dégradation civique* van den Code pénal. De Staatscommissie verwierp die straf, omdat zij ongelijk en ondeelbaar is en onbevoegdheden medebrenge, welke soms in niet het minste verband staan met het misdrijf. Zij meende ook, dat zij niet uit de straf behoorde voort te vloeijen, maar dat de verschillende onbevoegdheden uitdrukkelijk door den regter moesten worden uitgesproken, ook als alle wierden toegepast, opdat de gratie des Konings haar zonder twijfel te doen rijzen, bereiken kon.

Terwijl men nu de *dégradation civique* in dezen zin wijzigde, verdween het groote onderscheid tusschen deze straf en die van de *interdiction de certains droits politiques et civils* van den Code pénal en kon zij dus vervallen.

De *destitutie* van het Ontwerp ontnam den veroordeelde zijne „*titres, grades, fonctions, emplois et offices publics*”; derhalve niet zijne burgerlijke en politieke regten. Voorts zou zij niet langer duren dan de straf, die zij verzelde.

De *interdictie* bestond in ontzetting van dezelfde regten als in art. 42 C. P. zijn opgenoemd, waarbij nog gevoegd werd het regt om eene decoratie te dragen en dat van onderrigt te geven. Deze regten zouden niet herkregen kunnen worden.

Volgens het Ontwerp moest eerstgenoemde straf als eene zelfstandige worden beschouwd; waarom zij ook was opgenomen onder de lijst van de straffen.

Roussel stelde in zijn Rapport voor, dat zij daar zou worden geschrapt, omdat men haar eer beschouwen moest als eene bijkomende straf, uit de principale voortvloeiende; met name bij de doodstraf ingeval van gratie, bij dwangarbeid en bij reclusie. Bij detentie wenschte men den regter de bevoegdheid verleend te zien om haar al of niet uit te spreken.

Dit voorstel werd aangenomen.

Wat de interdictie van zekere politieke en burgerlijke regten betreft, welke Roussel even als destitutie als een gevolg van de hoofdstraf beschouwde, op dit punt was de Kamer eene andere zienswijze toegedaan.

Het was de vraag of men in art. 42 lezen zou »porteront" dan wel »emporteront." 1) Roussel wilde het laatste.

Art. 73 van de Constitutie verleent den Koning het regt om straffen door den regter uitgesproken, kwijt te schelden. Nu beweerden sommigen, dat de interdictie geene straf is, welke door den regter wordt uitgesproken, maar een gevolg van de straf, waarop die bepaling niet kan worden toegepast; en dat daarenboven alleen de materiële straf, niet de ontzetting van burgerlijke regten door gratie kan worden opgeheven. Anderen daarentegen, dat interdictie zeer zeker onder dit artikel valt, omdat de regter die straf wel niet uitdrukkelijk, maar toch implicite uitspreekt, en omdat de Koning anders wel de hoofdstraf, maar niet de mindere zou kunnen kwijtschelden, hetgeen hun irrationeel toescheen.

Roussel was het gevoelen van de eersten toegedaan. Hij meende, dat men het verschil tusschen de straf en de veroordoeing met hare gevolgen in het oog moest hou-

1) Art. 42 luidde: »Tous arrêts de condamnation à la peine de mort, ou à celle de la reclusion extraordinaire (des travaux forcés) porteront de plus l'interdiction à perpétuité des droits politiques et civils suivants:" enz.

den. De Koning kon alleen de straf door gratie opheffen of verligten; de gevolgen kon hij daardoor niet wegnemen. Zijns inziens moest dit door rehabilitatie geschieden onder de voorwaarden bij art. 619 Code d'instr. crim. voorgescreven. Strekte men het regt van gratie uit tot het gevolg van de straf, dan meende hij, zou men den aard van dit regt miskennen en dat niet zonder gevaar voor de maatschappij.

De Minister vereenigde zich met het andere gevoelen. Hij zou gaarne door »porteront" eene questie beslist zien waarbij, zoo als hij zich uitdrukte, tien schrijvers *vóór* en tien schrijvers *tegen* zouden kunnen worden aangehaald. Zulk eene oplossing scheen hem geheel overeen te komen met de bedoeling van art. 73 der Constitutie, welke alleen strekt om te voorkomen, dat de Koning eene *vervolging* doe staken. Wat het gevaarlijke betreft, men zou dit bezwaar met evenveel grond tegen het regt van gratie zelf kunnen aanvoeren. In allen gevalle duchtte hij er niet meer van bij de straffen van art. 42 dan bij die van art. 43 1). Overigens had men zich hier niet in te laten met hetgeen de C. d' J. C. bepaalt omtrent rehabilitatie, daar het de vraag was wat in het nieuwe Strafwetboek behoorde te worden vastgesteld.

Het voorstel van Roussel werd verworpen en alzoo de lezing van de Staatscommissie behouden.

Die Commissie wijzigde ook de *surveillance de la haute police* van den Code pénal.

1) Art. 43 luidde: »Les Cours d'Assises, lorsqu'elles prononceront la peine de reclusion (ordinaire) ou celle de détention, pourront, par leur arrêt, et en prenant en considération la nature et les circonstances du crime, interdire au condamné l'exercice de tout ou partie des droits énumérés en l'article précédent.

Cette interdiction pourra être prononcée à perpétuité, ou pour un terme de dix à vingt ans."

Door de provisionele Regering bij Besluit van 22 Oct. 1830 afgeschaft, werd die straf bij de Wet van 31 Dec. 1836 weder ingevoerd. Volgens deze Wet bestond het toezigt echter daarin, dat den veroordeelde het verblijf in zekere plaatsen verboden werd.

De bepalingen van die Wet werden in het Ontwerp overgenomen, terwijl omtrent vreemdelingen, die geen verlof hadden om zich in het Koninkrijk te vestigen en onder het bijzonder toezigt der policie gesteld waren, bepaald werd, dat zij over de grenzen gebragt zouden kunnen worden met verbod van terug te keeren.

Ook deze straf zou door den regter moeten worden uitgesproken.

Dit artikel van het Ontwerp werd aangenomen.

De Code pénal had bij policie-overtredingen van 1 tot 5 dagen gevangenisstraf en van 1 tot 15 francs geldboete. Het Ontwerp bragt het maximum van de gevangenisstraf op 7 dagen en dat van de geldboete tot 21 francs.

Bij misdaden en wanbedrijven was geen maximum vastgesteld. Op voorstel van de Commissie der Kamer werd ook hierbij een minimum en maximum bepaald van 26 tot 500 en van 500 tot 4000 francs.

Eindelijk hebben wij te noemen de straf der bijzondere verbeurdverklaring, waarvan in art. 11 en art. 470 van den Code pénal gesproken wordt.

Laatstgenoemd artikel schijnt den regter de vrijheid te laten om die verbeurdverklaring al of niet uit te spreken. Nogtans leert de wetenschap, en de jurisprudentie stemt hiermede overeen, dat er eene uitdrukkelijke wetsbepaling noodig is. In het Ontwerp is dit geen vereischte. Het zou eene ongerijmdheid zijn, meende de Staatscommissie, wanneer de regter b. v. het geweer waarmede

iemand werd vermoord niet mogt verbeurd verklaren, omdat de wet dit niet uitdrukkelijk veroorloofde.

Het »corps de délit» van art. 11 werd vervangen door »objet de l'infraction.» Men hechte aan die uitdrukking de beteekenis van het *materiële feit* in tegenstelling van de moraliteit van het feit, den misdadigen wil; als zoodanig nu past die term hier niet.

Het »choses saisies» van art. 470 werd weggelaten, omdat men voor de verbeurdverklaring niet noodig achtte, dat de voorwerpen in beslag genomen waren.

De Commissie van de Kamer gaf de voorkeur aan de uitdrukking »choses saisies en contravention» boven die van »objet de l'infraction» omdat dit te onzeker was. Roussel stelde eene derde lezing voor, welke de dubbelzinnigheid van het woord »contravention» vermeed, t. w. : »choses formant l'objet de l'infraction.» De Kamer nam de laatste aan.

De straffen zijn nu volgens art. 7:

- 1°. La mort;
- 2°. Les travaux forcés;
- 3°. La détention;
- 4°. La reclusion;
- 5°. L'emprisonnement;
- 6°. L'interdiction de certains droits politiques et civils;
- 7°. Le renvoi sous la surveillance spéciale de la police;
- 8°. L'amende;
- 9°. La confiscation spéciale.

HOOFDSTUK II.

OVER DE POGING.

(Boek I. Hoofdstuk IV.)

„Toute tentative de crime,” zegt art. 2 van den Code pénal van 1810, „qui aura été manifestée par des actes extérieurs et suivie d'un commencement d'exécution, si elle n'a été suspendue ou n'a manqué son effet que par des circonstances fortuites ou indépendantes de la volonté de l'auteur, est considérée comme le crime même.”

Dit artikel werd ontleend aan de Wet van 22 Prairial an IV. In den Code pénal van 1791 kwam zulk eene bepaling niet voor. Dat Wetboek strafte de poging alleen bij moord en vergiftiging; maar zij leed alsdan even als in den Code van 1810, dezelfde straf als de volbragte misdaad.

Men heeft het artikel èn wegens de strekking èn wegens den vorm afgekeurd; en met grond.

Eene definitie mag deze bepaling niet genoemd worden; en toch was het de bedoeling van den wetgever te zeggen, wat hij onder poging verstond. Al dadelijk stuit men op het woord „tentative,” dat men hier niet had behooren te gebruiken. En wat beteekent „poging gevolgd door een begin van uitvoering?” Juist dat begin van uitvoering maakt de poging uit. Waartoe verder dat „for-

tuites ou indépendantes?" alsof toevallige omstandigheden konden afhangen van den wil des daders 1).

En dan wordt de poging met de volbragte misdaad gelijk gesteld 2). Dit vooral heeft afkeuring gevonden, omdat zulk eene bepaling strijdig is met de eischen der regtvaardigheid niet alleen, maar ook met die van het belang der maatschappij.

De Loi modificative van 1832 zich met de toepassing der *circonstances atténuantes* behelpende, bragt eene geringe wijziging in het artikel; zij liet de woorden »par des actes extérieurs et suivie" en »fortuites" weg, maar behield overigens de gelijkstelling van de poging met de volbragte misdaad.

We zeiden reeds dat het belgisch Ontwerp van 1834 deze Wet ook hierin volgde, met bijvoeging van het *délit manqué* 3).

Het laatste Ontwerp verving art. 2 en 3 van den Code pénal door vier nieuwe.

» Il y a tentative lorsque la résolution criminelle de commettre un crime ou un délit a été manifestée par des actes extérieurs, qui forment un commencement d'exécution de ce crime ou de ce délit. (Art. 73.)

Lorsque ces actes n'ont été suspendus que par des cir-

1) De Wet van 22 Prair. an IV had »fortuites, indépendantes"; hier staat »indépendantes" dus als nadere verklaring van »fortuites."

2) Men volgde hierin de leer van Filangieri, die de straf van de poging met die van de volbragte daad gelijk stelt, omdat de schuldige al zijne boosheid getoond en aan de maatschappij het noodlottig voorbeeld gegeven heeft. Zie zijn *Science de la légis.* 4e deel. blz. 174, 175. Deze meening wordt door geen der latere criminalisten gedeeld. In de Middeleeuwen werd de poging alleen bij de zwaarste misdaden met de volvoerde daad gelijk gesteld. Zie Chauveau en Hélie, *Théorie du Code pénal*, (tweede belg. edit.) nos. 555, 556, 572, en aldaar de noten van Nypels.

3) Zie boven Inleid. blz. 8.

constances indépendantes de la volonté de l'auteur, la tentative de crime sera punie ainsi qu'il suit" . . . (art. 74). De straf is één trap lager dan voor de volbragte misdaad en bij doodstraf en levenslange gevangenisstraf twee trappen ¹⁾.

»La tentative sera considérée comme le crime même, si l'acte ou les actes nécessaires pour la consommation de ce crime ont été accomplis et n'ont manqué leur effet que par des circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur." (Art. 75). De straf is echter één trap lager, wanneer tegen de misdaad zelve doodstraf of levenslange gevangenisstraf bedreigd is.

»Des dispositions spéciales détermineront dans quels cas et de quelles peines seront punies les tentatives de délits, qui n'ont été suspendues ou n'ont manqué leur effet que par des circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur." (Art. 76.)

Voor poging werd dus gevorderd het bestaan van een' misdadigen wil, geopenbaard in zulke uitwendige handelingen, welke een begin van de uitvoering van het misdrijf zijn.

Voorbereidende handelingen bleven alzoo uitgesloten. Men begreep terecht, dat daaruit de misdadige wil niet

1) De nederlandsche Ontwerpen van 1840 (art. 49), van 1847 (art. 46), en van 1859 (art. 41) noemen poging »elke daad, welke met het te plegen misdrijf in zulk een verband staat, dat zij als een begin van uitvoering daarvan moet beschouwd worden." Dergelijke bepaling vindt men in het hannoversche (art. 33), het hessische (art. 64), het badische (§ 106), het saksische (art. 39) en het nassausche Strafwetboek (art. 61). Stoornis door omstandigheden van den wil des daders onafhankelijk wordt in de definitie opgenomen door het oostenrijksche (§ 8), het thüringsche (art. 23) en het pruisische Strafwetboek (§ 31). De bepaling van het laatstgenoemde komt overeen met die van de Loi modificative.

met genoegzame zekerheid kan worden opgemaakt; en dat, al ware het mogelijk, de onzekerheid toch altijd blijft bestaan, of die wil zoo vast is, dat de daad zal worden aangevangen ¹⁾. Natuurlijk liet men uitzonderingen toe. En inderdaad vordert de openbare veiligheid het straffen - van feiten, welke niet anders dan eene voorbereiding van een misdrijf zijn; echter behoort de Wet ze dan niet als poging, maar als *delicta sui generis* te beschouwen.

Waar zal de grens zijn tusschen die voorbereidende handelingen en het begin van uitvoering? De wetgever beantwoordt die vraag niet. Het is dan ook onmogelijk een' algemeenen regel, op alle gevallen toepasselijk, daaromtrent te geven. Hij kon niet anders dan den regter de waardering van elk bijzonder geval overlaten.

In het Rapport van Haus zijn nogtans eenige wenken gegeven aangaande het begrip van begin van uitvoering.

De Commissie verstond daardoor het bedrijven van de eerste handeling. Naar hare meening zou men te ver gaan met te cischen, dat de hoofd-handeling begonnen zij, door welker volcinding het misdrijf of voltoerd zal zijn of délit manqué.

Zoo beschouwde men het gebruik van valsche sleutels,

1) Het beijersche Strafwetboek straft voorbereidende handelingen als „entfernter Versuch.“ Zie art. 57, 62. In de latere wetsontwerpen is men hiervan teruggekomen.

De onstrafbaarheid van voorbereidende handelingen tenzij als *delicta sui generis* is overigens door alle criminalisten aangenomen. Ten onregte beweert Köstlin in zijn System des deutschen Strafrechts, blz. 232, dat men hertoe geleid is door het fransche regt. Mittermaier heeft aange-toond, dat het nieuwere begrip van poging gegrond is op den arbeid van de italiaansche regtsgeleerden in de Middeleeuwen. Zie Der gerichtssaal. 1859. blz. 197. Verg. reeds H. A. Zachariä. Die Lehre vom Versuche der Verbr. Gött. 1836.

braak of inklimming als begin van uitvoering van den diefstal. Wel wist zij, dat de dader die middelen ook tot een ander doel zou kunnen aanwenden; maar uit de omstandigheden zou de wil meermalen wel kunnen worden opgemaakt en had men dien leeren kennen, dan bestond er haars inziens, poging. En zij voegt er de zeer juiste opmerking bij, dat de wet een begin van uitvoering vordert, niet omdat daarin eigenlijk van zelf, het doel van den dader zich openbaart, maar omdat daaruit blijkt van den wil om misdad te plegen; ware dit niet de reden, men zou moeten wachten tot de laatste handeling begonnen is. Zoodra nu uit de omstandigheden gebleken was, dat de dader wilde *stelen*, zou gebruik van valsche sleutels, braak of inklimming als begin van uitvoering van diefstal moeten worden beschouwd.

Dit gevoelen wordt verre van algemeen gedeeld. Zoo neemt men in Italië bij deze handelingen geen poging aan. In Duitschland heerschen verschillende zienswijzen omtrent dit punt ¹⁾. Zoo ook in Frankrijk ²⁾. De Hoven van Bordeaux en van Nancy beslisten, dat ze geen begin van uitvoering geacht kunnen worden. Het Hof van Cassatie scheen van eene andere meening, maar besliste de vraag niet ³⁾.

1) Hälschner b. v. neemt hierbij geen poging aan. Otto en Osenbrüggen wel. Zie Hälschner. Syst. des preuss. Strafr. blz. 192; Otto. Vom Versuch der Verbr. blz. 27; Osenbrüggen. Abhandl. blz. 75.

2) Rauter, (Traité théor. et prat. du dr. crim. n°. 108), Boitard, (Leçons sur le Code pénal. 2e Leçon), en Bertauld, (Cours de Code pénal. blz. 225 en volg.) beschouwen die handelingen als een geheel en meenen daarom, dat er begin van uitvoering bestaat, zoodra slechts eene derzelve begonnen is. Rossi (Traité de dr. pén. blz. 311, 312), en Ortolan (Elém. de dr. pén. blz. 422) merken ze in den regel als voorbereiding van het misdrijf aan. Toch laten zij uitzonderingen toe.

3) Zie Chauveau en Hélie. Théorie du Code pénal. n°. 593, 594.

Wij deelen het gevoelen van de Staatscommissie, hetwelk overeenstemt met de jurisprudentie van onzen Hoogen Raad ¹⁾).

Het Ontwerp stelt *délit manqué* gelijk met de volbragte daad; nochtans wordt, zooals wij zagen, de straf bij doodstraf en de poena mortis proxima één graad lager gesteld.

Had het Ontwerp van 1834 voor dit misdrijf dezelfde straf als voor de volvoerde daad noodig geacht, de Staatscommissie was van een zachter gevoelen. Wel wees het Exposé des motifs van genoemd Ontwerp hierop, dat het mislukte misdrijf meer schrik verspreidt en gewigtiger gevolgen na zich slepen moet dan de poging; dat bij beiden de schuld even groot is en alleen toeval van het niet gelukken oorzaak is; dat de grenzen tusschen poging en *délit manqué* niet aan te geven zijn; maar men moede hierop te kunnen antwoorden, dat uit het meerder gevaar van het *délit manqué* alleen volgt, dat het zwaarder dan de poging behoort te worden gestraft; dat het toeval ook bij poging invloed uitoefent en niet uitsluitend hierbij mindere straf behoeft mede te brengen en dat de Jury zeer wel zou kunnen beslissen of er poging dan wel *délit manqué* bestaat, mits de vragen door den regter duidelijk en klaar zijn gesteld.

De straf van de poging lager stellende dan voor de volvoerde daad, achtte men niet noodig hetzelfde bij *délit manqué* te doen, anders dan bij de doodstraf en de daarop volgende straf, omdat de overige straffen tijdelijk zijn

1) Zie de Arresten aangehaald bij Schooneveld. Wetboek van Strafrecht onder art. 2. — Verg. ook het Crim. Wetb. v. het Koningr. Holland. Art. 205 en 214, waarin bedoelde feiten eveneens als poging tot diefstal worden gestraft, »wanneer de dader geene andere aannemelijke reden kan geven.»

met een maximum en minimum, hetgeen den regter genoegzaam gelegenheid geeft om eene evenredige straf uit te spreken ¹⁾).

Het Rapport van Roussel had voor deze bepalingen van het Ontwerp niet dan lof. Nogtans werd er eenige wijziging in gebragt. Men wenschte namelijk den Code pénal van 1810 te volgen waar deze onder de kenmerken van de poging opneemt de schorsing door omstandigheden buiten den wil des daders. En vervolgens wilde men de straf van de poging voor alle gevallen zonder uitzondering één graad lager gesteld zien dan die van de volbragte daad.

De Minister van Justitie opperde bezwaren zoowel tegen de redactie van de Commissie der Kamer als van de Staatscommissie. In dezelfde bepaling wilde hij poging en délit manqué opnemen en aan beide verbinden de straf volgende op die van het volvoerde misdrijf. Daarenboven behoorde men zijns inziens te schrijven *tentative punissable* omdat niet elke poging strafbaar is bij de wet. Diensvolgens stelde hij voor te lezen:

« Il y a tentative punissable lorsque la résolution criminelle de commettre un crime ou un délit a été manifestée par des actes extérieurs qui forment un commencement d'exécution de ce crime ou de ce délit, et qui n'ont été suspendus ou n'ont manqué leur effet que par des circonstances indépendantes de la volonté de l'auteur.

La tentative de crime est punie de la peine immédiatement inférieure à celle du crime même conformément aux articles 91 et 92" ²⁾).

1) De meest geachte criminalisten zijn van gevoelen, dat de wet evenzeer als de eigenlijke poging het délit manqué minder zwaar straffen moet dan het volvoerde misdrijf. Zoo leeren Fouerbach, Bauer, Mittermaier, Zachariä, Lelièvre, Legraverend, Carnot, Rossi, Hélie enz.

2) In het nederlandsch Ontwerp van 1859 lijdou poging en volvoerde

Roussel verklaarde zich met deze amendementen te kunnen vereenigen, omdat hij er geen bezwaar in zag de straf voor *délit manqué* in alle gevallen met één graad te verlagen. De regter had, naar 't hem toescheen, ruimte genoeg om in de toepassing van de straf tusschen poging en *délit manqué* onderscheid te maken.

De Kamer nam het voorstel van den Minister aan; zoodat de wetgever wel van het volvoerde misdrijf het *délit manqué* heeft onderscheiden, maar den regter overlaat, bij het bepalen van de straf het verschil tusschen dit en de poging in aanmerking te nemen.

misdaad gelijke straf! Het blijkt uit de Memorie van toelichting, dat men even als de Code pénal poging met *délit manqué* heeft verward.

Volgens art. 10 en 17 van de neiderl. Wet van 29 Junij 1854 wordt poging tot misdaad gestraft met de straf volgende op die, welke bij de wet tegen de misdaad zelve is bedreigd, en poging tot wanbedrijf met de straf op het wanbedrijf gesteld verminderd met één derde.

De duitsche wetboeken straffen alle de poging met mindere straf dan de volbragte misdaad; de meeste onderscheiden daarenboven poging van *délit manqué* (*beëndigter, nicht beëndigter Versuch*). Verg. het beijersche Wetb. art. 60, 62; de wurtembergsche Wet van 13 Aug. 1849, art. 10; het hannoversche Wetb. art. 36, 37; het hessische Wetb. art. 68; dat van Baden §§ 112—114; van Nassau art. 64; van de thüringsche Staten art. 23; van Pruissen § 32; van Oostenrijk §§ 7, 47 lit. a; van Saksen art. 40, 41.

HOOFDSTUK III.

OVER HERHALING VAN MISDRIJF.

(Boek I. Hoofdst. V.)

Ten allen tijde is herhaling van misdrijf (*récidive*) beschouwd als eene omstandigheid, welke zwaarder straf moct medebrengen ¹⁾. Alleen over de voorwaarden, waaronder die strafverzwaring zou moeten worden toegepast, bestaat verschil.

Chauveau en Hélie de strafverzwaring grondende op de meerdere verdorvenheid, op de »*habitude criminelle*,» welke door de herhaling wordt aan den dag gelegd, vorderen tusschen het voorgaande en volgende misdrijf gelijksoortigheid. »*Les délits sont de même nature, quand*

1) Zie, wat het romeinsche regt betreft L. 28, § 3. Dig. De poenis; L. 8, § 1. Cod. Ad. leg. Jul. de vi publ. vel priv; L. 3, § 9 Dig. De re mil.; Lex Un. Cod. De superexact. Voorts de C. C. C. art. 161, 162, welke strafverzwaring inhouden bij diefstal voor de tweede en derde maal gepleegd. Van Frankrijk kan tot op het einde der vorige eeuw hetzelfde worden gezegd als Zypaeus van België schreef in 1635: »*poenae pleraeque sunt hodie arbitrariae . . . quod valde etiam receptum est quoad poenas legales, praesertim in Belgio; maxime in casibus quibus desunt poenae statutariae*» (Notit. Jur. Belg., blz. 232). Het Edict van 1724 had echter eene uitdrukkelijke bepaling voor herhaling van diefstal. — Verg. het opstel van Mr. M. M. v. Baumhauer in de Themis van 1846. Deel VII, bl. 388 en volg.

ils dérivent du même principe, quand ils prennent leur source dans le même genre de corruption." Nu is de verdeeling der misdrijven in die tegen personen, tegen goederen, in politieke, militaire enz. zulk eene die uit den aard der zaken getrokken is; en bestaat er huns inziens geen récidive dan in eene van die rubrieken 1).

Wel wordt die verdeeling als „simple et facile” door die schrijvers aangeprezen, maar teregt wordt zij in het Rapport van Haus als ondoeltreffend verworpen. En inderdaad, hoevele misdrijven zou men wegens hun gemengden aard niet tot twee van die rubrieken kunnen brengen. Men stelle slechts het geval, dat iemand brand sticht uit persoonlijke wraakneming na voorafgaande verwonding. Volgens het stelsel van Chauveau en Hélie zou hier geen récidive zijn en toch vloeiden beide misdaden uit dezelfde bron voort.

Sommige deitsche strafwetboeken hebben getracht op te geven, welke misdrijven als gelijksoortig te beschouwen zijn 2). Maar onmogelijk is het zulk eene opgave volledig te maken en overeenkomstig met de verschillende drijfveren der misdrijven. Zij is daarom door vele deitsche schrijvers afgekeurd 3). Overigens is in alle deits-

1) Het gevoelen van Carnot als zou het straffen van récidive strijden met den regel *non bis in idem*, verdient naauwelijks wederlegd te worden. Zie Carnot, Comm. sur le Code pénal op art. 56 C. P. no. 1.

Het bezwaar van hen, die beweren, dat de Staat door de veroordeelden gemeenschappelijk op te sluiten oorzaak zijnde van hunne verdorvenheid het regt zou missen om de herhaling van misdrijven als zoodanig te straffen, vervalst door de aanneming van de straf der afzonderlijke opsluiting.

2) Zie het Strafwetboek van Brunswijk § 59; van Saksen-Altenburg art. 59; van Nassau art. 90; van Baden § 183; van Hessen art. 94; van Saksen art. 83; en van de thüringsehe Staten art. 47.

3) Zie Feuerbach, Handb. des peinl. Rechts, uitg. door Mittermaier, Giessen. 1847, blz. 227 noot 14, blz. 230 noot 19.

sche wetboeken het beginsel door Chauveau en Hélie aangekleefd terug te vinden, volgens hetwelk er tusschen de misdrijven verband behoort te bestaan, zal er récidive zijn. Het pruissische wetboek vordert niet alleen „Gleichartigkeit,” zoo als de overige, maar herhaling van *hetzelfde* misdrijf ¹⁾.

Chauveau en Hélie achten eene tijdsbepaling noodig, binnen welke het tweede misdrijf moet zijn volvoerd. Daar de strafverzwaring op het vermoeden van verdorvenheid berust, moet, naar zij meenen, de tijd gewis in aanmerking genomen worden; want hoe grooter tijdsverloop, hoe minder grond om het tweede feit als een bewijs van verdorvenheid aan te nemen. En de billijkheid vordert dan ook dat men het goed gedrag gedurende dien tijd niet onopgemerkt late ²⁾.

In het Rapport van Haus wordt hiertegen aangevoerd, en niet geheel ten onregte, dat een zeker tijdsverloop niet altijd het vermoeden van verdorvenheid uitsluit, omdat de misdadiger soms jaren lang op eene geschikte gelegenheid wacht om zijn misdrijf te herhalen; terwijl buitendien het toenemen in jaren niet zelden eene verzwarende omstandigheid kan geacht worden. In allen gevalle meende men, dat het onmogelijk is in de wet te bepalen, welke tijd tusschen beide misdrijven zou moeten verlopen; die ruimte zou dikwijls of te kort of te lang wezen ³⁾.

1) Zie het pruissische Wetb. § 58.

2) Zie Chauveau en Hélie, n°. 461. Sommige duitsche Wetboeken vorderen tot het bestaan van récidive, dat het tweede misdrijf binnen zekeren tijd gepleegd zij. Zie het Wetboek van Wurtemberg art. 126; van Brunswijk § 71; van Hessen art. 103; van Baden §§ 200—202; van Nassau art. 98; van Thüringen art. 74; van Pruissen § 6 en van Saksen art. 84. De Code pénal van 1810 bepaalt in art. 433 den tijd van één jaar voor politie-overtredingen.

3) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. V. n°. 7.

Men wilde niet als genoemde schrijvers de strafverzwaring gebiedend voorschrijven, omdat er gevallen zich kunnen voordoen, waarin die verzwaring onverdiend zoude zijn. Evenals de wet bij elke tijdelijke straf een minimum en maximum bepaalt, zoo meende men, behoorde den regter ook hier de noodige ruimte te worden gelaten om eene straf evenredig aan het misdrijf uit te spreken.

De Commissie beschouwde *récidive* juist niet als een bewijs van verdorvenheid, maar als eene omstandigheid, welke in den regel de schuld vermeerderd en als zoodanig zwaarder straf moet medebrengen ¹⁾. Daarom vereischte zij noch dat men de straf van het voorgaande misdrijf geleden had; de onherroepelijke veroordeeling was voldoende, ook bij verkregen gratie of rehabilitatie ²⁾; noch dat beide misdrijven behoorden tot dezelfde soort ³⁾. Waren beide van denzelfden aard en was er korte tijd verlopen, de schuld zou daardoor te meer verzwaard zijn. Daar dit echter niet van alle gevallen gezegd kan worden, zoo mogt de wet, wogens de talloze uitzonderingen, noch gelijksoortigheid, noch een zeker tijdsverloop

1) Ook volgens de nederlandsche Ontwerpen is *récidive* eene verzwarende omstandigheid, waarop de regter bij het bepalen der straf te letten heeft. Bij de strafverzwaring mag de regter het maximum van de straf niet overschrijden volgens het Ontwerp van 1840, art. 71. Het Ontwerp van 1847 verleent hem de bevoegdheid om de straf met een derde te verhoogen (art. 81). Zoo ook het Ontwerp van 1859, art. 40. Dezelfde bepaling bevat art. 11 van de Wet van 29 Julij 1854.

2) De Hooge Raad schijnt hetzelfde beginsel te huldigen. Zie de Arresten aangehaald bij Schooneveld. Wetboek van Strafrecht, op art. 56.

3) Alleen het wurtembergsche Wetboek (art. 124), het pruisische (§ 58) en het badische (§ 184) vorderen eene voorafgaande veroordeeling; de overige deutsche Wetboeken vereischen bovendien, dat de straf geheel of gedeeltelijk ondergaan zij, omdat eerst dan van de verdorvenheid en onverbeterlijkheid blijkt.

vorderen, maar moest zij de waardering der omstandigheden aan den regter overlaten. Eindelijk behoorde de strafverzwaring facultatief gesteld te worden, omdat zij berust op een *vermoeden* ten nadeele van den beschuldigde, hetwelk door de omstandigheden kan werden gelogenstraft.

Het Ontwerp vordert, dat men veroordeeld zij tot eene *criminele* straf. Daardoor werd het verschil opgeheven, waartoe art. 56 van den Code pénal van 1810 aanleiding gaf, door de uitdrukking: "Quiconque ayant été condamné pour crime." Hier rees namelijk de vraag of er *récidive* is, wanneer iemand wegens misdaad tot eene correctionnele straf was veroordeeld. Het Hof van Cassatie in Frankrijk beantwoordde dit bevestigend, uitsluitend hechtende aan de wettelijke qualificatie van het feit, zonder de uitgesproken straf in aanmerking te nemen ¹⁾. Van deze jurisprudentie kan hetzelfde gezegd worden, wat Nypels tegen die van onzen Hoogen Raad aanvoert, dat zij namelijk, ofschoon te verdodigen, waar de regter wegens verschillende omstandigheden de straf veranderde, niet overeenkomstig de wet kan heeten, wanneer de straf verligt werd wegens redenen van verschoning door de wet toegelaten, daar deze in zulk een geval het feit als wanbedrijf en niet als misdaad beschouwt.

Ook bij vooraangaande veroordeeling door den militairen regter zou er volgens het Ontwerp *récidive* zijn. Er werd echter gevorderd niet alleen, dat het feit strafbaar ware

1) Zie Chauveau en Hélie, nos. 492, 493 en de noten van Nypels. — Een Arrest van het belgische Hof van Cassatie (17 Mei 1838) besliste, dat er geen *récidive* bestaat, wanneer de lijf- of oonteerende straf door den regter krachtens Besl. van 9 Sept. 1814 veranderd was in eene correctionnele. Van een ander gevoelen was onze Hooge Raad tot op de Wet van 29 Junij 1854. Zie de Arresten aangehaald bij Schooneveld, t. a. p.

volgens de gewone strafwet, maar strafbaar ook met dezelfde straf 1).

De Code pénal van 1810 hield hieromtrent geene bijzondere bepaling in. Van daar eene jurisprudentie in Frankrijk, België en Nederland, welke récidive aannam ook bij een voorgaand zuiver-militair delict. De Loi modificative van 1832 maakte bij récidive onderscheid tusschen gewone en militaire delicten, en lette op deze niet dan wanneer het feit ook in de gewone wet met straf was bedreigd 2). Het belgische Hof van Cassatie vereenigde zich hiermede sedert het Arrest van 4 Maart 1836. In Nederland werd de jurisprudentie gewijzigd door de Wet van 3 Maart 1852.

Chauveau en Hélie geven te kennen, dat het welligt beter ware veroordeelingen door den militairen regter niet als elementen van récidive aan te nemen. Het feit, dus redeneren zij, hoewel ook volgens de gewone wet strafbaar, heeft niettemin zijne eigenaardigheid evenzeer als de veroordeeling, welke wegens de bijzondere wijze van procederen en het bijzonder karakter des regters niet dat gezag hebben kan, hetwelk aan een vonnis van den burgerlijken regter wordt toegekend. Daarenboven hebben de krijgswetten de theorie der récidive niet aangenomen, zoodat het feit *na* eene veroordeeling door den burgerlijken regter plaats hebbende, niet als récidive wordt gestraft; zoo hangt het lot van den beschuldigde af van

1) De nederl. Wet van 29 Junij 1854 (art. 12) bepaalt evenzoo, dat de burgerlijke regter de voorafgaande veroordeeling door den militairen zal moeten in aanmerking nemen, maar alleen in de gevallen aangeduid door de Wet van 3 Maart 1852. De laatste Wet nu vordert, dat het feit volgens de gewone strafwet misdaad zij en strafbaar met eene lijf- of onteerende straf, en dat het, wanneer eene militaire straf was toegepast, ook volgens de gewone strafwet misdaad zij (art. 1).

2) Zie Loi mod. art. XXXIV. Zoo ook het Ontwerp van 1834, art. 56.

eene questie van tijd. Eindelijk zou men moeten aarzelen de uitspraken van twee regtbanken, die elkander geheel vreemd en gansch-en-al onafhankelijk van elkander zijn, als grondslag aan te nemen voor eene verzwaring van straf ¹⁾.

In het Rapport van Haus wordt dit gevoelen met nadruk bestreden. Daarin wordt voorop gesteld dat iemand, die eenmaal reeds veroordeeld was, schuldiger is dan hij, die voor de eerste maal een misdrijf begaat; onverschillig of die veroordeeling door den gewonen dan wel door den militairen regter uitgesproken werd. Was de uitspraak van den laatste in staat van gewijsde gekomen, dan moest zij als overeenkomstig de wet en de waarheid worden beschouwd, in woërwil van diens exceptionneel karakter.

Haus handhaaft voorts het gezag van den militairen regter als gelijkstaande met dat van de Jury, en merkt op, dat de gewone regter soms eene bijzondere proccedure volgt evenzeer als de militaire. Dat de militaire wetten récidive niet straffen, daarvan ligt de reden, volgens het Rapport, in hare groote strengheid; en dat de gewone regter de veroordeeling door den militairen regter uitgesproken wegens een feit ook volgens de gewone strafwet strafbaar als eene verzwarende omstandigheid aanmerkt, kan niet onbillijk heeten, omdat dit ook geschied zou zijn, wanneer men wegens het voorgaande delict voor hem had teregt gestaan. Wat de questie van tijd betreft, hetzelfde kan van de verjaring worden gezegd en toch zal deze wel moeten behouden worden; overigens zou de straf van den militairen regter na eene veroordeeling door den burgerlijke zwaar genoeg wezen.

1) Zie Chauveau en Hélie, n°. 501. E. van Hoorebeke. De la récid. blz. 148.

Het Ontwerp behield dan ook het beginsel, dat eene voorafgaande veroordeeling door den militairen regter strafverhooging medebrengen kan. Wij zeiden reeds, dat er echter niet alleen gevorderd wordt, dat het feit volgens de gewone strafwet strafbaar zij, maar ook met dezelfde straf. Men helderde dit met deze twee voorbeelden op.

Iemand is door eene militaire regtbank wegens diefstal in de chambrée of wegens belediging of feitelijkheden tegen zijne supericuren, d. i. wegens een feit hetwelk wanbedrijf is volgens de gewone strafwet, veroordeeld tot eene criminele straf. Daarna bedrijft hij eene misdaad en staat deswege voor den burgerlijken regter te regt. Hier zou récidive zijn volgens art. 56 van den Code pénal.

Een ander is veroordeeld tot de straf van de ijzers voor het leven, wegens een feit, dat als misdaad wordt beschouwd, maar waartegen de gewone strafwet slechts tijdelijken dwangarbeid of reclusie heeft bedreigd. Wanneer deze ontkomen zijnde of gratie erlangd hebbende eene tweede misdaad begaat, welke de straf van altyddurenden dwangarbeid medebrenge, dan zal de regter volgens hetzelfde artikel van den Code pénal, de doodstraf moeten uitspreken.

Zulke onregtvaardigheden en buitensporigheden tevens zocht men te vermijden door te bepalen, dat het feit in de gewone strafwet met dezelfde straf moest zijn bedreigd. Was iemand wegens een voorgaand misdrijf door den militairen regter veroordeeld b. v. tot de doodstraf of levenslangen dwangarbeid, terwijl de gewone strafwet eene mindere straf tegen dat feit bedreigt, dan zou de burgerlijke regter bij récidive die mindere straf tot grondslag moeten nemen.

Wat de strafverhooging betreft, de Commissie deed deze plaats hebben zonder de straf van aard te doen veranderen; de hoogste tijdelijke tuchthuisstraf zou door eene

eenzame opsluiting gedurende zekeren tijd verzwaaard worden ¹⁾.

Nog hebben wij op te merken, dat het Ontwerp *récidive* aannam bij voorafgaande veroordeeling ook tot eene *correctionnelle* gevangenisstraf van korter dan één jaar, en daarop volgend wanbedrijf. Art. 58 van den Code pénal vordert uitdrukkelijk veroordeeling »à un emprisonnement de plus d'une année." Chauveau en Hélie geven als redenen hiervan op, dat bij delicten, welke mindere straf beliepen, de regter ruimte genoeg heeft om in geval van eene nieuwe overtreding eene passende verzwaaring op te leggen, en dat overigens zulke delicten te ligt zijn dan dat immoraliteit het karakter van een volgend zou kunnen verzwaren ²⁾.

Aan de Commissie kwam noch het een noch het ander gegrond voor. Men wees als voorbeeld op art. 330 van den Code pénal; daar wordt tegen *outrage public à la pudeur* eene gevangenisstraf van drie maanden tot één jaar en eene geldboete bedreigd. Nu kan men zoo dikwijls men wil zich aan deze handeling schuldig maken, de straf zal gevangenzetting voor den tijd van één jaar nooit kunnen te boven gaan. Heeft men echter vroeger bij eene vechtpartij slagen of kwetsuren toegebracht, en is men deswege volgens art. 311 van den Code pénal tot eene gevangenisstraf van 15 maanden veroordeeld, dan is art. 58 toepasselijk en kan het dubbele van de bedreigde straf worden opgelegd. Hieruit blijkt ten duidlijkste, dat de regter ook daar waar een delict van mindere zwaarte voorafgaat meerdere ruimte behoeft, ten einde de straf met het oog daarop evenredig te stellen.

1) Zie Rossi, *Traité de dr. pén.*, blz. 412. De duitsche Strafwetboeken geven den regter slechts bij uitzondering de bevoegdheid om eene andere strafsoort op te leggen.

2) Zie Chauveau en Hélie, no. 515.

En wat het tweede punt aangaat, gaf men toe, dat in den regel eene voorgaande veroordeeling wegens een ligt wanbedrijf geen grond tot schuldverzwaring zijn kan, wanneer tusschen dit en het volgende geen de minste overeenkomst bestaat. Maar wanneer herhaalde malen hetzelfde of soortgelijk misdrijf wordt begaan dan, meende men, eischt de ontwijfelbare schuldvermeerdering zwaarder straf. En deze noodwendige strafverhooging is den regter volgens den Code pénal onmogelijk.

De Commissie van de Kamer huldigde omtrent de leer der *récidive* dezelve beginselen als de ontwerpers, hoewel eenige leden zouden verkozen hebben den regter tot strafverzwaring te verplichten. De gradatie van de straffen alleen onderging verandering, daar men voor alle gevallen, uitgenomen bij wanbedrijven, de onmiddellijk voorgaande straf bepaalde met uitzondering van de doodstraf. Men meende, dat het belang van de maatschappij dit vorderde en dat het zonder bezwaar geschieden kon, omdat het Ontwerp de strafverzwaring facultatief had gesteld. Tevens stelde men voor, de eenzame opsluiting als strafverzwaring af te schaffen, omdat deze straf als eene onnutte en onnoodige anomalie in het Ontwerp te beschouwen was.

De Kamer stemde met hare Commissie alleen op het laatste punt overeen; en het verheugt ons, omdat anders de altijd durende straf wederom eene plaats zou bekomen hebben, iets wat naar ons toeschijnt, niet aannemelijk is.

Eene andere gradatie werd voorgesteld door Roussel en deze werd aangenomen:

» Quiconque, ayant été condamné à une peine criminelle, aura commis un crime emportant la reclusion, pourra être condamné aux travaux forcés de dix à quinze ans.

Quiconque, ayant été condamné à une peine criminelle, aura commis un crime emportant les travaux forcés de dix

à quinze ans pourra être condamné aux travaux forcés de quinze à vingt ans.

Si le crime emporte les travaux forcés de quinze à vingt ans, le coupable sera condamné au maximum de la peine." (art. 67).

»Quiconque, ayant été condamné à une peine criminelle aura commis un crime puni de la détention ordinaire de cinq à dix ans, pourra être condamné à la détention de dix à quinze ans.

Quiconque, ayant été condamné à une peine criminelle aura commis un crime puni de la détention ordinaire de dix à quinze ans, pourra être condamné à la détention extraordinaire.

Si le crime emporte la détention extraordinaire, le coupable sera condamné au maximum de cette peine." (art. 68).

Wij gelooven, dat deze gradatie aan de eischen der regtvaardigheid voldoet. Bij de zwaarste straffen achten wij eene verhooging onuoedig. Allerminst zouden wij met Van Hoorebeke ze willen verdubbelen, zoodat wegens récidive de straf van dwangarbeid voor den tijd van 40 jaren zou kunnen opgelegd worden ¹⁾.

De bepaling waarbij herhaling van wanbedrijven strafbaar werd gesteld zonder te vorderen, dat het voorgaande eene veroordeeling tot gevangenisstraf van zekeren duur had medegebragt, vond in de Kamer tegenkanting.

Lelièvre stelde voor terug te keeren tot het beginsel van den Code pénal en eene voorafgaande veroordeeling tot correctionnelle gevangenisstraf van meer dan één jaar tot voorwaarde te stellen. Nam men dit beginsel niet aan dan zou de regter de onmatige magt hebben om wegens récidive te straffen daar waar een onbeduidend misdrijf,

1) Zie E. van Hoorebeke, De la récid., blz. 222.

een jagt-delict b. v. was voorafgegaan. Hij zou het ongerijmd achten, wanneer men de minste correctionele straf gelijk stelde met eene criminele. Hij herinnerde, dat de bepaling van den Code pénal bij de herziening in Frankrijk behouden was, ten bewijze dat het tot geenerlei bezwaren aanleiding had gegeven, en dat men in België in de Wet op de jurisdictie der consuls hetzelfde beginsel gehuldigd had 1).

Dit amendement werd door den Minister bestreden. Vele misdrijven waartegen gevangenisstraf voor minder dan één jaar bedreigd wordt en welke bij herhaling meer straf verdienen, zouden door zulk eene bepaling in dat geval niet zwaarder gestraft worden. En de regter zou, hetgeen hij reeds plagt te doen, tot één jaar en één dag veroordeelen, ten einde later wegens herhaling de straf behoorlijk te kunnen verzwaren.

Delfosse was het met Lelièvre in beginsel eens. Toch wilde hij den tijd van één jaar door dezen voor de veroordeeling gevorderd tot 6 maanden terug brengen.

Vergeefs wees de Minister op de strafverhooging, welke de regter ook onder deze bepaling zou toepassen om het feit later te kunnen straffen als récidive, en herhaalde hij dat menig misdrijf, waar die verhooging geen plaats had gevonden, van eene regtmatige verzwaring bevrijd zou blijven.

1) Het nederl. Ontwerp van 1840 vorderde voorafgaande veroordeeling tot eene criminele of gevangenisstraf van meer dan één jaar (art. 71). Het Ontwerp van 1847 (art. 82) en dat van 1859 (art. 40) bepaalden hierbij den tijd van 6 maanden. Dit verschil moet verklaard worden uit de aanneming van het cellulair gevangenis-stelsel.

Volgens de Wet van 29 Junij 1854 (art. 11) moet eene veroordeeling tot eene criminele straf, tot eene gevangenisstraf voor den tijd van meer dan één jaar of tot afzonderlijke opsluiting voor meer dan zes maanden voorafgegaan zijn.

Lelièvre nam het amendement van Delfosse over en de Kamer keurde het goed. Art. 69 luidde nu:

»Quiconque ayant été condamné à une peine criminelle ou à un emprisonnement correctionnel de plus de six mois, aura commis un délit, pourra être condamné à une peine double du maximum porté par la loi contre le délit.

Il pourra également être placé, par le jugement ou l'arrêt, sous la surveillance spéciale de la police pendant cinq ans au moins et dix ans au plus."

Later stelde de Minister voor hierbij dit alinea te voegen, hetwelk door de Kamer aangenomen werd: »Les deux dispositions qui précèdent sont applicables à celui, qui ayant été condamné deux fois, du chef de mêmes délits, à un emprisonnement de moins de six mois ou à une amende, aura commis une seconde récidive."

Dit gaf aanleiding tot de zeer gegronde aanmerking van Roussel, dat dit stelsel van trucidive niet overeenkwam met de denkbeelden aangaande récidive in het Ontwerp gehuldigd, daar men nu onderscheid maakte tusschen de eerste en tweede récidive en de herhaling van hetzelfde wanbedrijf als voorwaarde stelde. Hij twijfelde niet of de bepaling zou tallooze moeilijkheden doen rijzen omtrent de vraag of er al dan niet eenzelfde delict aanwezig is. Buitendien achtte hij haar onnoodig. (Verg. art. 200 C. P.)

Het stelsel van trucidive en het vorderen van eenzelfde delict kwam voorzeker niet overeen met de beginselen door de Staatscommissie gehuldigd, maar de Minister kon met regt er op wijzen, dat de harmonie in het Ontwerp toch reeds verbroken was door het stellen der voorwaarde van eene voorgaande veroordeeling tot eene gevangenisstraf van meer dan 6 maanden. Het amendement heeft overigens dit nut, dat hierdoor récidive ook bij lichtere vergrijpen eene strafverzwareing lijdt, hoewel het dikwijls

moeijelijk te bepalen zal zijn of eenzelfde delict zich voordoet.

De bepalingen omtrent récidive bij politie-overtredingen komen in het tweede Boek van het Ontwerp voor. Ze hadden echter als behoorende tot het algemeen gedeelte, in het eerste moeten zijn geplaatst.

HOOFDSTUK IV.

OVER ZAMENLOOP VAN MISDRIJVEN.

(Boek I. Hoofdst. VI.)

Herhaling en samenloop van misdrijven zijn beide omstandigheden, welke de schuld verzwaren en daarom meerdere straf verdienen. Toch zijn ze van den anderen kant zoo wezenlijk onderscheiden, dat men ze naar het ons toeschijnt, teregt tot twee afzonderlijke hoofdstukken heeft gebragt ¹⁾. Bij *récidive* heeft men met den misdadiger wat de eerste overtreding aangaat volkomen afgerekend en neemt de regter het slechts bij de strafbepaling als eene omstandigheid, welke daarop invloed moet hebben, in aanmerking, terwijl bij samenloop daarentegen geene veroordeeliug vooraf ging, maar de gerechtigheid van elk der begane misdrijven voldoening te eischen heeft. Nogtans meent Van Hoorebeke, dat in een Wetboek beide onderwerpen onder het opschrift »*Récidive*» zouden kunnen vereenigd worden ²⁾. Wij gelooven met de Staatscommissie, dat men ze niet tot ééne rubriek brengen kan. De Commissie zou zich wel hebben kunnen vereenigen met die zamenvoeging, wanneer zij ook door

1) Zoo ook de meeste duitsche Strafwetboeken.

2) Zie E. van Hoorebeke. *Traité de la récid.*, blz. 209.

het opschrift werd aangeduid, zooals in het nederlandsch Ontwerp van 1847; maar men achtte de artikelen talrijk genoeg om er een afzonderlijk hoofdstuk van te vormen ¹⁾.

De Code pénal van 1810 bevat geene voorschriften betreffende den zamenloop van misdrijven. Daarin wordt alleen het bijzondere geval van art. 304 voorzien. Het onderwerp wordt door den Code d'instruction criminelle, waar het niet te huis behoort, geregeld bij art. 365, al. 2 en art. 379, volgens welke bij zamenloop van misdaden en wanbedrijven de zwaarste straf zal worden opgelegd.

Omtrent de wijze van straffen wanneer iemand wegens meer dan één misdrijf was beschuldigd, hebben reeds vroeg twee geheel uiteenlopende gevoelens geheerscht.

De Glossatoren leerden, dat volgens het romeinsche regt de straffen tegen een en ander misdrijf bedreigd, gezamenlijk moesten worden opgelegd. Zij beriepen zich op den regel in L. 2, pr. Dig. De priv. del. »Nunquam plura delicta concurrentia faciunt, ut ullius impunitas detur, neque enim delictum ob aliud delictum minuit poenam.» De leer »à chaque délit sa peine,» *quot delicta tot poenae*, hierop steunende werd in Frankrijk algemeen aangenomen en bleef er heerschen tot de omwenteling van 1789.

Zij berustte op eene dwaling in zooverre men haar grondde op die aangehaalde wet. Uit het opschrift van den Titel »De privatis delictis» blijkt reeds, dat hier van geene *publieke* maar van *private* actiën sprake is; en men heeft slechts de volgende paragrafen van de wet na te lezen, om zich hiervan volkomen te overtuigen. Het eenige wat

1) Het nederl. Ontwerp van 1847 bragt beide tot ééne rubriek, maar met het opschrift: »Van zamenloop en herhaling van misdrijven» (zesde Titel).

Het Ontwerp van 1859 vereenigde ze onder den 2^{den} Titel, handelende over »Opheffing, vermindering of verhooging der strafbaarheid.»

men er uit kan opmaken is, dat Ulpianus bij geldboeten cumulatie aanneemt.

Sedert lang heeft men getracht uit andere plaatsen van het Corpus Juris te bewijzen, dat de Romeinen bij zamenloop van misdaden cumulatie van straffen tot regel hadden; maar te vergeefs. Men heeft zich voornamelijk beroepen op L. 9 Cod. *De accusationibus*. »Qui de crimine publico in accusationem deductus est, ab alio super eodem crimine deferri non potest. Si tamen ex eodem facto plurima crimina nascuntur et de uno crimine in accusationem fuerit deductus, de altero non prohibetur ab alio deferri. Judex autem super utroque crimine audiens jam accommodabit. Nec enim licebit ei separatam de uno crimine sententiam proferre, prius quam plenissima examinatio super altero quoque crimine fiat.» Maar hieruit volgt niet dat de regter twee afzonderlijke straffen moest opleggen. 1)

Intusschen werd dit stelsel zooals wij opmerkten in Frankrijk tot op het einde der vorige eeuw gevolgd.

De Wetgever van de Republiek achtte cumulatie van straf strijdig met regtvaardigheid en menscheijkheid. In de Wet van 29 Sept. 1791 betreffende »*la police de sûreté, la justice criminelle et l'établissement du jury* 2)» en in den

1) Men zie ook de wetten aangehaald bij Kleinschrod. Syst. Entw. der Grundbegr. und Grundwahrh. des peinl. Rechts. Deel III, blz. 215, 216; en bij Wächter. Lehrb. des röm.-teutschen Strafr. Deel I, blz. 249, 250, 259, 260. Het eenige wat volgens Ortolan kan worden vastgesteld is, dat de Romeinen bij zamenloop van misdrijven de straf pleegden te verzwaren. Zie zijne *Éléments de droit pénal*, blz. 511, noot 1. Men vergelijkte L. 13 Dig. *De poenis*; L. un. Cod. *De raptu virginum*; L. 6 Cod. *Ad legem Juliam de vi*.

2) Art. 38. »Si l'accusé est déclaré non convaincu du fait porté dans l'acte d'accusation, et qu'il était inculpé sur un autre par les dépositions des témoins, le président d'office, ou sur la demande de l'accusateur public, ordonnera qu'il soit arrêté de nouveau....»

Code van 3 Brum. an IV *des délits et des peines* ¹⁾ werd een ander beginsel gehuldigd, namelijk het opleggen van de zwaarste straf.

De Code d'instruction criminelle van 1808 volgde dat wetboek hierin na en breidde de bepaling uit tot wanbedrijven en tot het geval, dat iemand bij dezelfde acte van beschuldiging onderscheidene feiten ten laste gelegd waren (art. 379, 365 al. 2 ²⁾).

Dit zelfde beginsel: »poena major absorbet minorem» was reeds vroeg in Duitschland aangenomen onder den invloed der Constitutio Criminalis Carolina, welke in art. 163 bepaalde: «Item wo bei eynem Diebstal mehr dann eynerley beschwerung, so inn den vorgesatzten Artickeln unterschiedlich gemelt sein, erfunden würden, ist die straff nach der meysten beschwerung des Diebstals zu erkennen.»

Nogtans werden beide stelsels in Frankrijk zoowel als in Duitschland toegepast met de uitzonderingen, welke

Art. 40. »Si l'accusé est déclaré convaincu du fait porté dans l'acte d'accusation, il pourra encore être poursuivi pour raison du nouveau fait; mais s'il est déclaré convaincu du second délit, il n'en subira la peine qu'autant qu'elle serait plus forte que celle du premier; auquel cas il sera sursis à l'exécution du jugement.»

1) Art. 446. »Lorsque pendant les débats qui ont précédé le jugement de condamnation l'accusé a été inculpé, soit par des pièces, soit par des dépositions de témoins, sur d'autres faits que ceux portés dans l'acte d'accusation, le tribunal criminel ordonne qu'il sera poursuivi à raison de ces nouveaux faits, devant le directeur du jury du lieu où il tient ses séances, mais seulement dans le cas où ces nouveaux faits mériteraient une peine plus forte que les premiers.»

2) Het fransche Hof van Cassatie plagt certijds art. 365 C. J. C. uit te breiden ook tot politie-overtredingen. De Procureur-Generaal Dupin deed deze jurisprudentie veranderen na zijn requisitoir, dat voorafging aan het Arrest van 7 Junij 1842.

Het belgische Hof van Cassatie heeft bij politie-overtredingen altijd cumulatie van straffen aangenomen.

zij noodwendig vorderden en welke de regter naar welgevallen vermeerderen kon.

De Staatscommissie achtte den stelregel: „à chaque délit sa peine,” overeenstemmende met de regtvaardigheid en het belang van de maatschappij. Hij toch, die verscheidene misdrijven begaan heeft, verdient voor elk straf. Vooruit wetende, dat de wet zijne voorgenomen handelingen strafbaar stelt, kan hij zich niet beklagen, wanneer hij voor alle boeten moet. Neemt men aan, dat de straf van het zwaarste misdrijf alleen moet worden opgelegd, dan laat men de andere ongestraft en noodigt als het ware den boosdoener uit, om, wanneer het hem mogelijk is, nog eenige mindere te plegen, waarvoor hij geen zwaardere straf zal lijden. Elke strafbare handeling behoort door de bedreigde straf te worden gevolgd, en alleen wanneer het volstrekt onmogelijk is, of de menschelijkheid verbiedt al de beloopte straffen op te leggen, zal de zwaarste moeten worden uitgesproken; die echter, waar het geschieden kan, in zekere mate moet worden verzwaard ¹⁾.

Deze leer is niet die van alle criminalisten. Zoo meent Rauter, hoewel het beginsel, dat elke overtreding straf verdient, aannemende, dat het niet-cumuleren van de straffen hierop rust, dat de zwaarste straf voldoende is om den

1) Men had hierbij alleen den *concursum materialis*, niet den *concursum idealis* op het oog. Bij dezen is er slechts één misdadig doel, hetzij de samenloop bestond ten gevolge van ééne enkele handeling, hetzij van meer opeenvolgende handelingen (*delictum successivum*, *delictum continuum*). Hier mogt dus geene cumulatie plaats hebben. Zie het Rapport van Haus, over Boek I. Hoofdst. VI, n°. 22 en volg.

De deutsche Strafwetboeken beschouwen *concursum idealis* als eene verzwarende omstandigheid. Zie b. v. het Strafwetboek van Beijeren, art. 110, al. 2; van Wurtemberg, art. 122, 123; van Hannover, art. 105, 106; van Baden, §§ 180—182; van Nassau, art. 110—112; van Pruisen, § 55, en van Saksen, art. 77.

schuldige van mindor zware vergrijpen in het vervolg terug te houden. Derhalve wordt volgens hem, cumulatie wel door de regtvaardigheid gevorderd, maar niet door het belang van de maatschappij; zij moet dus niet plaats hebben 1)

Chauveau en Hélie trachten te betoogen, dat niet-cumulatie door de regtvaardigheid geboden wordt. Ware de misdadiger na het plegen van zijne eerste wandaad gegrepen en had hij de plegtige waarschuwing eener eerste veroordeeling ontvangen, welligt hadde hij de tweede niet begaan: *l'inaction de la justice a en quelque sorte atténué ses fautes.* En dan is de maatschappij door ééne straf genoeg verzekerd; daardoor worden de misdrijven volkomen geboet; het opleggen van de andere straffen zou dus overbodige strengheid zijn 2).

Eene voorafgaande veroordeeling is buiten twijfel eene verzwarende omstandigheid; maar zal het ontbreken daarvan ooit beschouwd kunnen worden als zulk eene, die de schuld vermindert, ja zelfs de strafbaarheid opheft? Het schijnt ons eene ongerijmdheid. Daarenboven worden verscheidene misdrijven soms ter zelfder plaatse en achtereenvolgens gepleegd; in zulk geval zal de werkeloosheid der justitie wel niet tot verligting aangevoerd kunnen worden. En dat het opleggen van al de straffen onnoodig zijn zou, is niet bewezen.

De Commissie van de Kamer stond ook een ander stelsel voor dan de Ontwerpers 3).

Roussel merkte in zijn Rapport aan, dat de Staatscommissie een' stelregel had aangenomen, die zooveel uit-

1) Zie zijn *Traité du droit criminel*, no. 186.

2) Zie Chauveau en Hélie, n°. 392. In gelijken zin Morin. *Dictionn. du droit crim.* voce *cumul des peines*, en Ortolan. *Elém. de droit pén.*, n°. 1154.

3) Zie het Rapport van Roussel aan de Kamer, blz. 44 en volg.

zonderingen medebrengr, dat hij onhoudbaar wordt. Zoo had men in het Ontwerp, waar cumulatie onmogelijk was of waar zij geen plaats mogt vinden, de straf van eene der zamenloopende misdrijven aanmerkelijk verhoogd, of de zwaarste straf bedreigd.

Volgens hem is zamenloop van misdrijven evenals récidive eene verzwarende omstandigheid, die echter door het opleggen van de zwaarste straf voldoende wordt gestraft; terwijl niet ieder der misdrijven behoeft te worden geboet, omdat er geen wettelijke schuld bestaat, waar de noodzakelijkheid tot straffen ontbreekt.

Het Ontwerp had bij politie-overtredingen cumulatie zonder uitzondering. Bij zamenloop van een wanbedrijf met politie-overtredingen werden de geldboeten gecumuleerd, maar werd de correctionnelle gevangenisstraf alleen uitgesproken; men meende, dat de regter wegens het bepaalde minimum en maximum de straf genoegzaam zou kunnen verhoogcn, met het oog op de bedreven politie-overtredingen, zoodat cumulatie van de gevangenisstraffen onnoodig scheen. Bij zamenloop van wanbedrijven werden de straffen gecumuleerd, zonder dat echter het dubbele van het maximum der zwaarste straf mogt worden overschreden. Ging eene misdaad van politie-overtredingen verzeld, dan werd alleen de straf van de misdaad bedreigd; zoo ook waanneer zij met een of meer wanbedrijven zamenliep en op zich zelve doodstraf, alijdurende reclusie of buitengewone reclusie of detentie medebragt; in andere gevallen kon de straf van die misdaad, de buitengewone reclusie en detentie uitgenomen, met één graad worden verhoogd. Bij zamenloop van misdaden werd de zwaarste of verhoogd of verzwaard, behalve de doodstraf ¹⁾.

1) Zie het Ontwerp. Boek I. Hoofdst. VI.

Deze bepalingen nu werden door de Commissie van de Kamer, volgens het door haar gehuldigd beginsel zoodanig veranderd, dat de straf van zamenloopende wanbedrijven het maximum van de zwaarste straf niet overschrijden mogt, en dat bij zamenloop van misdaden onderling of met wanbedrijven alleen de zwaarste straf van de misdaad werd bedreigd. Men maakte eene nieuwe bepaling, inhoudende, dat bijzondere verbeurdverklaring altijd kon worden gecumuleerd.

De Kamer vereenigde zich met het beginsel van de Staatscommissie; wij voegen ons mede aan hare zijde.

Het stelsel van cumulatie is, wat men ook zeggen moge, op regtvaardigheid gegrond. Deze vordert, dat elk misdrijf de straf wegdrage, welke de wet er tegen bedreigt. Voert men hiertegen aan, dat de regtvaardigheid betrekkelijk is en de wet geene schuld ziet, waar de straf niet door de noodzakelijkheid gevorderd wordt, dan is dit eene zuivere *petitio principii*. Daarenboven meenen wij te kunnen vaststellen, dat door het *« poena major absorbet minorem »* als regel aan te nemen de repressieve kracht van de strafwet grootelijks wordt verlamd, omdat de boosdoener, na een delict te hebben begaan, zijn lust om te misdoen kan botvieren, mits hij geen misdrijf plege waartegen zwaarder straf bedreigd is, zonder daardoor meerdere straf te lijden. Het is naar het schijnt eene grove dwaling den regel *« à chaque délit sa peine »* daarom te verwerpen, omdat hij bij sommige straffen niet kan worden toegepast en daardoor blijken zou ondeugdelijk te wezen. Zonder uitzonderingen kan geen van beide regelen worden toegepast, of men doet te kort aan de eischen der regtvaardigheid en de belangen van de maatschappij.

De Kamer nam de drie eerste artikelen van het Ontwerp der Staatscommissie onveranderd aan. Op voorstel

van Roussel vereenigde zij de twee artikelen betreffende zamenloop van misdaden met wanbedrijven of politie-overtreddingen tot één, en bepaalde daarbij alleen de straf van de misdaad. Bij zamenloop van misdaden werd de zwaarste straf bedreigd; bragten ze echter tijdelijken dwangarbeid, reclusie of detentie mede, dan zou de regter verplicht zijn het maximum uit te spreken.

D'Anethan stelde twee veranderingen voor. In Art. 73 wilde hij in plaats van: »En cas de concours d'un délit et d'une ou de plusieurs contraventions enz.» lezen: »En cas de concours d'un ou de plusieurs délits et d'une ou de plusieurs contraventions enz.»; en daarbij en geldboeten en gevangenisstraffen evenals bij zamenloop van wanbedrijven cumuleren tot het dubbele van het maximum der zwaarste straf.

Daarbij merkte hij op, dat zamenloop van misdaden met wanbedrijven en van misdaden onderling, gelijkelijk werd gestraft. In het laatste geval was het opleggen van het maximum bij zekere straffen voor den regter wel verplichtend gemaakt, maar dit bragt zijns inziens geen genoegzaam onderscheid te weeg. Daarom stelde hij voor den regter de magt te geven, om bij zamenloopende misdaden, waartegen tijdelijke dwangarbeid, tijdelijke detentie of reclusie bedreigd was, het maximum van de zwaarste straf met vijf jaren te verhoogen ¹⁾.

Beide amendementen werden door den Senaat en door de Kamer aangenomen. De bepalingen omtrent concursus luiden nu als volgt:

»Tout individu convaincu de plusieurs contraventions encourra la peine de chacune d'elles.» (Art. 71.)

»En cas de concours d'un ou de plusieurs délits avec une ou plusieurs contraventions, toutes les amendes et les

1) Zie het Rapport van D'Anethan, blz. 31—32

peines de l'emprisonnement correctionnel seront cumulées, dans les limites fixées par l'article suivant." (Art. 72.)

» En cas de concours de plusieurs délits, les peines seront cumulées, sans qu'elles puissent néanmoins excéder le double du maximum de la peine la plus forte." (Art. 73.)

» Lorsqu'un crime concourt, soit avec une ou plusieurs contraventions, la peine du crime sera seule prononcée." (Art. 74.)

» En cas de concours de plusieurs crimes, la peine la plus forte sera seule prononcée. Cette peine pourra même être élevée de cinq ans au-dessus du maximum, si elle consiste dans les travaux forcés ou la détention à temps ou la reclusion." (Art. 75.)

» La peine la plus forte est celle dont la durée est la plus longue. Si les peines sont de même durée, les travaux forcés et la reclusion sont considérés comme des peines plus fortes que la détention." (Art. 76.)

» Les peines de confiscation spéciale, en raison de plusieurs crimes, délits et contraventions sont toujours cumulées." (Art. 77.)

De nieuwe Strafwetboeken bevatten alle hetzelfde beginsel met enkele geringe wijzigingen ¹⁾. Ook het napelsche Wetboek heeft cumulatie als regel ²⁾.

Het nederlandsche Ontwerp van 1847 gaf den regter de bevoegdheid om de zwaarste straf met een derde te verhoogen; bij zamenloop van wanbedrijven moest hij echter beneden het gezamenlijk bedrag der daarop ge-

1) Zie het Strafwetboek van Beijeren, art. 109, 110; van Oldenburg, art. 114, 115; van Saksen-Altenburg, art. 49—57; van Wurtemberg, art. 115—123; van Brunswijk, § 55, al. 2; van Hannover, art. 107—110; van Baden, §§ 170—179; van Nassau, art. 99—109; van Thüringen, art. 52, 53; van Pruissen, §§ 56, 57; van Oostenrijk, §§ 34, 35; van Saksen, art. 78 en de hessische Wet van 23 Februarij 1849.

2) Zie het napelsche Wetboek, art. 86, 87, 88.

stelde straffen blijven 1). In het latere van 1859 werd de regel »pocna major absorbet minorem” toegepast; alleen bij geldboeten en bijkomende straffen werd cumulatie toegelaten 2). Men volgde hierin art. 207 al. 2 van ons Wetboek van Strafvordering.

1) Zie dit Ontwerp, art. 78.

2) Zie dit Ontwerp, art. 37.

HOOFDSTUK V.

OVER MEDEPLIGTIGHEID.

(Boek I. Hoofdst. VII).

Niet onaardig vergelijkt Ortolan de deelnemers aan eene misdadige handeling met tooneelspelers die gezamenlijk een drama uitvoeren ¹⁾). Evenals hierbij meer of minder belangrijke rollen te vervullen zijn, zoo verschilt ook de mate en wijze van deelneming aan eenig misdadig feit, en nemen de handelende persoon eene hoogere of lagere plaats in. Hoe eenvoudig dit zij, minder gemakkelijk is het, waar de Wetgever de straffen te bepalen heeft, de juiste plaats aan te wijzen, welke ieder medepligtige daarbij zal hebben in te nemen. Toch moet hij hiernaar streven: «Il faut distinguer » zegt Rossi” entre les divers degrés de participation au crime; quelle que soit la difficulté du travail, il faut ôser l'affronter. Qui voudrait sanctionner par paresse une loi draconienne?” ²⁾

De fransche Wetgever van 1810 heeft zich deze moeite niet getroost; hij vond beter de medepligtigen met de hoofddaders gelijk te stellen en tegen allen dezelfde straf te bedreigen. Die weg is zeker wel de kortste; maar men nam dien ten koste van de regtvaardigheid.

1) Zie Ortolan. *Elém. de droit pén.*, n°s. 1255, 1273.
Zie Rossi. *Traité de droit pén.*, blz. 361.

Trouwens de Wetgever van 1791 had hetzelfde beginsel aangenomen, en vóór hem gold het in Frankrijk evenzeer, hoewel de regters wegens de hun verleende vrijheid in het opleggen van de straffen, de meerdere of mindere schuld in aanmerking namen ¹⁾.

De Code pénal van 1810 heeft de bepalingen omtrent medeplichtigheid aan misdaden van dien van 1791 ²⁾ met eenige wijziging overgenomen en ze uitgebreid tot wanbedrijven.

De Loi modificative bragt slechts eene geringe verandering in art. 63; de overige artikelen bleven onaangeroerd en niemand verlangde bij de behandeling in de Kamer der Gedeputeerden, dat ze wierden herzien. Het is met reden aangemerkt, dat dit geene verwondering baren kan, als men zich het lot herinnert van de amendementen door De La Rochefoucauld en Taillandier voorgesteld, waarbij deze den burgerlijken dood trachtte af te schaffen en gene de straf van de poging te verlagen ³⁾.

In België meende de Minister Lebeau, dat het stelsel van den Code pénal geene verandering behoefde ⁴⁾.

De Commissie, welke het tegenwoordige Ontwerp samenstelde was van het tegendeel overtuigd; zij ondernam de moeilijke taak waarvoor de Wetgever van 1810 was

1) Zie Muyart De Vouglans. Les lois crim. de France. Livre I, Tit. II. Jousse. Traité de la just. crim. de France, Part. I. Tit. II.

De Carolina bepaalde in art. CLXXVII: „Item so jemandt eynem missthäter zu übung eynes missthat wissentlicher und gefehrlicher weiss eynicherley hülf, beistandt oder fürderung, wie das alies namen hat, thut, ist peinlich zu straffen, als aber versteht, *in eynem fall anders dann in dem andern*, darumb sollen inn disen fällen, die Urtheyler mit berichtung der verhandlung, auch wie sollichs an leib oder leben soll gestrafft werden, als obsteht, raths pflegen.“

2) Zie Code pénal van 1791. Part. II, Tit. 3, art. 1—3.

3) Zie Chauveau. Code pén. progr. blz. 70. 112.

4) Zie het Exp. des motifs van het Ontwerp van 1834, blz. 24.

teruggedeinsd. Men trachtte met vermijding van onnutte bijzonderheden en wetenschappelijke onderscheidingen, te voldoen aan de eischen van de regtvaardigheid en van het belang der maatschappij ¹⁾, en dat doel is niet gemist.

Men stelde voor strafbare medepligtigheid vier voorwaarden; 1° het feit waaraan deelgenomen is, moest wezen misdaad of wanbedrijf volgens de wet; 2° de deelneming moest plaats gehad hebben op de wijze door de wet bepaald; 3° zij moest plaats gehad hebben terwijl men wist, dat er een misdrijf werd gepleegd en 4° zij moest gepaard gaan met den wil om hulp te bieden.

Hier rees de vraag of de medepligtige ook de verzwarende omstandigheden van de hoofdmisdaad moet gekend hebben? De Commissie meende, dat de bedoeling van art. 59 geene andere is dan deze, dat de medepligtigen gestraft zullen worden als waren zij daders, zoodat omstandigheden uit den persoon van den hoofddader voortvloeiende op hunne straf geen' invloed hebben kunnen ²⁾.

Wat de omstandigheden aangaat, welke met het misdrijf verbonden zijn, deze werken volgens den Code pénal terug op de medepligtigen, onverschillig of zij ze al dan niet gekend hebben.

Wat dit punt betreft heeft men de beginselen van den Code pénal gevolgd ³⁾. Men nam aan, dat in theorie

1) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. VII, n°. 11.

2) Van een ander gevoelen is het fransche Hof van Cassatie. Zoo ook onze Hooge Raad. Zie de Arresten bij Schooneveld. Wetboek van Strafrecht. onder art. 59.

3) De Commissie onderscheidde dus omstandigheden met den persoon des daders en met het misdrijf zamenhangende. Zoo ook Chauveau en Hélie n°. 709. Ortolan keurt deze onderscheiding af. Hij meent, dat de verzwareing van het misdrijf door persoonlijke hoedanigheden van den dader kan terug werken op de straf der medepligtigen. Zie zijne Elém. de droit pén. n°. 1184 en volg.

alle mededaders op het oogenblik', dat het feit volvoerd werd, al de verzwarende omstandigheden, die het verzelden moeten gekend hebben, zullen zij daarvoor aansprakelijk gesteld worden, maar men achtte het noch noodig noch nuttig dit beginsel op te nemen in de wet. De meeste misdrijven toch, welke door onderscheidene personen worden gepleegd, zijn vooraf beraamd; de boosdoeners hebben zich onderling verstaan over tijd, plaats en wijze van uitvoering, en hunne rollen verdeeld. Zij hebben zich vereenigd tot een gemeenschappelijk doel, en onderwerpen zich aan den loop der gebeurtenissen en al de gevolgen van de misdaad.

Nu moede men, deed het er niets toe of een hunner onbekend geweest zij met eene bijzondere omstandigheid waardoor de misdaad bij de uitvoering werd verzward. Immers ook de lastgever moet aansprakelijk gesteld worden voor de verzwarende omstandigheden, waaronder de lasthebber *intra fines mandati* de misdaad heeft bedreven, al droeg hij daarvan geen kennis. Buitendien zou, wanneer men de kennis van die omstandigheid bij medeplichtigheid tot voorwaarde stelde, het Openbaar Ministerie het bestaan van die wetenschap moeten bewijzen; iets wat meestal onmogelijk zijn zal. De Commissie liet aan den beschuldigde het regt, zijne onwctendheid als exceptie te doen gelden; de regter zou haar in overweging nemen en door het stelsel der *circonstances atténuantes* de straf, waar het noodig ware, kunnen verligten.

Teregt meende men met Rossi ¹⁾, dat het niet-aangeven

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 386. Op het voorbeeld van de L. 5 Cod. Ad leg. Jul. maj. werd niet-aangifte in Frankrijk het eerst strafbaar gesteld bij het Edict van Lodewijk XI van 1477. Onder Lodewijk XIII werd dit Edict ingeroepen bij het proces tegen Cinq-Mars en De Thou. Zie E. van Hoorebeke. *Traité de la complicité.* Gend. 1846. blz. 97 en volg.

van een misdrijf niet als medepligtigheid aangemerkt, maar slechts als een delictum sui generis gestraft kan worden.

De deelname aan een misdrijf onderscheidde men: 1°. in die, welke het feit voorafgaat of verzelt; 2°. in eene morele of fysieke en 3°. in eene principale of accessoire.

Als principalen deelnemer beschouwde men de oorzaak van het misdrijf: „La résolution et le fait matériel,” zegt Rossi ¹⁾, „sont les deux éléments constitutifs du délit. Ainsi, tout individu qui donne naissance à l'un ou l'autre de ces éléments, contribue d'une manière principale et directe à l'existence du délit; il en est cause.” Dezen nu noemde men *dader*. Als zoodanig beschouwde men: 1°. hen, die het misdrijf hebben uitgevoerd of tot de uitvoering regtstreeks hebben medegewerkt; 2°. hen, die door eenige handeling en des bewust, (hetzij bij de voorbereiding, hetzij bij de volvoering) zulk eene hulp hebben verleend, zonder welke de daad niet had kunnen worden bedreven; 3°. hen, die door giften, beloften, bedreigingen, misbruik van magt of van gezag, listige en schuldige kunstenaarijen tot die daad hebben aangezet; 4°. hen ²⁾, die hetzij door redevoeringen in openbare

Meest alle duitsche Wetboeken bevatten eene algemeene bepaling waarbij niet-aangifte of niet-verhinderings van een misdrijf strafbaar wordt gesteld. Zie het Strafwetboek van Beieren art. 73; van Saksen-Altenburg art. 47; van Thüringen §§ 38, 39, 40; van Saksen art. 70; van Brunswijk § 48; van Baden § 146; van Pruissen § 39; de drie laatste vorderen het bestaan van „glaubwürdige” of „glaubhafte Kenntniss.” Het verschijnsel moet toegeschreven worden aan den ouden invloed van romeinsch en canonisch recht in Duitschland. De C. C. C. bewaarde over dit feit het stilzwijgen.

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 364.

2) Deze zijn in Nederland strafbaar gesteld als medepligtigen bij de Wet van 16 Mei 1829 houdende aanvulling van eenige gapingen in het Wetboek van Strafrecht. Art. 1.

plaatsen of vereenigingen gehouden, hetzij door aanplaking, of wel door gedrukte en niet gedrukte en verkochte of verspreide geschriften tot het bedrijven van de daad regtstreeks hebben aangezet. (Ontw. art. 89.)

Als medepligtigen beschouwde men: 1°. hen, die onderrikt hebben gegeven tot het plegen van de daad; 2°. hen, die wapenen, werktuigen of elk ander middel, dat tot de uitvoering gediend heeft, verschaft hebben, wetende dat ze daartoe strekken moesten; 3°. hen, die des bewust den dader of de daders hebben geholpen of bijgestaan om de daad voor te bereiden, gemakkelijk te maken of te volvoeren; 4°. hen, die het misdadig gedrag dergenen kennende, die rooverijen of gewelddadigheden tegen de veiligheid van den Staat, tegen de openbare rust, tegen personen of eigendommen plegen, hun bij voortdoring herberg of wel eene schuilplaats of plaats van vereeniging hebben verschaft. (Ontw. art. 90.)

De laatste hulp voortvloeiende uit eene afspraak vóór de uitvoering van de strafbare daad, moet als medepligtigheid worden aangemerkt. Al wat echter overigens na de volvoering wordt gedaan, kan hiertoe niet worden gebracht. De Code pénal strafte nochtans de helers als medepligtigen. (Art. 62.)

Uit art. 89 en 90 van het Ontwerp blijkt, dat de deelnemers in zedelijken zin zoowel tot de daders als tot de medepligtigen werden gerekend, naarmate van hunne schuld. Carmignani leert daarentegen, dat alleen zij, die door fysieke daden aan het misdrijf deelgenomen hebben, tot de daders te brengen zijn; en alle zedelijke deelneming slechts als medepligtigheid te beschouwen is ¹⁾. Rossi be-

1) Zie Carmignani. Teoria delle leggi della sicurezza sociale. Pisa. 1831. 2de Deel. blz. 370 en volg. Zoo ook Bertauld. Cours de Code pénal. blz. 454 en volg.

strijdt de leer van Carmignani; zij schijnt hem toe niet zonder eenig nut te wezen, maar tevens »d'une injustice révoltante" 1). Mittermaier is van gevoelen, dat men hen, die oorzaak waren van een misdrijf, niet onbepaald als den dader straffen mag, omdat zij soms niet de eenige oorzaak waren. Daarom wil hij den regter de magt verleenen, om hun bij zekere omstandigheden de straf van den medepligtige op te leggen 2).

Men heeft daaromtrent geene bepaling in het Outwerp opgenomen, omdat men vreesde te veel onderscheidingen te maken, en het niet noodig was wegens het stelsel der *circonstances atténuantes*.

Men kan zedelijk mededader zijn door lastgeving, raadgeving, bevel of bedreiging.

De Commissie verstond onder *lastgeving* eene opdracht op de wijze door de wet bepaald, dus verzeld van giften, beloften enz. Zoo ook de oude fransche jurisprudentie en de Code pénal van 1791 3).

De duitsche Wetboeken daarentegen hebben het romeinsche regt gevolgd, dat geene giften of andere middelen tot bepaling van den wil des daders vorderde 4).

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 361, 362.

2) Zie Feuerbach. *Handb. des peinl. Rechts* uitg. door Mittermaier. blz. 46 noot 3. Dit beginsel is uitgedrukt in het badische Strafwetb. § 120: »Jedoch kann die Strafe des Anstifters bis zu der eines Gehülfen herabsinken, wenn in der Einwirkung des Anstifters auf den Thäter nicht die alleinige Ursache des Verbrechens liegt, sondern der letztere noch durch eigene, von dem Anstifter nicht hervor gerufene Beweggründe zur Ausführung des Verbrechens bestimmt wurde."

3) Zie Muyart de Vouglans. *Les lois crim. de France*. Liv. I. Tit. II. § 2, n°. 1. — Code pénal van 1791 Part. II. Tit. III. art. 1.

4) Men zie L. 7 § 5 Dig. *De jurid.*; L. 5 § 14 Dig. *Quod vi aut clam*; L. 11 § 3 Dig. *De injur. et fam. lib.*; L. 15 § 1 Dig. *Ad leg. Corn. de sicar.*; L. 5 Cod. *De accus. et inscript.*

Zij komen hierin overeen met de italiaansche Wetboeken en de leer der italiaansche criminalisten.

Men gaf aan het fransche stelsel de voorkeur, omdat in den regel de eenvoudige opdracht om een misdrijf te plegen niet toereikend is om iemand daartoe te verleiden ¹⁾. Werd zulk een last aangenomen en volvoerd om niet, dan moest de mandataris er belang bij hebben, om redenen onbekend aan den lastgever. Daarenboven bleek uit een eenvoudig voorstel, al ware het aangenomen, niet met voldoende zekerheid van den wil om tot het misdrijf aan te zetten, omdat het niet ernstig gemeend kan zijn, of de vrucht van oogenblikkelijke drift of verblindheid. Het Openbaar Ministerie zou in de meeste gevallen het tegendeel hiervan niet kunnen bewijzen.

Nogtans liet men op dezen regel uitzonderingen toe. Zoo strafte men den enkelen last, niet gepaard met giften, beloften enz., in art. 115, 120, 122, 125, 155 en andere ²⁾.

In allen gevalle vorderde men, dat het voorstel om het misdrijf te volbrengen formeel en uitdrukkelijk gedaan ware en door den mandataris aangenomen. De aanneming kon stilzwijgend geschieden. Waartoe dan ook eene uitdrukkelijke verklaring geëischt, daar toch uit de volvoering van den last de aanneming ten duidelijkste blijkt ³⁾.

De herroeping van den last moest uitdrukkelijk plaats hebben. Dit is de eenige wijze waarop de verandering van den wil bij den lastgever met zekerheid kan worden gekend. Werd het feit in weerwil van die herroeping

1) » Le commettant *n'impose* pas sa volonté, il en *requiert* l'exécution. Il ne commande pas, il traite." Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 369.

2) Zie ook Code pénal art. 248, 313, 349, 350, 351, 354, 358, 365, 415, 438, 442.

3) Chauveau en Hélie vatten de zaak anders op. n°. 642.

gepleegd, dan wordt de lasthebber alleen de dader. Men bleef den lastgever ochter als zedelijken dader beschouwen, wanneer de herroeping niet tijdig ter kennis van den uitvoerder gekomen was, zelfs in het geval, dat dit aan toevallige omstandigheden ware te wijten, ook al kon de lastgever bewijzen, dat zijn wil veranderd was, maar onoverkomelijke beletselen eene uitdrukkelijke herroeping onmogelijk hadden gemaakt ¹⁾. Deze omstandigheden zouden volgens de Commissie slechts verzachtende omstandigheden wezen waarop de regter zou hebben te letten.

Heeft iemand den last niet aangenomen of wel aangenomen, maar niet volvoerd noch gepoogd te volvoeren, zoo kan de lastgever niet gestraft worden; ten zij in het geval van het laatste alinea van art. 89 (betreffende het houden van redevoeringen enz.)

Maar gesteld, dat de lasthebber met de uitvoering een begin heeft gemaakt, doch uit eigen beweging, tegen den wil des lastgevers de poging heeft geschorst; in dit geval is hij straffeloos; zal nu ook de lastgever ongestraft blijven? De Commissie meende teregt deze vraag bevestigend te moeten beantwoorden, omdat er dan geen misdaad of wanbedrijf volgens de wet bestaat.

Was de lasthebber de grenzen van den opgedragen last te buiten gegaan, men meende den lastgever daarvoor niet verantwoordelijk te kunnen stellen, maar maakte onderscheidingen ²⁾.

1) Dit is het gevoelen ook van Rossi. Zie zijn *Traité de droit pén.* blz. 370. *«Imputet sibi, si son changement de volonté n'a pas été connu à temps.»* En van Ortolan. Zie zijne *Elém. de droit pén.* n°. 1291. Bertauld vindt den regel van Rossi te streng. Zie zijn *Cours de Code pén.* blz. 460.

2) Hieromtrent heeft Legraverend eene bijzondere meening. Volgens hem wordt de medepligtigheid daardoor niet weggenomen noch verzacht. Zie zijn *Traité de législ.* 1ste Deel blz. 140.

De lasthebber kan de daad op eene andere wijze hebben uitgevoerd dan hem uitdrukkelijk was aangegeven of met middelen, welke hem verboden waren door den lastgever. Hier kan geene aansprakelijkheid van den laatste aangenomen worden. Was de last opgedragen zonder bepaling van de wijze van uitvoering, zoo kan men den lastgever niet verantwoordelijk stellen voor handelingen, welke hij niet heeft gewild ¹⁾. In zulk geval zou hij wel als mededader moeten worden vervolgd, want hij was de oorzaak van het feit; maar de regter zou de straf één of twee graden moeten verlagen. Men nam hierbij echter in aanmerking of die handelingen, schoon niet uitdrukkelijk bevolen, ook gemakkelijk te voorzien waren. Had men b. v. opgedragen het toebrengen van eene zware verwonding, dan kon de lastgever ligt voorzien, dat daarop de dood zou kunnen volgen, en in zulk geval werd de straf van den dader ook op hem toepasselijk. Had de lasthebber in plaats van het hem opgedragene een gansch ander misdrijf begaan, dan is er natuurlijk geen sprake van medepligtigheid van den lastgever. Had hij minder gedaan dan de lastgever verlangde, deze bleef slechts voor dat mindere verantwoordelijk.

Medepligtigheid kan voortvloeijen uit *raadgeving* ²⁾. Men onderscheidde met de oude criminalisten tusschen *consilium nudum* en *consilium vestitum*. Het eerste bestaat, wanneer men tot de uitvoering van een misdadig voornemen zoekt te overreden door redenering; het tweede, wanneer men den misdadigen wil heeft opgewekt en daarenboven al de

1) Bertauld stelt den lastgever voor alle verzwarende omstandigheden verantwoordelijk; behalve wanneer er eene geheel andere misdaad is gepleegd, als b. v. iemand wien opgedragen is een diefstal te plegen, daarbij een moord voegt. Zie zijn Cours de Code pén. blz. 457 en volg.

2) Verg. H. De Groot, Inl. tot de holl. rechtsg. Boek III. Deel 32. § 13. »aanrading», »aanprijzing.»

noodige inlichtingen heeft gegeven. Volgens het Ontwerp is hij, die oorzaak was van het misdrijf als dader, hij die slechts inlichtingen gegeven heeft als medepligtige te beschouwen. Bloote aanrading zonder meer wordt niet gestraft als eene daad van medepligtigheid, omdat men vrij is om den raad al of niet op te volgen, omdat raadgeving een middel is niet krachtig genoeg tot bepaling van den wil en omdat het meestal onmogelijk zijn zal uit te maken of zij een ernstig dan wel een onbedacht woord is geweest ¹⁾. Toch moest men hierop uitzonderingen maken; zoo in art. 89 laatste alinea (het houden van redevoeringen enz.), art. 238 en andere.

Hij die een ander *beveelt* een misdrijf te volvoeren is de oorzaak daarvan, dus dader. Waar dit plaats heeft, daar maakt men misbruik van zijne magt of zijn gezag. Teregt merkt Rossi op: «Il est difficile de penser qu'un homme, agissant sérieusement, choisisse cette forme de provocation, s'il n'a pas des motifs de croire à la docilité de celui qui reçoit l'ordre; soit que cette docilité dérive de la faiblesse de son entendement, soit qu'elle dérive de

1) De Wetboeken van Napels en Sardinië hebben hetzelfde beginsel; daarin wordt raadgeving niet gestraft als zij niet gepaard ging met onderrigting of listige en schuldige kunstenaarijen.

De duitsche Wetboeken daarentegen brengen eenvoudige aanrading evenzeer als den enkelen *Auftrag* tot daden van deelneming; zij spreken van *Rath*, *Rath und Anschlag*, *Anrathen* zonder meer. Men zie b. v. het beijersche Wetboek art. 46; het hannoversche art. 53; dat van Baden § 135; van Nassau art. 179; van Oostenrijk § 5. De bepalingen van het pruisische Wetboek komen overeen met die van den Code pénal; zie § 34.

Het nederl. Ontwerp van 1840 straft als mededader hem, die *bepaalden* en *stelligen* raad gegeven heeft, zoodat hij als oorzaak van de misdaad kan worden beschouwd (art. 54). In het Ontwerp van 1847 zijn die adjectieven weggelaten (art. 52). In dat van 1859 wordt raadgeving niet genoemd.

la crainte ou de la confiance aveugle que lui inspire la personne dont l'ordre émane 1)." Hoewel nu hij, die het bevel gaf en hij die het uitvoerde voor mededaders te houden zijn, zoo meende men toch met Rossi, dat beiden wel dezelfde soort van straf, maar niet in dezelfde mate verdienden, omdat de schuld van den laatste door den zedelijken dwang, welke op hem werd uitgeoefend, verminderd wordt.

Ook voor het bedrijven van eene misdadige handeling op bevel van dengene, wien »obéissance hiérarchique" verschuldigd was, stelde men den uitvoerder verantwoordelijk. Die omstandigheid kan inderdaad moeilijk straffeloosheid medebrengen. »L'homme ne saurait être un instrument matériel 2)."

Eindelijk is mededader hij, die een' ander door *bedreiging* tot een misdrijf heeft gebragt. Men vorderde alleen, dat de daad tengevolge van de aangejaagde vrees was gepleegd, onverschillig van welken aard het gevaar ware, of het werkelijk bestond en of het verwijderd was. Genoeg, dat de dader door de bedreiging zedelijk gedwongen werd de daad ten uitvoer te brengen. Is het feit gepleegd, terwijl de bedreiging geen' invloed heeft gehad op den wil des daders, dan is hij alleen daarvoor aansprakelijk, want in dat geval was hij zedelijk vrij. Dit zou de regter te onderzoeken hebben.

Onder de medepligtigen heeft men in de eerste plaats gesteld hen, die onderrigt gegeven hebben tot de uitvoering van het misdrijf. Dat onderrigt moet gegeven zijn met het doel om de uitvoering gemakkelijk te maken, en de instructie moeten gevolgd zijn. Er bestaat geene medepligtigheid als men de daad niet bevorderd heeft;

1) Rossi. Traité de droit pén. blz. 368.

2) Zie Rossi. Livre II. Chap. XIII. Chauveau en Hélie. n. 912.

in dat geval kan het geven van onderrigt slechts als delictum sui generis worden gestraft.

Carnot acht de bijvoeging in de wet noodzakelijk, dat men *geweten hebbe*, dat de inlichtingen strekken moesten om het feit gemakkelijk te maken ¹⁾. Wij gelooven met de Commissie, dat dit in den aard der zaak ligt en daarenboven de termen van het Ontwerp: »Ceux qui aurent donné des instructions *pour* le (le crime) commettre” duidelijk genoeg zijn.

Sommige criminalisten beschouwen hem, die niet alleen inlichtingen gaf, maar ook door raadgeving tot het misdrijf aanspoorde, als mededaders ²⁾. De Commissie had echter den schuldige aan provocatie alleen door de middelen opgenoemd in art. 89, tot de mededaders gebragt, en meende daarom het geven van onderrigt, zelfs verzeld van aanzetting tot het misdrijf, als eene daad van medepligtigheid te moeten beschouwen.

Hij die een misdrijf gelast of aangeraden heeft, bij wien de misdadige gedachte is opgekomen en die een' uitvoerder daarvan gezocht en gevonden heeft, is oorzaak van het feit, en, naar ons oordeel, mededader. Te eer zal hij met den uitvoerder gelijkgesteld moeten worden, die zich niet bepaalde bij eene aansporing tot dat feit, maar daarenboven door alle noodige inlichtingen te geven de uitvoering heeft bevorderd. Wij gelooven daarom, dat de Commissie den schuldige in dit geval niet de verdiende straf oplegt. Alleen wanneer de raadgeving gestrekt had om den uitvoerder in zijn besluit te versterken, zou

1) Zie Carnot. Comment. sur le Code pén. op art. 60, n°. 20. Chauveau en Hélie. n°. 691.

2) Rossi beschouwt hem, die onderrigt gegeven heeft als mededader, wanneer het feit zonder dat niet zoude gepleegd zijn. Zie zijn *Traité de droit pén.* blz. 373.

deze medewerking eene daad van medepligtigheid te achten zijn. Chauveau en Hélie beweren, dat er voor de zedewet een groot onderscheid is tusschen hem, die door omkoopning of door misbruik van gezag aanleiding heeft gegeven tot het plegen van de misdaad, en hem die het denkbeeld daarvan zonder dat heeft doen geboren worden, of de gedachte, welke reeds bestond, heeft gevoeld bij iemand die aarzelde de daad uit te voeren. De laatste behoort volgens hen als medepligtige te worden gestraft 1). Wij geven toe, dat er onderscheid bestaat, maar gelooven niet dat het zoo groot is, dat de een als mededader, de ander slechts als medepligtige zou beschouwd moeten worden. Nogtans zouden wij verlangen, dat de regter bij het bepalen van de straf de middelen, welke tot overreding waren aangewend, in aanmerking nam.

Medepligtigen zijn ook zij, die wapenen, werktuigen of elk ander middel strekkende tot uitvoering van de daad hebben verschaft, wetende, dat het daartoe dienen moest. De Code pénal van 1810 stelde hen gelijk met de daders; maar dat is onregtvaardig, want hier bestaat geene oorzaak van het misdrijf, noch regtstreeksche medewerking.

Hier wordt gevorderd niet alleen, dat men geweten hebbe, dat de voorwerpen tot het bedrijven van een misdadig feit moesten strekken, maar ook dat men den wil gehad hebbe om met het verschaffen derzelve daartoe mede te werken. Chauveau en Hélie achten het eerste genoeg om den misdadigen wil te bewijzen 2). Wij gelooven met de Commissie, dat het niet altijd daartoe voldoende wezen zal.

Vervolgens behooren tot de medepligtigen zij, die wilens en wetens hulp geboden hebben, strekkende tot voor-

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 651.

2) Zie Chauveau en Hélie. n°. 693.

bereiding, bevordering of volvoering van de misdaad. Was de hulp van dien aard, dat zonder deze het feit niet zou zijn gepleegd, dan was men mededader.

En eindelijk is hij medepligtige, die aan boosdoeners gewoon is eene schuilplaats of vereenigingsplaats te verschaffen. Er wordt gevorderd, dat men hun gedrag gekend en de gewoonte gehad hebbe hun op genoemde wijze bijstand te verleenen. De Commissie meende terecht, dat men hierbij het bestaan van eene voorafgaande afspraak kan aannemen, welke, gevoegd bij het voortdurende van de medewerking, aan dit feit het karakter van medepligtigheid geeft.

Natuurlijk bestaat de medepligtigheid alleen ten aanzien van de feiten, bedreven gedurende den tijd, dat men huisvesting plag te geven, niet van vroegere. Wat de latere betreft, nam de Commissie aan, dat alle betrekking opgehouden heeft, zoodra de overeenkomst tusschen den huisvester en de misdadigers uitdrukkelijk ontbonden is, maar ook dan wanneer de gasten zonder dat vertrokken, doch de latere misdrijven zoo zeer verwijderd zijn, dat ze niet kunnen gerekend worden bevorderd te zijn door de eertijds verleende herberg 1).

De straf van de medepligtigen, van degenen dus, volgens het Ontwerp, die de tweede rol hebben vervuld, die niet gelijk deel met de hoofddaders in het feit hebben gehad, is bij misdaad die, volgende op de straf, welke zij zouden beloopt hebben, wanneer zij daders waren geweest. De straf van medepligtigen aan een wanbedrijf is die, welke zij als daders van dat wanbedrijf zouden beloopt hebben, verminderd met een derde. Zoo

1) Zoo ook Chauveau en Hélic. n°. 719. In de noot wordt het gevoel van Carnot als verschillend van het hunne aangehaald. Wij kennen met Haus, dat wij geen verschil kunnen ontdekken.

werd de invloed van hoedanigheden aan den persoon des daders eigen op de straf van de medepligtigen uitgesloten ¹⁾.

Begunstiging van het misdrijf is volgens de Commissie, en dit gevoelen is gegrond op de strafregtsleer, alleen dan tot de medepligtigheid te rekenen, wanneer zij plaats had ten gevolge van eene overeenkomst, van eene afspraak vóór de volvoering van het feit. Bestond dit verband niet, zoo kan er slechts van een bijzonder misdrijf, maar niet van medepligtigheid sprake wezen. »Il est impossible,» zegt Rossi, »de coöpérer ou de prendre une part quelconque à un acte déjà consommé» ²⁾.

Het Ontwerp heeft echter het verbergen van hen, die misdreven hebben, of het helen van gestolen goed, na voorafgaande afspraak, niet onder de daden van medepligtigheid opgenomen, omdat men meende, dat de straf alsdan te zwaar zou wezen ³⁾.

Rossi ziet in de belofte van dezen bijstand vóór de uitvoering eene omstandigheid, welke de begunstiging maakt tot medepligtigheid. »Dans ce cas, le véritable fait de complicité n'est point l'acte matériel et postérieur,

1) Hetzelfde beginsel is uitgedrukt in art. 118 van het beijersche Wetboek: »Milderende oder beschwerende Umstände, welche aus der Beschaffenheit der Person oder ihrer beson deren Verhältnissen hervorgehen, kommen nur demjenigen zum Vortheile oder Nachtheile, in dessen Person sie gegründet sind.» Zie ook het Strafwetboek van Brunswijk § 54 en van Oostenrijk § 5.

2) Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 379. De Code pénal beschonwt nogtans de helers van gestolen goed als medepligtigen. Zie art. 62.

3) Het verdient opmerking, dat het Strafwetboek van Beijeren door den grondlegger van de theorie »des psychologischen Zwanges» ontworpen hen, die na de volvoering van het misdrijf hulp verleend hebben ten gevolge van eene belofte vóór dien tijd gedaan, brengt tot den »Zweiten Grad der Gehülfen» (art. 76). De overige duitsehe Strafwetboeken beschouwen hen als »Theilnehmer», dat zijn de »Gehülfen im nächsten Grade» van het beijersche Wetboek.

mais la promesse antérieure au crime 1).” Wij gelooven dat deze meening gegrond is en dat men veilig het voorbeeld van de duitsche Wetboeken had kunnen volgen.

Nu kan begunstiging, even als medepligtigheid van zedlijken of van fysieken aard zijn. Men kan het gepleegde misdrijf goedkeuren, bekrachtigen, en men kan den dader aan de nasporing van het gerecht onttrekken, door hem eene schuilplaats te verleenen, of het gestolen goed of de werktuigen waarmede de misdaad werd uitgevoerd, verbergen.

Het eerste werd door de oude criminalisten als medepligtigheid beschouwd, op grond van de woorden van Ulpianus: »In maleficio ratihabitio mandato comparatur.” L. 152 § 2. Dig. De regul. juris 2).

Hunne leer wordt bestreden door Rossi, die gelooft, dat dit alleen op private delicten van toepassing is 3), en dat uit ratihabitio slechts eene actie tot schadevergoeding zou voortvloeijen. Volgens Haus is hier echter de actio poenalis niet uitgesloten 4).

Overigens vordert het belang van den Staat niet, dat het bekrachtigen van een gepleegd misdrijf worde gestraft. De Commissie heeft dan ook niet strenger willen zijn dan de Code pénal, die er geene straf op heeft gesteld.

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 386.

2) Hetzelfde leest men in L. 1 § 14. Dig. De vi et de vi arm.

3) Zie Rossi. blz. 380 en volg. Chauveau en Hélie n°. 662. Verg. Gaj. *Instit.* Lib. III, §§ 88, 182, en L. 4 Dig. De oblig. et act.

4) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdstuk VII, n°. 89.

Matthaeus (*De criminibus. Proleg. Cap. I. n°. 14*) zegt: »Regula juris, quae vult ratihabitioem in maleficiis quoque mandato comparari, hactenus vera videtur ut pecuniarie conveniri possit, qui maleficio privatum ratum habuit; non etiam accusari criminaliter.” In den zin van Rossi en tegen het gevoelen van Haus meent Nypels, dat met »pecuniarie conveniri” alleen de actie tot schadevergoeding wordt bedoeld. Zie de noot van Nypels op Chauveau en Hélie. n°. 662.

Van de begunstiging door daden kan niet hetzelfde worden gezegd. Deze behoort zonder twijfel te worden betoegeld.

Hiertoe wordt vooreerst gebragt het verbergen van misdadigers. Het Ontwerp vordert hier noch gewoonte van deze misdadige handeling noch eene bepaalde soort van misdadigers. De bepaling is gelijkkluidend met art. 248 van den Code pénal, uitgenomen de strafbepaling.

Men stelde niet tot voorwaarde, dat de misdadigers veroordeeld waren. Chauveau en Hélie ¹⁾ achten art. 248 van den Code pénal alleen in dit geval toepasselijk, maar wanneer eene voorafgaande veroordeeling hier vereischte is, dan moet het dit ook wezen in het geval van art. 61 en dan is het helen van gestolen goed niet strafbaar voordat de dief veroordeeld is. Wij betwijfelen zeer of dit de bedoeling van den franschen Wetgever geweest zij. Op die wijze zou de Wet dan ook het verschuilen van misdadigers begunstigen, in stede van dit tegen te gaan. Evenals de Code pénal zoo wil het Ontwerp met de bedoelde bepaling verbinderen, dat men personen wetende, dat zij eene misdaad gepleegd hebben, aan de nasporingen der politie onttrekke.

Met Rauter ²⁾ meende de Commissie, dat de strafbaarheid blijft bestaan ook al heeft men iemand schuldig gewaand aan een misdrijf, terwijl hij het niet was. Dat feit moet echter misdaad wezen volgens de wet. Wordt de beschuldigde na te zijn veroordeeld, door eene hogere regtbank vrijgesproken, dan bekomt de persoon, die hem verborgen had daardoor geen vrijdom van straf. Zijne schuld is in dat geval niet weggenomen.

Ons komt dit onaannemelijk voor. Wanneer de wet

1) Zie Chauveau en Hélie. no. 2178.

2) Zie Rauter. *Traité théor. et prat. du droit crim.* n°. 393.

het verbergen van misdadigers strafbaar stelt, dan kan zij niet toepasselijk wezen, als de verborgene onschuldig was. Men zal later zien welk beginsel door de Kamer is aangenomen ¹⁾

Behalve misdadigers kan men het goed verbergen uit de misdaad erlangd. Wij merkten reeds op, dat de Code pénal dit feit beschouwt als medepligtigheid. Bij de herziening in 1832 werd art. 62 behouden; alleen werd de schuldige van de doodstraf vrijgesteld. Het beginsel is door alle duitsche Wetboeken verworpen en door de criminalisten algemeen afgekeurd ²⁾. Het Ontwerp straft dit feit evenals het voorgaande als een op zich zelf staand misdrijf.

Het verborgen goed moet verkregen zijn door middel van eene misdaad of een wanbedrijf; men moet dit geweten hebben ten tijde van de ontvangst en men moet gehandeld hebben, »volontairement» dus met het doel om het voorwerp te onttrekken aan de nazoeking van den eigenaar of van het gerecht.

De Code pénal bevat in art. 62 de uitzondering niet, welke in art. 248 wordt gemaakt ten aanzien van de naaste bloedverwanten. Dit is door eenige criminalisten gegispt ³⁾. Het Ontwerp heeft dit evenmin; maar de Commissie maakte eene onderscheiding, welke door de regtvaardigheid gevorderd wordt. Zij verklaart namelijk het artikel van het Ontwerp niet toepasselijk op de bedoelde bloedverwanten, wanneer zij gehandeld hebben uit pligtgevoel; zoo niet dan zag men geen reden om voor hen eene uitzondering te maken. Men achtte het

1) Zie beneden Tweede Afd. Hoofdst. VII.

2) Zie o. a. Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 382 en volg. Ortolan. *Elém. de droit pén.* n°. 1275 en volg.

3) Zie Boitard. *Lég. sur le Code pén.* blz. 306. Legraverend. *Traité de législ.* Deel I. blz. 147. Chauveau en Hélie. n°. 725.

echter hoogst gevaarlijk de bepaling van art. 248 alin. 2 van den Code pénal hierbij op te nemen, omdat de dieven daardoor eene krachtige hulp zouden vinden in hunne vrouwen en kinderen, wien zij het gestolen goed in bewaring zouden geven. Dientengevolge werd de zaak aan het oordeel des regters overgelaten.

De Kamer en de Senaat vereenigden zich volkomen met de beginselen van de Ontwerpers. De Commissie van de Kamer bepaalde zich voornamelijk tot het voorstellen van eenige veranderingen in de redactie. Het artikel omtrent het verbergen van misdadigers, hoewel door Lelièvre fel bestreden, omdat daarbij niet de gewoonte tot voorwaarde was gesteld, werd aangenomen, maar evenals dat omtrent het helen van gestolen goed, door den Senaat geschrapt om later in het tweede Boek (Tit. VI en Tit. IX) te worden geplaatst. Deze artikelen behooren dan ook minder te huis bij het algemeen gedeelte van het Wetboek. De aangenomen bepalingen zijn nu de volgende:

« Sont punis comme auteurs d'un crime ou d'un délit: ceux qui l'ont exécuté ou qui ont coopéré directement à son exécution; ceux qui, par un fait quelconque, ont prêté pour l'exécution une aide telle que, sans leur assistance, le crime ou le délit n'eût pu être commis; ceux qui par dons, promesses, menaces, abus d'autorité ou de pouvoir, machinations ou artifices coupables, ont directement provoqué à ce crime ou à ce délit. Ceux qui, soit par des discours tenus dans des réunions ou dans des lieux publics, soit par des placards affichés, soit par des écrits imprimés ou non et vendus ou distribués, ont provoqué directement à le commettre, sans préjudice des peines portées par la loi contre les auteurs de provocations à des crimes ou à des délits, même dans le cas où ces provocations n'ont pas été suivies d'effet. » (art. 78).

« Sont punis comme complices d'un crime ou d'un délit:

ceux qui ont donné des instructions pour le commettre; ceux qui ont procuré des armes, des instruments ou tout autre moyen qui a servi au crime ou au délit, sachant qu'ils devaient y servir; ceux qui hors le cas prévu par le § 3 de l'art. 78, ont, avec connaissance, aidé ou assisté l'auteur ou les auteurs du crime ou du délit dans les faits qui l'ont consommé." (art. 79).

«Ceux qui, connaissant la conduite criminelle des malfaiteurs exerçant des brigandages ou des violences contre la sûreté de l'Etat, la paix publique, les personnes ou les propriétés, leur ont fourni habituellement logement, lieu de retraite ou de réunion, sont punis comme leurs complices." (art. 80).

«Les complices d'un crime seront punis de la peine immédiatement inférieure à celle qu'ils encourraient s'ils étaient auteurs de ce crime, conformément aux articles 91 et 92 du présent code. La peine prononcée contre les complices d'un délit n'excédera pas les deux tiers de celle qui leur serait appliquée s'ils étaient auteurs de ce délit." (art. 81).

HOOFDSTUK VI.

OVER REGTVAARDIGENDE, VERSCHOONENDE EN VERZACH- TENDE OMSTANDIGHEDEN.

(Boek I. Hoofdst. VIII.)

Men pleegt de omstandigheden, welke hetzij tot uitsluiting, hetzij tot vermindering van de straf aanleiding geven, tot drie soorten terug te brengen. De fransche criminalisten noemen *faits justificatifs*, *causes d'excuse* en *circonstances atténuantes*. Tot de eerste behooren die omstandigheden, bij welke geene toerekenbaarheid bestaat, als gebrek aan oordeel des onderscheids, krankzinnigheid, noodweer enz.; onder de tweede worden die gerekend, welke in het oog van den Wetgever eene verlaging van de gewone straf gebieden, zooals jeugdige leeftijd, ouderdom, provocatie, enz. terwijl tot de laatste gebragt wordt al datgene, wat in een bijzonder geval kan geacht worden de schuld te verminderen.

Vóór den Code pénal van 1810 was het den regter in Frankrijk volkomen vrijgelaten eene of andere omstandigheid al of niet als reden tot wijziging of uitsluiting van de straf aan te nemen. Dit Wetboek ontnam hem die vrijheid zooveel doenlijk; het bepaalde uitdrukkelijk wat als *fait justificatif* te beschouwen en wanneer er *cause d'excuse* aanwezig is; de verzachtende omstandigheden konden echter onmogelijk worden voorzien; deze moesten

daarom geheel aan het oordeel van den regter worden overgelaten.

Het Ontwerp heeft op dit punt den Code pénal van 1810 meestal gevolgd, maar bragt de bepalingen tot twee hoofdstukken waarvan het eene (Chap. VIII) tot opschrift heeft: »Des causes de justification et d'excuse» het andere (Chap. IX): »Des circonstances atténuantes 1).»

Men nam hier alleen die omstandigheden op, welke algemeen de strafbaarheid opheffen; de overige werden vermeld bij de bijzondere misdrijven in het tweede Boek.

Daartoe bragt men: 1° de omstandigheid dat de handeling door de wet geboden of door eene wettige magt bevolen is; 2° krankzinnigheid; 3° dwang door eene kracht waaraan men geen' weêrstand kon bieden; 4° gebrek aan oordeel des onderscheids bij jongeren dan 16 jaren; 5° doofstomheid met gebrek aan oordeel des onderscheids.

Geen Staat kan bestaan zonder wetten; daaraan te gehoorzamen is een der eerste burgerpligten. Geldt deze waarheid in het algemeen, het zal vooral van hen gezegd kunnen worden, die met de handhaving en uitvoering van de wetten zijn belast. Waar de bepalingen van die wetten worden nageleefd, kan daarom geen sprake zijn van strafbaarheid, hoezeer de geboden handeling uit een zedelijk oogpunt af te keuren zij.

» Désobeir à la loi » zegt Rossi » peut être en certains cas, un acte de vertu, mais il ne saurait y avoir d'imputabilité politique pour celui qui l'exécute, quelle qu'elle soit. » En: » Celui qui obéit au commandement, qui l'exécute, doit être exempt de toute responsabilité: on ne saurait

1) Het Rapport van Haas over deze hoofdstukken is niet aan de Kamer der Vertegenwoordigers overgelegd, en heeft ook ons ontbroken.

admettre d'exception sans bouleverser l'économie du système social" 1).

Niet alleen aan de wetten, ook aan personen, die met eenig gezag bekleed zijn is de burger gehoorzaamheid verschuldigd. Maar geene blinde gehoorzaamheid. Voor zooverre de ondergeschikte wettige bevelen opvolgt van dengene, die over hem gesteld is, kan alleen deze voor de daad verantwoordelijk worden geacht; maar als eene handeling bevolen werd, welke blijkbaar misdadig is, moet zoowel de uitvoerder als hij, die het bevel gaf aansprakelijk worden gesteld.

Men heeft wel eens beweerd, dat de soldaat verplicht zou zijn elk bevel van zijnen meerdere op te volgen, zonder te letten op het al of niet geoorloofde van de daad. »Le soldat ne doit pas raisonner" 2). Maar de soldaat houdt niet op een redelijk en zedelijk wezen te zijn, en waar hij een bevel ten uitvoer bragt, dat kennelijk onregmatig en misdadig was, daar is de toerekenbaarheid niet weggenomen. Rossi heeft het overtuigend aangetoond 3).

Livingston maakte onderscheid tusschen misdaden (*crimes*) en wanbedrijven (*misdemeanors*); hij stelde den uitvoerder van de eerste verantwoordelijk, van de tweede niet, omdat het ongeoorloofde van die ligtere misdrijven door den weinig ontwikkelde niet zoo gemakkelijk wordt ingezien. Wij gelooven met Chauveau en Hélie 4), dat het meer of min zware van het misdrijf niets ter zake doet. Het is slechts de vraag of de dader geweten

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 239, 240.

2) Reglem. van Krijgstucht en Discipline (15 Maart 1815) Alg. Bep. Art. 3. »Elk militair is verplicht terstond en zonder daar tegen te redeneren te gehoorzamen" enz. Zie ook Ten Oever en Versfelt. *Vlucht. bedenk.* op het crim. Wetb. voor het krijgsv. te lande, blz. 34, 35.

3) Zie Rossi. *Liv. II. Chap. XIII.*

4) Zie Chauveau en Hélie. *Théorie du Code pén.* n°. 913.

hebbe, dat het bevel onregtmatig was. Zoo ja, dan is hij schuldig.

De leer van Rossi door de belgische Staatscommissie gevolgd, schijnt ons toe op regt en rede gegrond te zijn. Zij komt overeen met de beginselen van de meeste nieuwere strafwetboeken 1).

Alle toerekenbaarheid is uitgesloten bij hen, die eene handeling bedrijven zonder het strafbare hiervan in te zien, hetzij wegens een' ziekelijken toestand, hetzij wegens gebrekkige, onvolkomen ontwikkeling van den geest.

Het Ontwerp zegt evenals de Code pénal van 1810, dat er geen misdaad of wanbedrijf noch overtreding is, wanneer de dader op het oogenblik van de handeling was »en état de démence.» Het woord »démence» hoewel eigenlijk eene bepaalde soort van krankzinnigheid aanduidende, namelijk verzwakking van de geestvermogens, gebrek aan geheugen, heeft in den Code pénal eene ruimere beteekenis; dáár omvat het elke krenking van de geestvermogens 2). De Staatscommissie heeft denzelfden zin aan het woord gehecht, verder aan de wetenschap overlatende te bepalen welke ziekte-toestanden als »démence» moeten worden beschouwd.

De duitsche Wetboeken bevatten meest alle eene optelling van de toestanden, welke toerekenbaarheid uitsluiten; sommige voegen er eene algemeene uitdrukking bij waardoor die opsomming overbodig wordt 3). Enkele

1) Zie b. v. het beijersche Strafwetboek art. 122; het hannoversche art. 85; het saksische art. 94.

2) Briand onderscheidt vijf hoofdvormen van krankzinnigheid: *idiotisme*, *imbécillité*, *démence*, *manie*, *monomanie*. Zie Briand. Manuel compl. de méd. lég. Paris. 1858, blz. 469 en volg. Ortolan. Elém. de droit pén. n°. 314.

3) Zie het Strafwetboek van Beijeren art. 120; van Wurtemberg art. 97; van Hannover art. 83; van Nassau art. 35; van Pruissen § 40; van Oostenrijk § 2; van Saksen art. 86.

verklaren in het algemeen, dat de handeling onstrafbaar is, wanneer de dader op het oogenblik, dat hij haar ondernam, het gebruik zijner rede miste wegens »Seelenkrankheit», of niet bewust was van hare strafbaarheid ¹⁾.

De weg door de laatste ingeslagen verdient naar ons oordeel verreweg de voorkeur. De psychiatrie is eene wetenschap, welke in hare kindsheid verkeerende dagelijks zich meer ontwikkelt. Desniettemin loopen de meeningen van hare beoefenaren dikwijls zoo zeer uiteen, dat het gevaarlijk is verschillende soorten van geestes- of zielsziekten onder bepaalde benamingen in de wet op te nemen. Behalve dat er telkens verschil zal bestaan, wat tot de eene of andere moet worden gerekend, wordt door eene opsomming als wij bedoelen, ligt de eene of andere ziekte-toestand uitgesloten, welke straffeloosheid zou moeten medebrengen.

Hoewel men in België de algemeene uitdrukking van den Code pénal overnemende, den regter de vrijheid heeft gelaten in het beoordeelen der verschillende omstandigheden, welke de Duitschers »Scelenstörungen» plegen te noemen, had men nog beter gedaan met te bepalen, dat de toerekenbaarheid niet bestaat waar gehandeld wordt zonder bewustzijn en zonder vrijen wil. Daarmede zou

1) Zie het Strafwetboek van Saksen-Altenburg art. 67; van Baden § 71; van Hessen art. 37; van Thüringen art. 62.

Het nederl. Ontwerp van 1840 sprak van »gedeeltelijke zinneloosheid, ligchaamskwalen, welke op zielsvermogens aanmerkelijken invloed hebben, zeer groote onnoozelheid, eenvoudigheid of verzwakking van verstandelijke vermogens.» (art. 69). Art. 68 van het Ontwerp van 1847 luidde: »Onder krankzinnigen worden in dit Wetboek verstaan, die van het vrije gebruik van hunne verstandelijke vermogens beroofd zijn.» En art. 32 al. 1 van het Ontwerp van 1859: »Misdrift gepleegd terwijl de dader verkeert in staat van krankzinnigheid of volslagen gemis van verstandelijke vermogens, is niet toerekenbaar.» Verg. Van den Broecke. De uitoeff. der geregt. geneesk. in Ned. Utrecht. 1845. blz 70 en volg.

voorzien zijn in de gevallen, waar de dader ofschoon niet » en état d'émence » toch niet toerekenbaar handelt, b. v. bij zekeren graad van dronkenschap, bij slaapwandelen, enz.

Waar iemand zijns ondanks een misdrijf beging, terwijl hij door fysieke of zedelijke middelen hiertoe gedwongen werd, daar bestaat geene schuld.

Deze stelregel, welke onbetwistbaar is, brengt nogtans moeilijkheden mede, wat betreft de uitgestrektheid van de zedelijke overmagt. Omtrent het fysiek geweld kan geen twijfel opkomen.

Toch kan de Wetgever niet alle bijzondere gevallen voorzien. Hij bepaalt slechts, dat men gedwongen moet zijn door eene kracht waaraan men geen' weêrstand kon bieden. De regter moet verder in elk bijzonder geval onderzoeken of de dwang van dien aard is geweest.

Wij hebben boven het gevoelen van de Staatscommissie doen kennen, volgens welk het bevel van eene magt waaraan gehoorzaamheid verschuldigd is, den uitvoerder niet van schuld ontheft, wanneer het feit blijkbaar een misdrijf was.

Onder den Code pénal kan de vraag opkomen of dwang ook bij policie-overtredingen een » fait justificatif » is, omdat art. 64 slechts spreekt van *crime* en *délit*. Het Ontwerp heeft uitdrukkelijk vermeld *contraventions*.

Voorts wordt volgens het Ontwerp de toerekenbaarheid opgeheven, als de dader beneden 16 jaren oud zijnde » sans discernement » gehandeld heeft.

De bepaling, welke reeds in den Code pénal van 1791 voorkwam, is overgenomen uit den Code pénal van 1810. Deze wetgevingen weken hierin af van de leer der oude criminalisten, die op het voorbeeld van de Romeinen de jeugd niet alleen als een' grond tot strafverligting aannamen, maar ook als eene omstandigheid, welke de toerekenbaarheid uitsluit.

De Romeinen beschouwden een kind tot zijn zevende jaar als niet *doli capax*, zoodat het gedurende dat tijdperk geen misdrijf kon begaan ¹⁾.

Dit beginsel is door alle hedendaagsche criminalisten aangenomen en door de meeste wetgevers gevolgd; hoewel de meeningen zeer uiteenloopen wat den tijd aangaat, gedurende welken het kind geacht moet worden zonder oordeel des onderscheids te hebben gehandeld. Zoo wil Ortolan, dat de toerekenbaarheid aanvangt met het intreden van het achtste jaar ²⁾, terwijl Rossi verklaart: »Placer sur la sellette un enfant qui n'a pas huit ou neuf ans accomplis, c'est un scandale, c'est un acte affligeant, qui n'aura jamais l'assentiment de la conscience publique.» ³⁾. Chauveau en Hélie willen verantwoordelijkheid met het intreden van het elfde jaar ⁴⁾.

Waarschijnlijk heeft de moeilijkheid om een juiste grens te bepalen, de belgische Ontwerpers bewogen het stelsel van den Code pénal te behouden. Welligt heeft men gemeend het beoordeelen van elk bijzonder geval veilig aan de Jury te kunnen toevertrouwen, die wel altijd vaardiger zal wezen tot het vrijspreken wegens gebrek aan oordeel des onderscheids dan tot het tegendeel. Daarbij kan men het denkbeeld gehad hebben, dat de

1) Zie Matthaeus. Tract. de crim. Proleg. Cap. II. n°. 2.

2) Zie Ortolan. Elém. de droit pén. n°. 281.

3) Zie Rossi. Traité de droit pén. blz. 253.

4) Zie Chauveau en Hélie. Théorie du Code pén. n°. 774.

De Wetgevingen verschillen ook op dit punt. Zoo bepaalt het beijersche Strafwetboek (art. 120) het achtste jaar; het oostenrijksche (§ 237) en het württembergische (art. 95) het tiende jaar als aanvang der verantwoordelijkheid; daarentegen begint deze volgens het thüringsche (art. 61) en het hannoversche Strafwetboek (art. 83) met het twaalfde jaar.

Het nederl. Ontwerp van 1840 stelde den tienjarigen leeftijd als grens. (Art. 67). In de latere Ontwerpen werd de Code pénal gevolgd.

straf bij jeugdige veroordeelden meer als een middel van opvoeding dan wel als boete te beschouwen is en als zoodanig in het belang is zoowel van de maatschappij, als van henzelven.

Eindelijk is *doofstomheid* in het Ontwerp opgenomen als eene omstandigheid, welke den dader niet verantwoordelijk stelt, wanneer gebleken is, dat hij zonder oordeel des onderscheids gehandeld heeft.

Het kan niet anders of de ongelukkige, die van de geboorte of van de vroegste jeugd af doof was, moet in zijne geest-ontwikkeling daardoor belemmerd zijn. Of-schoon men in opvoedingsgestichten tracht te vergoeden hetgeen door de natuur geweigerd werd en er werkelijk in slaagt de jammerlijk misdeelden tot een' trap van ontwikkeling te brengen, welke hen eenigzins geschikt maakt voor het maatschappelijk leven, de vruchten zijn niet altijd dezelfde; en daarbij deelt niet ieder doofstomme in die menschlievende zorgen. Daarom moet de Wet een onderzoek voorschrijven naar den ziels-toestand van den doofstomme ten tijde van de handeling. Miste hij oordeel des onderscheids, zoo behoort hij te worden vrijgesproken.

De meeste duitsche Wetboeken hebben mede doofstomheid als grond voor straffeloosheid aangenomen, wanneer de dader het strafbare der handeling niet gekend heeft 1).

Het Ontwerp had vierderlei verschoonende omstandigheden aangenomen: 1° leeftijd beneden 16 jaren met oordeel des onderscheids; 2° doofstomheid met oordeel des onderscheids; 3° leeftijd beneden 21 jaren ingeval de

1) Zie b. v. het beijersche Strafwetboek art. 120; het brunswijksche § 30; het hannoversche art. 83; het badische art. 77; het thüringsche art. 62.

doodstraf was bedreigd; 4° zeventigjarige leeftijd bij gevangenisstraf.

Heerscht er verschil van gevoelen bij schrijvers en wetgevers over het tijdperk gedurende hetwelk geene verantwoordelijkheid kan worden aangenomen, wij vinden dit niet minder omtrent den tijd waarin de verantwoordelijkheid moet geacht worden wel te bestaan, maar niet volkomen.

De Romeinen een *infans* d. i. een kind tot het zevende jaar als niet *doli capax* beschouwende, strekten het vermoeden van onschuld uit tot de jaren, gedurende welke het kind was „*proximus infantiae*”, dus tot den leeftijd van elf en een half jaar, als het kind was van het mannelijk, en tot negen en een half jaar, wanneer het was van het vrouwelijk geslacht. Van dezen tijd af tot de „*pubertas*” d. i. tot den veertien- of twaalfjarigen leeftijd naarmate van het geslacht, bleef het vermoeden bestaan, maar werd tegenbewijs toegelaten. Was men „*puber*”, dan handelde men geheel toerekenbaar.

De oude criminalisten namen bij het vaststellen van het overgangstijdperk tusschen den staat van onstrafbaarheid tot dien van volkomene toerekenbaarheid het romeinsche regt tot grondslag.

De Code pénal van 1810 hierin overeenkomende met dien van 1791 nam aan, dat de zestienjarige volkomen toerekenbaar handelt en de leeftijd bij dezen geene verschoonende omstandigheid meer zijn kan.

Bij de herziening in 1832 kwam Teulon met alle kracht hier tegen op. Hij beweerde, dat men het bestaan van oordeel des onderscheids op zestienjarigen leeftijd niet kan aannemen. Zijn amendement strekkende om den leeftijd van achttien jaren daarvoor te stellen, werd echter verworpen ¹⁾.

1) Zie Chauveau. Code pén. progr. blz. 190.

Rossi ziet er geen bezwaar in, dat de Wet met het zestiende jaar volkomen toerekenbaarheid aanneme. Alleen wil hij, dat men ook een' tijd bepale waarin het kind onstrafbaar moet worden geacht ¹⁾.

Ortolan gaat uit van de leer der wijsgeeren en geneeskundigen der oudheid, ook door nieuwere schrijvers aangenomen, dat het menschelijk ligchaam gemiddeld om de zeven jaren een geheele verwisseling ondergaat en als vernieuwd wordt; eene omwenteling waarin ook de geestelijke elementen deelen. Diensvolgens stelt hij deze tijdperken: 1° tot het zevende jaar geene toerekenbaarheid; 2° van het zevende tot het veertiende jaar twijfelachtige toerekenbaarheid; hierbij een in te stellen onderzoek; wordt de vraag bevestigend beantwoord, alsdan mindere straf; 3° van het veertiende tot het één-en-twintigste jaar toerekenbaarheid; meer schuld dan in het vorige tijdperk maar nog geen volkomene; 4° met het één-en-twintigste jaar volkomene schuld en gewone straf ²⁾.

Chauveau en Hélie meenen onverantwoordelijkheid te moeten aannemen tot het negende of tiende jaar, en onderzoek naar het al of niet bestaan van oordeel des ondersheids tot het zestiende of achttiende. Zij merken daarbij op, dat eene meening hieromtrent niet enkel op beschouwingen van zedelijken aard behoort gegrond te zijn, maar vooral op de ervaring; tot heden heeft deze echter nog geene regelen opgeleverd ³⁾.

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 251.

2) Zie Ortolan. *Elém. de droit pén.* nos. 276, 289.

3) Zie Chauveau en Hélie. *Théorie du Code pén.* nos. 763, 775.

De Wetgevingen verschillen in de bepaling van het aanvangspunt der volle toerekenbaarheid evenzeer als in die van het tijdperk der niet-verantwoordelijkheid. Terwijl b. v. het beijersche (art. 99) en het hannoversche wetboek (§ 9) den jeugdigen leeftijd tot het zestiende jaar als eene versoonden omstandigheid beschouwen, nemen de Wetboeken van

Terwijl de doofstomme, wanneer hij niet bewust was van het strafbare zijner handeling, niet toerekenbaar handelt en dus ongestraft moet blijven, behoort zijn toestand nochtans ook in aanmerking genomen te worden daar waar hij met volkomene bewustheid handelde en dus schuldig is. De reden hiervan ligt in de mindere ontwikkeling van den doofstomme, welke hem in zeker opzigt gelijkstelt met den jeugdigen misdadiger en op dezelfde versoening aanspraak geeft.

Volgens sommigen staat de doofstomme met het reedellooze dier gelijk en kan er slechts bij het genot van een geschikt onderrigt van ontwikkeling der geestvermogens sprake zijn. »Surdo-muto» zegt Guyot »in perpetuum usu rationis interdictum est, nisi accesserit ars hominum, quae suppleat *ad certum modum*, quod natura omisit.» — »Quamvis instructi et docti sint, tamen surdo-mutorum naturam non prorsus deponunt, quia ipse defectus auditus manet.» Volgens hem behoudt de doofstomme altijd zekere neigingen, welke hem ligter dan een ander tot strafbare handelingen voeren ¹⁾.

Itard, geneesheer bij het doofstommen-gesticht te Parijs, verklaart, dat er weinig verschil bestaat tusschen den doofstomme, die geen onderrigt genoten heeft en den idioot. Briand dit gevoelen vermeldende, zegt dat hij die analogie niet gansch-en-al kan aannemen, maar voegt er bij, dat de doofstomme in dat geval zeker niet de afgetrokken denkbeelden van regten en verplichtingen kent noch de verschillende belangen van de maatschappij. Alleen wan-

Saksen-Altenburg (art. 62), van Saksen (art. 90) en van Thüringen (art. 58) het achttiende jaar als grens aan en strekt het brunswijksche Wetboek (§ 60) de gunst uit tot het één-en-twintigste jaar.

1) Zie R. F. Guyot. Dissert. jur. inaug. de jure surdo-mut. Gron. 1824 blz. 13, 29 en volg.

neer de doofstomme de schrijfkunst geleerd heeft, valt naar zijne meening alle verschil tusschen hem en andere menschen weg ¹⁾).

Terwijl de Staatscommissie het stelsel van den Code pénal van 1810 volgde omtrent de toerekening bij jeugdigen leeftijd, maakte zij eene uitzondering voor de doodstraf. » En effet » zoo luidt het Rapport, » nous convenons tous que cette peine doit être réservée aux crimes les plus graves, au degré le plus élevé de la perversité humaine. Or, les passions vives de la jeunesse ne permettent pas au malfaiteur d'agir avec cette force de volonté, cette fermeté de résolution, avec cette réflexion calme, ce sang-froid, qui seul, mérite le plus sévère de tous les châtimens » ²⁾).

Wij hebben boven vermeld waarom de leeftijd van 21 jaren door de Staatscommissie vereischt tot toepassing van de doodstraf, vervangen werd door dien van 18 jaren ³⁾.

Eindelijk beschouwde het Ontwerp den leeftijd van zeventig jaren als eene verschoonende omstandigheid bij gevangenisstraf. De Staatscommissie meende, dat men zonder het belang van de maatschappij schade te doen zulke bejaarden wel kon vrij stellen van de afzonderlijke opsluiting en onderwerpen aan eene gemeenschappelijke, welke eene belangrijke verzachting van de straf zou wezen.

De Commissie van de Kamer wilde deze gunst reeds bij zestigjarigen leeftijd verleenen. Bij de behandeling in de Kamer stelde zij voor, eenige artikelen van het Ontwerp te doen wegvallen, omdat zij te huis behoorden in eene wet op het cellulair gevangenisstelsel. Het waren die waarin de gevangenisstraf der jeugdige veroordeelden

1) Zie Briand. Man. compl. de méd. lég. blz. 505 en volg.

2) Zie het Rapport van Haus over Boek I. Hoofdst. I - III. n°. 100.

3) Zie boven blz. 27.

en van zeventigjarigen werd geregeld. De overige bepalingen werden door Kamer en Senaat aangenomen. Het zijn de volgende:

» Il n'y a ni crime, ni délit, ni contravention lorsque le fait était ordonné par la loi et commandé par l'autorité légitime". (art. 82).

» Il n'y a ni crime, ni délit, ni contravention lorsque le prévenu était en état de démence au moment du fait, ou lorsqu'il a été contraint par une force à laquelle il n'a pu résister". (art. 83).

» L'accusé ou le prévenu, âgé de moins de seize ans accomplis au moment du fait sera acquitté, s'il est décidé qu'il a agi sans discernement; mais il sera, d'après les circonstances, remis à ses parents ou conduit dans une maison de correction, pour y être élevé et détenu pendant un nombre d'années qui ne pourra dépasser l'époque où il aura accompli sa vingt-et-unième année". (art. 84).

» S'il est décidé qu'il a agi avec discernement, les peines seront prononcées ainsi qu'il suit:

S'il a encouru la peine de mort, les travaux forcés ou la détention perpétuels, il sera condamné à un emprisonnement de dix ans au moins et de vingt ans au plus.

S'il a encouru la peine des travaux forcés à temps ou la détention extraordinaire, il sera condamné à un emprisonnement de cinq à dix ans.

S'il a encouru la reclusion ou la détention ordinaire, il sera condamné à un emprisonnement de un à cinq ans.

Dans tous les cas, il pourra être placé, par l'arrêt ou jugement, sous la surveillance de la police, pendant cinq ans au moins et dix ans au plus." (art. 85).

» Lorsque l'individu âgé moins de seize ans aura commis, avec discernement, un délit, la peine ne pourra s'élever au dessus de la moitié de celle à laquelle il aurait été condamné s'il avait eu seize ans". (art. 86).

»Lorsqu'un sourd-muet âgé de plus de seize ans aura commis un crime ou un délit, s'il est décidé qu'il a agi sans discernement, il sera acquitté, mais il sera d'après les circonstances, remis à ses parents ou placé dans un établissement déterminé par la loi, pour y être détenu et instruit pendant un nombre d'années qui ne pourra excéder cinq ans.

S'il est décidé qu'il a agi avec discernement, les peines seront prononcées conformément aux articles 85 et 86 du présent code". (art. 87).

»La peine de mort n'est prononcée contre aucun individu âgé de moins de dix-huit ans au moment du crime.

Elle est remplacée, à l'égard des individus au-dessous de cet âge, par la peine des travaux forcés à perpétuité". (art. 88).

»Nul crime ou délit ne peut être excusé si ce n'est dans les cas déterminés par la loi". (art. 89).

De bepalingen van het Ontwerp aangaande de straf bij verzachtende omstandigheden op te leggen, werden volgens het door de Kamer aangenomen strafstelsel gewijzigd en vereenvoudigd.

De Staatscommissie had in artikel 110 het beginsel vastgesteld, dat de beoordeeling der verzachtende omstandigheden behoorde bij de Hoven en Regtbanken.

Door de Kamer werd dit artikel echter uit het Ontwerp weggenomen, omdat het naar haar oordeel in het Wetboek van Strafvordering te huis behoort. Bij de herziening van den Code d'instruction criminelle zal dit belangrijke punt dus in overweging genomen worden; als wanneer het zeker tot langdurige discussiën aanleiding zal geven. Lelièvre heeft zich met kracht verzet tegen het beginsel van de Staatscommissie; de meerderheid van de Kamer echter, alsmede de Minister van Justitie zijn het toegedaan ¹⁾.

1) Hun gevoelen is ook dat van Chauveau. Zie zijn Code pén. progr. Introd. blz. 13, 14 en verder blz. 32 en volg.

Hiermede hebben wij het algemeen gedeelte van het Ontwerp afgehandeld. Wij gelooven, dat niemand de verdienste van de aangenomen leer omtrent poging, medeplichtigheid, enz. daarin uitgedrukt, boven die van den franschen Code pénal, miskennen zal. Men moge een of ander beginsel van de Staatscommissie niet omhelzen, men achte het een verwijt zoo men wil, dat de begrippen van dolus en culpa niet werden opgenomen ¹⁾, men meene, dat het Ontwerp bij de behandeling in de Kamer niet altijd verbeterd is, toch zal men moeten toegeven, dat aan de hand van ervaring en wetenschap vooruit is geschreden.

Thans gaan wij over tot de beschouwing van het bijzonder gedeelte van het Ontwerp. De hervorming zal hier niet minder belangrijk blijken dan tot nog toe. Het ligt intusschen in den aard van de zaak, dat wij betrekkelijk kort zullen moeten zijn; men wijte het dus niet aan onzen wil, wanneer het een of ander niet zooveel wenschelijk ware, werd ontwikkeld.

1) Dit geschiedde in de meeste duitsehe Strafwetboeken. Wij gelooven, dat bepalingen als daarin gevonden worden omtrent „rechtswidriger, — böser Vorsatz“ en „Fahrlässigkeit“ in een Wetboek zeer wel kunnen worden gemist. Zoo meende ook de Minister van Justitie Uhden bij de herziening van het pruisische Ontwerp van Strafwetboek van 1843. Zie Dr. Georg Beseler. Kommentar über das Strafgesetzbuch für die preuss. Staaten. Leipzig 1851. Heft 1. blz. 41. Zij komen in het beijersche Ontwerp niet voor. Zie de *Motiven* op art. 5.

TWEEDE AFDEELING.

BIJZONDER GEDEELTE VAN HET ONTWERP (BOEK II).

HOOFDSTUK I.

CLASSIFICATIE DER MISDRIJVEN.

De verdeeling der misdrijven in publieke en private (*delicta publica — privata*) was door de oud-fransche criminalisten van de Romeinen overgenomen, hoewel met eene veranderde beteekenis. De ontwerpers van den Code pénal van 1791 namen haar tot grondslag aan. Het Wetboek werd verdeeld in twee deelen waarvan het eerste bevatte de misdaden *contre la chose publique*, het tweede die *contre les particuliers*. Dezelfde verdeeling volgde men in den Code pénal van 1810. Hierin werden tot de *crimes et délits contre la chose publique* gebragt: 1° crimes et délits contre la sûreté de l'Etat; 2° crimes et délits contre la constitution; 3° crimes et délits contre la paix publique; en tot de *crimes et délits contre les particuliers*: 1° crimes et délits contre les personnes; 2° crimes et délits contre les propriétés.

Dat de wijze waarop deze verdeeling door den franschen Wetgever in toepassing werd gebragt veel te wenschen overliet, is algemeen erkend. Wij merken slechts op, dat valscheheid in onderhandsch geschrift tot de misdrijven

tegen de openbare zaak werd gebragt (art. 150) en handelingen als het bevorderen van ontucht bij jonge lieden, het overtreden van reglementen op het begraven, op loterijen, speel- en pandhuizen, beschouwd zijn als misdrijven *contre les particuliers* (art. 334, 358, 359, 360, 410, 411).

Intusschen is het behoorlijk classificeren der misdrijven eene zaak van groote moeilijkheid. Tot heden is het aan de wetenschap niet mogen gelukken eene classificatie te vinden, welke volstrekt geene bezwaren rijzen deed, en het mag betwijfeld worden of zij er ooit in slagen zal.

En toch moet de Wetgever de eene of andere tot grondslag nemen, omdat hij met een Strafwetboek, waarin geene orde heerscht, zijn doel slechts ten deele bereiken kan.

Men kan zeggen als van de strafregtstheoriën, zooveel schrijvers zooveel classificatiën.

Hugo de Groot stelt vijf soorten van misdaden, t. w. 1° tegen het leven; 2° tegen het ligchaam; 3° tegen de vrijheid; 4° tegen de eer en 5° tegen de goederen ¹⁾.

Montesquieu nam vier zulke soorten aan: 1° tegen den godsdienst; 2° tegen de zeden; 3° tegen de rust en 4° tegen de veiligheid van de burgers ²⁾.

Bentham onderscheidt 1° *délits privés*; 2° *délits réffectifs* ou *contre soi-même*; 3° *délits demi-publics* en 4° *délits publics*. Elke dezer vier soorten heeft eene onder-verdeeling, waartoe dan de verschillende strafbare handelingen worden gebragt ³⁾.

Rossi heeft deze verdeeling: 1° *délits contre la personnalité individuelle*; 2° *délits contre la personnalité morale*;

1) Zie H. De Groot. Inleyd. tot de Holl. Rechtsgel. Boek III. Deel 30.

2) Zie Montesquieu. *Esprit des lois*. Liv. XII. Chap. IV.

3) Zie Bentham. *Traité de lég. civ. et pén.* Princ. du Code pén. Chap. I en volg.

3° délits contre les propriétés particulières en 4° délits contre les propriétés appartenant aux corps moraux ¹⁾).

Charles Lucas brengt de misdrijven tot drie klassen: 1° offenses personnelles; 2° offenses réelles en 3° offenses mixtes ¹⁾).

Eene geheel andere classificatie heeft Filangieri. Hij onderscheidt tien soorten; 1° délits contre la divinité; 2° délits contre le souverain; 3° délits contre l'ordre public; 4° délits contre la confiance publique; 5° délits contre le droit des gens; 6° délits contre l'ordre de la famille; 7° délits contre les personnes; 8° délits contre la dignité naturelle et civile de l'homme; 9° délits contre son honneur en 10° délits contre les propriétés ³⁾).

Wij geven deze verdeelingen slechts als proeven zonder er verder bij stil te staan. Liever slaan wij een' blik in de wetgevingen, welke door de belgische Commissie geraadpleegd zijn.

Bij de meeste duitse Wetboeken is geene systematische classificatie aangenomen. Men vindt deze slechts in de Strafwetboeken van Beijeren, Wurtemberg en Brunswijk ⁴⁾).

Het eerste verdeelt de misdaden in die tegen den Staat (Staatsverbrechen) en tegen bijzondere personen (Privatverbrechen), zonder evenwel de strafbare handelingen tot deze twee klassen terug te brengen. Het tweede Boek handelt over misdaden en straffen, en het derde over wanbedrijven en straffen. Deze verdeeling is dus gegrond op het onderscheid tusschen criminele en correctionnele straffen.

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 198 en 202.

2) Zie Charles Lucas. *Du syst. pén.* (De tabel tegenover blz. 297.)

3) Zie Filangieri. *Science de la législ.* Deel IV. Hoofdst. XIX.

4) Het oldenburgsche van 1814 bevatte ook zulk een systeem, sinds 1858 werd het vervangen door het pruisische Wetboek, echter met belangrijke wijzigingen.

Het wurtembergsche Wetboek handelt in den eersten Titel van het bijzonder gedeelte over *Staatsverbrechen und Staatsvergehen*, in den tweeden over *Privatverbrechen und Privatvergehen* en in den derden *von Vergehungen wider die Pflichten des öffentlichen Dienstes*. Deze verdeeling schijnt gegrond deels op het voorwerp van het misdrijf, deels op zijn' bijzonderen aard ¹⁾.

Hiermede komt de verdeeling van het brunswijksche overeen, welks tweede Boek drie Titels bevat handelende over *öffentliche Verbrechen, Privatverbrechen* en *Amtsverbrechen*; terwijl de tweede Titel in drie afdeelingen is gesplitst waarvan de eerste bevat: *Verbrechen an der Person und an persönlichen Rechten*, de tweede: *Verbrechen an den Vermögen Anderer* en de derde: *Vorschriften für die Fälle, in welchen die Untersuchung nicht von Amtswegen anzustellen ist*.

De overige duitsche Wetboeken hebben geene systematische classificatie aangenomen. Zij bepalen zich tot het brengen onder eenen Titel of een Hoofdstuk van de misdrijven, welke gelijksoortig zijn. Hoe verschillend dit plaats greep blijkt hieruit dat b. v. het hannoversche Wetboek vijftien, het saksische achttien en het hessische acht en vijftig zulke hoofdstukken bevat ²⁾.

De italiaansche Wetboeken hebben eene systematische classificatie tot grondslag. Men vindt daarin hetzelfde beginsel terug dat door de laatst bedoelde duitsche Wetboeken werd gevolgd. Zij bepalen zich evenwel niet als deze tot het zamenvatten van de naauwst-verbante misdrijven in één hoofdstuk, maar nemen daarbij eene hoofdverdeeling aan. Zoo rangschikte het napelsche Wetboek

1) Zie hierover Mittermaier op Feuerbach. Handb. des peinl. Rechts. blz. 266.

2) Het beijersche Ontwerp van Strafwetboek, dat ook dezen weg volgde, vereenigt de verschillende misdrijven onder 23 Hoofdstukken.

de verschillende strafbare handelingen onder acht rubrieken; het sardinische onder tien.

De Commissie nam deze Wetboeken tot voorbeeld. Zij verdeelde het tweede Boek van het Ontwerp in tien Titels, waarvan elk misdrijven van denzelfden aard (*genus*) bevat, terwijl in Hoofdstukken en Afdeelingen over de soorten (*species*) gehandeld wordt. Zij zag in deze methode dit voordeel, dat men alzoo gemakkelijk speciale wetten in het Wetboek kan opnemen; hetgeen dikwijls bezwaarlijk wordt bij eene meer systematische classificatie. »Du reste,» zoo lezen wij in haar Rapport, »nous pensons, avec Livingston, que la division des délits n'a pour objet que de mettre quelque ordre dans l'arrangement d'un Code. Son utilité, en effet, est toute pratique: son seul but est de répandre sur l'oeuvre du législateur cette clarté qui en rend l'accès facile et la connaissance populaire. La classification des délits est donc nécessaire comme mesure d'ordre et comme méthode de disposition; mais elle ne sera jamais qu'approximative et sujette à des exceptions. La division méthodique que nous proposons présentera, ce nous semble, moins d'anomalies que toute autre 1).»

Wij gelooven met haar, dat de aangenomen wijze van verdeelen de voorkeur verdient boven zulk eene als door den Code pénal gevolgd werd, omdat zij niet de onregelmatigheden van de laatste medebrenkt. Onberispelijk is zij daarom niet, maar geene der bestaande classificatiën is het; men bragt b. v. valsheid in onderhandsch geschrift, welk feit eer een misdrijf tegen personen is, onder de *crimes et délits contre la foi publique*.

Het tweede Boek bevat deze rubrieken:

1) Zie het Rapport van Haus over Boek II, in den aanhef. Verg. Chauveau en Hélie, n°. 958. Rossi. Traité de dr. pén. blz. 213.

Titre I. Des crimes et des délits contre la sûreté de l'Etat.

Titre II. Des crimes et des délits qui portent atteinte, soit à l'autorité des pouvoirs établis et aux droits garantis par la constitution, soit aux relations internationales.

Titre III. Des crimes et des délits contre la foi publique.

Titre IV. Des crimes et des délits contre l'ordre public, commis par des fonctionnaires ou des ministres du culte dans l'exercice de leurs fonctions.

Titre V. Des crimes et des délits contre l'ordre public, commis par des particuliers.

Titre VI. Des crimes et des délits contre la sécurité publique.

Titre VII. Des crimes et des délits contre l'ordre des familles et la moralité publique.

Titre VIII. Des crimes et des délits contre les personnes.

Titre IX. Des crimes et des délits contre les propriétés.

Titre X. Des contraventions de police.

HOOFDSTUK II.

OVER MISDRIJVEN TEGEN DE VEILIGHEID VAN DEN STAAT.

(Boek II. Tit. I.)

Tot de meest bestrëden bepalingen van den Code pénal behooren zeker wel die, waarin over misdrijven tegen de in- en uitwendige veiligheid van den Staat gehandeld wordt. En dit heeft een' goeden grond. Behoort de Wetgever te letten op het belang van de maatschappij, hij heeft zich ook te rigten naar de beginselen der regtvaardigheid. De fransche Wetgever zonder zich om deze te bekommeren, zag in het regt van straffen slechts een wapen tot verdediging van zijn gezag en hij bediende zich er van op eene wijze, welke aan de wetten van Draco doet denken. De meest verschillende misdrijven werden vermengd en met eene en dezelfde straf bedreigd, terwijl doodstraf en verbeurdverklaring van goederen als gewone straf werd aangenomen.

De belgische Commissie verdeelde den Titel handelende over *crimes et délits contre la sûreté de l'Etat* in drie Hoofdstukken. Het eerste heeft tot opschrift: *Des attentats et des complots contre le Roi, contre la famille royale et contre la forme du gouvernement*; het tweede: *Des crimes et des délits contre la sûreté extérieure de l'Etat* en het derde: *Des crimes contre la sûreté intérieure de l'Etat*.

Men begon met onderscheid te maken tusschen *attentat*

en *complot*, feiten, welke in den Code pénal op ééne lijn worden gesteld. »Il y a attentat, zegt het Ontwerp (art. 100) dès qu'il y a tentative punissable.»

Terwijl volgens de bepaling van *attentat* in den Code pénal niet alleen bij een begin van uitvoering, maar zelfs bij enkel voorbereidende handelingen dat misdrijf geacht werd te bestaan, wijzigde de Loi modificative dit in dien zin, dat de laatste niet onder het bereik der strafwet vielen: »L'exécution ou la tentative seule constitueront l'attentat.» (art. 64).

Ditselfde beginsel werd in het Ontwerp aangenomen, maar wegens de moeilijkheden uit de redactie van het artikel voortgevloeid, verkoos men bovengenoemde 1). Voor het bestaan van *attentat* wordt dus vereischt een misdadig voornemen gebleken door uitwendige handelingen, welke een begin van uitvoering uitmaken en die niet zijn geschorst noch haar doel gemist hebben, dan door omstandigheden onafhankelijk van den wil des daders

De doodstraf werd tegen *attentat* bedreigd, wanneer het gerigt is tegen het leven of den persoon des konings, tegen het leven van den vermoedelijken troonsopvolger, tegen dat van de overige leden der koninklijke familie, van den regent of van de ministers »réunis en conseil et exerçant les pouvoirs constitutionnels du Roi» 2). Met altijddurenden dwangarbeid werd gestraft de aanslag tegen den persoon des Konings, wanneer die noch bloedstorting, noch kwetsuur, noch ziekte heeft veroorzaakt

1) Zie Chauveau en Hélie, n°. 1123.

2) Op voorstel der Commissie van de Kamer werd »réunis en conseil» weggelaten, omdat de Ministers in sommige gevallen met koninklijke magt bekleed blijven, zonder juist in rade vergaderd te zijn. Zie het Rapport van Van der Stichelen over Boek II. Tit. I op art. 98.

en met altyddurenden of tijdelijken, die tegen de overige personen, naarmate van hunnen stand en van het al of niet bestaan van de genoemde omstandigheden.

De Code pénal van 1810 strafte den aanslag of het complot tegen het leven des Keizers als vadermoord, terwijl de doodstraf gesteld was op die tegen het leven of den persoon der leden zijner familie. Bij de herziening in 1832 trachtte Bavoux de bepaling zóó te wijzigen, dat de doodstraf alleen bij *attentat* of *complot* tegen den persoon des Konings of van den vermoedelijken troonsopvolger bedreigd werd en bij die tegen andere familie-leden de daaropvolgende straf. Zijn amendement werd verworpen op de aanmerking van den Rapporteur, dat de moord gepleegd op een' burger alzoo den dood zou medebrengen en die op een lid der koninklijke familie levenslangen dwangarbeid 1).

De moeilijkheid is door het Ontwerp opgelost.

Tegen *attentat* strekkende tot omverwerping of verandering van den regeringsvorm of van de troonsopvolging of tot aanzetting van burgers of ingezetenen om de wapenen op te nemen tegen het koninklijk gezag, werd levenslange detentie bedreigd.

De Commissie had het beginsel aangenomen, dat de doodstraf bij zuiver-politieke misdaden niet moest worden bedreigd; een beginsel reeds bij de Loi modificative en het belgisch Ontwerp van 1834 gehuldigd. In het genoemde geval kon dus de doodstraf niet worden toegepast.

Volgens het Ontwerp zou er *complot* zijn: „dès que la résolution d'agir a été concertée et arrêtée entre deux ou plusieurs personnes.” In deze definitie nagenoeg gelijk-luidend met die van den Code pénal (art. 89), werd op voorstel van Van der Stichelen het woord *concertée* weg-

1) Zie Chauveau. Code pén. prog. blz. 203.

gelaten, omdat het aanleiding zou kunnen geven tot het valsche denkbeeld, dat de zamenzweeiders het moesten eens zijn niet alleen omtrent het doel van het complot, maar ook omtrent de minste bijzonderheden van de uitvoering ¹⁾).

Het werd, wat het voorwerp betreft, volgens dezelfde onderscheidingen als bij *attentat* en daarenboven naarmate het al of niet was »suivi d'un acte *commis* pour en préparer l'exécution" strafbaar gesteld met tijdelijken dwangarbeid, tijdelijke detentie en tuchthuis.

De Loi modificative en het Ontwerp van 1834 eischen het bestaan van een »acte *commis* ou *commencé*." De Commissie achtte het echter onmogelijk te bewijzen, dat eene handeling begonnen is tot voorbereiding van de uitvoering. Wij gelooven met haar, dat dit hoogst moeilijk zoo niet onmogelijk zijn zal. Met het strafbaar stellen der volvoerde voorbereidende handeling heeft men genoeg verrigt; door verder te gaan zou de veiligheid van den burger in de waagschaal worden gesteld ²⁾).

Dat het complot, hetwelk niets anders is dan eene voorbereidende handeling, tegen de algemeene leer van het strafregt, met straf is bedreigd, kan niet wel worden gewraakt. Evenzeer als *attentat*, ook al is dit niet meer dan poging, met de volvoerde misdaad werd gelijk gesteld, omdat het belang van den Staat deze uitzondering regtvaardigt niet alleen, maar dringend vordert, zoo vindt ook eyengemelde in dezelfde reden hare wettiging.

Om dezelfde reden werd straf bedreigd tegen eene zuiver-voorbereidende handeling in den strengsten zin des woords: »Quiconque," zegt art. 106, »aura formé

1) Zie het Rapport van Van der Stiechelen over Boek II. Tit. I. op art. 104.

2) Zie in gelijken zin Chauveau en Hélie, n°. 1100.

seul la résolution de commettre un attentat contre la vie ou contre la personne du Roi, d'un membre de la famille royale, ou du régent sera puni de la reclusion, lorsqu'il aura commis un acte pour en préparer l'exécution." De » proposition faite et non agréée'', om een complot hiertoe aan te gaan werd in het voorgaande artikel strafbaar gesteld.

Rossi verzet zich tegen het straffen van zulke handelingen, maar wij gelooven, dat het openbaar belang bij hem niet zwaar genoeg gewogen heeft ¹⁾.

Intusschen ging men bij de herziening in Frankrijk te ver door in strijd met het gevoelen van Dumon ²⁾ laatstgenoemd feit strafbaar te stellen, ook wanneer men de misdaden van art. 87 van den Code pénal had bedoeld, omdat het voorstel in die gevallen zoo weinig verontrustend is.

Men heeft getracht de schrikbarende rekkelijkheid van sommige bepalingen van den Code pénal zooveel mogelijk weg te nemen. Zooveel mogelijk, want geen wetgever is er nog in geslaagd juist en scherp aan te geven wat als misdaad tegen de veiligheid van den Staat moet worden beschouwd.

De woorden: *machinations, manoeuvres, intelligences* van dien Code lokten reeds in den Conseil d'Etat bedenkingen uit van Defernon en De Cessac, die beiden op het onbepaalde van die uitdrukkingen wezen. Maar Treilhard vond ze duidelijke definitiën, en daarom werden die woorden behouden ³⁾.

De Commissie geloofde, dat die termen alles behalve

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 324 en volg. Verg. Chauveau en Hélie, n°. 1083.

2) Zie Chauveau. *Code pén. progr.* blz. 2131.

3) Zie Loéré. *Decl. XXIX.* blz. 335. Carnot. *Comm. sur le Code pén.* op art. 76 n°. 5 en art. 77 n°. 1.

duidelijk en allermint definitiën zijn, hetgeen wel ieder zal toegeven, en meende ze te kunnen vervangen door het woord *conspirer*, omtrent welks beteekenis geen twijfel kan bestaan. Getrouw aan haar beginsel schrapte zij de woorden: »*ou de toute autre manière*» in art. 77 van den Code pénal. Na voorafgaande opsomming van handelingen kunnen die dan ook veilig worden weggelaten.

Het Ontwerp stelt briefwisseling strafbaar, wanneer zij in oorlogstijd gevoerd is met onderdanen eener vijandige mogendheid en ten doel en ten gevolge had het verschaffen van inlichtingen »*nuisibles à la situation militaire de la Belgique ou de ses alliés agissant contre l'ennemi commun.*» (art. 111) ¹).

Bij het mededeelen van Staatsgeheimen door ambtenaren en andere vertrouwde personen wordt gevorderd, dat dit geschied zij *méchamment*; terwijl wat de straf aangaat onderscheid gemaakt werd tusschen het geval, dat de mededeeling is geschied »*à une puissance étrangère ou à ses agents*» dan wel »*à toute autre puissance*» (art. 112) ²). Ditzelfde valt op te merken van het feit voorzien in art. 81 van den Code pénal, t. w. het overleveren van plans door ambtenaren met de bewaring daarvan belast. Was iemand zonder slinksche wegen in het bezit daarvan gekomen, dan werd gevorderd, dat hij ze had overgeleverd »*dans une intention criminelle.*» (art. 114).

Om het misbruik waartoe art. 85 van den Code pénal, zooals door Carnot wordt opgemerkt, aanleiding kan geven, te voorkomen, deed men achter *représailles* volgen: *de la part d'une puissance étrangère.*

Het opruijen van de burgers om de wapenen tegen

1) Vergel. art. 78 van den Code pénal.

2) Verg. Code pénal art. 80.

elkander op te nemen en tot het bedrijven van moord en roof, feiten waarvan het eerste van politieken aard is, werd in twee afzonderlijke bepalingen met onderscheiding van *attentat* en *complot* strafbaar gesteld ¹⁾. Evenzoo werd gehandeld met de misdaden voorzien in art. 96 van den Code pénal.

De definitie van wapenen van den Code pénal werd gewijzigd naar die van Gajus ²⁾. Volgens het Ontwerp zijn hieronder te verstaan *toutes machines, tous instruments, ustensiles ou autres objets tranchants, percants ou contondants, dont on se sera saisi ou dont on aura fait usage pour tuer* enz. Hiertoe behooren dus ook steenen, waarmede geworpen is, iets wat niet dan door eene extensieve interpretatie tot art. 101 van den Code pénal is te brengen ³⁾.

De niet-aangifte van een misdadig plan werd niet strafbaar gesteld. Men zag in het ontdekken van zulk een voornemen een plicht welks vervulling aan het geweten der burgers moest worden overgelaten. Het beginsel van den Code pénal (art. 108) dat vrijdom van straf verleent aan de schuldigen die vóór de uitvoering van de misdaad en vóór dat eene vervolging is ingesteld het plan ter kennis van de bevoegde autoriteiten brengen, wordt behouden. Het valt niet te ontkennen, dat er in zulk eene bepaling iets stuitends gelegen is, maar wij achten haar noodig voor het belang van den Staat. Wijselijk bepaalt het Ontwerp dat die aangevers onder het toezigt van de politie zullen kunnen gesteld worden.

De duitsche Strafwetboeken hebben alle tegen de niet-aangifte van een misdadig plan straf bedreigd. De be-

1) Verg. Code pénal art. 96.

2) Teli appellatione et ferrum, et fustis, et lapis, et denique omne quod nocendi causa habetur, significatur. L. 54 § 2 Dig. De furtis.

3) Zie echter de arr. van het fransche Hof van cassatie van 20 Aug. 1812, 3 Oct. 1817, 30 April 1824. (Chauveau en Hélie, n°. 1233).

sproken feiten worden daarin hetzij als »Hochverrath,” hetzij als »Staatsverrath” of »Landesverrath” strafbaar gesteld. Wat de straffen betreft, zij zijn veel zwaarder dan die van het Ontwerp, en meestal te streng; hetgeen zich laat verklaren uit den alouden invloed van het romeinsche regt ¹⁾. Daarbij is de doodstraf ook tegen zuiver-politicke misdaden bedreigd ²⁾.

1) Zie Mittermaier op Feuerbach. Handbuch des peinl. Rechts. § 162 a. Chauveau en Hélie, no. 1068 en de noot van Nypels.

2) Zie het Strafwetboek van Beijeren, art. 299 en volg.; ook het beijersche Outwerp, art. 94 en volg.; het Strafwetboek van Saksen-Altenburg, art. 81 en volg.; van Wurtemberg, art. 140 en volg.; van Brunswijk, §§ 81 en volg., van Hannover, art. 118 en volg.; van Hessen, art. 129 en volg.; van Baden §§ 586 en volg.; van Pruisen, §§ 61 en volg.; van Oostenrijk, §§ 58 en volg.; en van Saksen, art. 116 en volg.

HOOFDSTUK III.

OVER MISDRIJVEN, WELKE INBREUK MAKEN OP HET GEZAG DER
GESTELDE MAGTEN EN OP DE REGTEN DOOR DE CON-
STITUTIE GEWAARBORGD ALSMEDE OP DE
INTERNATIONALE BETREKKINGEN.

(Boek II. Tit. II.)

De tweede Titel over deze misdrijven handelende werd verdeeld in vijf Hoofdstukken. Chap. I. Des attaques contre le Roi, contre les membres de sa famille, contre les Chambres et contre la force obligatoire des lois. — Chap. II. Des délits relatifs à l'exercice des droits politiques. — Chap. III. Des crimes et des délits relatifs au libre exercice des cultes. — Chap. IV. Des atteintes portées par des fonctionnaires publics aux droits garantis par la Constitution. — Chap. V. Des crimes et des délits qui portent atteinte aux relations internationales.

Tot het eerste Hoofdstuk werd gebragt het aantasten van het gezag des Konings of van de onschendbaarheid van zijn' persoon in drukschriften enz. alsmede het openlijk beleedigen van den Koning, van leden zijner familie of van den regent, door woorden, gebaren of bedreigingen, geschriften enz. Voorts het aantasten op genoemde wijze van de regten der Kamers of het openlijk beleedigen dezer Staatsligchamen.

Deze bepalingen werden alle aan het Besluit van het Nationaal Congres van 20 Julij 1831 en aan de Wet van 6 April 1847 ontleend.

De bepaling omtrent het beledigen (offenser) van de Vertegenwoordiging werd op voorstel van de Commissie der Kamer uitgebreid. Er werd straf bedreigd tegen »outrage» en het toebrengen van slagen of kwetsuren aan een lid van de Kamer »dans l'exercice de ses fonctions.» Wij gelooven, dat hierdoor aan de Vertegenwoordiging eene bescherming werd verleend, waarop zij regt heeft.

Hetgeen het beledigen door middel van de drukpers betrof werd later, zooals men zien zal, weggelaten.

De misdrijven tegen de politieke regten in het Ontwerp voorzien, zijn die, welke de Code pénal in art. 109 tot 113 strafbaar heeft gesteld. Men nam deze artikelen met verbetering van redactie over, en strafte genoemde handelingen, zooals blijkt uit het opschrift van het tweede Hoofdstuk, correctionneel. Zij werden vermeerderd met eenige bepalingen uit de Wet van 1 April 1843, waarin straf bedreigd is tegen het stichten van wanorde bij de verkiezingen.

Inbreuk op de vrije uitoefening van de eeredienst werd door den Code pénal als verzet en ongehoorzaamheid jegens de openbare magt beschouwd ¹⁾. Zulk eene handeling is veeleer schennis van een regt door de Constitutie gewaarborgd. De bepalingen hieromtrent zijn dus in het Ontwerp geplaatst waar zij behooren. Overigens komen zij behoudens eenige wijzigingen overeen met de artikelen van den Code pénal.

De beperking van art. 260, hetwelk slechts van »cultes autorisés» spreekt, moest worden opgeheven, omdat de

1) Verg. Code pén. art. 260 tot 264.

belgische Constitutie geene uitzonderingen maakt ¹⁾. Men veranderde de redactie.

Dat de fransche Wetgever der geestelijkheid weinig genegen was blijkt uit meer dan één artikel van den Code pénal. Men kan het ook bemerken bij eene vergelijking van de art. 262 en 263 met de art. 222 tot 233. Het Ontwerp straft het beledigen van geestelijken en van ambtenaren even zwaar; het onderscheidt bij beiden of het feit heeft plaats gehad, *dans l'exercice* of *à l'occasion de l'exercice de leurs fonctions* en of het al of niet bloedstorting of ziekte veroorzaakt heeft. De bepalingen gelden echter alleen *le ministre d'un culte salarié ou subsidié par l'Etat* (art. 151).

De Commissie van de Kamer keurde die onbepaalde gelijkstelling van geestelijken en ambtenaren af. Zij verlaagde de straffen van het Ontwerp en schraptte de woorden *à l'occasion* enz., omdat de werkzaamheden van geestelijken niet zoo scherp afgebakend zijn als die van ambtenaren, terwijl de Staat zich met die van eerstgenoemden niet mag inlaten en er daarom een grof misbruik van de bepalingen was te voorzien. De Kamer behield echter de redactie van de Staatscommissie; de strafverlaging werd aangenomen.

Men strafte niet alleen het beledigen van geestelijken, maar ook dat van voorwerpen tot de eeredienst behorende, hetzij binnen gebouwen bestemd of dienende tot uitoefening van de eeredienst, hetzij daarbuiten bij openbare plegtigheden.

Dit gedeelte van het Ontwerp was als ongrondwettig door de pers bestreden. Naar aanleiding hiervan achtte zich de Minister van Justitie verplicht tegen die aanvallen

1) De onderscheiding van erkende en niet-erkende kerkgenootschappen vindt haren grond in het Concordaat van 18 Germ. an X.

de artikelen te verdedigen en poogde hij aan te toonen, dat de Grondwet den burgers het regt, om de godsdienst vrijelijk uit te oefenen, waarborgt; dat de Staat de geestelijken bezoldigt en daardoor bewijst de eeredienst als een maatschappelijke behoefte te beschouwen en de dienaren als meer dan eenvoudig burgers; dat er geen sprake was van bevoorregting van hunnen stand, maar enkel van bescherming van de uitwendige godsdienst, geen sprake van straf tegen heiligschennis, maar tegen het storen van de vrije godsdienstoefening door het opzettelijk beledigen van voorwerpen daarbij gebruikt wordende.

Defré hield vol, dat de bepalingen strijdig waren met de Constitutie, omdat de priester een gewoon burger is. Vooral de bepaling omtrent het beledigen van voorwerpen tot de eeredienst behoorende door woorden, gebaren enz. kwam hem verwerpelijk voor. Hij zag er eene bedenkelijke nieuwigheid in, omdat de bloote uiting eener gedachte op die wijze strafbaar werd.

Terecht werd hem door den Minister geantwoord, dat er geen misdrijf bestaat zonder misdadigen wil, zoodat het uitspreken eener overtuiging geene straf kan lijden. Overigens verkeerde Defré zonder twijfel in dwaling, toen hij meende, dat het Ontwerp door de bepaling van art. 150 iets nieuws invoerde. Zij komt, behoudens eene betere redactie geheel overeen met art. 262 van den Code pénal, en heeft denzelfden zin.

Tegenover zijn gevoelen stond dat van Lelièvre, die de bepaling noodig achtte tot bescherming van de vrijheid van godsdienst en geheel in den geest van de Constitutie.

Inbreuken door ambtenaren op de regten, welke de Grondwet waarborgt, zijn die, welke door den Code pénal werden voorzien in art. 114 tot 122. Art. 153 van het Ontwerp spreekt niet als art. 114 algemeen, maar ver-

meldt uitdrukkelijk onwettige aanhouding en gevangenzetting ¹⁾. De artikelen 115 en 117 werden in het Ontwerp weggelaten; het eerste als onbestaanbaar met de Constitutie; het tweede omdat het deels in het Wetboek van Strafvordering, deels in een leerboek te huis behoort. De bepalingen van den franschen Code omtrent deze handelingen werden aanmerkelijk verbeterd.

Men bragt tot dit Hoofdstuk het schenden van den huisvrede, en van brieven aan de post toevertrouwd (art. 184, 187 C. P.) alsmede het verduisteren van telegraphische dépêches en het schenden derzelve of het openbaren van daarin vervatte geheimen. De Code pénal bedreigt straf alleen tegen het schenden van de woning eens burgers, niet van die eens vreemdelings. Volgens de Constitutie heeft ook de laatste op die bescherming aanspraak en het Ontwerp spreekt daarom van « domicile d'un habitant. » Nog merken wij op, dat terwijl hier evenals in den Code pénal alleen van ambtenaren gehandeld wordt, het Ontwerp echter het feit ook strafbaar gesteld heeft, wanneer het door bijzondere personen wordt gepleegd. De bepaling hieromtrent komt voor in Titel VIII. Tegen een en ander werd eene passende straf bedreigd ²⁾. Daarboven werd de ambtenaar in het algemeen strafbaar gesteld met eene correctionnelle gevangenis van 14 dagen tot 2 jaren wegens *tout autre acte arbitraire et attentatoire aux libertés et aux droits garantis par la Constitution*. Eene bepaling wel geschikt om den ambtenaar tot voorzigtigheid aan te sporen.

1) Door deze bepaling in verband met art. 504 van het Ontwerp is het geschil afgesneden, dat onder den Code pénal bestond omtrent de toepasselijkheid van art. 341 op ambtenaren. Zie Chauveau en Hélie. nos. 2950—2952. Carnot. Comm. sur le Code pén op art. 341, n°. 1. Rauter. Traité du dr. crim. nos. 312, 479.

2) Verg. art. 184 van den Code pénal.

Bij onwettige gevangenhouding gebod de Code pénal, dat het feit door den ambtenaar zou worden geconstateerd en aan de overheid aangegeven. Het Ontwerp droeg beter zorg voor de lijdende partij. Het bepaalt, dat de ambtenaar de hechtenis moet doen ophouden, zoodra hij hiervan kennis krijgt. Daar echter niet ieder ambtenaar het regt heeft zich naar eene gevangenis te begeven en een' gevangene in vrijheid te stellen, zoo moet hij in dit geval den bevoegden ambtenaar kennis geven van het feit, wanneer iemand op zulk eene plaats gevangen gehouden wordt.

Van art. 122 van den Code pénal werd het tweede gedeelte weggelaten, omdat dit misdrijf niet bestaan kan ¹⁾. Het schijnt inderdaad ondenkbaar, dat het Openbaar Ministerie iemand voor een Hof zou doen teregt staan zonder hem vooraf in staat van beschuldiging te stellen. Met reden merken Chauveau en Hélie hieromtrent op: «Une telle poursuite serait repoussée et par la cour d'Assises, qui se déclarerait illégalement saisie, et par la cour de Cassation, qui, dans tous les cas, protégerait les droits de l'accusé ²⁾».

Eindelijk komen in dezen Titel de handelingen voor, welke nadeel doen aan de internationale betrekkingen ³⁾.

Eerst als afzonderlijke Wet in behandeling gebragt en afgekondigd, werd zij later hier ter plaatse opgenomen.

Terwijl de Wet van 20 Dec. 1852 bepaalde, dat eene vervolging ter zake van het beleedigen eens vreemden Souvereins niet plaats kan hebben zonder eene vordering daartoe door den beleedigde ingesteld, zal die volgens het Ontwerp door het Openbaar Ministerie van ambtswege moeten geschieden. Men beschouwde zulk een mis-

1) Men verg. den Code d'instr. crimin. Art. 271.

2) Zie hun Théorie du Code pénal. n°. 1322.

3) Zie Chauveau en Hélie. n°. 1166 2°.

drijf als behoorende tot die tegen de openbare zaak; en er bestond daarom geen reden om eene vordering tot de vervolging af te wachten van de beledigde partij.

Behalve het beledigen van vreemde Souvereinen werden ook de misdaden van *attentat* en *complot* tegen hun leven of hun persoon voorzien; voorts zamenzwering tot omverwerping eener vreemde Regering of tot het verwekken van gewapenden opstand des volks tegen zijn' Vorst en eindelijk het beledigen van diplomatieke agenten eener vreemde Mogendheid hetzij met woorden, hetzij feitelijk ter zake van de uitoefening hunner functiën.

HOOFDSTUK IV.

OVER MISDRIJVEN

TEGEN HET OPENBAAR VERTROUWEN (FOI PUBLIQUE).

(Boek II. Tit. II.)

De derde Titel van het tweede Boek des Ontwerps bevat zes Hoofdstukken, handclende over 1° fausse monnaie; 2° contrefaçon ou falsification des effets publics et des billets de banques autorisées par la loi; 3° contrefaçon ou falsification des sceaux, timbres, marteaux, poinçons et marques; 4° faux commis en écritures et dans les dépêches télégraphiques; 5° faux témoignage, faux serment et fausses excuses alléguées pour s'affranchir d'un service dû légalement, en 6° usurpation de fonctions, de titres ou de noms.

De misdaad van valsche munt werd tot op onze eeuw met eene vreesselijke strengheid gestraft. Klint men op tot de Romeinen, dan vindt men, dat zij onder de Keizers met den dood werd geboet; de schuldige werd aan wilde dieren voorgeworpen of op eene andere wijze van het leven beroofd. Onder Constantijn werd het vuur de gewone straf ¹⁾.

In Frankrijk werd men geworpen in kokend water

1) Zie L. 8 Dig. Ad leg. Corn. de fals; L. 2 Cod. De fals. mon. De Const. Crim. Carol. bedreigt ook de vuurstraf. (art. CXI). Zie C. Dronsberg. Spec. inaug. De re monetali. Utrecht. 1823. blz. 139 en volg.

of in kokende olie. De gewone straf schijnt echter te zijn geweest de galg ¹⁾. De Constituanten schafte de doodstraf af en verving haar door de straf van de ijzers; maar de Wetgever van 1810 meende haar weder te moeten invoeren.

De oorzaak van de strengheid in het straffen van de valsche munt ligt in het onjuiste begrip, dat men zich van de munt vormde. Daar men het munten niet meer beschouwt als een regt van den Souverein, waarop men geen' inbreuk kan maken zonder majesteitsschennis te begaan, maar als een monopolie van de Regering, is algemeen eene geheel andere wijze van straffen aangenomen. Nergens wordt meer de doodstraf toegepast.

De Staatscommissie beschouwde het misdrijf als diefstal, oplichting of als beide ²⁾. Diefstal aan den Staat is het munten van een bijzonder persoon, oplichting van het publiek is het vervalschen van de munt en heeft men munt vervaardigd ongelijk in waarde aan die van den Staat, dan bestaat er diefstal en oplichting tevens.

Het Ontwerp voorziet tegen het namaken (*contrefaire*), het veranderen (*altérer*), en het uitgeven (*émission*) van de munt. Het onderscheidt, wat de straf betreft, van welk metaal de munt is, en of zij wettigen koers heeft of niet.

Tot *contrefaire* d. i. het fabriceren van munt, hetzij door slaan, hetzij door gieten, bragt men ook het bevestigen van twee gestempelde zijden van echte munt op een blaadje zilver of koper van gelijke grootte. Vergulden of verzilveren van echte munt achtte men geen *contrefaire* noch *altérer* ³⁾. Bij namaking vorderde men niet

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 1354.

2) Zoo ook de meeste criminalisten. Zie Mittermaier op Feuerbach's Handbuch des peinl. Rechts. § 176. Chauveau en Hélie, n°. 1359.

3) Zoo ook Chauveau en Hélie. Zie n°s. 1384, 1386 en de noten van Nypels aldaar.

den wil om het publiek te bedriegen; genoeg dat inbreuk is gemaakt op een regt van de Regering. Was er geld gemunt volkomen gelijk aan de geldende, dan zou dit eene verzachtende omstandigheid wezen. Onder *altérer* verstond men het veranderen van de waarde der echte munt door snoeijen, boren, enz.

Bij namaking heeft het Ontwerp ook de poging strafbaar gesteld; bij verandering niet, omdat zij hier moeilijk te constateren en in allen gevalle van weinig belang is.

Het deelnemen aan de uitgifte van valsche of veranderde munt of de poging daartoe, wordt als medepligtigheid beschouwd, wanneer dit heeft plaats gehad »*de concert avec les faussaires ou leurs complices*». Hieronder valt ook het tentoonstellen van valsche munt ¹⁾.

De artikelen 136 en 137 van den Code pénal betreffende het niet-aangeven van het bestaan eener valsche munterij, werden volgens de bekende beginselen der Ontwerpers weggelaten. Daarentegen werd een artikel (art. 33) overgenomen uit de Wet op de munt van 5 Junij 1832 omtrent het vervalschen van de monsters, bestemd tot het onderzoek van het gehalte en gewigt der munten.

De straffen van den Code pénal werden verligt. De hoogste is dwangarbeid tot 15 jaren. Na het Rapport van Pirmez verlaagde de Kamer nog de straf van het *altérer* van andere dan gouden of zilveren munten, hetgeen in het Ontwerp met namaken was gelijk gesteld.

De Code pénal vereenigt het namaken van Staatszegels, merken enz. en dat van openbare schuldbrieven, twee zeer verschillende misdrijven, onder ééne paragraaph. In

1) Deze voorwaarde stellen de meeste duitsche schrijvers en Strafwetboeken. Zie b. v. het beijersche art. 345; het brunswijksche § 128; dat van Hessen § 206.

het Ontwerp werd elk tot een afzonderlijk Hoofdstuk gebragt.

Men stelde strafbaar het uitgeven van nagemaakte of vervalschte openbare schuldbrieven en bankbriefjes, hetzij *de concert avec les faussaires ou leurs complices*, hetzij zonder dat, maar wetende, dat ze valsch waren, evenals bij valsche munt. Ook tegen het namaken of vervalschen van muntpapier in een vreemd land wettigen koers hebbende, werd straf bedreigd. Op het voorstel van de Commissie der Kamer werden deze bepalingen uitgebreid tot alle, ook buitenlandsche, obligatiën, coupons en bankbilletten.

De straf is hier zwaarder dan bij valsche munt (dwangarbeid van 15 tot 20 jaren), omdat deze valschheid zoo veel gemakkelijker gepleegd en zoo veel moeilijker ontdekt kan worden.

De Commissie van de Kamer liet in het opschrift van Hoofdstuk III het woord *marbeaux* weg. Men meende, dat wanneer de Staat boomen van een teeken voorziet, hij daarbij niet, zocals bij het zegel en den waarborg van goud en zilver, oppergezag uitoefent, maar handelt als burgerlijk persoon; het namaken van Staatskloppers moest dus gelijk gesteld worden met dat van gewone. Behoudens éenige verlaging van de straffen in sommige artikelen, werden de bepalingen van dit Hoofdstuk door de Kamer met geringe wijziging aangenomen. Alleen werd de bepaling omtrent vrijdom van straf bij aangifte van de misdaad van valschheid uitgebreid, terwijl dit slechts verleend werd vóór dat eene vervolging zou zijn ingesteld. De Staatscommissie had, evenals de Code pénal (art. 138), straffeloosheid verzekerd bij aangifte ook nadat de vervolging zou zijn begonnen.

Het Ontwerp wijkt over het geheel weinig af van den Code pénal. Men verbeterde echter de bepalingen van

dit Wetboek en vulde ze aan. Zoo werd voorzien het namaken van spoorwegkaartjes en postzegels.

In het volgend Hoofdstuk wordt gehandeld over valsheid in geschrifte en telegraphische dépèches.

Is bij misdrijven het bestaan van een' misdadigen wil in het algemeen, en soms een bepaald misdadig doel een vereischte, de Wetgever behoeft dit in de Wet niet uit te drukken daar, waar die wil spreekt uit den aard van de handeling zelve. Kon de Wet hieromtrent het stilzwijgen bewaren bij valsche munt, niet alzo bij valsheid in geschrifte, welke zonder eenig opzet kan zijn gepleegd.

De Code pénal vordert uitdrukkelijk *fraude* bij de valsheid, waartegen in art. 146 straf wordt bedreigd, het zoogenaamde *faux intellectuel*. In het voorgaande artikel handelende over *materiele* valsheid (*faux matériel*) wordt die voorwaarde niet gevonden; iets wat Rossi verklaart uit het karakter van deze soort van valsheid, waarvan gezegd kan worden: *res ipsa in se dolum habet* 1).

Toch meende de Staatscommissie, en met grond, dat dit niet zonder uitzondering geldt. Het fransche Hof van Cassatie stelt dan ook in allen gevalle als voorwaarde het bestaan van *fraude* 2).

De eerste bepaling van het Ontwerp omtrent de bedoelde soort van valsheid is deze algemeene: "Les faux ayant pour objet des écritures ou des dépèches télégraphiques et commis dans une intention frauduleuse ou à dessein de nuire, seront punis conformément aux articles suivans" (art. 205). Men ziet, dat de oorzaak van het misdrijf in nog iets anders werd gezocht dan in de zucht iemand te benadeelen. En inderdaad, dit niet alleen

1) Zie Rossi. *Traité de droit pén.* blz. 301.

2) Zie Chauveau en Hélic. n°. 1501 en de noten van Nypels.

geeft aanleiding tot valsheid; in de meeste gevallen zal het misdrijf gepleegd zijn met het doel om zich zelven of anderen voordeel te verschaffen. Vele duitsche Wetgevingen hebben dit evenzeer in aanmerking genomen 1).

Behalve dit misdadig opzet werd door de Staatscommissie nog als voorwaarde gesteld: mogelijk nadeel. Zij stemt hierin met alle schrijvers overeen. Zonder dat kan er geene strafbaarheid voor de Wet zijn. Maar behoort dit in de Wet te worden uitgedrukt? De Commissie geloofde neen, omdat het van alle misdrijven, niet alleen van valsheid geldt. Hij toch, die eene daad ondernam met middelen, waarmede zij onmogelijk kon worden volvoerd, lijdt geene straf; wanneer b. v. iemand met den wil om te dooden een geweer op een' ander aanlegt, denkende, dat het geladen is, terwijl het geene lading bevat 2). Maar teregt merkte Pirmez in zijn Rapport op, dat hier bij valsheid geen sprake is van de middelen waarmede zij wordt begaan, maar van de gevolgen 3). In het geval door de Staatscommissie gesteld bestaat er geen misdrijf noch poging tot misdrijf; maar als bij valsheid gesproken wordt van mogelijk nadeel, dan wordt haar bestaan aangenomen, dan is zij gepleegd en het misdrijf volvoerd en doelt men op de gevolgen. Er zou dus, zijns inziens, grond zijn om deze voorwaarde

1) De Code pénal van 1791 stelde tot voorwaarde van valsheid, dat zij gepleegd ware *méchamment et à dessein de nuire*. Part. II. Tit. II. Sect. II. art. 41. De duitsche Strafwetboeken vorderen, dat zij gepleegd zij, *böslich, betrüglich, Anderen zu schaden oder sich oder Anderen unerlaubten Vortheil zu verschaffen*. Zie b. v. het Wetboek van Saksen-Altenburg art. 247 en volg.; van Baden §§ 423, 425; van Hessen art. 385; van Nassau art. 378, 452.

2) Zie het Rapport van Haus over Boek II. Tit. III. Hoofdst. IV, op art. 205, n°. III.

3) Zie dit Rapport over Boek II. Tit. III, op art. 200.

in de Wet uit te drukken, maar de jurisprudentie heeft haar steeds gevorderd niettegenstaande de Code pénal haar verzweg en eene verandering daarin was niet denkbaar. De redactie van art. 205 werd dus onveranderd aangenomen.

Het Ontwerp bedreigt tegen valscheid door ambtenaren *dans l'exercice de leurs fonctions* zwaarder straf dan tegen bijzondere personen. Zoo ook de Code pénal; maar deze onderscheidt verder bij valscheid door de laatsten gepleegd, of het voorwerp een openbaar of onderhandsch geschrift is. De Staatscommissie stelde een en ander op gelijke lijn, aangezien de misdadige wil onafhankelijk van den aard des geschrifts, dezelfde is.

De straffen door den Code pénal bedreigd werden verlaagd. Dit was dringend noodzakelijk; de hoogste straf in het Ontwerp, die der ambtenaren, is dwangarbeid van 10 tot 15 jaren.

De vraag of het misdrijf van valscheid volvoerd zij en strafbaar voor de Wet, alvorens van het valsche of vervalschte geschrift gebruik gemaakt is, wordt door de Wetgevingen verschillend beantwoord. In de duitsche Strafwetboeken vindt men vier onderscheidene stelsels gevolgd ¹⁾. De Staatscommissie achtte het gevaarlijk de valscheid onstrafbaar te stellen zoo lang van het valsche stuk geen gebruik is gemaakt; en volgde hierin den Code pénal. Was het bewuste geschrift ongebruikt gelaten, zoo wilde men eene mindere straf opgelegd zien dan in het tegenovergesteld geval; maar dit werd niet

1) Het prussische Strafwetboek stelt gebruik als voorwaarde bij materiele valscheid; het brunswijksche bij valscheid in onderhandsch geschrift; die van Wurtemberg, van Hessen, van Nassau en van Baden vorderen overal gebruikmaking; die van Oostenrijk, Beijeren, Saksen en Hannover niet.

in de Wet uitgedrukt, omdat het niet altijd als eene verzachtende omstandigheid kan worden aangemerkt. De beoordeeling hiervan liet men aan den regter over.

Het misbruik van eene handteekening in blanco (art. 407 van den C. P.), werd als valscheid beschouwd, hetzij het stuk aan den falsaris toevertrouwd was of niet. De fransche Wetgever zag in het toevertrouwen, naar het schijnt, eene verzachtende omstandigheid; wij gelooven met de Commissie, dat het feit eene valscheid is, waarbij door de bedoelde omstandigheid de schuld verzwaaard wordt in plaats van verligt.

Nog merken wij op, dat hij, die van een valsch of vervalscht geschrift gebruik maakt, dezelfde straf lijdt als hij die de valscheid pleegde, terwijl bij het gebruik evenzeer als bij namaking of vervalsching gevorderd wordt, dat het geschied zij *avec une intention frauduleuse ou à dessein de nuire*.

De straffen door het Ontwerp tegen valscheid in paspoorten, reisorders en certificaten waren, hoewel merkelyk ligter dan die van den Code pénal, naar het oordeel van de Kamer nog te zwaar. Op voorstel van hare Commissie werden zij in sommige artikelen verminderd.

Men liet al. 3 van art. 156 C. P. weg, omdat het voldoende is, dat er gepoogd zij onverschuldigd of te hoog reiscgeld van den Staat te bekomen. Dit is niet eene afwijking van het beginsel, dat valscheid strafbaar is, zonder dat van het valsche stuk gebruik is gemaakt, maar zonder die omstandigheid zal het niet te beslissen zijn of de dader slechts de waakzaamheid van het openbaar gezag wilde bedriegen, dan wel zich ten koste van den Staat verrijken. Het Ontwerp straft het een zwaarder dan het ander.

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 1705.

Twijfelachtig is het of het aannemen eener valsche hoedanigheid in een reisorder begrepen is in art. 156 en 157 van den Code pénal ¹⁾. In het Ontwerp wordt het uitdrukkelijk genoemd en met dezelfde straf bedreigd als het aannemen van een' valschen naam.

De overige artikelen van den Code pénal werden beter geredigeerd en de straffen daarin bedreigd, zooals wij zeiden, verlaagd.

Bij valscheid door telegraphisten in de waarneming hunner betrekking onderscheidde de Staatscommissie het overbrengen van valsche of vervalschte *dépêches* en valsche verklaring in geschrifte. Het eerste wordt gestraft naarmate de ambtenaar aan eene bijzondere inrigting of aan eene openbare is geplaatst; terwijl bij het tweede de gewone bepalingen omtrent valscheid toepasselijk worden verklaard.

Na valscheid door *daden* en bij *geschrifte* te hebben voorzien, handelt het Ontwerp over valscheid door *woorden*, welke stof in den Code pénal onder de bepalingen omtrent misdrijven tegen personen werd geplaatst.

Hierbij onderscheidde men, wat valsche getuigenis betreft, of zij afgelegd is in criminele, correctionnelle of policie-zaken; en ten voordeele dan wel ten nadeele van den beklagde of beschuldigde.

De straffen van den Code pénal werden verminderd. De doodstraf werd alleen daar behouden, waar iemand ten gevolge van eene valsche getuigenis, met het opzet om de doodstraf te doen opleggen, ter dood veroordeeld werd, en die straf ook onderging.

Tegen den tolk van den beschuldigde of van een' ge-

1) Chauveau en Hélie achten de genoemde artikelen hierbij toepasselijk n°. 1705. Haus niet. Zie zijn Rapport over Boek II. Tit. III, Hoofdst. IV, op art. 215.

tuige, en tegen den deskundige bedreigt het Ontwerp dezelfde straffen als tegen den valschen getuige. Heeft de deskundige echter geen' eed te voren afgelegd, dan wordt hij gelijk gesteld met hen, die geroepen om inlichtingen te geven, eene valsche verklaring hebben afgelegd. De laatsten lijden mindere straf dan de valsche getuigen, omdat zij niet zooals dezen een' eed geschonden hebben, en hunne verklaringen van mindere waarde zijn. De Code pénal houdt omtrent valscheheid bij het enkel geven van inlichtingen, geene bepaling in. Volgens sommigen behoort dit geval tot art. 361 ¹⁾.

De Code pénal acht den omkooper van een' getuige meer strafbaar dan hem, die de valsche getuigenis aflegt (art. 365). Bij de herziening van 1832 in Frankrijk werd de zaak anders beschouwd. Men zag in, dat de valsche getuige soms meer schuld kan hebben dan de omkooper, en meende, dat beiden met dezelfde straf behoorden te worden gestraft ²⁾. Het belgisch Ontwerp van 1834 volgde dit beginsel, dat wij in het tegenwoordige weder vinden. Wij moeten hierbij opmerken, dat de Staatscommissie *subornation* als medepligtigheid beschouwde, niet alleen wanneer zij heeft plaats gehad door de middelen opgenoemd in art. 78 ³⁾, maar door welke ook, door elke verleiding, eene uitbreiding welke haren grond heeft in de mindere mocite, waarmede men iemand tot het geven van valsche getuigenis kan overhalen. Heeft iemand door middel van beloften, geld of eenige andere belofte een' getuige omgekocht, dan verhoogt het Ontwerp zijne

1) Zoo Carnot. Comment. sur le Code pénal. art. 361. n°. 24. Rauter. Traité théor. et prat. du droit crim. n°. 489. Zie echter Chauveau en Hélie, n°. 3048.

2) Zie Chauveau. Code pén. progr. blz. 300 en volg.

3) Zie boven blz. 97.

straf met eene geldboete, welke ook den getuige wordt opgelegd. De Code pénal heeft in dit geval bij *crimes* geene strafverzwaring; de reden hiervan ligt in de strengheid van de straffen tegen valsche getuigenis bedreigd. Het Ontwerp heeft dit hersteld. De straf van geldboete is hier gelukkig gekozen, omdat dit het beste middel is tot bestrijding eener lage begeerte.

Eindelijk handelt deze Titel over aanmatiging van ambten, titels of namen. Bij het dragen van ordotcekenen wordt onderscheiden of er hoegenaamd geen regt bestond, dan wel of de magtiging van den Koning ontbrak. Aanmatiging van adellijke titels werd met eene geldboete strafbaar gesteld. (Verg. art. 258, 259 C. P.)

HOOFDSTUK V.

OVER MISDRIJVEN TEGEN DE OPENBARE ORDE GEPLEEGD DOOR AMBTENAREN OF GEESTELIJKEN IN HUNNE BEDIENING.

(Boek II. Tit. IV.)

Deze misdrijven worden in negen Hoofdstukken behandeld. Het zijn 1°. coalition des fonctionnaires; 2°. empiètement des autorités administratives et judiciaires; 3°. détournements et concussions; 4°. délits des fonctionnaires qui se sont ingérés dans des affaires ou commerces incompatibles avec leur qualité; 5°. corruption ¹⁾; 6°. abus d'autorité; 7°. exercice de l'autorité publique illégalement anticipé ou prolongé; 8°. délits relatifs à la tenue des actes de l'état civil, en 9°. infractions commis par des ministres du culte dans l'exercice de leurs fonctions.

De bepalingen van dezen Titel komen meest alle overeen met die van den Code pénal. Niettemin werd veel verbeterd en aangevuld, terwijl vooral de straffen aanmerkelijk verminderd werden.

Het Ontwerp strafte evenals de Code pénal (art. 126) het besluit door ambtenaren genomen om hun ontslag in

1) Dit opschrift werd, zooals men straks zien zal, door de Kamer veranderd.

te dienen, ten einde daardoor den loop der regtsoefening of de vervulling van eene wettig verschuldigde dienst te staken of te belemmeren. Op de aanmerking van den Rapporteur Moncheur, dat alzoo de enkele wil strafbaar werd gesteld, nam de Kamer het voorstel van hare Commissie aan, waarbij niet tegen het besluit, maar tegen het nemen van ontslag met kwaad opzet, straf werd bedreigd.

Oyer de beteekenis van het woord *lois* in art. 247 (art. 123 van den Code pénal) bestond verschil. Lelièvre wilde daaronder alle koninklijke besluiten begrepen hebben, terwijl de Minister en Moncheur het woord in meer beperkten zin opvatten. Nadat het artikel door de Commissie nogmaals in overweging genomen was, werd deze verklaring gegeven, dat onder *lois* zou zijn te verstaan wetten en koninklijke besluiten niet ter uitvoering dezer, maar krachtens eene Wet uitgevaardigd (en *exécution d'une loi*). In art. 248 (art. 124 C. P.) werd *ordres du gouvernement* vervangen door *arrêté royal*, zoodat wel niet zamenspanning tegen koninklijke besluiten, maar toch die tegen de uitvoering dezer, strafbaar werd gesteld. Dit schijnt voldoende tot bescherming van de openbare orde.

Zamenspanning van ambtenaren met militairen wordt met detentie van 10 tot 15 jaren gestraft, terwijl tegen de aanleggers buitengewone detentie wordt bedreigd. De Code pénal heeft hier de doodstraf, hetgeen ook bij de herziening van 1832 in Frankrijk behouden werd.

De bepalingen van art. 252 en 254 (art. 128, 130 C. P.) betreffende conflicten tusschen de regterlijke en de administratieve magt vonden tegenstand bij de Commissie van de Kamer en in de Kamer zelve. Pirmez geloofde, dat deze artikelen overeenkomende met die van den Code pénal niet konden worden aangenomen, omdat het fransche stelsel omtrent conflicten van attributie een ander is dan hetwelk in België geldt. Lelièvre meende daarentegen, dat

het verschil zoo groot niet is, aangezien de belgische Constitutie geen andere wijziging in de toenmaals bestaande Wetgeving had gebragt, dan het opdragen van de beslissing der genoemde geschillen aan het Hof van Cassatie. De Kamer echter oordeelde, dat de aanneming der bewuste artikelen afhankelijk was van eene regeling der zaak bij de Wet, en besloot daarom ze in suspenso te houden totdat de Wet op de regterlijke organisatie, welke daarin moest voorzien, zou zijn vastgesteld.

De bepaling van art. 153 (art. 130 C. P.) betreffende aanmatiging van wetgevende magt door gouverneurs, arrondissementscommissarissen, burgemeesters enz. werd door Van Overloop onnut geacht, dewijl onder de belgische Constitutie zoo iets niet denkbaar was. Lelièvre en Moncheur toonden echter aan, dat dit feit, hoewel het zeldzaam zou wezen, zeer zeker mogelijk is en door de Strafwet behoort te worden voorzien, omdat deze de algemeene constitutionnele beginselen moet beschermen, waartoe gewis behoort de afscheiding der verschillende magten. Niet anders zag men dit in bij de herziening van den Code pénal in Frankrijk.

Zeer onjuist gebruikt de Code pénal het woord *soustraire* (art. 169) waar gehandeld wordt van het verduisteren van gelden of papieren door ambtenaren. Daaronder wordt toch het in bezit nemen, het toeëigenen van eene zaak verstaan en hiervan is geen sprake bij het genoemde misdrijf, aangezien de schuldige niet in bezit nam, maar verduisterde hetgeen hij al onder zich had. Het Ontwerp spreekt dan ook alleen van *détourner*.

Behalve eene betere redactie van art. 169 C. P. waardoor nog andere ambtenaren dan de aldaar genoemde strafbaar worden gesteld, hetgeen door de Kamer nog verder werd uitgebreid, vindt men in het Ontwerp ook de onredelijke strafbepaling van tijdelijken dwangarbeid of

correctionnele gevangenis, naarmate het verduisterde boven of beneden 3000 frs. is, door eene andere vervangen. Het Ontwerp bedreigt reclusie of correctionnele gevangenis als de waarde beneden of boven 5000 frs is.

Coomans had nog bezwaren hiertegen, dewijl het hem toescheen, dat men bij het bepalen van straf niet zoo zeer op de grootte van de schade dan wel op de immoraliteit van de daad te letten heeft. De bepaling nu deed de straf afhangen van het geleden nadeel, terwijl de schuld bij minder nadeel veel grooter zijn kan.

Dit is gewis niet te ontkennen, maar even waar is hetgeen Moncheur opmerkte, dat elke Wetgeving een menschelijk werk is en dus onvolmaakt. Onmogelijk kan men voor elk misdrijf vooruit eene straf bepalen, overeenkomende met de immoraliteit, die het openbaart en het nadeel dat het veroorzaakt. Men kan niet anders dan den regter de noodige ruimte laten ten einde in elk bijzonder geval op beide omstandigheden lettende eene evenredige straf uit te spreken. Maar daarbij moet de Wetgever in het algemeen, naarmate van de hebzucht straf bedreigen. Die eene grootere som steelt moet meerdere straf lijden dan die eene mindere zich toeëigent. Over de grens hierbij aan te nemen, kan verschil bestaan; maar een of andere is noodig.

Zonder de onderscheidingen van art. 170 C. P. over te nemen, bepaalde het Ontwerp, dat bij gestelde borgtocht de straf wegens verduistering niet zou worden toegepast, wanneer de waarde van het verduisterde de borgtocht niet te-boven-ging. Men vond het onregtvaardig straf op te leggen waar geen nadeel is toegebracht noch de wil om te benadeelen bestond.

De Commissie van de Kamer deelde deze meening niet. Zij bleef in de handelwijze van den ambtenaar een misbruik van vertrouwen zien, dat straf verdient. Het niet

-bestaan van nadeel was volgens haar slechts eene verzachtende omstandigheid. Zoo ook de Kamer.

Wij erkennen met haar, dat de daad van den ambtenaar ongeoorloofd blijft in weêrwil van de borgtogt, maar zouden niet durven verzekeren, dat het belang van de maatschappij vordert haar in het bedoelde geval strafbaar te stellen.

Eene belangrijke discussie werd gevoerd over de bepalingen betreffende de verduisteringen en knevelarijen waaraan *agens, préposés* of *commis*, hetzij van de Regering, hetzij van openbare ambtenaren, zich zouden hebben schuldig gemaakt. De Staatscommissie had (de Code pénal stelt hen slechts bij verduistering gelijk) tegen deze personen in beide gevallen dezelfde straffen bedreigd als tegen de ambtenaren, maar vorderde bij concussie gebruik van geweld of bedreigingen.

De Commissie van de Kamer verlaagde de straffen voor die ondergeschikten, waar het omkoopingsgeldt, omdat de bijzondere hoedanigheid van den ambtenaar zwaarder straf moet medebrengen.

Lelièvre en Savart wilden ook bij verduistering dit onderscheid in het oog gehouden hebben. En inderdaad bestond er geen voldoende reden om hier een' eenvoudige burger met een' ambtenaar gelijk te stellen, terwijl het bijzonder karakter van dezen overal meerdere straf medebrengt. De Kamer voegde zich echter aan de zijde van de Regering.

Het opschrift van Hoofdstuk IV was dat van Chap. III, Sect. II, § 3 van den Code pénal. De Commissie van de Kamer beschouwde echter inmenging van ambtenaren in zaken of neringen strijdig met hunne betrekking, eene inmenging dus waaruit botsing tusschen het algemeen en hun bijzonder belang zou moeten voortkomen, als een feit, dat strafbaar gesteld moest worden zonder te vragen naar den wil waarmede zij is geschied.

Daarom werd het opschrift aldus veranderd: »De l'im-mixtion des fonctionnaires dans des affaires ou commerces incompatibles avec leur qualité.» Hiermede werd nu uit-gemaakt, iets waarover verschil bestond, dat de inmenging op zich zelve ook zonder misdadigen wil strafbaar is ¹⁾.

De bepalingen van het Ontwerp betreffende omkoopning van ambtenaren verdienen verre de voorkeur boven die van den Code pénal.

De Code pénal voorzag niet in het geval, dat een ambtenaar beloften of geschenken heeft aangenomen ten einde eene onregtmatische daad te bedrijven. Wel is het door redenering a fortiori uit art. 177 op te maken, maar dit zou eene extensieve interpretatie zijn, welke bij de Strafwet geen plaats kan vinden.

Het Ontwerp onderscheidt het aannemen van geschenken enz. ten einde eene hetzij regtmatische hetzij onregtmatische daad te doen, of zich te onthouden van eene waartoe men verplicht is; en het bedrijven van eene onregtmatische of het onthouden van eene verpligte handeling zelve. De buitensporig strenge straf van art. 177 C. P. werd door correctionnele gevangenisstraf en vaste geldboeten vervan-gen, een en ander evenredig aan de genoemde feiten, terwijl eene zwaardere gevangenisstraf en geldboete be-dreigd werd, in geval beloften of geschenken aangenomen waren om eene misdaad of een wanbedrijf te begaan.

Men maakte onderscheid tusschen regters en gezwor-nen door den Code pénal in ééne strafbepaling vereenigd (art. 181). De hoedanigheid van eerstgenocmden maakt hen meer schuldig dan burgers, die tijdelijk geroepen worden om hun oordeel uit te spreken. De straf van den

1) Chauveau en Hélie (n°s. 1814, 1815) vorderen boos opzet; maar toch laten zij ook zonder dat hiervan blijkt vervolging toe, terwijl de beklagde alsdan zal hebben te bewijzen, dat hij zonder boos opzet ge-handeld heeft.

regter is in alle gevallen reclusie en wanneer iemand door omkoopning het leven verloor, de doodstraf. Bij den gezworene werd de straf bepaald naarmate de omkoopning veroordeeling tot eene criminele of correctionnele straf ten gevolge had, terwijl de doodstraf bedreigd is alleen dan, wanneer de gezworene ten nadeele van den beschuldigde stemde met het doel om hem den dood te doen opleggen.

De Code pénal maakt ook geen onderscheid tusschen eene uitspraak ten nadeele of ten voordeele van den beschuldigde uit gunst of uit vijandschap. Het Ontwerp heeft terecht zwaarder straf bedreigd waar de regter of gezworene uit haat ten nadeele van iemand beslist.

De Staatscommissie beschouwde den omkoopster als medepligtige van den ambtenaar en strafte daarom beiden met dezelfde straf. Zij meende hierbij het beginsel in art. 179 C. P. gehuldigd, volgens hetwelk alleen omkoopning tot eene onregtmatige daad strafbaar is, te moeten aannemen, iets hetgeen door de Commissie van de Kamer met grond werd verworpen. Wij gelooven met haar, dat eene daad waardoor men den ambtenaar in zijne vrijheid van handelen naar plicht en geweten belemmert, strafbaar gesteld moet worden, en men kon dit te veiliger doen, daar het artikel niet enkel van beloften en geschenken, maar ook van geweld en bedreigingen spreekt.

Wat misbruik van gezag aangaat, waaraan ambtenaren zich kunnen schuldig maken door het inroepen of gebruiken van de gewapende magt tot verzet tegen de uitvoering van eene wet, een koninklijk besluit, eene wettige belasting, een regterlijk bevvelschrift of van elk bevel van eene wettige magt, hierbij onderscheidde men evenals de Code pénal of de vordering of het bevel uitwerking gehad hebbe of niet, en of het oorzaak (*cause directe*) geweest zij van andere misdaden. De woorden *suivis de*

leur effet (art. 189 C. P.) moeten hier genomen worden in dien zin, dat de gewapende magt ten gevolge van de vordering of het bevel is zamengekomen. Zoo worden zij ook door Chauveau en Hélie verklaard ¹⁾.

Het Ontwerp straft hier verder gewelddadigheid door ambtenaren bij de uitoefening van hun ambt gepleegd (art. 186 C. P.), regtsweigering (art. 185 C. P.) en weigering van hulp aan de burgerlijke overheid door een' bevelhebber van de gewapende magt (art. 134 C. P.) terwijl als algemeene bepaling volgt het artikel, door de Staatscommissie in het eerste Boek opgenomen, hetwelk straffeloosheid bepaalt voor het geval, dat een ambtenaar iets strijdigs met de Wet heeft geboden, maar op bevel van een' hoogere, dien hij *obéissance hiérarchique* schuldig was en wanneer het zaken gold tot zijnen werkkring behoorende. (art. 190 C. P.)

Het zevende Hoofdstuk bevat de artikelen 196 en 197 van den Code pénal met eene kleine verandering van redactie en eene meer belangrijke in de straffen. In beide gevallen is eene geldboete van 26 tot 500 frs. bedreigd, in het tweede vermeerderd met eene correctionnele gevangenisstraf van 8 dagen tot 1 jaar en facultatieve ontzetting van het regt om ambten en bedieningen te bekleeden.

De bepalingen van het Ontwerp betreffende misdrijven in het houden van acten van den burgerlijken stand, weinig verschillende van die van den Code pénal, ondergingen bij de Commissie van de Kamer nog eenige veranderingen.

Men had art. 193 van den Code pénal overgenomen alleen met verhooging van de straf. Genoemde Commissie moende, dat het artikel meerdere wijziging behoefde

¹⁾ Zie hun *Theorie du Code pénal* n°. 1938. Anders Carnot. *Comment. sur le Code pén.* op art. 189.

en stelde verschillende straffen vast naarmate de ambtenaar de toestemming niet heeft vermeld, of zonder zich van het bestaan van de toestemming te hebben verzekerd, of ook tegen den wil van hen, wier toestemming vereischt werd, het huwelijk heeft voltrokken

Het Ontwerp bepaalt ook bij recidive straf.

Hadden de bepalingen omtrent het storen van de godsdienstoefening door het beleedigen van geestelijken of van voorwerpen tot de eeredienst behoorende tegenstand ontmoet bij de drukpers en de Kamer, die betreffende misdrijven door geestelijken gepleegd bij de uitoefening hunner bediening, vonden lfeftige bestrijding.

De Staatscommissie had de artikelen van den Code pénal, behalve art. 207 en 208, welke onbestaanbaar zijn met de belgische Constitutie, onveranderd overgenomen hoewel de straffen werden verminderd. De Commissie van de Kamer vereenigde zich hiermede, maar bragt eene belangrijke wijziging er in door niet het *censurer* of *critiquer* van eene wet of van een koninklijk besluit enz., hetzij in eene rede bij gelegenheid van de godsdienstoefening, hetzij in een herderlijk geschrift, strafbaar te stellen, maar bepaaldelijk het *aanranden* (*attaquer*) van een of ander.

Defré bestreed deze bepalingen als strijdig met de Constitutie, welke aan alle burgers dezelfde vrijheid waarborgde. Voor geestelijken mogt dus geene uitzondering gemaakt worden. Wilde men de bewuste feiten strafbaar stellen, het moest alleen zijn, wanneer ze verstoring van de godsdienstoefening medebrengen.

Ook Van Overloop, De Theux, Malou en anderen verdedigden het regt van den geestelijke om, waar en wanneer ook, een oordeel uit te spreken over Regering en Wetgeving.

De Minister volhardde bij het gevoelen, waarin hij door

Lelièvre, Pirmez, en vele anderen werd ondersteund, dat de bepalingen van het Ontwerp omtrent het oordeel van geestelijken over zaken der Regering bij de uitoefening hunner bediening, niets ongrondwettigs bevatten. Had de Constitutie vrijheid van godsdienst, en die om zijne gedachten te niten gewaarborgd, zij wilde ook, dat misdrijven ter gelegenheid van het gebruik dier vrijheid, gestraft zouden worden ¹⁾. Het hing nu zijns inziens van de Wetgevende Magt af te bepalen, wanneer er delict zoude zijn. Nu vorderden sommigen hier het bestaan van opzet; zoo Moncheur. Hij achtte het feit door het Ontwerp voorzien ook zonder dat strafbaar, omdat het wegens het eigenaardig karakter van den dader en zijn' bijzonderen invloed voor de openbare orde heillooze gevolgen na zich zou kunnen slepen. Het regt aan den geestelijke als burger door de Grondwet verzekerd, werd in het minst niet geschonden, omdat hem het gebruik daarvan alleen in de kerk, bij de uitoefening zijner bediening verboden wordt; overal elders is hij volkomen vrij.

De bepalingen omtrent herderlijke geschriften (art. 298—300) overeenkomende met die van den Code pénal (art. 204—206) hadden bij den Minister bedenkingen doen rijzen. En inderdaad, hoewel Charles Lebeau voor de handhaving sprak, omdat zij wat de gevolgen betreft wel op eene lijn gesteld kunnen worden met kanselreden, hierin kon men strijd met de Constitutie ontdekken. Men onderwierp toch delicten op die wijze gepleegd aan bijzondere strafbepalingen, terwijl de Con-

1) Constitutie art. 14: «La liberté des cultes, celle de leur libre exercice, ainsi que la liberté de manifester ses opinions en toute matière sont garanties, sauf la répression des délits commis à l'occasion de l'usage de ces libertés.»

stitutie bepaalt, dat zij door het gemeene regt zullen worden beheerscht ¹⁾. Ten laatste werden bedoelde artikelen op voorstel van den Minister weggelaten, maar daarentegen werd in art. 295 het *censurer* en *critiquer* zoowel door *discours* als door *des écrits lus* strafbaar gesteld.

De discussiën over deze punten zijn langdurig en niet zelden hartstogtelijk geweest. Men heeft alles in het werk gesteld om de ongrondwettigheid van de bepalingen aan te toonen; zelfs heette het de geestelijkheid vervolgen en de vrijheid van godsdiensdienst aanranden. Of zij noodzakelijk waren willen wij niet beslissen, maar het komt ons voor, dat alleen een partijman tusschen deze bepalingen en de Grondwet strijd kan zien.

1) Const. art. 16: »L'Etat n'a le droit d'intervenir ni dans la nomination ni dans l'installation des ministres d'un culte quelconque, ni de défendre à ceux-ci de correspondre avec leurs supérieurs, et de publier leurs actes, sauf, en ce dernier cas, la responsabilité ordinaire en matière de presse et de publication.»

HOOFDSTUK VI.

OVER MISDRIJVEN TEGEN DE OPENBARE ORDE GEPLEEGD
DOOR BIJZONDERE PERSONEN.

(Boek II. Tit. V.)

Deze misdrijven worden behandeld in den vijfden Titel, welke deze Hoofdstukken bevat: I. De la rebellion. II. Des outrages et des violences envers les dépositaires de l'autorité ou de la force publique. III. Du bris de scellés. IV. Des entraves apportées à l'exécution des travaux publics. V. Crimes et délits des fournisseurs. VI. De la publication ou de la distribution des écrits sans indication du nom et du domicile de l'auteur ou de l'imprimeur. VII. Des infractions aux lois et règlements sur les loteries, les maisons de jeu et les maisons de prêt sur gages. VIII. Des infractions relatives à l'industrie, au commerce et aux enchères publiques. IX. De quelques autres infractions à l'ordre public

De bepaling van rebellie in het Ontwerp voorkomende bleef, met weglating der woorden *voies de fait*, dezelfde als in den Code pénal (art. 209) ¹⁾. Men behield haar niettegenstaande de afkeuring, welke haar getroffen

1) Op voorstel van hare Commissie nam de Kamer in de bepaling ook *menaces* op; («toute résistance avec violences ou menaces»).

fen heeft, omdat het niet wel mogelijk schijnt eene andere te geven, waardoor het belang van den individu met dat van den Staat wordt verzoend. Dat overigens die afkeuring goeden grond had, blijkt uit de toepassing van art. 209 door het Hof van Cassatie in Frankrijk ook daar waar verzet had plaats gehad tegen een' ambtenaar, die met schennis van wet en vormen had gehandeld 1). Intusschen gelooven wij met de Staatscommissie, dat men onder de belgische Constitutie voor zulk eene buitensporige uitbreiding van het artikel door den regter niet te vreczen heeft 2). Dat eene andere interpretatie dan die van het Hof van Cassatie plaats kan vinden, zonder gevaar voor de goede orde, is door Chauveau en Hélie voldingend aangetoond en wordt niet meer betwijfeld.

Terwijl men met den Code pénal verschillende straffen bedreigde, naarmate rebellie gewapend of ongewapend is gepleegd, beschouwde men het getal der schuldigen niet als eene verzwarende omstandigheid. Men merkte terecht op, dat dit dikwijls van het toeval afhangt, terwijl de schuld door eene voorafgaande afspraak (*concert*) inderdaad wordt verhoogd. Het laatste brengt volgens het Ontwerp zwaarder straf mede. Waar deze omstandigheid ontbreekt, wordt geene solidariteit aangenomen en lijdt ieder van de schuldigen meerdere of mindere straf naarmate hij al of niet gewapend was. Beging een hunner andere misdrijven, dan zijn de bepalingen omtrent zamenloop (Boek I art. 71 en volg.) toepasselijk. De artikelen 214 tot 216 van den Code pénal werden dus afgeschaft.

Art. 217 van den Code pénal viel weg, omdat het

1) Zie Chauveau en Hélie n°. 2010 en volg. Volgens het romeinsche regt was wederstand tegen onwettige handelingen geoorloofd. Zie L. 5 Cod. De jure fisci en de schrijvers door Chauveau en Hélie aangehaald. Hetzelfde beginsel werd gehuldigd in den Code pénal van 1791.

2) Zie het Rapport van Pirmez over Boek II. Tit. V, op art. 301.

eerste alinea reeds vermeld is in het eerste Boek van het Ontwerp (art. 78) en het tweede een artikel uitmaakt van Titel VI. Zoo ook art. 220. Bragt de rebellie gevangenisstraf en interdictie mede, terwijl de gevangene tot het eerste alleen veroordeeld was, dan zal volgens al. 1 de interdictie een' aanvang nemen na den straftijd, dus lijdt hij eerst de ligtere en vervolgens de zwaardere straf. Het tweede alinea is volkomen onnut.

Nog merken wij op, dat het Ontwerp straf bedreigt tegen elken aanval, wederstand of alle geweld tegen ambtenaren bij den Rijkstelegraaf, ter gelegenheid van de uitoefening hunner betrekking, of ook tegen hen, die bij eene bijzondere telegraaf-dienst zijn geplaatst, wanneer zij *depêches* van de openbare magt overbrengen (art. 302).

Groote verbetering ondergingen de bepalingen van den Code pénal omtrent het beledigen van ambtenaren (art. 222 en volg.)

Het Ontwerp straft het beledigen door woorden, gebaren, bedreigingen en feitelijkheden zonder de onderscheiding van den Code pénal, met eene zelfde straf. Het vermeldt *paroles* zonder er bij te voegen: *tendant à inculper leur honneur* enz. (art. 222 C. P.) De Staatscommissie nam hierbij het beginsel aan, dat de tegenwoordigheid van den ambtenaar een element is van het misdrijf van belediging. De Commissie van de Kamer, welke deze meening deelde, drukte het in de Wet uit door te spreken van « celui qui.... aura adressé un outrage » (art. 309). De onderscheiding of de belediging een' magistratspersoon of een' anderen dienaar van de openbare magt werd aangedaan, wordt alleen bij het toebrengen van slagen gemaakt, waarbij verder in aanmerking wordt genomen of het feit al dan niet van bloedstorting, ziekte of kwetsuren gevolgd is. Men maakte geen onderscheid

tusschen het geval, waarin uit drift en dat waarin met vooroverleg gehandeld is, omdat de straffen dan te zwaar zouden zijn geworden. De regter heeft dan ook volgens het Ontwerp genoegzame ruimte om eene evenredige straf uit te spreken. Door deze bepalingen werden artikel 232 en 233 alsmede de slotbepaling van art. 231 afgeschaft.

Het vergoedingsstelsel van den Code pénal (art. 226 en 227) dat onnoodig is en daarenboven in de praktijk tot groote moeilijkheid aanleiding kan geven, werd verworpen. Ook Chauveau en Hélie breken den staf er over ¹⁾.

Het Ontwerp straft ook het beleedigen van gezworenen bij de uitoefening hunner functiën en van getuigen bij het afleggen van verklaringen, iets waarin geene bijzondere Wet zooals in Frankrijk voorziet. Daar worden genoemde personen beschermd door de Wet van 25 Maart 1822.

Bij de bepalingen omtrent verbreking van zegels voorzagen men behalve poging, het geval, dat de ambtenaar zelf zich hieraan schuldig gemaakt heeft. Men gaf den regter ook de bevoegdheid, dewijl zegel-verbreking dikwijls uit hebzucht geschiedt, om behalve gevangenisstraf ook eene geldboete op te leggen.

De artikelen 253 tot 255 van den Code pénal konden hier niet behouden blijven. Zij betreffen inbreuken op publiek of privaat eigendom en zijn daarom gebragt tot Titel IX.

Het vierde Hoofdstuk voorziet het belemmeren van de uitvoering van openbare werken. Hiertoe werd art. 438 van den Code pénal gebragt. Men verlaagde de straf en verbeterde de redactie, zoodat het nu toepasselijk is bij elk openbaar werk, hetzij er gebouwd of weggeruimd wor-

1) Zie Chauveau en Hélie. nos. 2081 tot 2085. Men zie ook Ortolan. *Elém. de droit pén.* n°. 1386.

de, en hetzij dit geschiede op last van de Regering dan wel van eenig ander openbaar gezag. Daarbij is het geval voorzien, dat het misdrijf gepleegd werd door eene vereeniging van personen en met geweld of bedreiging, als wanneer de hoofden of aanstokers als zoodanig gestraft worden.

De bepalingen omtrent misdrijven door leveranciers, verschillen weinig van die in den Code pénal. Alleen worden zij beter geredigeerd en de straffen gewijzigd.

De artikelen van het zesde Hoofdstuk van dezen Titel komen gedeeltelijk overeen met art. 283 en 284 van den Code pénal, gedeeltelijk met art. 14 van het Besl. van 20 Julij 1831 op de drukpers. Art. 285 van den Code pénal werd gebragt tot den zesden Titel (Hoofdst. II); art. 287 en 288 vindt men in den zevenden Titel (Hoofdst. VII); art. 290 behoort volgens het Ontwerp tot de politie-overtreddingen, terwijl art. 286 en 289 werden opgeheven, het eerste als overbodig door art. 54 van het Ontwerp, hetwelk den regter magtigt de exemplaren verbeurd te verklaren, zelfs al zijn die niet in beslag genomen, het tweede, omdat men begreep den regter hier het recht te moeten laten, om de straf naar de omstandigheden en de schuld te bepalen.

Het Ontwerp bedreigt hier dus straf tegen hen, die wetens medegewerkt hebben tot het uitgeven of verspreiden van geschriften zonder naam of woonplaats van schrijver of drukker; en het uitgeven van een dagblad zonder naam en woonplaats van den drukker.

Bij de behandeling van den zesden Titel had de Kamer besloten drukpers-delicten niet in het Strafwetboek op te nemen ¹⁾; de vraag kon dus rijzen of dan ook niet de ge-

1) Zie ons volgend Hoofdstuk. — Titel VI, VII en VIII werden door de Kamer behandeld vóór Titel V.

noemde bepalingen zouden moeten wegvallen? De Commissie van de Kamer meende, dat de bedoelde feiten geen eigenlijke drukpers-delicten zijn en beriep zich op een Arrest van het belgische Hof van Cassatie van 28 Maart 1839 waarin wordt gezegd: »les délits de presse ne sont autres que ceux, qui se commettent par l'abus" (misbruik van het regt om de gedachten te uiten door middel van de drukpers); volgens haar zijn ze niet anders dan inbreuken op een' politie-maatregel. Daarenboven zou bij niet-opname van de bewuste artikelen het punt niet geregeld zijn, wanneer het nieuwe Strafwetboek in werking trad, wijl de bepalingen van den Code pénal alsdan zouden zijn afgeschaft; iets hetgeen niet kon worden gedoogd.

De Kamer deelde dit gevoelen van hare Commissie en nam de artikelen aan. Op haar voorstel werd art. 379 van het Ontwerp met eenige wijziging van redactie hier bijgevoegd, waarin het geval wordt voorzien, dat het geschrift tot welks uitgave of verspreiding men heeft medegewerkt, eene aanzetting tot misdaad of wanbedrijf behelst, als wanneer men als medepligtige van den aanstoker wordt gestraft 1).

De artikelen betreffende overtredingen van de wetten en reglementen op loterijen, speelhuizen en banken van leening worden met eenige wijziging ontleend aan de Wetten van 30 April 1848 en 31 Dec. 1851. Daarmede werden de artikelen 410 en 411 van den Code pénal aangevuld. De straffen in deze artikelen bedreigd zijn verlaagd.

Het Ontwerp voorziet alzoo het houden van loterijen bij de Wet niet toegelaten, de uitgifte van briefjes van

1) In het nieuwe beijersche Ontwerp van Strafwetboek heeft men evenzeer tegen de drukpers-delicten voorzien; men zag hierin geen bijzondere soort van strafbare handelingen. Zie Entwurf des Gesetz. nebst Motiven, blz. 41.

zulke loterijen en in het algemeen het bekend maken der loterij door aankondigingen enz. De voorwerpen tot de verloting bestemd, worden verbeurd verklaard. Voorts het houden van speelhuizen en van banken van leening zonder magtiging bij de Wet, of ook met de vereischte magtiging, maar zonder het register door de reglementen gevorderd; eindelijk wordt straf bedreigd tegen het verhandelen van briefjes van banken van leening.

Het achtste Hoofdstuk van dezen Titel gaf in de Kamer tot langdurige discussie aanleiding.

Hare Commissie stelde voor art. 343 en 344, overeenkomende met de bepalingen van art. 413 en 417 van den Code pénal, waarbij de industrie beschermd wordt, op te heffen. De Staatscommissie had ze wel verbeterd, maar men meende, en dit verschil van gevoelen openbaarde zich ook bij volgende artikelen, dat inmenging van den Staat in de bewuste aangelegenheden was af te keuren. Echter werd de strafbepaling omtrent het mededeelen (*méchamment et fraudulcusement*) van fabriek-geheimen aan den vreemdeling (verg. art. 418 C. P.) behouden. Deze wijziging werd aangenomen.

De bepalingen betreffende zamenspanning van werklieden of van hunne meesters vonden tegenkanting in de Kamer.

De artikelen 414 en 415 van den Code pénal werden algemeen afgekeurd. De Staatscommissie had getracht de onregtvaardigheid, die zij bevatten met betrekking tot de werklieden, te herstellen door bij zamenspanning van deze te vorderen, dat er gehandeld zij » injustement ou arbitrairement." Deze wijziging achtte men echter onvoldoende. En inderdaad den meester zal het ligt vallen zijn doel te bereiken zonder dat art. 414 toepasselijk wordt; nu werd door de nieuwe redactie van art. 415 ook den werklieden gelegenheid gegeven deze bepaling te ontduiken.

De Commissie van de Kamer deed de beide artikelen zamensmelten en bedreigde straf tegen het staken van den arbeid ten gevolge van zamenspanning, hetzij van meesters, hetzij van werklieden met schennis van overeenkomsten en zonder voorafgaande opzegging van dienst, met inachtneming der gebruikelijke termijnen.

Schoon de Kamer de bepalingen van den Code pénal verwerpelijk achtte, hechtten daarom niet al hare leden hun zegel aan die van het Ontwerp. Eerst moest de kwestie uitgemaakt worden of de Staat het regt had zich het bedoelde feit aan te trekken, en of de oeconomische wetenschap zulk eene inmenging gedoogde; vervolgens of de voorgestelde strafbepaling noodig was. De strijd was niet onbelangrijk; wij gaven er gaarne proeven van, vreesden wij niet te veel uit te weiden. Ten laatste zegevierde de Commissie. Het artikel werd aangenomen, maar onderging eenige verandering ten gevolge van de amendementen achtereenvolgens door de Heeren Sabatier, Muller en De Theux voorgesteld, waardoor de termijn van opzegging op 14 dagen, of waar het gebruik dit medebragt op 1 maand werd gesteld, en tevens voorzien werd het geval, dat de arbeid door een' of meer meesters geheel zonder noodzaak en met schennis der bestaande overeenkomst is gestaakt.

De Staatscommissie had art. 416 van den Code pénal zoo gewijzigd, dat niet alleen de werklieden, maar ook de meesters strafbaar werden, wanneer zij zich aan het bewuste feit tegenover eerstgenoemden schuldig maakten. Op voorstel van de Commissie der Kamer onderging ook deze bepaling van het Ontwerp eenige verandering, zoodat bij de geïncrimineerde feiten ook *beledigingen* en *gewelddadigheden* werden gevoegd en tot voorwaarde gesteld werd, dat zij inbreuk maakten op de vrijheid van arbeid. Tevens werd het geval voorzien van aanranding

van de vrijheid, hetzij van den meester, hetzij van den werkman door zamenkomst (*rassemblement*) nabij de werkplaats of de woning des meesters.

De bepalingen van het Ontwerp omtrent het in het werk stellen van middelen geschikt om den prijs der waren te doen rijzen of dalen, verschillen weinig van die in den Code pénal. Men heeft echter ook gedacht aan het geval, dat daartoe geweld is gebrúikt, hetgeen door genoemd Wetboek niet is voorzien, maar waarop een Besluit van de provisionnele Regering van 1830 betrekking heeft.

Eindelijk handelt het laatste Hoofdstuk van dezen Titel over eenige andere misdrijven tegen de openbare orde, welke onder geene der hoofdsorten, in het Ontwerp aangenomen, konden worden geplaatst. Hiertoe bragt de Staatscommissie die tegen de wetten op het begraven, betreffende verboden wapenen en de telegraaf-lijnen; voorts weddenschappen omtrent het rijzen of dalen van Staatspapieren of koopwaren, woeker, en veepest (*des infractions relatives aux épizooties*). Aan elk dezer onderwerpen werd eene Afdeeling van het negende Hoofdstuk gewijd.

Het Ontwerp (art. 357) straft hen, die *auront procédé ou fait procéder à une inhumation* zonder de magtiging van den ambtenaar, wanneer zij vereischt wordt.

Door deze redactie werd de questie weggenomen of art. 358 van den Code pénal ook toepasselijk is wanneer een doodgeboren kind begraven is ¹⁾ en wordt ook de geestelijke strafbaar op wiens last eene begrafenis plaats heeft, terwijl de straf is of gevangenisstraf of geldboete, welke door den Code pénal gecumuleerd worden.

Het Ontwerp straft niet alleen het dragen, vervaardigen en verkoopen van verboden wapenen, maar ook het te-koop-stellen en uitdeelen daarvan, terwijl de be-

1) Zie Chauveau en Hélie. nos. 3027, 3028.

dreijde straf zwaarder is dan die van den Code pénal (art. 314). Men volgde hierin de fransche Wet van 24 Mei 1834.

De bepaling inhoudende het verbod om telegraaf-lijnen aan te leggen op een' afstand van meer dan 500 meters, werd door den Minister op eene aanmerking van Guillery ingetrokken. Bij de behandeling van de Wet op de telegraaf-dienst zal dit punt besproken worden.

De artikelen 421 en 422 van den Code pénal waren door de Staatscommissie behouden en zelfs uitgebreid. De Commissie van de Kamer meende die te moeten verwerpen, omdat de praktijk de nutteloosheid er van had bewezen en zij buitendien eene beperking van de handelsvrijheid bevatten ¹⁾. Men heeft deze bepalingen van het Ontwerp daarom doen wegvallen.

Verder wordt volgens de Wet van 3 Sept. 1807 ²⁾ straf bedreigd tegen de gewoonte van woekeren, waaraan schuldig is hij, die »sera reconnu coupable de trois faits distincts et accomplis dans un terme de trois ans" (art. 368.)

Op voorstel van hare Commissie werd de redactie van dit artikel zoo gewijzigd, dat het verschaffen van geldswaarde tegen een' prijs den wettelijken interest te-boven gaande slechts dan strafbaar is, wanneer het geschied is met misbruik van de zwakheid of den hartstogt des leeners. Het Rapport van Pirmez bevat belangrijke beschouwingen over dit punt.

De laatste artikelen van dit Hoofdstuk komen behoudens wijziging van de straffen overeen met art. 459 tot 461 van den Code pénal.

1) Zie Chauveau en Hélie. Chap. LXIX.

2) In Nederland buiten werking gesteld bij de Wet van 22 Dec. 1857 (St. Bl. n°. 171). Men zie hier P. W. N. van Sonsbeeck. De woeker in betrek. tot Staatshuish. en Wetg. 's Hage 1849.

HOOFDSTUK VII.

OVER MISDRIJVEN, TEGEN DE OPENBARE VEILIGHEID.

(Boek II. Tit. VI.)

De zesde Titel bevat deze Hoofdstukken: I. De l'association formée dans le but d'attenter aux personnes ou aux propriétés; II. Des provocations publiques à des crimes ou à des délits; III. Des menaces d'attentats contre les personnes ou contre les propriétés; IV. De l'évasion des détenus; V. De la rupture de ban et de quelques recèlements; VI. Des délits contre la sécurité publique commis par des vagabonds ou des mendiants.

Het zijn alle feiten, welke ofschoon geene regtstreeksche aanranding van de maatschappij of van bijzondere personen, nochtans om het gevaarlijk karakter strafbaar gesteld moeten worden.

Terwijl de Code pénal hier weder veel te streng straft, is het Ontwerp gematigd.

De bepalingen omtrent vereeniging met een misdadig doel ondergingen verandering wat de straffen betreft, maar ook van redactie. Eene definitie van *association* geeft het Ontwerp niet; men liet de beoordeeling van het al of niet bestaan er van aan den regter over. Het artikel 266 van den Code pénal kon wegens de gebrekkige redactie niet worden behouden. Uit het Exposé des motifs

blijkt, dat men *association* aannam zoodra er benden georganiseerd zijn door verkiezing van hoofden en briefwisseling tusschen deze; men wilde dus het organiseren strafbaar stellen. Maar art. 266 noemt drie zaken, welke ieder op zichzelve het misdrijf uitmaken, organisatie, briefwisseling tusschen de hoofden en overeenkomsten omtrent de verdeeling van den buit te behalen buit. Nu zijn bij bedoelde briefwisseling de hoofden benoemd, en is derhalve de vereeniging georganiseerd; bij overeenkomst om den buit te verdeelen kan men aannemen, dat de personen zich in betrekking gesteld hebben, schoon eene organisatie van de vereeniging nog niet behoeft te bestaan; werd echter het aandeel van een ieder daarbij bepaald, dan heeft eene organisatie plaats gehad, aangezien dat aandeel van ieders bedrijvigheid moet afhangen. Overigens achtte men, zooals wij zeiden, niet noodig het misdrijf te omschrijven ¹⁾. Evenmin als de Code pénal bepaalt het Ontwerp het getal personen waaruit eene *bande* of *association* moet bestaan. Ook dit liet men aan het oordeel van den regter over. Het woord *malfaiteurs* in art. 265 van den Code pénal, dat tot uiteenlopende meeningen aanleiding heeft gegeven werd niet gebruikt; het kon zonder nadeel worden weggelaten ²⁾. Het verschil der schrijvers over de strafbaarheid van vereeniging, welke ten doel heeft het bedrijven van *délits*, werd weggenomen door de uitdrukkelijke bepaling, dat het opzet om een *crime* of *délit* te plegen de vereeniging strafbaar maakt, hetgeen door het gevaarlijke van menig

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2239.

2) Volgens Chauveau en Hélie is het niet noodig dat er vroeger eene misdaad gepleegd zij; *on devient malfaiteur par cela seul qu'on s'associe pour commettre des méfaits.*" (n°. 2242). Zoo ook Rauter, n°. 403. Van een ander gevoelen is Carnot. (op art. 265, n°. 5).

feit, hetwelk slechts correctionneel gestraft wordt, volkomen gewettigd wordt ¹⁾.

De straf van de hoofden, de aanzetters, van hen, die met eenige dienst belast waren en van hen die willens en wetens hulp verleend hebben, wordt in het Ontwerp in verband gebragt met de zwaarte der misdrijven, door de bende beoogd; eene onderscheiding welke in den Code pénal niet wordt gemaakt. De woorden van art. 268 *chargés d'un service quelconque* werden vervangen door *faisant partie de la bande*. In dezen zin vatte het fransche Hof van Cassatie die woorden op bij de Arresten van 15 Mei 1818 en 9 Februarij 1832. Zoo meenen ook Chauveau en Hélic ²⁾.

Straffeloosheid wordt verzekerd aan de schuldigen, die vóór den aanvang der beoogde misdrijven en vóór het instellen der vervolging het bestaan der bende hebben aangegeven. Het Ontwerp beloofde dit zelfs wanneer zij, nadat de vervolging ingesteld is, de aanhouding van de hoofden zouden hebben bevorderd. Op voorstel van den Rapporteur Pirmez werd dit laatste weggelaten. De Kamer had zich reeds vroeger hiertegen verklaard.

De bepalingen omtrent provocatie tot misdaden of wanbedrijven waren met eenige wijziging ontleend aan de fransche Wet van 1819 en aan het belgisch Besluit van 20 Julij 1831 op de drukpers. Men had ze in overeenstemming gebragt met de overige strafbepalingen van het Ontwerp, en die van genoemd Besluit in een' milden zin

1) Carnot vat art. 265 C. P. in dezen zin op.

2) Zie Chauveau en Hélic. n°. 2248. Carnot (op art. 267 n°. 2 en op art. 268 nos. 2 en 3) en Rauter (n°. 403) verstaan er onder hen, die niet alleen tot de deelhebbers maar tot de hoofddaders behooren.

3) Chauveau en Hélic daarentegen beperken dat artikel tot *crimes*. (n°. 2244).

gewijzigd door het niet strafbaar stellen van provocatie tot ongehoorzaamheid aan de Wet.

De drukpers zag in deze artikelen eene aanranding van hare vrijheid, omdat de bestaande Wetgeving er door gescherpt werd. Bij de discussiën over Titel II had de Minister het Ontwerp reeds tegen hare aanvallen en die van Defré verdedigd. De Rapporteur Pirmez betoogde evenzeer, dat de ingebragte bezwaren allen grond misten. Had het Ontwerp de straffen moeten verhoogden, het bestaande minimum was ook aanmerkelijk verlaagd, zoodat hier van aanranding der drukpers-vrijheid geen sprake was. Toch stelde hij voor de artikelen, welke drukpers-delicten betroffen, uit het Ontwerp te verbannen met uitzondering van de twee laatste artikelen (art. 379 en 380) van Hoofdst. II ¹⁾.

De Staatscommissie had gemeend dit stuk in het Strafwetboek te moeten regelen, daarbij de bestaande Wetgeving tot grondslag nemende. Pirmez kende haar wegens haren arbeid den lof toe, welke haar toekwam; maar hij achtte het onnoodig tegen drukpers-delicten in het Wetboek te voorzien. Hij beschouwde de zaak uit een practisch oogpunt, lechte diensvolgens minder belang aan het denkbeeld van eenheid in de Wetgeving, en wees hierbij op de onmogelijkheid van alle strafwetten in een Wetboek zamen te vatten. Met de jagt-wetten b. v. konden zijns inziens ook de belangen op de drukpers daar buiten blijven; te meer, omdat zij wegens haar bijzonder karakter aan de meesten bekend is. Nog merkte

1) Art 379 werd in den zesden Titel opgenomen; terwijl Art. 380 betreffende oproerkreten, het dragen van ongeoorloofde herkenningsteekenen en het uitstellen en verkoopen van alle teekens bestemd tot verstoring der openbare orde, tot den tienden Titel (van politie-overtredingen) werd gebragt.

hij aan, dat deze soort van misdrijven naar tijden en omstandigheden verschillend wordt beschouwd, waarom het raadzaam is ze strafbaar te stellen bij bijzondere Wetten, welke gemakkelijk kunnen worden gewijzigd; iets wat niet gezegd kan worden van een Strafwetboek, dat een geheel vormt, waarvan de deelen zoo naauw zamenhangen. Daarenboven zou door codificatie de bestaande Wetgeving slechts gedeeltelijk opgeheven worden, dewijl zij niet geheel van poenalen aard is, zoodat men wetten zou hebben gedeeltelijk afgeschaft, gedeeltelijk van kracht.

De Regcring vereenigde zich met dit gevoelen en ook de Kamer. Hoeveel waars aan de vermelde beschouwing ten grondslag ligge, toch schijnt ook de bestrijding van het Ontwerp door de drukpers hierop niet zonder invloed te zijn geweest.

Het misdrijf van bedreiging, door den Code pénal nu eens tot die tegen personen (art. 305—308), dan weder tot die tegen goederen (art. 436) gebracht, werd in het Ontwerp op de juiste plaats behandeld, daar het niets anders is dan een inbreuk op de openbare veiligheid. De Staatscommissie grondde de strafbaarheid en dit is algemeen aangenomen, op den misdadigen wil door de bedreiging aan den dag gelegd en stelde dezen dan ook als vereischte.

De Rapporteur Pirmez maakte de aanmerking, welke ons zeer juist toeschijnt, dat bedreiging een delictum sui generis is en strafbaar, niet omdat het een' misdadigen wil d. i. den wil om de bedreiging door een misdrijf te doen volgen, openbaart, maar omdat het inbreuk maakt op de veiligheid, op de rust, welke den burger moet zijn verzekerd. Ware de misdadige wil grond van de te bedreigen straf, men zou niet altijd bedreigingen kunnen straffen en daarenboven ook andere handelingen strafbaar moeten stellen; want die wil ligt

niet in alle en niet enkel in bedreigingen opgesloten. Haus heeft zelf deze zienswijze als de ware erkend.

Het Ontwerp verbeterde de redactie van de bepalingen in den Code pénal en verzachtte de straffen. De Kamer heeft ze nog meer verlaagd. Overigens strafte men bedreiging met een' aanslag tegen personen of goederen, naarmate van de straf, welke de uitvoering zou hebben medegebragt, naarmate zij gepaard ging van het bevel om op eene aangeduide plaats eene zekere geldsom neder te leggen of van eenige andere voorwaarde, of ook zonder bevel of voorwaarde werd gepleegd en naarmate de bedreiging schriftelijk of met woorden was geschied.

Bij ontkoming van gevangenen onderscheidt het Ontwerp gedetineerden wegens misdaad, wegens wanbedrijf, vreemdelingen krachtens de Wet op de uitlevering in hechtenis, en krijgsgevangenen. De straf van de bewaarders enz. werd hiernaar geregeld, omdat het gevaarlijke van het feit afhankelijk is van de reden der gevangenhouding. De gevangenen zelve worden niet strafbaar gesteld; men liet dit over aan reglementen. De Ontwerpers van den Code pénal beschouwden hen ook niet als strafbaar blijkens het Exposé des motifs, en toch werd tegen de poging om te ontkomen straf bedreigd werd (art. 245). Deze bepaling is in het Ontwerp weggelaten; terwijl het bezigen van geweld aan de gewone bepalingen onderworpen werd.

In de Staatscommissie had Haus zich verklaard tegen het opnemen van het artikel, waarin tegen de bewaarders van krijgsgevangenen of van vreemdelingen, krachtens de Wet op de uitlevering gedetineerd, straf wordt bedreigd. Hij meende, dat dit, wat de laatsten betreft, onnoodig was, aangezien zij vielen onder de voorgaande artikelen, welke de bewaarders van gevangenen wegens misdaad of wanbedrijf bij ontvlugting strafbaar stellen. De

overige leden achtten de bepaling echter onmisbaar, omdat die vreemdelingen schuldig zijn aan overtreding eener vreemde Wet, welke het feit anders qualificeren kan dan de belgische, zoodat omtrent de toepasselijkheid van die artikelen twijfel zou kunnen rijzen. Zoo meende ook de Commissie van de Kamer. Daarom behield deze de bepaling, maar verbeterde een gebrek, waarop Haus terecht gewezen had, namelijk de gelijkstelling van krijgsgevangenen met andere gedetineerden; deze werden in een ander artikel genoemd.

Een gewichtig argument van Haus werd echter niet weêrlegd. Volgens hem schijnt het in den geest van de Wet van 1 Oct. 1833 te liggen, dat de vreemdeling het genot hebbe van de voordeelen der belgische Wet. Zoo zal de verjaring naar de belgische Wet moeten worden beoordeeld en evenzeer zal de Regter moeten onderzoeken of er volgens dezelfde Wet misdaad of wanbedrijf gepleegd zij. Het is dus onverschillig hoedanig de vreemde Wet het feit qualificeert. Wanneer deze beschouwing juist is, dan komt ons de bedoelde bepaling volkomen overbodig voor.

De bepalingen van het Ontwerp komen overigens overeen met die van den Code pénal, behoudens eene betere redactie en herleiding van de straffen. Art. 242 en 246 werden opgeheven; het eerste omdat het derden gelijkstelt met bewaarders, het andere omdat toezigt van de politie hier onnoodig is. De Commissie van de Kamer schafte ook art. 244 af, hetwelk in het Ontwerp behouden was. Zij toonde in haar Rapport aan, dat het tot groote moeilijkheid aanleiding kan geven, en het raadzaam is hier evenals gewoonlijk de toewijzing van schadevergoeding aan den regter over te laten ¹⁾.

1) Zie het Rapport van Pirmez over Tit. VI, op art. 393.

Het vijfde Hoofdstuk van dezen Titel voorziet tegen verzet van hen, die onder het toezigt der policie gesteld zijn en het verbergen of doen verbergen van misdadigers of van het lijk van den verslagene.

Tegen het eerste wordt gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden bedreigd, welke bij récidive tot 3 jaren stijgen kan.

De Staatscommissie had het verbergen strafbaar gesteld hetzij er misdaad of wanbedrijf is gepleegd. Haus had met verwijzing naar de duitsche Wetboeken hierop aangedrongen. En ongetwijfeld verdient het verbergen van iemand, die een wanbedrijf beging, evenzeer gestraft te worden, als wanneer hij eene misdaad pleegde. De Commissie van de Kamer achtte echter het maximum van twee jaren gevangenisstraf hiervoor te hoog; buitendien vond zij geen reden om art. 248 van den Code pénal uit te breiden tot wanbedrijven. Wij gelooven, dat men beter gedaan hadde met het artikel van de Staatscommissie te behouden. Het minimum toch van acht dagen stelde den regter in staat de straf aan elk geval evenredig te maken.

Wat de vraag betreft of er eene voorafgaande veroordeeling noodig zij, deze werd anders beantwoord dan door de Staatscommissie. Terwijl de Ontwerpers het gevoelen van Rauter hadden omhelsd, hetwelk lijnrecht strijdt met dat van Chauveau en Hélie ¹⁾, trachtte de Commissie van de Kamer door een' middenweg in te slaan de eischen van de openbare veiligheid met die van het regt in overeenstemming te brengen. Toegevende, dat de schuld van den verborgene geen grond tot straffen van den heler kan zijn, voor dat zij door een vonnis is geconstateerd, zoodat deze niet vóór eerstgenoemde veroordeeld kan worden, beschouwde zij echter het feit van het helen als een misdrijf ook vóór de veroordeeling van den

1) Zie boven blz. 95.

misdadiger. De Kamer nam deze zienswijze aan en zoo werd strafbaar gesteld het verbergen van personen, die men wist, dat misdaden begaan hebben *et qui, avant ou depuis ont été condamnées définitivement de ce chef* (art. 397).

De uitzondering ter wille van bloed- en aanverwanten door den Code pénal alleen bij verbergen van misdadigers toegelaten (art. 248), werd in het Ontwerp uitgestrekt tot de ontvlugting van gevangenen en het verbergen van het lijk eens slagtoffers.

De misdrijven van bedelarij en landlooperij zijn in het Ontwerp niet volledig behandeld. Terwijl de Staatscommissie onder dit Hoofdstuk de feiten opnam, welke wegens de bijzondere hoedanigheid van bedelaars en landloopers in het belang van de maatschappij strafbaar moeten worden gesteld, had zij enkele bedelarij en landlooperij zonder verzwarende omstandigheden tot den tienden Titel (van politie-overtredingen) willen brengen. Dit geschiedde echter niet, omdat de Regering dit stuk bij eene afzonderlijke Wet wilde regelen, waarvan een Ontwerp den 2^{den} Maart 1857 bij de Kamer is ingediend. Volgens dit Ontwerp worden art. 269 en 271 tot 275 van den Code pénal afgeschaft en de bewuste misdrijven tot de kennisneming der regtbanken van enkele politie gebragt. Deze stellen de schuldigen ter beschikking van de Regering, welke hen uiterlijk voor twee jaren in een bedelaarsgesticht en wanneer zij jonger dan 16 jaar zijn in eene "école de réforme" kan doen opsluiten tot hun 20ste jaar; behoudens haar regt om dien tijd te bekorten. De gestichten zal de Regering aanwijzen, terwijl de reglementen van gemeente- en bijzondere instellingen, waarvan zij gebruik maakt, door haar zullen moeten worden goedgekeurd. De Wet is derhalve van poenalen en reglementairen aard.

In het Ontwerp vindt men dus slechts de artikelen 270 en 276 en volgende van den Code pénal gewijzigd terug.

Evenals Chauveau en Hélie ¹⁾ zoo stelt ook de Staatscommissie *de gewoonte* om te bedelen tot voorwaarde. In dien zin wil ook de Regering het Wetsontwerp van 1857 opgevat hebben, schoon dit beginsel er niet in uitgedrukt is. Men heeft overigens de redactie van genoemde artikelen verbeterd en de bedreigde straffen aanmerkelijk verminderd.

De bepaling van den Code pénal, waarbij de bedelaar bijzonder gestraft wordt als hij eene waarde 100 frs. te boven gaande bij zich droeg, in het Ontwerp behouden, werd op voorstel van de Commissie van de Kamer weggelaten. Het vermoeden, dat de som langs misdadigen weg is bekomen, kan volgens haar of een zeker bewijs zijn, en dan moest de gewone straf tegen het feit bedreigd toegepast worden, of het blijft een bloot vermoeden en daarop kan geene straf worden uitgesproken.

Eene andere wijziging in het Ontwerp was het niet strafbaar stellen van het dragen van echte paspoorten, reisorders en getuigschriften aan andere personen toekomende. De Staatscommissie had gemeend art. 281 van den Code pénal hiermede te moeten aanvullen. De Commissie van de Kamer achtte de bepaling onnoodig; buitendien was zij naar men meende aan bedenking onderhevig, omdat de bedelaar wegens familie-betrekkingen en ten gevalle van deze als anderzins in het bezit van zulk een stuk zijn kan en dus geene straf verdient, iets wat niet te ontkennen valt.

Ook door het verlagen van sommige straffen heeft de Commissie van de Kamer zich op dit stuk milder betoond dan de Ontwerpers.

1) Zie hun Théorie du Code pénal n°. 2288. Onze Hooge Raad acht art. 274 van den Code pénal toepasselijk, al bestaat de gewoonte om te bedelen niet. Die voorwaarde is trouwens alleen in art. 275 vereischt. Zie Schooneveld op art. 274.

HOOFDSTUK VIII.

OVER MISDRIJVEN TEGEN HET GEZIN (L'ORDRE DES
FAMILLES) EN DE OPENBARE ZEDELIIKHEID.

(Boek II. Tit. VII).

De zevende Titel van het tweede Boek, waarin van genoemde misdrijven gehandeld wordt, bevat acht Hoofdstukken met dit opschrift: I. De l'avortement; II. De l'exposition et du délaissement des enfants; III. Des crimes et délits tendant à empêcher ou à détruire la preuve de l'état civil de l'enfant; IV. De l'enlèvement des mineurs; V. De l'attentat à la pudeur et du viol; VI. De la prostitution ou corruption de la jeunesse; VII. Des outrages publics aux bonnes moeurs; VIII. De l'adultère et de la bigamie.

Art. 317 van den Code pénal werd door vier nieuwe artikelen vervangen, welke het eerste Hoofdstuk vormen.

Vooreerst is het geschilpunt door de redactie van art. 317 ontstaan, of namelijk poging van *avortement* strafbaar is, opgeheven. Het Hof van Cassatie in Frankrijk beantwoordt die vraag bevestigend in strijd met de leer van schier alle schrijvers ¹⁾. Het belgische Hof van Cassatie vereenigt zich met het gevoelen der laatsten, waartoe ook Haus behoort, wiens zienswijze door de Staatscommissie

1) Zie Chauveau en Hélie. nos. 2603 tot 2608. Revue de dr. fr. et étr. van Foelix, 1849, blz. 210. L. G. Greeve. Spec. de conatu part. abacti. Utr. 1847.

werd gedeeld. Toch wil hij de poging niet in alle gevallen ongestraft laten, omdat de voornamere reden waarom de straffeloosheid verdedigd wordt, de moeilijkheid namelijk om het feit te constateren en de bezwaren aan het noodige onderzoek verbonden, niet altijd bestaat ¹⁾. Vandaar, dat het Ontwerp de poging alleen dan straft, wanneer de misdaad ondernomen is zonder voorkennis van de vrouw. Daar het echter bij enkele poging nog moeilijk is den misdadigen wil te bewijzen, wordt er gevorderd, dat de dader de middelen hebbe aangewend, dat er dus zij *crime manqué* ²⁾.

Is de misdaad volbragt, dan bedreigt het Ontwerp evenals de Code pénal, verschillende straffen, naarmate de dader al of niet geneeskundige was, maar ook naarmate de vrouw al of niet hare toestemming gegeven heeft. Ontbrak deze, zoo zijn de straffen natuurlijk zwaarder ³⁾.

Men voorzag ook het geval, dat *avortement* veroorzaakt is door gewelddadigheden gepleegd zonder den wil om het te-weeg te brengen, iets waarop art. 317 van den Code pénal bezwaarlijk kan worden toegepast ⁴⁾. En vervolgens de omstandigheid, dat de toegediende middelen, met de onderscheiding of de vrouw al of niet heeft toegestemd, den dood ten-gevolge gehad hebben ⁵⁾. Maar de aanwen-

1) Ook Mittermaier wil poging, door derden ondernomen, gestraft hebben. Zie zijn opstel *Der Versuch des Verbrechens der Abtreibung der Leibesfrucht nach der neuesten Rechtsübung und den Ergebnissen der naturwissenschaftlichen Forschungen in den Gerichtssaal* van 1855.

2) De meeste deutsche Wetboeken spreken slechts van de volvoerde misdaad. Sommige straffen de poging uitdrukkelijk. Zie b. v. het oostenrijksche Wetboek, § 145 en volg.; het nassausche, § 275 en volg.; het badische, § 251.

3) Deze onderscheiding wordt in vele nieuwe Wetboeken gevonden.

4) Zoo meent nogtans Bourguignon. Zie zijne *Jurisprud. des Codes crim.* op art. 317. no. 1.

5) Zoo ook het sardinische Strafwetboek, art. 544.

ding dier middelen, zonder juist door den dood te worden gevolgd, kan oorzaak wezen van een ongeneeslijk ligchaamsgebrek of van krenking der geestvermogens; dit zal volgens het Ontwerp slechts eene verzwarende omstandigheid zijn. Welligt had ook dit geval eene bijzondere strafbepaling verdiend.

De straffen werden door de Kamer hier en daar verlaagd. Zoo kwam haar de straf van *travaux forcés* van 10 tot 15 en van 15 tot 20 jaren, in-geval de dood gevolgd is, te zwaar voor. Deze werd vervangen door tuchthuis en *travaux forcés* van 10 tot 15 jaren.

Het Ontwerp maakt bij het te-vondeling leggen en verlaten alleen van kinderen beneden de zeven jaren melding evenals de Code pénal. Dit schijnt dan ook voldoende; wil men zich op die wijze van oudere personen ontdoen, het zal mislukken, omdat het ligt blijken kan waar zij te huis behooren ¹⁾; en werd de daad volvoerd met het doel om van het leven te berooven, dan bestaat er moord of poging tot moord.

Terwijl de Code pénal vordert, dat het kind zij *exposé et délaissé*, althans wanneer het geschiedt op eene niet-eenzame plaats (art. 352), volgde men in het Ontwerp de duitsche en italiaansche Wetboeken, welke beide feiten afzonderlijk strafbaar stellen. En met reden. Volgens den Code pénal kan b. v. eene moeder haar kind in eene bezochte straat straffeloos achterlaten, wanneer zij het maar niet heeft neêrgelegd, en nogtans zal niemand beweren, dat dit feit geene straf verdient. Toch verklaarde zich Lelièvre voor het behoud van de bepaling van den Code pénal, op grond, dat er geen noodzaak bestond om het

1) De duitsche Wetboeken, het oostenrijksche uitgezonderd, straffen *Aussetzung* niet alleen van kinderen, maar ook van personen, die wegens ziekte, ligchaamsgebreken, enz. in een' staat van hulpeloosheid verkeerren. Zie b. v. het beijersche Wetboek, art. 174; het badische, §§ 260, 261

exposer op zichzelf strafbaar te stellen. De Kamer heeft echter die van het Ontwerp aangenomen.

Zij die tot *exposer* of *délaïsser* last gegeven hebben, worden evenzeer gestraft als de dader, hetzij een van beide feiten op eene eenzame of niet-eenzame plaats werd gepleegd. En evenzoo, met uitbreiding van de bepaling van den Code pénal (art. 350, 353) die personen, aan wier zorg het kind is toevertrouwd.

Het Ontwerp neemt terecht aansprakelijkheid voor de gevolgen aan ook wanneer het misdrijf op eene niet-eenzame plaats is volvoerd. Evenzoo de duitsche en italiaansche Wetboeken. De straffen werden bepaald, met afwijking van den Code pénal, overeenkomstig de beginselen van het Ontwerp. Is de dood gevolgd dan bestaat er volgens het Ontwerp geen moord, zooals de Code pénal stelt, aangezien daartoe gevorderd wordt de wil om te dooden en evenmin wordt beschadiging van het lichaam als *blessure volontaire* beschouwd, omdat de wil om te kwetsen niet bestond. De straf zal overigens afhangen van het gevaar waaraan het kind was blootgesteld, terwijl de beoordeeling van die omstandigheid aan den regter wordt overgelaten.

De strafbepalingen, welke van te groote strengheid niet vrij te pleiten waren, werden door de Commissie van de Kamer gewijzigd en verzacht.

Wat betreft de misdrijven rakende den burgerlijken stand, hieromtrent bevat het Ontwerp eene belangrijke bepaling. Men stelde namelijk het nalaten van de aangifte eener geboorte volgens de artikelen 55, 56 en 57 van den Code civil strafbaar; zoodat volgens het Ontwerp ook de naam van de moeder zal moeten worden opgegeven. Het fransche Hof van Cassatie acht dit onnoodig, omdat art. 346 van den Code pénal verwijst naar de artikelen 55 en 56 van den Code civil, welke die verplig-

ting niet opleggen. Het belgische daarentegen art. 57 als een gevolg van de twee voorgaande artikelen beschouwende, vordert opgave van den naam der moeder. De Staatscommissie nam allen twijfel weg door dit artikel mede op te noemen. Zij ontveinsde zich overigens de bezwaren niet aan zulk eene bepaling verbonden bij onwettige geboorten, maar achtte haar noodig in het openbaar belang.

De Commissie van de Kamer behield de bepaling, maar maakte eene uitzondering voor geneesheeren, heelmeeesters en vroedvrouwen, omdat deze personen in hunne hoedanigheid tot geheimhouding verplicht zijn. In de Kamer stelde Orts voor, deze uitzondering uit te breiden tot allen bij de bevalling van eene vrouw buiten hare woning tegenwoordig, wien deze geheimhouding is verzocht; welk amendement hij later in dier voege wijzigde, dat bij eene bevalling, hetzij binnen of buiten 's huis, zij, aan wie de moeder geheimhouding mogt hebben opgelegd, haren naam niet zouden behoeven op te geven.

Dit gewigtige punt werd door de Kamer rijpelijk overwogen en van alle kanten beschouwd. De gevoelens liepen zeer uiteen; hetgeen geen verwondering kan baren als men in aanmerking neemt, dat hier zoo tegenstrijdige belangen waren te verzoenen. De Kamer heeft zich ten laatste vereenigd met het voorstel der Staatscommissie en het komt ons voor dat, hoeveel er ook tegen aan te voeren zij, aan de regtvaardigheid daarmede het best is voldaan.

Volgens de Ontwerpers beteekent *assister* in art. 420 van het Ontwerp *tegenwoordig zijn*, zoodat als de vrouw buiten 's huis bevallen is, de persoon bij wien dit plaats gehad heeft niet onder dit artikel valt dan wanneer hij getuige is geweest. Het Hof van Cassatie in Frankrijk vordert die tegenwoordigheid niet ¹⁾. Het neemt echter even-

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2980.

als de Staatscommissie de toepasselijkheid van de bepaling aan in-geval het kind dood-geboren is, omdat het hier niet alleen het bewijs van den burgerlijken staat eens kinds geldt, maar ook de noodzakelijkheid om bevallingen te constateren ¹⁾.

Hij, die een pasgeboren kind gevonden heeft, moet het volgens het Ontwerp binnen drie dagen aan den ambtenaar van den burgerlijken stand overgeven. De Code pénal bepaalt hier geen' tijd, hetgeen toch onontbeerlijk is.

Art. 345 van den Code pénal werd in twee artikelen gesplitst, waarvan het eene *substitution*, *suppression* en *supposition* van het kind voorziet, het andere *enlèvement* en *recèlement*.

Nog vindt men in dit Hoofdstuk het geval voorzien, dat personen belast met een kind beneden de zeven jaren weigeren het te vertoonen aan hen, die regt hebben het op te vorderen.

De straffen zijn in deze artikelen beter geëvenredigd dan in den Code pénal, terwijl ook in de redactie verandering werd gebragt.

De bepalingen van het Ontwerp omtrent wegvoering van minderjarigen verschilden aanmerkelijk van die, welke door de Kamer zijn aangenomen. Deze komen, behoudens betere redactie en vermindering van de straffen, met die van den Code pénal overeen. De eenige belangrijke verandering is die, welke in art. 357 van dat Wetboek werd gebragt. Volgens art. 431 kan er tegen den schaker, die het meisje getrouwd heeft en zijne medepligtigen geene vervolging worden ingesteld, vóór dat de nietigheid van het huwelijk is uitgesproken, terwijl de beperking van den Code pénal, welke slechts aan personen, die het regt hebben de nietigverklaring te vorderen, de bevoegdheid

1) Blijkens Arrest van 2 Sept. 1843.

verleent om de vervolging in te stellen, werd opgeheven.

De Staatscommissie had meer gedaan en naar wij gelooven niet te veel. Het schaken van eene minderjarige in het algemeen door *violence, ruse ou menaces* strafbaar stellende, bedreigde zij eene zwaardere straf, wanneer het doel geweest was *d'en abuser, de la prostituer ou de l'épouser* 1). Had het meisje in de ontvoering toegestemd, of was het willig gevolgd, dan werd den dader minder straf opgelegd, waarbij men onderscheidde of hij meerder- of minderjarig, en de ontvoerde boven of beneden de 16 jaren was. De meerder- of minderjarigheid van den dader werd echter niet in aanmerking genomen, wanneer het meisje nog geen 16 jaren oud zijnde met geweld was vervoerd; hierbij nam men den regel aan *malitia supplet aetatem*. In dit geval beschouwt de Code pénal de jeugd van het meisje als eene verzwarende omstandigheid en bepaalt eene zwaardere straf (art. 355); de Commissie nam dit niet in de Wet op, maar liet haar ter waardering over aan den regter. Voorts bepaalde zij uitdrukkelijk, dat de bewuste artikelen ook op geëmancipeerde minderjarigen toepasselijk zouden zijn, omdat zij meende, dat deze de bescherming van de Strafwet nog meer behoeven dan minderjarigen, die onder het toezigt van ouders of voogden zijn geplaatst.

Wij gelooven, dat door deze wijzigingen de bepalingen van den Code pénal in waarheid zouden zijn verbeterd. Het is naar ons oordeel geen voldoende reden om ont-

1) Volgens de duitsche Wetboeken behoort dit doel tot het begrip van *Entführung*. Dit misdrijf wordt overigens gestraft onverschillig van welken leeftijd de weggevoerde zij, en ook wanneer zij eene getrouwde vrouw is. Zie b. v. het beijersche Wetboek, art. 201 en volg.; het altenburgsche, art. 148 en volg.; het thüringsche, art. 144 en volg. Bovendien voorzien de duitsche Wetboeken het misdrijf van *Menschenraub*.

voering van meisjes tusschen de 16 en 21 jaren straffeloos te laten, omdat er geen geweld of list is gebruikt. Bij de behandeling van het Ontwerp van den Code pénal had de Commissie van het Corps législatif, het feit ook bij deze strafbaar willen stellen, maar de Conseil d'Etat verwierp dit amendement als onnoodig ¹⁾. Evenzeer behoorde de Wet eene zwaardere straf te bedreigen, wanneer de ontvoering met een misdadig doel is ondernomen.

In het vijfde Hoofdstuk zijn met eenige wijzigingen de bepalingen van de Wet van 15 Junij 1846, opgenomen welke de art. 331 tot 335 van den Code pénal verving.

Men onderscheidde *attentat à la pudeur avec violence ou menaces* van *viol*; welke beide feiten door den Code pénal in één artikel worden genoemd; en voorzag het geval, dat het *attentat* zonder geweld of bedreiging is gepleegd, waaromtrent in dat Wetboek niets voorkomt. Hierbij werd de straf bepaald met het oog op den leeftijd en wel naar mate de persoon, waarop het feit wordt gepleegd, beneden de 15 of de 11 jaren is. Door de Commissie van de Kamer werd in plaats van den 15 jarigen leeftijd evenals in de Wet van 1846 de 14jarige als grens gesteld; zoo ook wanneer het misdrijf met geweld of bedreiging gepaard ging, of er *viol* was gepleegd ²⁾.

1) Zie Loaré. Deel XV. blz. 429, 432 en volg. Tegen ontvoering van meisjes boven de 16 jaren met hare toestemming, wordt door de meeste duitsche Wetboeken straf bedreigd; zij vorderen echter bepaaldelijk, dat het feit hebbe plaats gehad, hetzij met misdadige voornemens, hetzij met het doel om de ontvoerde te huwen. Zie b. v. het Strafwetboek van Oostenrijk (§ 97); van Saksen (art. 189); van Thüringen (art. 146); van Nassau (art. 290); en ook het beijersche Ontwerp (art. 255).

2) Deze leeftijd is ook bij de duitsche Strafwetboeken aangenomen. Alleen het saksische heeft dien van 12 jaren. (art. 183). Zoo ook die van Sardinië en van Napels.

Het Ontwerp zegt: » Il y a attentat dès qu'il y a commencement d'exécution. » (art. 434). Onder den Code pénal bestond er twijfel of artikel 2 al dan niet toepasselijk was op art. 331 waarin gesproken wordt van *attentat consommé ou tenté*. Carnot en Bourguignon beantwoordden de vraag bevestigend; maar het Hof van Cassatie in Frankrijk was van een ander gevoelen. Het laatste schijnt meer overeenkomstig den geest van den Code ¹⁾).

Bij de misdaad van verkrachting vermeldt het Ontwerp de middelen daartoe aangewend, geweld, *menaces graves* alsmede misbruik van iemand, die hetzij door ziekte, hetzij door *altération des facultés*, hetzij door eenig ander toeval het gebruik der zinnen heeft verloren of door eenig kunstmiddel daarvan werd beroofd; en voorziet tevens het geval, dat de misdaad den dood veroorzaakt heeft. Dit geschiedde op het voorbeeld der duitsche Wetboeken.

Het maximum van de straffen is bedreigd tegen personen, die eenig gezag hebbende over de minderjarigen zich aan het misdrijf schuldig maken; alsmede tegen ambtenaren en geneeskundigen. Zeer terecht wordt bij de laatsten als voorwaarde gesteld, dat zij het feit gepleegd hebben tegen personen over wie zij eenig gezag hebben of die aan hunne zorg zijn toevertrouwd en ter plaatse waar zij hunne functiën uitoefenen. De strafverzwaring bij dezen toch berust niet op hunne hoedanigheid, maar op het misbruik van hunne magt.

Evenals bij het Hoofdstuk over ontvoering van minderjarigen zoo was de Commissie van de Kamer ook bij dat over de prostitutie en corruptie van de jeugd eene andere zienswijze toegedaan dan de Ontwerpers.

De Wet van 1846 had art. 334 van den Code pénal

1) Zie Chauveau en Hélie. nos. 2315 tot 2318.

alzoo gewijzigd, dat de gewoonte bij dit misdrijf tot voorwaarde gesteld werd allcen wanneer het gold personen boven de 14 jaren; waren zij jonger dan is volgens die Wet het feit strafbaar, al werd het slechts eens gepleegd. De Staatscommissie achtte koppelarij een misdrijf, dat strafbaar moest worden gesteld, onverschillig of het al dan niet eene gewoonte en of het slagtoffer boven dan wel beneden de 14 jaren zij. De Commissie van de Kamer daarentegen behield de bepaling van genoemde Wet, omdat als het feit in de Strafwet voorzien werd, men zonder noodzaak tot openbare ergernis aanleiding zou geven, terwijl personen boven de 14 jaren genoeg ontwikkeld zijn om de gevolgen hunner handelingen te kunnen voorzien.

De duitsche Wetboeken komen deels met het eene, deels met het andere gevoelen overeen; de bepalingen betreffen echter niet uitsluitend minderjarigen ¹⁾.

Onder het Hoofdstuk over *outrages publics aux bonnes moeurs* vindt men met wijzigingen de art. 287, 289 en 330 van den Code pénal terug. Het Ontwerp straft het tentoonstellen, verkoopen of verspreiden van liederen, schot-schriften enz., strijdig met de goede zeden, en ook de ontwerpers, hetzij die geschriften gedrukt waren of niet. De Commissie had hierbij, wat de gedrukte stukken betreft, het beginsel van de Constitutie gehuldigd, dat de uitgever of verspreider geene straf lijdt, wanneer de schrijver bekend en in België woonachtig is; welke bijvoeging op voorstel van den Minister later als overbodig werd weggelaten, omdat de bepaling van de Constitutie ook zonder dat moet gelden.

1) Zie b. v. het badische (§ 363), het nassausche (art. 332), en het hessische Wetboek (art. 329), welke vorderen, dat het misdrijf *gewerbsmässig* plaats hebbe; en het pruisische (§§ 147, 148), het brunswijksche (§ 190), en het hannoversche (art. 228), waarin die voorwaarde niet voorkomt.

De personen genoemd in art. 288 van den Code pénal worden volgens het Ontwerp niet verschoond. Wanneer zij willens en wetens gehandeld hebben, bestaat daartoe ook geen reden. Voorts wordt tot het misdrijf van aanranding der zeden gevorderd eene daad, zoodat het niet gepleegd kan worden door grove uitdrukkingen. Art. 330 van den Code pénal is altijd in dezen zin opgevat, ofschoon het minder duidelijk spreekt.

Eindelijk handelt deze Titel over overspel en dubbel huwelijk. De bepalingen hieromtrent komen meestal overeen met die van den Code pénal. De geldboeten, welke daarin zoo ongepast worden bedreigd zijn echter afgeschaft en vervangen door gevangenisstraf ¹⁾. Daarbij vulde men de gaping aan omtrent het instellen van de actie tot vervolging. Terwijl namelijk de Code pénal den man het regt hiertoe ontzegt, wanneer hij zelf schuldig is aan overspel op de wijze bedoeld bij art. 339, wordt aan de vrouw, hoewel schuldig, die bevoegdheid tegenover den man altijd geschonken. Het Ontwerp nam hierbij wederkerigheid aan en verklaarde in geval van schuld bij de klagende partij, hare vordering niet ontvankelijk.

In de Kamer merkte Pirmez aan, dat die bepaling in de praktijk groote moeijelijkheid kon te weeg brengen. Gesteld toch, dat man en vrouw beide te-gelijk eene strafactie tegen elkander instellen, dan zullen zij tevens de exceptie van niet-ontvankelijkheid tegenwerpen. Daar nu de rogtter geene uitspraak kan doen op de klagt van

1) Het Ontwerp straft overspel evenals de Code pénal met gevangenis van 3 maanden tot 2 jaren. De duitsche Strafwetboeken bedreigen gevangenisstraf van hoogstens 2, 3 en 6 maanden. Zie b. v. het beijersche Wetboek (art. 401); het wurtembergsehe (art. 305), en het brunswijksche (§ 188). Sommige, zooals de beide eerstgenoemde, straffen de vrouw zwaarder dan den man. Zoo ook het beijersch Ontwerp (art. 218).

den man, voordat de vrouw een vonnis heeft bekomen en omgekeerd, zoo komt de zaak tot geen einde en leiden de actiën tot niets.

Hierom stelde hij een amendement voor, waarmede de Wetgever het doel kon bereiken, zonder in deze moeilijkheid te vervallen. Diensvolgens zou de man niet dan op aanklagte van de vrouw, en de vrouw niet dan op aanklagte van den man kunnen worden vervolgd. Wordt de echtgenoot van de aangeklaagde partij schuldig bevonden en veroordeeld wegens overspel vóór de vervolging bedreven, dan blijft de aangeklaagde straffeloos. Was de aanklager echter reeds veroordeeld vóór het instellen zijner actie, of is zijn vergrijp door eene verzoening of door verjaring uitgewischt, dan kan dit geen vrijdom van straf voor de andere partij medebrengen.

Niet alleen de Minister maar ook Haus verklaarde zich voor dit voorstel. Met eene kleine verandering in de redactie werd het door de Kamer aangenomen.

In het Rapport van Haus vinden wij het gevoelen uitgedrukt, dat de man door zijne vrouw tot zich te nemen niet alleen de gevolgen der veroordeeling kan doen ophouden, maar ook de eenmaal aangevangen vervolging ¹⁾. Men achtte het laatste zoo overeenkomstig met den geest van de Wet, dat het onnoodig scheen dit uitdrukkelijk te bepalen. Het fransche Hof van Cassatie heeft dit ook volgens den Code pénal beslist bij Arrest van 7 Aug. 1823 ²⁾.

Men meende overigens, en daarvoor bestaan gegronde redenen, het beginsel van den Code pénal te moeten behouden, waarbij wel de medepligtige van de vrouw, maar niet die van den man wordt gestraft ³⁾.

1) Zie dit Rapport over Tit. VII op art. 449.

2) Zie Chauveau en Hélie (n°s. 2872—73), die hiermede instemmen.

3) Daartegen verklaart zich v. Hoorebeke in zijn *Traité de la complicité*.

De straf, welke tegen bigamie bedreigd werd is reclusie; die van travaux forcés (art. 340 C. P.) achtte men te zwaar. De ambtenaar van den burgerlijken stand, die tot een tweede huwelijk vóór de ontbinding van het eerste, des bewust heeft medegewerkt moet volgens art. 78 van het Ontwerp als mededader worden gestraft; al. 2 van genoemd artikel 340 kon dus vervallen ¹⁾.

1) Over de noodzakelijkheid van dit alin. voor den Code pénal zie men Rauter. *Traité du dr. crim.* n°. 477. Verg. onze Wet van 8 Jan. 1817 (art. 197); het Kon. Besl. van 31 Julij 1828, en Burg. Wetb. art. 27, 137).

HOOFDSTUK IX.

OVER MISDRIJVEN TEGEN PERSONEN.

(Boek II. Tit. VIII.)

Deze soort van misdrijven wordt in een zestal Hoofdstukken van den achtsten Titel behandeld. De vijf eerste bevatten de misdaden tegen het leven en het ligchaam (Chap. I. De l'homicide et des lésions corporelles volontaires; Chap. II. De l'hom. et des lés. corp. invol.), het tweegevecht, aanranding van de individuele vrijheid, van de onschendbaarheid van domicilie door bijzondere personen, en van de eer en het aanzien (considération) van personen, terwijl het zesde of laatste Hoofdstuk nog eenige andere misdrijven voorziet, welke tot geene der voorgaande rubrieken te brengen zijn.

Aan het hoofd vindt men eene definitie van willigen manslag of belediging. Deze bestaat volgens het Ontwerp, wanneer zij begaan of toegebracht zijn met het opzet (à dessein) om een' bepaalden persoon, of ook iemand, dien men zal hebben aangetroffen of ontmoet, aan te vallen (attenter), zelfs wanneer dat voornemen afhankelijk ware van eenige voorwaarde of omstandigheid, en al mogt de dader zich in den persoon hebben vergist.

Door den Code pénal wordt de misdadige wil bij deze misdrijven niet omschreven; wèl de bijzondere kenmerken

van praemeditatie en *guet-apens*. (art. 297, 298). Terwijl men de definitie van praemeditatie door eenige wijziging tot die van den misdadigen wil terug bragt, liet men het *guet-apens* als onnoodig weg, en bepaalde de betekenis van praemeditatie niet nader.

Wat Rauter ¹⁾, Chauveau en Hélie ook mogen beweren, het komt ons ontwijfelbaar voor, dat er volgens den Code pénal manslag bestaat, al werd het feit gepleegd zonder den wil om te dooden ²⁾. De jurisprudentie in Nederland, België en in Frankrijk tot het jaar 1832 stemt op dit punt dan ook overeen. Desniettemin druischt zulk eene leer geheel aan tegen die der wetenschap. De fransche Wet van 1832 en het belgisch Ontwerp van 1834 veranderden den Code pénal ook hier, door slagen en stooten, die den dood veroorzaakt hebben niet met manslag gelijk te stellen, wanneer zij niet toegebracht waren met den wil om te dooden. Toch werd art. 295 onveranderd behouden.

Het Ontwerp bepaalt: » *L'homicide commis avec intention de donner la mort est qualifié meurtre* » (art. 455), zoodat het karakter nu duidelijk is aangegeven.

Hetzelfde kan gezegd worden van de bepaling van moord: » *Le meurtre commis avec préméditation est qualifié assassinat.* » (art. 456).

Wij gelooven, dat het onderscheid tusschen moord en doodslag op deze wijze juist gekenmerkt is. Doodslag wordt gepleegd in een oogenblik van overprikkeling, waarin de rede zwijgt, zij het ook, dat er eenige tijd tusschen het aangrijpen van het denkbeeld en de uitvoering verloop is; moord daarentegen wordt met vooroverleg, met berekening voorgenomen en in koelen bloede met

1) Zie Rauter. *Traité du dr. crim.* n°. 445 noot 2.

2) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2271, 2364 en de noot van Nypels.

volkomene bewustheid uitgevoerd. Zeer juist wordt in het Rapport van Haus ¹⁾ opgemerkt, dat het eigenlijke kenmerk van laatstgenoemde misdaad niet gelegen is in het verloop van korteren of langeren tijd tusschen het plan en de uitvoering: dit kan ook bij doodslag plaats hebben; maar in het kalm en bedaard overleggen en berekenen van de daad en hare gevolgen ²⁾. Dit werd door den franschen Wetgever van 1810 uit het oog verloren.

Heeft men dezen zin aan het woord *préméditation* te hechten, dan is eene definitie en zelfs het vermelden van *guet-apens* volkomen onnut. Een criterium is het overigens niet, daar het ook bij doodslag plaats kan vinden ³⁾.

De straffen zijn evenals in den Code pénal doodstraf en alijdurende dwangarbeid.

De vadermoord is ook volgens het Ontwerp niet verschoonbaar (art. 481); tegen die misdaad wordt de doodstraf bedreigd onverschillig of men haar als doodslag, dan wel als moord te beschouwen heeft. Deze afwijking van den algemeenen regel wordt volkomen geregvaardigd door den aard van het feit.

Volgens het Ontwerp is er geen vadermoord, als de misdaad werd gepleegd door een aangenomen kind. (Verg. art. 299 C. P.) Men zag in adoptie eene handeling, welke slechts burgerlijke gevolgen kan medebrengen. En inderdaad hoe naauw de betrekking tusschen bedoelde

1) Zie dit Rapport over Tit. VIII op art. 455.

2) Zie in gelijken zin Mittermaier op Feuerbach, Handb. des peinl. Rechts, § 215, noot II. Zie ook § 217. Verg. Chauveau en Hélie, n°. 2412.

3) De definitiën van moord en doodslag in de duitsche Strafwetboeken zijn verschillend; in het algemeen stellen zij het kenmerk van eerstgenoemde misdaad in het vooroverleg, (*mit Vorbedacht, Ueberlegung*); van opwachten gedurende korteren of langeren tijd wordt geen gewag gemaakt. Het oostenrijksche Strafwetboek (§ 135) onderscheidt: *Meuchelmord, Raubmord, bestellte Mord, gemeine Mord*.

personen ook zijn moge, de Strafwetgever kan bezwaarlijk den aanslag op het leven van een' pleegvader gelijk stellen met dien op het leven eens eigen vaders.

Wij merken nog op, dat de bepaling omtrent vadermoord evenmin toepasselijk is op een natuurlijk niet-erkend kind.

De misdaad van kindermoord wordt door den Code pénal als *assassinat* beschouwd en met den dood gestraft. Volgens Faure kon zij onmogelijk niet-gepraemeditceerd zijn; van daar de gelijkstelling. Hij grondde zijne meening hierop, dat een pasgeboren kind geen haat of toorn kan opwekken; hetgeen gereedelijk is toe te geven, zonder dat nog daaruit volgt, dat de daad met vooroverleg moet zijn bedreven. Blijkbaar dacht hij er niet aan hoe de daderes bij het plegen van de misdaad, door schaamte-gevoel, door vrees, door wanhoop als overstelpt wordt, en dat haar bijzondere toestand en de gevolgen daarvan op ligchaam en geest de misdaad verklaren, zonder dat men het bestaan van een vooraf beraamd plan behoeft aan te nemen. Het Ontwerp straft kindermoord als moord of doodslag, naarmate de misdaad al of niet gepraemeditceerd is. De ongehuwde moeder lijdt echter zelfs bij moord geene doodstraf, maar dwangarbeid van hoogstens 20 jaren. (Verg. onze Wet van 29 Junij 1854, art. 13) ¹⁾.

Het feit bestaat als het gepleegd is *bij de geboorte van het kind of onmiddellijk daarna* (art. 458). Daardoor is het onzekere van de uitdrukking *nouveau-né* in den Code pénal vermeden; en is het niet twijfelachtig of de misdaad gepleegd kan worden *gedurende* de bevalling, hetgeen in weêrwil van de verzekering van Chauveau en Hélie ²⁾ onder den Code pénal niet zeker is.

1) Het saksische Wetboek (art. 159) vermeldt het geval, dat de gehuwde moeder *ihr im Ehebruche oder vor Eingehung der Ehe mit einem anderea als ihrem Ehemanne erzeugtes Kind* om het leven brengt.

2) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2403.

De bepaling van deze misdaad werd gevolgd door het pruisische Wetboek. De overige duitsche Wetboeken stellen een' tijd van 24 uren gedurende welken de daad kan worden gepleegd, of spreken van een jonggeboren kind zonder tijdsbepaling ¹⁾).

Vergiftiging is volgens het Ontwerp moord door middel van zelfstandigheden, die met meer of minder spoed den dood kunnen veroorzaken, op welke wijze ook gebruikt of toegevend. Men verbeterde alzoo de definitie van den Code pénal (art. 301) door *attentat* enz. te veranderen in *meurtre* en het *quelles qu'en aient été les suites* weg te laten. De doodstraf wordt dus niet meer bedreigd tegen toediening van middelen, welke geen gevaarlijke of zelfs geen nadeelige gevolgen gehad hebben, hetzij wegens bijzondere omstandigheden, of doordien de dader zelf die gevolgen heeft voorkomen.

Het pruisische Wetboek spreekt niet van vergiftiging. De regter heeft de bepaling omtrent moord daarbij toe te passen. Het toedienen van gif wordt voorzien in den Titel over „Körperverletzung“ (§. 197) waar de straf evenredig is gesteld aan de gevolgen.

Art. 303 van den Code pénal werd in het Ontwerp weggelaten, omdat de bepalingen omtrent moord en lichamelijke beledigingen daarbij toepasselijk zijn. Men kwam hiertoe te eer wegens het onbestemde van de uitdrukking *actes de barbarie*.

Eene bijzondere bepaling, waarbij correctionnele gevangenisstraf bedreigd werd tegen hen, die volgens art. 78 en 79 als medepligtigen aan zelfmoord te beschouwen zijn, werd door de Kamer op voorstel van hare Commissie als onnoodig verworpen ²⁾).

1) Zie omtrent het begrip van *neugeboren* in het pruisische Strafwetboek, Dr. Med. C. F. Kunze. *Der Kindermord*. Leipzig. 1860, blz. 77 en volg.

2) Zie de Pleitrede van Mr. E. van Lier in de zaak van den off. van gezondh. D..., Amst. 1859.

Er bestaan afdoende redenen om zelfmoord ongestraft te laten; maar niettemin is het zeker, dat de daad strijdig is met godsdienst en zedelijkheid en niet minder met den burgerpligt. Wij zouden daarom meenen, dat de Wetgever hem, die tot deze wandaad aanspoort, en haar bevordert, aan eene passende straf behoorde te onderwerpen en betreuren het, dat men eene wijze bepaling daartoe strekkende, zoo spoedig heeft afgekeurd ¹⁾.

Berooft men iemand met zijne toestemming van het leven, dan valt het feit onder de bepalingen omtrent moord en doodslag ²⁾.

De tweede Afdeeling van dit Hoofdstuk handelt over lichamelijke beledigingen, d. i. elk nadeel aan het welzijn van iemand zonder den wil om te dooden toegebracht, hetzij door gewelddadige handelingen, hetzij door vergif, hetzij door het doen dérailleren van een' spoortrein.

Bij slagen en stooten onderscheidde de Staatscommissie vier soorten t. w. zulke, welke ziekte of ongeschiktheid tot arbeid gedurende meer dan 20 dagen veroorzaakt hebben (art. 463); zulke, die dit niet ten-gevolge hebben gehad (art. 462); zulke, die oorzaak zijn geweest hetzij van eene ongeneselijke ziekte, hetzij van voortdurende ongeschiktheid tot arbeid, hetzij van het verlies van eenig orgaan of van zware verminking van een lichaamsdeel (art. 464) en die, welke den dood hebben medegebracht (art. 465). De straf werd geëvenredigd naar elk dezer omstandigheden, terwijl zij in elk geval verzwaaard werd,

1) De bepaling wordt ook gevonden in de Strafwetboeken van Brunswijk (§ 148), Baden (§ 208), Thüringen (art. 121), Saksen (art. 158); en in het beijersche Ontwerp (art. 231).

2) Sommige criminalisten achten dit feit niet strafbaar. b. v. Grolman, E. Henke en Tittmann. Van een ander gevoelen zijn Matthaëus, Renazzi, Puttmann en Feuerbach. Zie E. van Hoorebeke. *Traité de la compl.* blz. 231 en Mr. A. Oudemans, *Ned. Jaarb. van Den Tex en Van Hall*, 1839, bl. 533.

wanneer het feit met vooroverleg was gepleegd 1). In art. 462 werd op het voorbeeld van de Loi modificative den regter de bevoegdheid verleend om, wanneer er geen vooroverleg bestond, geldboete of gevangenisstraf op te leggen. Evenals elders werden ook hier de straffen van den Code pénal, welke meestal onmatig streng zijn, verzacht.

Wat de beteekenis van *incapacité de travail personnel* betreft, zij zal volgens het Ontwerp evenals onder den Code pénal, door den regter moeten worden verklaard. Intusschen vorderde de Staatscommissie en hierin stemde ook de Commissie van de Kamer met haar overeen, geene ongeschiktheid tot den gewonen arbeid, noch ook ongeschiktheid tot eenig werk hoegenaamd 2). » La disposition de l'art. 463 du projet, comme celle de l'art. 309 du Code pénal, ne doit pas s'entendre dans un sens absolu; on doit l'appliquer avec le tempérament que la raison et l'équité commandent d'y apporter 3).»

Art. 464 van het Ontwerp vulde eene gaping in den Code pénal, waarin ook door de duitsche Wetgevingen is voorzien. De Kamer heeft het echter op voorstel van hare Commissie weggelaten.

Art. 465 was een natuurlijk uitvloeisel van het beginsel der Staatscommissie, dat doodslag zonder den wil om te dooden van *meurtre* moet worden onderscheiden. De Code pénal stelde den dader voor de gevolgen van het feit aansprakelijk zonder die onderscheiding; eerst door de Loi modificative werd hierin wijziging gebragt. Het Ontwerp bepaalt overigens evenmin als de duitsche Strafwetboeken

1) De duitsche Strafwetboeken geven op, welke beledigingen zij als meer of min zwaar beschouwen. Het napelsche Wetboek daarentegen en het nieuwe beijersche Ontwerp van Strafwetboek onderscheiden ze bij een' algemeenen regel; dit is ook het stelsel van den Code pénal van 1810.

2) Eerstgenoemde zin wordt door Rauter aan die woorden gehecht; de andere door Chauveau en Hélie (n°. 2566). Zie Rauter. *Traité théor. et prat. du dr. crim.* n°. 457.

3) Zie het Rapport van Haus op art. 463.

een' termijn binnen welken de dood moet zijn gevolgd ¹⁾).

Het voorziet voorts een feit waaromtrent de Code pénal het stilzwijgen bewaart, t. w. homicidium in turba ²⁾. Was de misdaad niet vooraf bepaald, dan wordt een ieder, hetzij men gedood of doodelijk verwond hebbe, gestraft naar het aandeel, dat hij in de daad heeft gehad ³⁾. En is de eigenlijke dader onbekend, dan worden allen, die geweld gepleegd hebben, gelijkelijk gestraft.

Hoewel de Commissie van de Kamer deze bepalingen had willen schrappen, nam de Kamer ze nochtans aan met de verandering van redactie en de vermindering van de straffen door den Minister voorgesteld.

Terwijl de Code pénal alleen het toedienen van zulke zelfstandigheden strafbaar stelt, welke den dood kunnen veroorzaken, blijft het feit volgens dat Wetboek ongestraft, wanneer zij dat vermogen niet hadden. Het Ontwerp voorziet ook hierin. De Loi modificative vulde de leemte op onvoldoende wijze aan (art. 75), en evenzoo het belgische Ontwerp van 1834.

Het Ontwerp stelt strafbaar het willens toedienen, zonder opzet om te dooden, van zelfstandigheden, »qui sont de nature à donner la mort,» of »à altérer gravement la santé.» Daarbij wordt onderscheiden of de daad eene ziekte of ongeschiktheid tot arbeid van 20 dagen, dan wel korter heeft veroorzaakt. De straf klimt, wanneer de ziekte geene hoop op herstel toelaat, de ongeschikt-

1) Zie het Rapport van Haus op art. 465.

2) Op het voorbeeld van de C. C. C. (art. 148) houden alle duitsehe Wetboeken hieromtrent bepalingen in. De zaak is ook door de italiaansche voorzien.

3) Si in rixa percussus homo perierit, ictus unuscujusque in hoc collectorum impetu contemplari oportet. L. 17 Dig. Ad leg. Corn. de sicar.

heid tot arbeid voortdurend is of eenig orgaan onbruikbaar is geworden en vooral wanneer de dood is gevolgd ¹⁾).

Wij merken hier op, dat wanneer de besproken lichamelijke beledigingen vader of moeder (wettige, natuurlijke of pleeg-ouders) of een' anderen bloedverwant in de opgaande lijn zijn aangedaan, het maximum van de straf wordt opgelegd en het dubbele van de geldboete.

Een ander feit, waarvan de Code pénal om eene natuurlijke reden geen gewag maakt, maar dat toch voorziening behoefde, is het in den weg leggen van belemmeringen aan den spoortrein. Ook hier wordt meer of minder straf bedreigd naarmate van de gevolgen, en was het feit oorzaak van den dood van een of meer personen, dan moet de dader ook met den dood gestraft worden. Neemt men in aanmerking, dat de daad niet anders dan in koelen bloede en met berekening zal worden gepleegd, zoo kan deze straf niet te zwaar geacht worden. Art. 6 van de Wet van 15 April 1843 op de policie van de spoorwegen werd door deze bepalingen afgeschaft ²⁾).

In de derde en vierde Afdeeling van dit Hoofdstuk wordt gehandeld over verschoonbare en geregtvaardigde doodslag en lichamelijke beledigingen.

De verschooning wordt gegrond op deze omstandigheden: 1° „violences graves” tegen personen; 2° braak en inklimming des daags in een bewoond pand, en 3° het flagrant delict van overspel in het huis der echtgenooten. Nu is hierbuiten nog menige omstandigheid, welke de Wetgever

1) Verg. het Strafwetboek van Beijeren, art. 183; van Wurtemberg, art. 269; van Hannover, art. 244; van Oostenrijk, art. 152—156, 140, 142; het beijersch Ontwerp, art. 237.

2) De deutsche Strafwetboeken, die dit feit gewoonlijk brengen tot de *gemeingefährliche Handlungen* straffen het niet minder zwaar. Zie b. v. het Strafwetboek van Saksen-Altenburg, art. 180; van Thüringen, art. 169; van Pruissen, § 294; alsmede het beijersche Ontwerp, art. 337.

als eene verschoonende zou kunnen aanmerken, maar wijl het niet mogelijk is alle te voorzien, bepaalde men zich tot de voornaamste, verder vertrouwende op eene behoorlijke toepassing van het beginsel der »circonstances atténuantes” door den regter.

Volgens het Ontwerp zijn de genoemde omstandigheden eene *provocatie*, welke dus verzachting van straf noodzakelijk maakt. Er wordt echter vereischt, dat de provocatie een geweldigen, schier onweêrstaanbaren indruk hebbe gemaakt, en men onder dien indruk zonder overleg, oogenblikkelijk gehandeld hebbe. Zoo ook de Code pénal in art. 322, 324 al. 2, en 325; in art. 321 ligt hetzelfde denkbeeld opgesloten.

De voorwaarde door laatstgenoemd artikel stilzwijgend gevorderd, werd in art. 477 van het Ontwerp uitdrukkelijk vermeld; het spreekt van doodslag en beledigingen, »qui ont été immédiatement provoqués par des violences graves envers les personnes.” Aan »violences” wordt door het Ontwerp zoowel hier als elders de zin gehecht van *physiek* geweld; terwijl onder de qualificatie »graves” verstaan worden zulke gewelddadigheden, welke bestaan, hetzij in slaan of kwetsen, hetzij in eene aanranding der individuele vrijheid of van de eerbaarheid. Men lette hierbij dus uitsluitend op den aard der feitelijkeheden, en niet zooals meestal geschiedt op de fysieke of morele hoedanigheden van den dader of van het voorwerp der belediging ¹⁾.

De bepaling omtrent braak en inklimming komt overeen met art. 322 van den Code pénal. De Staatscommissie had in hetzelfde artikel ook gewag gemaakt van het overschrijden der grenzen van noodweer ²⁾; maar

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2673.

2) Zulk eene bepaling bevat het sardinische Wetboek (art. 607). Sommige duitseche Wetboeken laten overschrijding van de grenzen van nood-

de Kamer heeft dit op voorstel van hare Commissie met regt als overbodig weggelaten, aangezien dit valt onder art. 477. Overigens wordt hier gevorderd, dat de bewoner van het huis gegronde redenen gehad hebbe om voor een' aanval op zijn' persoon te vreezen. Evenmin als bij violen- » ces graves" is het noodig, dat hij werkelijk aangerand zij; genoeg, dat de aanval op goeden grond werd verwacht.

Het Ontwerp herstelde eene in ons oog grove onregtvaardigheid van den Code pénal met doodslag door de vrouw gepleegd op haren man of zijne bijzit bij overspel verrast evenzeer te versoonen, als dien door den man in dezelfde omstandigheid op de vrouw of haren medepligtige begaan. Wel verklaarde zich Lelièvre in de Kamer voor de bepalingen van den Code pénal, welke alleen den man verschoont en wilde Savart dit feit noch bij den man noch bij de vrouw versoonen, evenwel de meerderheid was het beginsel van de Staatscommissie toegedaan. De uitzondering door deze gemaakt voor den dader of de daderes, die niet langer dan één jaar geleden wegens overspel zou zijn veroordeeld, werd echter niet toegelaten.

In art. 481 worden de versoonnende omstandigheden, in voorgaande artikelen opgenoemd, niet-toepasselijk verklaard op het geval, dat de misdaad of het wanbedrijf gepleegd is op vader, moeder of elken anderen bloedverwant in de opgaande lijn, hetzij wettigen of natuurlijken, mits de dader in het laatste geval erkend zij. Door deze redactie werden de talrijke moeilijkheden waartoe art. 323 van den Code pénal aanleiding geeft, uit den weg geruimd 1).

Het eerste al. van art. 324 C. P. werd door het Ontwerp opgeheven. Er bestaat dan ook geene reden om de

weer ongestraft, al is zij ook toerekenbaar, wanneer vrees hiervan oorzaak was. Zie b. v. het brunswijksche Strafwetboek, § 167; het pruisische, § 41.

1) Zie Chauveau en Hélie, n°. 2679 en volg.

vrouw alleen in-geval haar leven in gevaar was te verschoonen, terwijl ieder ander zelfs bij zware beledigingen zich op het regt van zelfverdediging beroepen kan. Men liet ook de bepaling van art. 325 weg, welke in het Ontwerp evenals in den Code pénal wegens art. 321 C. P. en 477 van het Ontwerp overbodig is ¹⁾.

Tot de omstandigheden waardoor alle strafbaarheid wordt weggenomen, behoort 1° het geval, dat de doodslag, de kwetsuren of de slagen gepleegd of toegebracht zijn uit kracht van de Wet en op bevel van het wettig gezag; 2° het geval van wettige verdediging van zich zelve of van een' ander. Beide bepalingen werden overgenomen uit den Code pénal (art. 327, 328 ²⁾).

In het Rapport van Haus worden aan de uitoefening van het regt van zelfverdediging vier voorwaarden gesteld. 1°. Men moet aangevallen of met een' aanval bedreigd zijn; men werd bedreigd, wanneer de aanval op het punt was van te beginnen. Eene ongegronde vrees heeft hierbij natuurlijk geene kracht. 2°. De aanval moet gerigt zijn op een' persoon ³⁾, d. i. tegen het leven, het ligchaam, de eerbaarheid ⁴⁾ of de vrijheid. 3°. De aanval moet on-

1) Zie Ortolan. *Elém. de dr. pén.* n°. 463. Ten onregte achten Rauter (n°. 466) en Chauveau en Hélie (n°. 2688) deze bepaling noodig; het denkbeeld, dat de Code pénal het feit uitdrukkelijk verschoonbaar zou gesteld hebben, omdat het met zekere mate van vooroverleg wordt gepleegd, berust op eene dwaling.

2) De Strafwetboeken van Sardinië en Napels behelzen dezelfde bepaling. Verg. ook dat van Pruisen, § 41.

3) Hetzelfde beginsel vindt men in den Code pénal van 1810. Het wordt door de meeste fransche criminalisten gehuldigd. De duitsehe schrijvers en Wetgevingen, met uitzondering van het pruisische Wetboek, nemen noodweer aan ook bij verdediging van goederen. Dit is ook de leer van H. De Groot (*De jure belli et pacis. Lib. II. Cap. 1*). Pufendorf leert het eerste (*De jure nat. et gent. Lib. II. Cap. 5*).

4) Vele criminalisten beschouwen alleen poging van verkrachting als eene «cause justificative»; en elke andere aanranding van de eerbaarheid

regtmatig zijn; men verliest dus het regt van noodweer, wanneer men zijn' aanvaller noodzaakt om zelf dit regt uit te oefenen; terwijl het niet bestaat, wanneer dienaren van de Openbare Magt wettig geweld gebruiken bij de waarneming hunner functiën. 4°. De omstandigheden moeten tot het oefenen van geweld genoopt hebben; kon men het gevaar ontgaan door den dader te bemagtigen, door om hulp te roepen of door op de vlugt te gaan, dan is de doodslag of verwonding niet geregvaardigd 1). Buitendien wordt aangaande de uitoefening van dit regt herinnerd, dat niet meer nadeel moet worden toegebracht dan tot zelfbehoud noodig is, en er slechts op het oogeblik, dat de aanval geschiedt, van verdediging sprake zijn kan.

Verder is men geregvaardigd, wanneer de doodslag of verwonding heeft plaats gehad bij het afweren hetzij van inbraak of inklimming des nachts, hetzij van gewelddadigen diefstal of plundering. Dit artikel van het Ontwerp is gelijkkluidend met art. 329 van den Code pénal; in al. 2 heeft men echter achter de woorden *exécutés avec violence* nog gevoegd: *envers les personnes*, hetgeen in art. 329 stilzwijgend begrepen is 2). Overigens is deze bepaling, welke bij de twee genoemde gevallen noodweer aanneemt, evenals die van den Code pénal, enuntiatief en niet limitatief.

Over de opvatting van het eerste lid van dit artikel bestond tusschen de Ontwerpers en de Commissie van de Kamer een groot verschil. Terwijl gene, met wier gevoelen dat van den Minister overeenstemde, het zoo ver

als eene versoosnende omstandigheid. Zie Chauveau en Hélie. n°. 2728, 2729, 2687, 2688.

2) Zie omtrent het ontvlugten Chauveau en Hélie. n°. 2733 en volg.

3) Gelijke bepaling vindt men in het sardinische en het napelsche Wetboek.

stonden, dat het eene *praesumptio juris tantum* inhield, hetwelk dus tegenbewijs toeliet, zag deze er eene *praesumptio juris et de jure* in. Ook na eene herhaalde overweging van het artikel volhardde zij bij deze opvatting. Volgens deze beschouwing zal dus ook hij geregtvaardigd wezen, die iemand doodde hoewel wetende, dat noch hij, noch een der bewoners van het huis eenig gevaar liepen voor hun persoon ¹⁾. Wij zouden de voorkeur geven aan de mildere leer van de Staatscommissie.

Onwillige manslag en beledigingen worden in het tweede Hoofdstuk van dezen Titel voorzien.

De Code pénal noemt in art. 319 vijf omstandigheden, waarin deze plaats kunnen hebben, t. w. *maladresse, imprudence, inattention, négligence, inobservation des règlements*; welke, volgens de jurisprudentie van het fransche Hof van Cassatie ook begrepen zijn in art. 320, hetwelk van *défaut d'adresse ou de précaution* spreekt ²⁾. Nogtans is er wel iets vreemds in, dat men het eene artikel limitatief, het andere enuntiatief zou moeten opvatten. Intusschen is de optelling onvolledig en moet zij dit wezen ³⁾. Wijselijk is zij in het Ontwerp vermeden.

Men onderscheidde twee soorten van verzuim (*culpa*): 1°. verzuim, doordien de dader het nadeelig gevolg van zijne handeling niet voorzien heeft, terwijl hij dit kon; de schuld kan hierin gelegen zijn, dat hij of het gevaarlijke van zijne daad niet kende, of hoewel hiervan bewust er niet aan dacht, dat zij het onheil daardoor veroorzaakt kon ten-gevolge hebben; 2°. verzuim, doordien de dader

1) Zoo vatte ook het fransche Hof van Cassatie art. 329 C. P. op bij gelegenheid van een' doodslag gepleegd door iemand, die wist, dat hij niet het minste gevaar te duchten had. (Arr. van 11 Julij 1844).

2) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2660.

3) Het sardinische Wetboek voegde er een zesde geval bij, t. w. de onbedrevenheid van den dader in zijne kunst of bediening (art. 602).

het nadeelig gevolg als mogelijk en zelfs als waarschijnlijk voorziende zonder het daarom te willen, dat gevolg nogtans niet heeft voorkomen.

Een en ander werd uitgedrukt in art. 485, hetwelk na eene kleine wijziging van de redactie door den Minister luidt: «Est coupable d'homicide ou de lésion involontaire, celui qui sans intention, a causé le mal par défaut de prévoyance ou de précaution.»

Een feit in den Code pénal niet voorkomende, is het onwillens toedienen van zelfstandigheden, welke den dood veroorzaken of althans de gezondheid grootelijks benadeelen kunnen (*altérer gravement*). De Loi modificative vulde deze gaping niet aan. Alleen aan art. 317 C. P. werd door die Wet een alinea bijgevoegd, waarin gewag wordt gemaakt van het *willens* toedienen van zelfstandigheden, welke zonder den dood te kunnen veroorzaken nogtans schadelijk zijn voor de gezondheid. Het Ontwerp stelt genoemd feit in art. 488 strafbaar, wanneer het ongeschiktheid tot den arbeid of ziekte ten-gevolge heeft gehad ¹⁾).

Eindelijk voorziet dit Hoofdstuk het geval, dat iemand bij een spoorweg-ongeluk, veroorzaakt door »défaut de prévoyance ou de précaution», het leven verloren of ook lichamelijke beledigingen bekomen heeft ²⁾. Op voorstel van den Minister werd hierbij het verzuim strafbaar gesteld ook al heeft het die gevolgen niet gehad, maar slechts personen in levensgevaar gebragt.

De straffen tegen de besproken misdrijven bedreigd,

1) Chauveau en Hélie (n°. 2661) leeren, dat art. 320 C. P. betrekking heeft op al de beledigingen in het voorgaand Hoofdstuk (art. 309—318) voorzien. Dit is eene dwaling. Het artikel spreekt slechts van *blesures*, d. i. van uitwendige beledigingen. Hunne interpretatie is eene analogische en deze mag bij de Strafwet niet worden aangewend.

2) De Wet van 15 April 1843 had hieromtrent eene bepaling in art. 7.

werden door de Kamer verlaagd; naar het ons voorkomt kon dit zonder schade plaats hebben.

De bepalingen van het Ontwerp omtrent het tweegevecht komen nagenoeg overeen met die van de Wet van 8 Jan. 1841. De Staatscommissie had met eenige wijziging die Wet overgenomen; wijzigingen, waarmede de Kamer zich meestal niet vereenigd heeft.

Het Ontwerp definieert het tweegevecht evenmin als genoemde Wet ¹⁾. Men liet dit na, omdat ook hier geldt *omnis definitio in jure periculosa* en zulk eene definitie daarenboven onnoodig is, wijl er over het begrip van dit feit geen verschil bestaat ²⁾.

In de eerste plaats wordt straf bedreigd tegen de nitdaging. Ook de aanneming hiervan had Haus strafbaar willen stellen, omdat de overeenkomst daaruit geboren ongeoorloofd en misdadig is, en bij weigering het misdrijf wordt voorkomen ³⁾. De Commissie van de Kamer schijnt op dit gevoelen geen acht te hebben geslagen.

De uitdaging is overigens strafbaar, hetzij ze in woorden, of wel schriftelijk was ingekleed en al werd zij

1) Uit het Ontwerp van deze Wet werd bij de behandeling in de Kamer de definitie van duel na de opmerkingen van den Minister van Justitie Ernst weggelaten.

2) De meeste duitsche Strafwetboeken noemen het duel een gevecht van twee personen, met doodelijke wapenen, ten gevolge van voorafgaande overeenkomst en volgens de gewone regelen of volgens tusschen partijen te voren bepaalde. Zie b. v. het Wetboek van Saksen-Altenburg, art. 206; van Wurtemberg, art. 201; van Hannover, art. 174. Volgens dat van Oostenrijk (§ 158) zijn schuldig en hij, die heeft uitgedaagd, en hij die ten gevolge van de nitdaging ter bestemder plaatse verschenen is. Het beijersche Wetboek heeft het tweegevecht niet voorzien. Zie echter het nieuwe Ontwerp, art. 168 en volgende.

3) Zie het Rapport van Haus over Boek II, Tit. VIII, Hoofdstuk II, onder art. 490. Uitdaging en aanneming zijn beide strafbaar volgens het saksische (art. 248), brunswijksche (§ 119) en pruisische Strafwetboek (§ 164).

afgewezen. Het Ontwerp stelde haar evenals vele duit-
sche Strafwetboeken vrij van straf, wanneer de partijen
zich hadden verzoend; de Staatscommissie deed dit om
dezelfde reden, waarom zij vrijwillig geschorste poging
straffeloos laat; het is raadzaam het misdrijf op die wijze
te voorkomen ¹⁾. De Commissie van de Kamer zette
ook deze bepaling ter-zijde.

Met hetzelfde doel bedreigde men straf tegen het aan-
sporen van iemand tot het aannemen eener uitdaging
en het beledigen of in het openbaar smalen (*décrier*)
op iemand, die geweigerd heeft eene uitdaging aan te
nemen. De Wet van 1841 strafte ook hem, die door
eene of andere belediging tot de uitdaging aanleiding
had gegeven. Dit feit was in het Ontwerp niet opgeno-
men, omdat de straf van de belediging alzoo afhankelijk
werd gemaakt van het al of niet volgen eener uitdaging,
dus van enkel toeval. Daarenboven, het feit moet, of
laster of eenvoudig injurie wezen; in het eerste geval nu
zou de straf (gevangenis van 1 maand tot 1 jaar en geld-
boete van 100 tot 1000 fres) te licht, in het andere te
zwaar zijn. Eindelijk achtte men de bepaling volkomen
overbodig, omdat het Ontwerp heeft verbeterd en aange-
vuld wat de Code pénal op het stuk van laster en belee-
diging te wenschen overliet, hetgeen oorzaak was, dat
deze bijzondere bepaling in genoemde Wet werd geplaatst.
Nogtans heeft de Kamer die Wet hierin gevolgd.

En wat het gevecht zelf betreft, hierbij had de Staats-
commissie onderscheiden, of het gebruik van de wapenen
geene schade had toegebracht dan wel verwonding, tijde-
lijke of voortdurende ongeschiktheid tot arbeid, zware
verminking, verlies van eenig orgaan, ziekte geene hoop
op herstel latende of den dood had veroorzaakt. De straf

1) In het beijersche Ontwerp vindt men zulk eene bepaling niet.

was detentie van 10 tot 15 jaren, wanneer in het laatste geval de overeenkomst was voorafgegaan, dat de strijd tot den dood van eene der partijen zou worden voortgezet, of wanneer de regelen van het gevecht zoo gesteld waren, dat die noodlottige uitkomst zeker was, omstandigheden door de meeste duitsche Wetboeken voorzien.

De Kamer vereenigde zich met deze onderscheidingen, de laatste uitgezonderd. Men achtte het onnoodig van de bedoelde overeenkomst melding te maken en liet het den regter over daarop te letten, als op eene verzwarende omstandigheid. De straffen zijn nu overigens correctionneel en van hoogstens vijf jaren ¹⁾.

Eene andere bepaling van meer genoemde Wet werd mede tegen den zin der Staatscommissie behouden. Daarin werd hij, die van zijne wapenen geen gebruik heeft gemaakt, met de straf tegen de uitdaging bedreigd, strafbaar gesteld. Zij was in het Ontwerp weggelaten, omdat de Wetgever niet alleen het tweegevecht, maar ook de noodlottige gevolgen daarvan moet trachten te voorkomen.

1) Het tweegevecht wordt door de meeste duitsche Strafwetboeken strenger gestraft, althans wanneer eene der partijen werd gedood, zonder dat men overeengekomen was den strijd tot zoolang voort te zetten, of de gestelde regelen hiervan oorzaak waren. Zoo bedreigt het württembergische Wetboek (art. 201) in dit geval vestingstraf van 2 tot 6 jaren; dat van Saksen-Altenborg (art. 206), van Thüringen (art. 197) en van Saksen (art. 250) gevangenisstraf van 3 tot 6 jaren; dat van Hessen (art. 292) en dat van Nassau (art. 285) vestingstraf van 2 tot 3 jaren; het brunswijksche (§ 119) bedreigt gevangenisstraf van 2 tot 10 jaren, wanneer de uitdager, en van 1 tot 5 jaren, wanneer de tegenpartij den dood toebragt; het pruisische (§ 168) heeft gevangenisstraf van 2 tot 12 jaren en het oostenrijksche (§§ 159, 160, 161) naarmate van de gevolgen van het tweegevecht, *Kerker* van 1 maand tot 1 jaar, van 1 tot 5 jaren, en *Schwerer Kerker* van 5 tot 10, en van 10 tot 20 jaren. Het beijersche Ontwerp bedreigt tuchthuisstraf tot 10 jaren (art. 169).

Straffeloosheid nu zou het beste middel geweest zijn om, nadat de eene partij geschoten heeft, de andere te bewegen het schot in de lucht te lossen. Daarenboven zag men in het niet-gebruik maken van de wapenen door eene der partijen, eene vrijwillig geschorste poging, welke dus ongestraft behoorde te blijven.

Het Ontwerp beschouwde als medepligtigen hen, die tot het tweegevecht hebben aangespoord — hunne straf was zwaarder of ligter naarmate het feit al of niet gevolgd was — en de getuigen in-geval de handeling hetzij volgens afspraak, hetzij volgens de gestelde regelen den dood van eene der partijen ten-gevolge hebben moest. De Commissie van de Kamer stelde de aanhitters in een afzonderlijk artikel strafbaar en in een ander de medepligtigen; als zoodanig zouden beschouwd worden zij, die door giften, beloften enz. tot de daad hadden aangezet. Het eerste zou evenals in de Wet van 1841 toepasselijk zijn, wanneer het tweegevecht niet gevolgd was, het andere wanneer de aandrijver zijn doel had bereikt. De Staatscommissie was van gemelde Wet afgeweken, omdat zij vooreerst geene reden zag om de aansporing verschillend strafbaar te stellen, naarmate het duel al of niet had plaats gehad, terwijl zij de definitie van medepligtigen hier onnut achtte, omdat meestal andere middelen tot overreding worden gebezigd. Wat hare bepaling omtrent de getuigen betreft, deze verviel omdat de Kamer het artikel, waarmede zij in verband stond, verwierp.

De getuigen zijn overigens door de Kamer altijd strafbaar gesteld, indien het gevecht verwonding ten-gevolge heeft gehad, ook wanneer zij ernstige pogingen hebben aangewend om het feit te verhinderen, in welk geval de Staatscommissie, al weder met het doel om het misdrijf te voorkomen, hen van alle straf had vrijgesteld. Hunne straf is geldboete van 100 tot 1000 frcs en gevangenzet-

ting van 1 maand tot 1 jaar ¹⁾. Geneesheeren zijn niet uitdrukkelijk genoemd; zij zullen echter wel straffeloos zijn, wanneer zij enkel om hunne diensten als zoodanig te bewijzen, tegenwoordig waren ²⁾.

Het Ontwerp bepaalde nog, dat zij, die opzettelijk inbreuk makende op de regelen voor het tweegevecht door het gebruik of bij afspraak door de partijen gesteld, of ook in een gevecht zonder getuigen de tegenpartij verwond of gedood hadden, onder de artikelen betreffende moord, doodslag of moedwillige verwonding zouden vallen. De Commissie van de Kamer hief deze bepaling als onnoodig op. Wij gelooven, dat men laatstgenoemde omstandigheid wel in de Wet had mogen vermelden, aangezien zij misschien aan twijfel onderhevig is ³⁾.

Terwijl de Staatscommissie aanranding van de individuele vrijheid en schennis van domicilie door ambtenaren als inbreuken op de Constitutie bragt tot den 2^{den} Titel, voorzag men die feiten, door bijzondere personen gepleegd, in den Titel, dien wij nu bespreken. Handelen de ambtenaren buiten hunne functiën, dus als bijzondere personen, dan zijn deze bepalingen natuurlijk ook op hen toepasselijk.

1) De duitsche Wetboeken straffen de getuigen doorgaans ligter; het oosteurijksche bedreigt de zwaarste straf t. w. gevangenis van 6 maanden tot één jaar, welke echter klimmen kan tot 5 jaren. Zij laten de getuigen, die het duel zochten te voorkomen alsmede geneesheeren, die in hunne hoedanigheid tegenwoordig waren, ongestraft. Volgens het Strafwetboek van Baden (§ 333), van Pruissen (§§ 172, 173) en van Saksen (art. 253, 254) zijn de seconden en carteldragers in den regel vrij van straf. Verg. op dit punt Bosscha. Het Leven van Willem den Tweede, bl. 394, 395 (Advies van den Prins van Oranje in den Raad State, 18 Febr. 1819).

2) Zie Rogron. Code pén. expl. Brux. 1845, op art. 8 van de Wet van 1841 op het duel.

3) Volgens het pruisische Strafwetboek bestaat er duel ook bij een gevecht zonder getuigen (§ 170). Verg. Rogron. Code pén. expl. op art. 1 van de Wet van 1841.

Het is algemeen erkend, dat de straffen bij art. 341 en volg. van den Code pénal, veel te zwaar en niet wel geëvenredigd zijn. Het Ontwerp onderscheidt evenals dit Wetboek of de onwettige aanhouding korter of langer dan 10 dagen en langer dan ééne maand heeft geduurd. Van *séquestration* wordt niet gesproken, aangezien dit onder *détention* begrepen is. De straffen hiertegen bedreigd zijn correctionnele gevangenis en geldboete alsmede reclusie. De laatste straf wordt opgelegd wanneer de aanhouding langer dan ééne maand duurde en de inhechtenisneming met vermomming enz. (art. 344 C. P.) plaats had. Leed iemand lichamelijke pijnigingen, dan beloopt de dader dwangarbeid van 10 tot 15 jaren en veroorzaakten deze den dood, dwangarbeid voor het leven. Hierbij had het Ontwerp nog voorzien het geval, dat de pijnigingen zware verwonding of eene gevaarlijke ziekte hadden te-weeg gebracht, hetgeen de Kamer echter onnoodig oordeelde.

Van hen, die bij de aanhouding behulpzaam waren, maakt het Ontwerp niet bijzonder melding, daar deze vallen onder de bepalingen van het 1ste Boek betreffende medepligtigheid. Hij, die zijn huis afstond voor de bewaring van den in hechtenis gestelde is mededader of medepligtige en wordt voor de verzwarende omstandigheden van het misdrijf der onwettige gevangenhouding verantwoordelijk. Chauveau en Hélie ontkennen dit, maar wij gelooven met de Staatscommissie, ten onregte ¹⁾. De mededader of medepligtige moet meerdere straf lijden wegens de verzwarende omstandigheden van het misdrijf, mits zij niet voortvloeijen uit persoonlijke hoedanigheden of betrekkingen; deze regel geldt ook hier, en naar het

1) Zie Chauveau en Hélie. n°. 2960. In gelijken zin Carnot. Comm. sur le Code pén. op art. 344 C. P.

schijnt, heeft alleen de onmatige strengheid van art. 344 C. P. er toe geleid hem hier uit te zonderen.

Vervolgens straft het Ontwerp schennis van domicilie, hetzij gepaard met bedreigingen of geweld tegen personen, hetzij door middel van braak, inklimming of gebruik van valsche sleutels. De Staatscommissie achtte de vermelding van laatstgenoemde omstandigheden nuttig, omdat er verschil bestaat over de vraag of zij als poging van diefstal kunnen worden beschouwd en het feit dus soms ongestraft zou blijven ¹⁾; daarenboven, men kan op genoemde wijzen zich in iemands woning begeven zonder den wil om eene misdaad of een wanbedrijf te begaan, welk feit toch verdient gestraft te worden. In de Kamer werd op voorstel van Moncheur ook het geval voorzien, dat men de woning is ingeslopen en des nachts wordt betraptd.

Het misdrijf lijdt zwaarder straf, en ook de poging is strafbaar, wanneer het is gepleegd, hetzij met aanneeming van een' valschen naam, een valsch costuum of op een valsch bevel van het openbaar gezag, hetzij onder eene van deze omstandigheden: 1°. als het feit werd uitgevoerd des nachts; 2°. door twee of meer personen; 3°. als de daders of een hunner openlijk of verborgen wapens droeg.

Eene der belangrijkste verbeteringen in den Code pénal aangebragt is zeker wel die van de Afdeeling over laster. Dat deze dringend noodig was hiervan wordt men bij eene nadere beshouwing van de bepalingen op dit misdrijf, spoedig overtuigd.

De Code pénal onderscheidt drie soorten van beledigingen: 1°. die, welke geschieden door in het openbaar, hetzij in woorden, hetzij in geschrifte iemand eenig feit ten laste te leggen, hetwelk bijaldien het bestond, dien

1) Zie boven blz. 49.

persoon aan eene vervolging wegens misdaad of wanbedrijf zou blootstellen of wel aan de verachting en den haat zijner medeburgers (calomnie), (art. 367); 2°. die, welke bestaan in het openlijk toedichten van eene bepaalde ondeugd (injures), (art. 375); 3°. die, welke tot geen van beide genoemde te brengen zijn en tot de policie-overtredingen behooren (art. 471 n°. 11). Zoo wordt elke lastering, die niet in het openbaar geschiedt slechts met eene geldboete van 1 tot 5 frcs. en bij herhaling met eene gevangenisstraf van hoogstens 3 dagen gestraft (art. 376, 474).

Wat de definitie van laster aangaat, zij is veel te ruim, terwijl de straf in vele gevallen te zwaar zal wezen. Men kan niet zeggen, dat hij, die iemand b. v. van het toebrengen van eene kwetsuur door onbedrevenheid of gebrek aan voorzorg (art. 320 C. P.) beticht, dien persoon daarmede aan de verachting zijner medeburgers prijs geeft en toch is hij volgens den Code pénal als schuldig aan laster met gevangenisstraf van 1 tot 6 maanden te bestraffen. Daarenboven, het aangewreven feit behoeft geen misdaad of wanbedrijf te wezen; genoeg, dat men iemand aan den haat of de verachting zijner medeburgers heeft blootgesteld. Maar daartoe is niet altijd eene slechte daad noodig; het geval heeft zich dan ook in Frankrijk voorgedaan, dat men eene aanklagt wegens laster instelde tegen iemand, die een' ander republikein of toovenaar had genoemd of ook tegen iemand, die van een' persoon in het openbaar had gezegd, dat deze den tolbeambten van eene smokkelarij kennis gegeven had, ten gevolge waarvan goederen waren aangehouden.

Nog kan men opmerken, dat de fransche Wetgever over het hoofd zag, welke groote bezwaren het in-had de straf van den laster te bepalen naar die, welke het toegedicht feit zou hebben medegebragt, aangezien het zeer dikwijls van bijkomende omstandigheden afhangt of er volgens den

Code pénal misdaad dan wel wanbedrijf bestaat. De regter zal dus al. 2 van art. 371 alleen dan kunnen toepassen, wanneer iemand een feit werd ten laste gelegd met vermelding van al de omstandigheden, bij het bestaan of ontbreken waarvan, hetzij wanbedrijf, hetzij misdaad zou zijn gepleegd.

De definitie van *injures* is evenmin voldoende als die van *calomnie*. Daarbij wordt alleen gesproken van eene bepaalde ondeugd; nu kan men iemand wel eene belediging toevoegen, veel meer kwetsend dan het toedichten eener ondeugd, en toch zal men slechts eene policie-straf lijden. In allen gevalle mogt in art. 375 wel gevangenisstraf zijn bedreigd.

In zijn Rapport stelt Haas voor de regeling van deze soort van misdrijven deze beginselen vast: 1°. de Wet behoort het regt van een ieder op den eerbied en de achting, welke hem toekomen, overeen te brengen met het regt om zonder kwade bedoelingen de waarheid te zeggen in het belang van den Staat of van individuen; 2°. zij behoort de eer en den goeden naam der personen krachtig te beschermen en alzoo eigen-rigting te voorkomen; eindelijk 3°. behoort zij strenge straf bedreigende tegen hem, die speelt met de eer zijner medeburgers, aan den anderen kant te verhinderen, dat men uit hartstogt of ligtgeraaktheid tot laster make woorden, die het niet zijn.

Uit laatstgenoemde stelling zou volgen, dat eene juiste definitie van het misdrijf niet wel kon worden gemist, en toch is zij in het Ontwerp niet opgenomen. De Staatscommissie was namelijk tot de overtuiging gekomen van de onmogelijkheid om in het algemeen te bepalen, welke uitdrukkingen eene aanranding van de eer en het aanzien van personen bevatten. Men had dan ook nergens eene voldoende definitie van het feit gevonden. Livingston gaf er eene in zijn Ontwerp van Strafwetboek voor Louisiana,

maar van hare ongenoegzaamheid bewust liet hij eene ontwikkeling volgen, welke in een Wetboek geheel misplaatst te achten is ¹⁾. De Staatscommissie meende het best te doen met de waardering der handelingen en uitdrukkingen ter zake van welke eene vervolging ingesteld werd, over te laten aan den regter ²⁾.

Haus had beledigingen willen onderscheiden in laster, (calomnie), eerrooving (diffamation) en hoon (injure) ³⁾. Onder de eerste, waartoe ook valsche aanklagt behoort, verstond hij het ten laste leggen van een misdadig of onzedelijk feit (fait précis), dat onwaar is; het tweede nam hij aan, wanneer dat feit waar is; en indien de belediging niet de aantijging van een of ander bepaald feit inhield, zou er slechts hoon zijn. De Staatscommissie verwierp echter deze onderscheiding als onnoodig. Intuschen is en blijft zij zeer rationeel, daar men bezwaarlijk als laster straffen kan de vermelding van een feit, dat werkelijk bestaat. In de Kamer werd het stelsel van Haus alleen door Guillery verdedigd. Toch is later op voorstel van den Minister van Justitie een artikel aangenomen, waarbij wegens »diffamation» straf bedreigd wordt tegen hem, die iemand eenig feit, hoewel wettig bewezen, ten laste legt, enkel met het doel om te beledigen.

Nu is er geene belediging wanneer de animus injuriandi ontbrak; maar werd zij met die bedoeling toegevoegd, dan is zij in elk geval strafbaar, onverschillig of het feit al dan niet waarheid was. »Malitiis non est indulgendum» (L. 38 Dig. De rer. vind.).

1) Dit Ontwerp schijnt nu Wet geworden en in werking getreden te zijn. Verg. de verklaring van Haus boven blz. 22.

2) Zie over de qualificatie door verschillende Wetgevingen aan het feit gegeven het opstel van Mittermaier in het Neues Arch. des Cr. R. Deel XIII, blz. 502 en volg.

3) Zie zijn Rapport over Bock II. Tit. VIII. Hoofdstuk V. nos X, XIII.

Volgens het Ontwerp is evenals bij de duitsche Wetboeken, openbaarheid geen noodzakelijk vereischte, maar de regel werd met deze wijziging toegepast, dat de gevallen, waarin openbaarheid niet gevorderd wordt, uitdrukkelijk werden aangegeven.

Eene vraag, welke meermalen en nu ook door de Staatscommissie werd overwogen, is deze of laster van een' overledene strafbaar geacht moet worden. Was het lijk beleedigd, dan had bij de Romeinen de erfgenaam de *actio injuriarum* 1). In Engeland kan de schuldige aan ont-eering van iemands nagedachtenis wegens *libel* vervolgd worden 2). Houdt men zich aan de woorden van de Wet, zoo is het feit volgens den Code pénal niet te straffen, dan voor zooverre ook levenden daardoor aan den haat en de verachting hunner medeburgers werden blootgesteld 3). De Commissie wilde het zonder die voorwaarde gestraft hebben. Echter moeten wij opmerken, dat dit uit de woorden van het Ontwerp evenmin als uit die van den Code pénal zou gebleken zijn, wanneer niet de Kamer eene uitdrukkelijke bepaling, welke men straks zal leeren kennen, had vastgesteld.

Niet minder belangrijk dan de voorgaande was de vraag of het bewijs van het ten laste gelegd feit al dan niet moet worden toegelaten.

De oude criminalisten hadden hieromtrent eene verschillende leer. Die van Clarus, Farinacius en anderen, dat namelijk het bewijs behoort te worden toegelaten en vrijdom van straf moet medebrengen, zoo dikwijls de

1) Zie L. 1 §§ 4, 6; L. 27 Dig. De injur.; L. 8 Dig. De relig.

2) Zie Blackstone. Comm. on the laws of Engl. Book IV. Chap. II. De duitsche Strafvetboeken, met uitzondering van het pruisische en het beijersch Ontwerp hebben dit feit alle strafbaar gesteld.

3) Zie echter Dupin in zijne Observations, blz. 278. Faustin Hélie. De l'Instruction criminelle, Deel II, bl. 361 en volg.

maatschappij belang heeft bij de kennis der feiten, welke iemand werden verweten, vond weinig aanhangers wegens hare moeilijkheid in de praktijk. Anders ging het met die van Matthaeus en van D'Argentré, welke zich in Frankrijk en Duitschland vestigde en grooten invloed op regtsstudie en Wetgeving heeft uitgeoefend.

Eerstgenoemde grondde zijne leer op het romeinsche regt met beroep op de woorden van Paulus: »Eum qui nocentem infamavit, non esse bonum et aequum ob eam rem condemnari; peccata enim nocentium nota esse et oportere et expedire" (L. 18 pr. Dig. De injur.). Volgens hem is er slechts misdrijf, wanneer men des bewust iemand eenig misdadig of schandelijk feit, dat onwaar is, heeft toegedicht. Is het echter waarheid, en wordt dit bewezen, dan kan geene straf worden opgelegd. D'Argentré daarentegen wilde van dat bewijs niets weten: »convitio dictum laedit, non proficit et saepius falso dicitur ex impotentia animi dicentis; ideoque muliebribus potius ingeniis ista conveniunt." Daarenboven staat een ieder de weg van het regt open; doet zich dus iets van openbaar belang voor, dan kan men door aangifte den regter met het onderzoek daarvan belasten ¹⁾.

Het beginsel van D'Argentré werd gehuldigd in Frankrijk en ging over in den Code pénal van 1810, terwijl dat van Matthaeus in de duitsche Strafwetboeken gevolgd werd. Zij nemen geen misdrijf van laster aan, wanneer de waarheid van het feit wordt bewezen; doch beschouwen de zaak als hoon, indien het verwijt plaats had enkel met het doel, om te beledigen ²⁾. Echter hebben sommige deze leer beperkt. Zoo sluiten de Wetboeken

1) Zie Matthaeus. Tract. de crim. Tit. IV. Cap I. n°. 8.

2) Zie het Strafwetboek van Saksen, art. 238; van Wurtemberg, art. 290; van Brunswijk, § 201; van Pruissen, §§ 157, 158; het hannoversche, art. 267 en de Policie-strafwet, § 206; het beijersch Ontwerp, art. 263.

van Hessen (art. 315) en van Baden (§§ 309, 311) het bewijs in den regel uit bij gedrukte geschriften en afbeeldingen, terwijl dat van Oostenrijk de uitzondering buitendien maakt voor het geval, dat de belediging feiten betreft, welke slechts op aanklagt van de belanghebbende partij kunnen vervolgd worden, of die feiten ontleend waren aan het bijzonder leven en de beschuldiging in het openbaar plaats had (§§ 489, 490).

In Engeland geldt èn de leer van Matthaeus èn die van D'Argentré. Daar wordt het bewijs toegelaten bij onteering met woorden (slander), maar niet bij die in geschrifte (libel). Dit stelsel, ofschoon gewijzigd, geldt ook in Amerika ¹⁾; het bewijs neemt daar bij eerstgenoemde belediging meestal de strafbaarheid weg, maar de Wetgevingen verschillen omtrent die bij geschrifte. In sommige Staten wordt het ook hierbij toegelaten, wanneer de beschuldiging tegen ambtenaren werd gericht ter zake van de uitoefening van hun ambt; in eenige wordt in dit geval gevorderd, dat de Jury de waarheid van het feit erkend hebbe en verklaard, dat de beschuldiging met eerlijke en prijselijke doeleinden heeft plaats gehad; in andere is het zelfs geoorloofd, mits men de zaak kunne bewijzen, het bijzonder leven aan te tasten.

De leer van D'Argentré, zooals wij zeiden, werd door de Ontwerpers van den Code pénal aangekleefd. De Wetten van 26 Mei 1819 en van 25 Maart 1822 bragten daarin wijzigingen. De eerste liet elk bewijsmiddel toe, behoudens tegenbewijs, wanneer de aantijging gold ambtenaren ter zake van de uitoefening van hun ambt, hetgeen de latere Wet alzoo beperkte, dat het bewijs door getuigen in alle gevallen werd uitgesloten. Het belgische

¹⁾ Zie het opstel van Mittermaier in het Krit. Zeitschr. für Rechtsw. und Gesetzg. des Ausl. Decl V, blz. 140.

Besluit van 20 Julij 1831 betreffende de drukpers volgde het stelsel van de fransche Wet van 1819, maar liet daarbij art. 370 van den Code pénal door deze afgeschaft, bestaan. In België wordt dus bij belediging van ambtenaren ter zake van hun ambt elk bewijs toegelaten, behoudens tegenbewijs, maar als het geldt het huisselijk leven van den burger, dan wordt wettig bewijs gevorderd, d. i. een vonnis of eene authentieke acte. De Staatscommissie meende dit stelsel te moeten behouden tegen het gevoelen van Haus. Deze maakte, zooals gezegd is, onderscheid tusschen *calomnie* en *diffamation*, en wilde ook in het tweede geval elk bewijsmiddel toegelaten hebben. Werd dit bewijs geleverd, dan nam hij geen laster aan; bleek er echter van den wil om te beledigen, men zou niottogenstaande dat bewijs gestraft worden, maar alsdan wegens *diffamation* ¹⁾.

Het Ontwerp noemde *laster* het aantijgen, hetzij aan fysieke, hetzij aan zedelijke personen van een bepaald feit, geschikt om iemands eer of aanzien (*l'honneur ou la considération*) te beledigen, met boos opzet (*méchamment*) en zonder dat een wettig bewijs d. i. een vonnis of eene authentieke acte daarbij was aangevoerd.

Deze bepaling lokte evenals het geheele Hoofdstuk langdurige discussie uit in de Kamer. Hier had men bezwaren tegen het woord *considération*. Ch. Lebeau achtte dezen term te ruim, wijl daardoor aanranding niet alleen van iemands zedelijke hoedanigheden, maar ook van zijn verstand, zijne bekwaamheid strafbaar wordt; eene aanmerking welke door anderen werd gedeeld.

De Commissie van de Kamer nam het artikel op nieuw in overweging en stelde daarna voor te vorderen, dat het feit van zulken aard zij, om iemand in zijne eer te tasten

¹ Verg. Destriveaux. Essais sur le Code pén. blz. 146. Chassan. Traité des dél. et contr. de la parole, de l'écrit., et de la presse. Parijs, 1846—50, 3e ed.

ou à lui enlever l'estime publique. Maar ook deze lezing voldeed niet, omdat daaruit volgen zou, dat er geen laster bestaat, indien iemand niet van de achting zijner medeburgers ganschelijk beroofd is. Ten laatste werd deze bepaling vastgesteld: » Est coupable du délit de calomnie celui qui, dans les cas ci-après indiqués, a méchamment imputé à une personne un fait précis digne du mépris public ou qui serait de nature à porter atteinte à l'honneur de cette personne et dont la preuve légale n'est pas rapportée » (art. 514). Overigens werden, wat het bewijs aangaat, de bestaande beginselen gehandhaafd, zoodat bij laster van ambtenaren in hunne hoedanigheid elk bewijs, bij dien van het bijzondere leven alleen een vonnis, of eene authentieke acte als bewijsmiddel wordt aangenomen.

Het Ontwerp onderscheidt drie soorten van laster:

1°. Belediging in het openbaar. Dit geschiedt door gedrukte of niet-gedrukte geschriften en afbeeldingen, aangeplakt, verspreid, verkocht of ten-toongesteld in openbare plaatsen of vereenigingen. De openbaarheid moet echter van dien aard zijn, dat de belediging hebbe plaats gehad in tegenwoordigheid van verscheidene personen en zoo, dat zij door deze is gehoord.

2°. Lastering in een geschrift, dat niet openbaar gemaakt is, maar aan verschillende personen werd toegezonden. Het is geen vereischte, dat het geteekend zij. Tot deze soort behoort ook de valsche aanklagt. Hierbij wordt gevorderd, dat zij schriftelijk ingediend zij, maar niet aan een' bepaalden ambtenaar; het Ontwerp zegt *l'autorité* en daaronder wordt zoowel de kerkelijke en militaire als de burgerlijke overheid, van welken rang ook, verstaan 1). Genoeg, dat de lasterlijke aantijging

1) Verg. het pruisische Strafwetboek § 133; het badische §§ 288, 289 het brunswijksche, § 144 en het oostenrijksche, §§ 209, 210.

iemand nadeel veroorzaken kon; dat eene vervolging, of disciplinaire straffen het gevolg konden zijn, en men van een voordeel, hetwelk men zich beloofde, b. v. de benoeming tot eenige betrekking, verstoken werd. Door de Kamer werd hier nog uitdrukkelijk vermeld, dat men bij iemand een' zijner onderhoorigen belasterd heeft.

3°. Lastering in plaatsen, niet-openbaar, doch waar verscheidene personen het regt hebben zich te vereenigen; in geschriften, niet openbaar gemaakt, maar gerigt aan den persoon, wien de belediging geldt; en eindelijk lastering in tegenwoordigheid van den beledigde zelven onverschillig waar ter plaatse. In het eerste geval wordt evenals straks vereischt, dat personen tegenwoordig geweest zijn, die de belediging hebben gehoord. De Kamer nam op voorstel van Carlier, De Gottal en Ch. Lebeau de voorwaarde van openbaarheid ook bij de twee andere gevallen aan, zoodat nu de laster in een' brief, welke aan den beledigde gerigt werd, niet strafbaar is dan wanneer de schrijver den inhoud aan derden heeft medegedeeld; en de lasterlijke aantijging van iemand in zijne tegenwoordigheid, niet dan wanneer getuigen daarbij aanwezig waren.

De Staatscommissie had gemeend, dat lastering van geestelijken, ambtenaren, of alle andere personen en lichamen van een publiek karakter, strenger moest gestraft worden dan die van bijzondere personen; de Commissie van de Kamer hield zich echter aan het Besluit van 20 Julij 1831, en nam daaruit art 4 over, hetwelk een en ander met gelijke straf bedreigt; daarbij vielen de geestelijken weg, die volgens haar in België geen publiek karakter hebben, ofschoon door den Staat gesalarieerd.

Behalve laster voorziet het Ontwerp *hoon*. Deze kan volgens het Ontwerp op drie verschillende wijzen plaats hebben; 1° door feitelijkheden (*voies de fait*) en niet

zware gewelddadigheden (*violences légères*), welke niet verzeeld gingen van slagen en geen kwetsuren veroorzaakt hebben. Hiertoe behooren echter ook handelingen, welke geen eigenlijke *voies de fait* of *violences légères* zijn. Als voorbeelden noemt Haus in zijn Rapport o. a. het maken van geraas of geschreeuw voor iemands woning, met het doel om dezen te beledigen; eene dame, die aan den arm van een' heer wandelt, den sluijer op te ligten, om haar in het gelaat te zien. 2° Zij kan gepleegd worden door gebaren, die de eerbaarheid schenden of elke andere belediging bevatten. 3° Eindelijk kan men beledigen door uitdrukkingen, d. i. woorden, kreten, geschriften, bedreigingen, en door afbeeldingen of zinnebeelden, waarbij geen bepaald feit ten laste gelegd wordt.

De straffen, welke correctionneel zijn — volgens den Code pénal alleen in het geval van art. 375 — werden bepaald met dezelfde onderscheidingen als bij laster, naar mate de belediging aan ambtenaren of aan bijzondere personen, en al of niet in het openbaar was aangedaan. De Commissie van de Kamer had den Code pénal willen gevolgd zien en hoon, in den regel als politie-overtreding straffen. De Kamer achtte hier de voorgestelde strafverzwaring noodig; echter stelde zij evenals bij laster ambtenaren en bijzondere personen gelijk en liet de bepaling van het Ontwerp omtrent belediging van een' persoon in zijne tegenwoordigheid weg. Evenzoo werd gehandeld met die, welke straffeloosheid verleende in geval eene mondelinge belediging op hetzelfde oogenblik was geprovoceerd. Deze omstandigheid zal nu slechts bij die lichtere beledigingen, welke in Titel X worden voorzien, vrijdom van straf medebrengen, terwijl de Staatscommissie op alle injurie in toorn door provocatie verwekt, het *parva delicta mutua compensatione tolluntur* toepasselijk achtte.

De Staatscommissie had in art. 528 bepaald, dat zowel laster als hoon zouden kunnen worden vervolgd, alleen op aanklagt van de beleedigde partij; slechts wanneer het gold *corps institués* en ambtenaren of personen in een publiek karakter handelende, liet zij vervolging van ambtswege toe. Het Ontwerp maakte echter slechts van *corps constitués* gewag. De Commissie van de Kamer vermeldde uitdrukkelijk de overige genoemde personen, en daarenboven het geval van lasterlijke aanklagt. Bij de behandeling in de Kamer is dit alinea zoo gewijzigd, dat niet dan bij laatstgenoemd misdrijf vervolging van ambtswege zonder aanklagt wordt toegelaten. Het schijnt, dat men dit onnoodig geacht heeft bij beleedigingen van ambtenaren enz., omdat het tot de pligten van het Openbaar Ministerie behoort, zulke feiten, al is er geen aanklagt geschied, te vervolgen zoo dikwijls dit gevorderd wordt door het belang van de maatschappij ¹⁾.

Een nieuw alinea werd bij dit artikel gevoegd, waarin het beginsel is uitgedrukt, dat laster van overledenen kan worden vervolgd. Over de strafbaarheid van dit feit bestond in de Kamer geen verschil; maar de gevoelens liepen uiteen omtrent de vraag, hoever het regt van vervolging moest worden uitgestrekt. Terwijl Nothomb de schandelijkheid van het misdrijf deed uitkomen en de heiligheid van de nagedachtenis der overledenen op den voorgrond stellende, met de Commissie van de Kamer aan alle bloedverwanten en de op- en nedergaande lijn, aan den langstlevenden echtgenoot, en aan alle wettige erfge-

1) De deutsche Strafwetboeken sluiten mede vervolging van ambtswege in den regel uit; zij wordt meestal slechts daar toegelaten waar stoornis plaats had van de openbare rust of veiligheid. Volgens het saksische Wetboek (art. 246) kan zij ook plaats hebben bij beleediging van bloed- of aanverwanten in de rechte lijn. Zie ons Weth. v. Strafvord. Art. 22.

namen dat regt wilde verleenen, betoogde Hijmans met beroep op processen onder den Code pénal gevoerd, dat men op die wijze den geschiedschrijver de handen binden zou en het noodig was, dat regt binnen zekere grenzen te beperken. Laatstgenoemde stelde diensvolgens voor de bevoegdheid toe te staan alleen aan den overgebleven echtgenoot en aan de verwanten van den eersten graad in de regte, en van den tweeden in de zij-lijn. Met zijne goedkeuring breidde de Commissie van de Kamer deze bepaling, welke haar te eng beperkt voorkwam, uit tot verwanten in de op- en nedergaande lijn van den derden graad en bij gebreke van deze tot elken wettigen erfgenaam in denzelfden graad ¹⁾.

De straf van ontzetting van zekere politieke regten, welke volgens het Ontwerp door den regter kon worden opgelegd, zoo dikwijls hij iemand wegens laster of hoon veroordeelde tot eene gevangenisstraf van meer dan 6 maanden, werd door de Kamer alleen bij laatstgenoemde belediging toegelaten.

Wanneer het misdrijf gepleegd is in geschrifte of door

1) Belediging van overledenen is schier bij alle duitsche Wetboeken strafbaar gesteld. Het regt van vervolging wordt echter verschillend verleend. Volgens het oostenrijksche (§ 495), nassausche (art. 314) en hessische (art. 321) hebben dit regt de echtgenoot, de bloed- en aanverwanten in de regte lijn, alsmede broeders en zusters; volgens dat van Saksen (art. 246) en van Saksen-Altenburg (art. 203), de echtgenoot en de bloed- en aanverwanten in de regte lijn en die in de zij-lijn tot den 3^{den} graad; het brunswijksche (§ 245) noemt den echtgenoot, de bloed- en aanverwanten in de regte lijn, broeders en zusters, en de erven; het thüringsche (art. 193) dezelfde personen, uitgenomen de broeders en zusters; het hessische (art. 321) dezelfde uitgenomen de erven; het badische (§ 321) gunt de actie aan den echtgenoot en aan bloed- en aanverwanten in de regte lijn; het hannoversche (art. 268) alleen aan den echtgenoot, aan ouders en kinderen en aan de erven. Volgens het beijersche Ontwerp kan de actie ingesteld worden door den echtgenoot en de aanverwanten tot den 2^{den} graad (art. 266).

zinnebeelden of afbeeldingen, zoo erlangt men geen vrijdom of verligting van straf door de omstandigheid, dat men daarbij slechts herdrukte hetgeen reeds, hetzij in België, hetzij in het buitenland was verschenen. Hij, die een lasterlijk of beleedigend stuk in buitenlandsche papieren plaatste of deed plaatsen, kan deswege worden vervolgd.

Wat aangaat laster en hoon vervat in geregteijke verweerschriften van partijen, de Staatscommissie had de bepaling van de fransche Wet van 17 Mei 1819 gevolgd, welke het misdrijf bij die gelegenheid gepleegd aan de beoordeeling onderwierp van den regter, voor wien de bewuste zaak aanhangig was. De Commissie van de Kamer gaf echter de voorkeur aan art. 377 van den Code pénal, hetwelk nooit tot bezwaren aanleiding had gegeven en volgens haar geene wijziging behoefde.

Eindelijk bepaalt het Ontwerp, dat alle beleedigingen, welke niet onder de artikelen van dit Hoofdstuk vallen, slechts politie-straffen kunnen medebrengen. (Verg. art. 376 C. P.)

Als bijzondere bepaling vindt men hier nog het schenden van graven of bewaarplaatsen strafbaar gesteld (art. 360 C. P.). De straf van den Code pénal, welke de Staatscommissie niet zwaar genoeg achtte, werd echter door de Commissie van de Kamer behouden.

Eenige andere misdrijven, welke tot geene der negen hoofdsorten te brengen waren, vormen het laatste Hoofdstuk van dezen Titel. Hiertoe behoort het mengen van zelfstandigheden schadelijk of gevaarlijk voor de gezondheid onder eet- of drinkwaren; het verkoopen van alzoovervalschte waren en van de zelfstandigheden, waarmede de vervalsching heeft plaats gehad, alsmede het bezit derzelve, voor den verkoop bestemd, mits kennis dragende van hare gevaarlijke eigenschap. De bepalingen hier-

omtrent met eenige wijziging overgenomen uit de Wet van 19 Mei 1829. De Kamer heeft in een nieuw artikel de bepalingen omtrent poging, medepligtigheid en vergiftiging enz. uitdrukkelijk van toepassing verklaard, wanneer hetzij de vervalsching, hetzij de verkoop van de vervalschte zelfstandigheid heeft plaats gehad met het doel om een' bepaalden persoon schade te doen of wetende, dat zij hiertoe dienen moest. Naar het ons toetschijnt sprak dit van zelf.

Voorts wordt straf bedreigd tegen geëmploijeerden bij banken van leening, die anders dan aan ambtenaren van de Regterlijke Magt en van politie den naam hebben medegedeeld van personen, welke in zulk eene inrigting voorwerpen hebben gebragt of doen brengen, eene bepaling, ontleend aan de Wet van 30 April 1848; alsmede tegen degenen die uithoofde van hun' stand of hun beroep met geheimen bekend gemaakt, deze openbaren. Voor de laatsten worden twee uitzonderingen gemaakt: 1°. blijven zij ongestraft indien zij als getuigen verklaring afleggende vrijwillig het geheim verbraken; 2°. in-geval de Wet mededeeling van het feit vordert; dit geschiedt alleen bij geboorten, als wanneer geneesheeren enz. verplicht zijn den naam der moeder op te geven (Art. 420).

Eindelijk vindt men hier schennis van brieven aan de post toevertrouwd door bijzondere personen strafbaar gesteld, welk misdrijf, zooals wij boven opmerkten, door den Code pénal voorzien is, alleen in-geval het gepleegd of bevorderd werd door ambtenaren (Art. 187).

HOOFDSTUK X.

OVER MISDRIJVEN TEGEN EIGENDOMMEN.

(Boek II. Tit. IX.)

Aan deze misdrijven werd de negende Titel van het Ontwerp gewijd, waarin zij in drie groepen zijn verdeeld; de eerste bevat: » Vols et extorsions;” de tweede: » Frandes;” en de derde: » Destructions, dégradations et dommages.”

In het eerste Hoofdstuk, over diefstal en afpersing vindt men drie Afdeelingen; tot de eerste werd gebragt diefstal zonder geweld en bedreiging; tot de tweede diefstal hetzij van geweld, hetzij van bedreigingen verzeld, en afpersing ¹⁾, terwijl in de derde eene verklaring wordt gegeven van de uitdrukkingen in dit Hoofdstuk gebruikt.

Zoo ergens dan behoefde dit gedeelte van den Code pénal hervorming, waar over genoemde misdrijven gehandeld wordt. Niet alleen, dat de straffen — en hier openbaart zich weder het beginsel van afschrik — meestal te zwaar en weinig evenredig aan het misdrijf zijn, maar terwijl in het Wetboek menigmaal onderscheidingen, welke de regtvaardigheid vorderde, worden gemist, zijn er hier te

1) De duitsche Strafwetboeken onderscheiden mede *Diebstahl* en *Raub*. Ook het Ontwerp van Elout en Donker Curtius van 1804 en het Crim. Wetb. voor het Koningr. Holland in Art. 186 en 187.

veel gemaakt, hetgeen meestal oorzaak was van de soms buitensporige strengheid der straffen.

De Staatscommissie heeft ook hier getracht aan de eischen der regtvaardigheid en van het maatschappelijk belang te voldoen en het stelsel van den Code pénal zooveel mogelijk vereenvoudigd.

De definitie van diefstal is letterlijk die van art. 379 van den Code pénal. Men achtte haar juist en behield haar te meer, omdat de Wetenschap en de Jurisprudentie gelijken zin er aan hechten. De vraag, wanneer diefstal begonnen en wanneer die voltoerd is, liet men dus ter beantwoording over aan den regter ¹⁾.

Evenals in den Code pénal (art. 280) laat het Ontwerp bij diefstal door ouders en kinderen enz. onderling gepleegd, slechts eene actie tot schadevergoeding toe. Het Ontwerp noemt het feit uitdrukkelijk *vol*, en beschouwt het niet anders dan elke andere diefstal als misdraad of wanbedrijf; zoodat, hoewel bedoelde personen door geene strafvordering kunnen worden bereikt, alle andere, die aan het misdrijf deel genomen hebben, hetzij als mededaders of medeplichtigen, hetzij als helers worden vervolgd of gestraft ²⁾.

1) De definitiën der duitsche Strafwetboeken zijn minder onbestemd, maar overigens verschillend; volgens de meeste bestaat diefstal in het zonder geweld *Besitz ergreifen, in Besitz nehmen, an sich nehmen* van eene roerende zaak tegen den wil van den *Eigenthümer, Berechtigte* of *Inhaber* met het doel om haar zich toe te eigenen of zichzelf of anderen onregtmatig te bevoordeelen; zij is voltoerd, als de dief het voorwerp tot zich genomen, in zijne magt gebragt heeft. Zie b. v. het beijersche Strafwetboek, art. 209, 210; het wurtembergsche, art. 316, 317; het hessische, art. 354; het badische, § 376; het saksische, art. 272, 273; en het beijersche Ontwerp, art. 272.

2) Deze leer van Haus is ook omhelsd door het fransche Hof van Cassatie bij Arrest van 25 Maart 1845. Chauveau en Hélie nemen hier geen diefstal aan en dus ook geene strafbare medeplichtigheid. Zie hun *Theorie du Code pén.* nos. 3186 en volg. De meeste duitsche Strafwet-

Wat betreft *larcins et filouteries* in het eerste Hoofdstuk van dezen Titel niet afzonderlijk genoemd, hierop wordt gevangenis van ééne maand tot 5 jaren en geldboete van 26 tot 500 frcs. gesteld; deze straf wordt verhoogd tot 2 jaren en de geldboete kan tot 1000 frcs. worden gebragt, als de waarde van het gestolene de som van 5000 frcs. te-boven gaat. Het minimum van de straf, door den Code pénal (art. 401) tegen deze dieverijen bedreigd, is blijkbaar te hoog, terwijl er geen reden bestond om de geldboete hier facultatief te laten. Het behoeft voorts naauwelijks opgemerkt te worden, dat het Ontwerp niet als dit Wetboek de poging hierbij gelijk stelt met de volbragte daad, maar ligter straft.

De diefstal is volgens het Ontwerp gequalificeerd en wordt met tuchthuis gestraft, als die gepleegd werd in een bewoond huis of aanhoorigheid daarvan onder de volgende omstandigheden:

1°. Wanneer hij werd gepleegd des nachts en door twee of meer personen. De Code pénal bedreigt de straf van het tuchthuis wegens deze eene omstandigheid, dat de diefstal des nachts werd volvoerd (art. 386 n°. 1);

2°. indien hij gepaard ging met braak, inklimming of gebruik van valsche sleutels. De Code pénal bedreigt hier tijdelijken dwangarbeid, zelfs wanneer het misdrijf werd begaan in gebouwen, perken of omschuttingen, welke niet tot bewoning dienen, noch tot bewoonde huizen behooren (art. 384);

3°. indien de schuldige of een der schuldigen openlijk of verborgen wapenen droeg. Volgens den Code pénal brengt deze omstandigheid de straf van het tuchthuis mede,

boeken sluiten de strafactie niet uit, maar zij kan niet van ambtswege worden ingesteld. Zoo ook het beijersche Ontwerp, art. 283. Het badi-sche Wetboek (§ 388) geeft evenals het belgische Ontwerp slechts eene actie tot schadevergoeding.

al werd de diefstal gepleegd in plaatsen, niet bewoond noch tot bewoning dienende (art. 380 n°. 2);

4°. als de diefstal gepleegd werd met vermomming, of met den naam eens openbaren ambtenaars of op een valsch bevel van de Openbare Magt. De Code pénal legt hier weder tijdelijken dwangarbeid op (art. 384).

Ging de diefstal in een dezer gevallen met geweld of bedreiging verzeld, dan is de straf dwangarbeid van 10 tot 15 jaren.

Diefstal door loonbedienden wordt in het Outwerp niet uitdrukkelijk genoemd. Bij de toepassing van de straf zal dus de regter op deze verzwarende omstandigheid te letten hebben.

De overmatige strengheid van art. 383 van den Code pénal, hetwelk altyddurenden dwangarbeid bepaalt tegen diefstal op den openbaren weg, zonder eenige verzwarende omstandigheid, werd in Frankrijk door de Loi modificative (art. 36) getemperd, maar niet genoegzaam. Het Outwerp onderscheidt of de diefstal al dan niet verzeld ging van geweld of bedreiging en of die 1°. werd gepleegd des nachts, 2°. door twee of meer personen, 3°. of de dader of een der daders openlijk of verborgen wapenen droeg. Werd de diefstal volvoerd met deze omstandigheden zonder geweld en bedreiging, dan is de straf tuchthuis; werd die gepleegd met geweld en bedreiging, dan is de straf dwangarbeid van 10 tot 15 en van 15 tot 20 jaren, naar dat die omstandigheden al of niet aanwezig waren. De Commissie stelde hierbij tot voorwaarde, dat de eigenaar zich bij het goed bevond, of dat het langs den openbaren weg werd vervoerd. Het wegnemen b. v. van boomen aan den weg geplant enz., valt dus niet onder dit artikel 1).

1) Zie onze Wet van 29 Junij 1854, art. 14, hetwelk tegen diefstal

Terwijl bij diefstal zonder geweld of bedreiging correctionele gevangenisstraf als regel werd aangenomen, bedreigt het Ontwerp tegen dien met geweld of bedreiging gepleegd, tuchthuisstraf (Verg. art. 382 C. P.). Met diefstal verzeld van geweld wordt het geval gelijk gesteld, dat de dief op heeterdaad betrapt geweld of bedreigingen gebruikt heeft, om in het bezit van het gestolene te blijven, of wel ter ontvlugting ¹⁾.

Wanneer het geweld eene ziekte of ongeschiktheid tot arbeid heeft veroorzaakt, moet het minimum worden opgelegd. Dwangarbeid voor een' tijd werd vastgesteld voor het geval, dat de eene of de andere langer dan 20 dagen heeft geduurd, voor het geval, dat de ziekte geen hoop op herstel laat of de ongeschiktheid tot den arbeid blijvend is of het gebruik van eenig orgaan verloren werd, alsmede voor de omstandigheid, dat de dief iemand gemarteld heeft; wanneer het geweld den dood veroorzaakt, lijdt de dader levenslangen dwangarbeid.

Bij afpersing van eene onderteekening enz. door geweld of bedreiging (art. 400 C. P.) verklaart het Ontwerp de bepalingen aangaande diefstal op die wijze gepleegd, toepasselijk met de onderscheidingen daarin gemaakt omtrent de gevolgen van het geweld. Daarenboven worden in dit geval de bedreigde straffen, zoowel bij diefstal als bij afpersing opgelegd, al was er slechts poging, als het geweld ziekte of een ander der door de Wet vermelde gevolgen heeft gehad. Deze bepaling werd hierom vastgesteld, omdat die poging, van geweld tegen personen verzeld, meestal *crime manqué* zal wezen.

Het ontvreemden en vernielen van de stukken bedoeld

op den openbaren weg, zonder geweld of bedreiging, eene correctionele gevangenisstraf van twee tot vijf jaren bedreigt.

1) Zoo ook het pruisische Strafwetboek, § 230 al. 2.

bij art. 254 en 255 van den Code pénal werd in deze Afdeeling voorzien wat betreft het ontvreemden, terwijl het vernielen werd gebragt tot het derde Hoofdstuk. Was de onachtzaamheid van den bewaarder oorzaak van het misdrijf, dan is zijne straf correctionnele gevangenis evenals volgens den Code pénal, maar men verlaagde het minimum daarbij vastgesteld, terwijl men het maximum verhoogde en den regter de bevoegdheid gaf gevangenis en geldboete of een van beide op te leggen. Was de bewaarder zelf dader, zoo valt het feit onder de artikelen rakende *détournements* door ambtenaren (Tit. IV), terwijl op ieder ander persoon de gewone bepalingen omtrent diefstal toepasselijk zijn.

De laatste Afdeeling van dit Hoofdstuk heeft tot opschrift: »De la signification des termes employés dans le présent chapitre.»

Daarin vinden wij vooreerst aangegeven wat onder *chemins publics* te verstaan zij; het zijn die wegen, welke op kosten van eene gemeente, van eene provincie of van den Staat onderhouden worden, alsmede geconcedeerde d. i. door bijzondere personen aangelegde en tot algemeen gebruik bestemde ¹⁾. Wegen aan weërszijde met huizen bezet en spoorwegen behooren niet tot de openbare.

Nacht is de tijdsruimte tusschen een uur voor zonsopgang en een uur na zonsondergang. Deze bepaling komt overeen met de leer aangenomen door het Hof van Nîmes, waarbij de ochtend- en avondschemering tot den nacht gerekend wordt ²⁾.

1) Zie Destriveaux. Essais sur le Code pén. blz. 165. Chauveau en Hélie, n°. 3347. Carnot op art. 383 n°. 4.

2) Arr. van 7 Maart 1829. Zie de Arresten aangehaald bij Schooneveld onder art. 386 n°. 1 C. P. Verg. Chauveau en Hélie nos. 2371 en volg. Carnot op art. 381 n°. 2. Het opstel van Mr. G. De Wal in Bijdr. tot Regtsg. en Wetg. door Den Tex en Van Hall. Deel II, blz. 617, III, blz. 142.

Onder *maison habitée* is begrepen niet alleen een huis, een gebouw, enz. hetwelk wordt bewoond, maar ook dat, hetwelk, ofschoon niet bewoond, tot bewoning bestemd is ¹⁾. De Code pénal (art. 390) brengt hiertoe ook de aanhoorigheden van een huis; deze staan in het Ontwerp op zichzelf en worden bijna evenals in dat Wetboek, maar afzonderlijk gedefinieerd. De bepaling van art. 391 wordt in het Ontwerp niet gevonden, omdat art. 384 niet werd behouden ²⁾. Terwijl met de opheffing van eerstgenoemd artikel het eerste alinea van art. 392 vervallen moest, werd het tweede gedeelte behouden en uitgebreid tot het geval, dat de losse kooijen en beweegbare hutten enz. op eenzelfde stuk land waren geplaatst, omdat alsdan ook personen gevaar loopen.

Gebouwen bestemd tot de openbare eeredienst van kerkgenootschappen, welke geestelijken door den Staat worden bezoldigd of ondersteund, behooren mede tot de *maisons habitées*. In Frankrijk was dit bepaald bij de Wet van 25 April 1825 sedert afgeschaft door die van 11 Oct. 1830; het beginsel werd later opgenomen in de Loi modificative (art. 87) ³⁾.

De definitie van wapenen werd vroeger reeds gegeven in art. 130 ⁴⁾.

Onder *violences* moeten die gewelddadigheden tegen personen verstaan worden, welke bestaan in slaan, kwetsen of dooden; en onder *menaces* de bedreiging van geweld te gebruiken. Geringe feitelijkheden en min-belangrijke gewelddadigheden zijn alzoo uitgesloten en evenzeer bedreigingen niet van genoemden aard.

1) Zie Chauveau en Hélie. nos. 3322 en volg.

2) Verg. onze Wet van 29 Junij 1854, art. 14.

3) Zie Chauveau. Code pén. progr. hlz. 308 en volg.

4) Zie boven blz. 126.

Braak werd in een tweetal artikelen eenvoudiger en niet minder volledig dan in den Code pénal gedefinieerd (verg. art. 393—396 C. P.). Men behield het tweede alinea van art. 396, maar voegde er de voorwaarde bij, dat de voorwerpen waren weggenomen uit een bewoond huis of de aanhoorigheden hiervan en liet de woorden »bien que l'effraction n'ait pas été faite sur le lieu" als onnoodig weg ¹⁾.

Inklimming is het insluipen op de wijzen opgenoemd in art. 397 van den Code pénal. Het Ontwerp vermeldt echter bewoonde huizen en aanhoorigheden hiervan en niet daarenboven zooals dit Wetboek *cours*, *basse-cours* enz. omdat men het laatste niet als verzwarende omstandigheid van den diefstal aannam.

Valsche sleutels zijn volgens het Ontwerp, behalve die, opgenoemd in art. 398 van den Code pénal, verloren of weggenomen sleutels met behulp waarvan de diefstal is bedreven ²⁾.

Als bijzondere bepaling vindt men hier nog art. 399 van den Code pénal met eenige wijziging van de straf en bijvoeging van de woorden *ou de délit* in het laatste alinea.

Het tweede Hoofdstuk van dezen Titel handelt over bankbreuk, misbruik van vertrouwen, oplichting, bedrog, met name betrekkelijk letterkundigen eigendom of dien van kunstwerken, over heling van voorwerpen door eene misdaad of een wanbedrijf erlangd, terwijl de zevende of laatste Afdeling nog eenige andere bedriegerijen behelst.

Zij, die in de gevallen aangeduid door den Code de commerce schuldig verklaard zijn aan bankbreuk, worden met correctionnelle gevangenis of met tuchthuis strafbaar

1) Verg. Chauveau en Hélie. nos. 3370, 3371.

2) Zoo meent ook het fransche Hof van Cassatie blijkens Arr. van 16 Dec. 1825. Zie Chauveau en Hélie. nos. 3393, 3394.

gesteld, naarmate de bankbreuk eene enkele of bedriegelijke is. Diezelfde strafsoorten zijn met verhooging tegen makelaars en wisselagenten bedreigd, die bij faillissement als schuldig aan de eene of andere worden vervolgd. De Code pénal heeft in plaats van de tuchthuisstraf, dwangarbeid voor een' tijd of voor het leven (art. 402, 404).

Daarbij werden ook diegenen strafbaar gesteld, welke goederen van den failliet weggenomen of verborgen hebben; zij die valsche of te hooge schuldvorderingen hebben ingeleverd; schuldeischers, die bijzondere voordeelen hebben bedongen en eindelijk de curator, die zich bij zijne functiën aan oneerlijkheid heeft schuldig gemaakt. Deze bepaling werd met eenige wijziging ontleend aan de Wet van 18 April 1851 ¹⁾. Een nieuw artikel werd hieraan toegevoegd, waarin de straf van medeplichtigheid is vastgesteld tegen hem, die genoemde feiten bedreef in verstandhouding met een' bedriegelijken bankbreukige.

Tot misbruik van vertrouwen brengt het Ontwerp vooreerst het verduisteren van goederen of papieren, enz. ten nadeele van den eigenaar, bezitter of houder. In art. 408 van den Code pénal worden verschillende regtstitels opgenoemd, waardoor men het bezit van bedoelde voorwerpen bekomen heeft; de Loi modificative (art. 91) voegde hierbij nog deze drie: huur, lastgeving en ontvangst tot een al of niet bezoldigden arbeid. Deze gevallen zijn in het Ontwerp opgenomen en met twee vermeerderd, pand namelijk en bewaargeving.

Misbruik van vertrouwen heeft verder plaats, wanneer

¹⁾ Deze Wet bragt wijzigingen in den fransche Code de commerce. In ons Wetboek van Koophandel wordt niet gehandeld over bankbreuk; het zal voorzien moeten worden in het Strafwetboek. Tot zolang moet blijven gelden de bijzondere Wet van 10 Mei 1837, houdende tijdelijke aanvulling der bepalingen omtrent enkele en bedriegelijke bankbreuk.

personen met het bewaren of vervoeren van koopwaren belast, als spoorweg-beambten en andere deze vervalschen (*altérer*). Hunne straf wordt verzwaaard, indien de vervalsching geschied is door inmenging van zelfstandigheden schadelijk voor de gezondheid. (Art. 387 C. P.) Evenals de fransche Wet van 10 April 1825, verklaart het Ontwerp deze bepaling ook toepasselijk op den schipper, het scheepsvolk en de passagiers, in-geval het misdrijf aan boord van een schip werd gepleegd.

Vervolgens behoort hiertoe de misleiding en benadeeling van minderjarigen, voorzien in art. 406 van den Code pénal. De bepaling van het Ontwerp komt met dit artikel overeen, behalve dat zij eene geldboete van 100 tot 5000 frcs vaststelt.

Eindelijk wordt hier verduistering (*détournement*) van een bewijsstuk, eene acte of eene memorie bij een proces overgelegd, strafbaar gesteld ¹⁾.

Het Ontwerp straft als opligter hem, die met het doel om iemands vermogen geheel of voor een deel meester te worden, met gebruik van valsche namen of hoedanigheden, enz., of door middel van welke bedriegelijke kunstgrepen ook, zich gelden, losse goederen, enz. heeft doen afgeven of ter-hand stellen. Het misdrijf is dus volbragt, zoodra de afgifte heeft plaats gehad. In een afzonderlijk artikel is het délit manqué strafbaar gesteld. Op goede gronden verklaart Haus zich in zijn Rapport hier tegen ²⁾. Uit den algemeenen term »soit en employant des manoeuvres quelconques» blijkt overigens, dat de opsomming in het artikel van de wijzen waarop de opligting kan worden gepleegd, enuntiatief is. Het maximum van de geldboete

1) Zie over art. 409 van den Code pénal Chauveau en Hélie, n°. 3573. Morin. Dict. du dr. crim. blz. 721.

2) Zie het Rapport over Tit. IX. Hoofdst. II. Afd. III, op art. 585. Verg. Rossi. Traité de dr. pén. blz. 350; Chauveau en Hélie, n°. 3507.

door den Code pénal bedreigd, werd opgevoerd tot 5000 frcs, terwijl het minimum zoowel van de geldboete als van de gevangenisstraf hooger werd gesteld. (Verg. art. 405 C. P.).

Intusschen geldt bij oplichting evenzeer als bij misbruik van vertrouwen de uitzondering betreffende de strafactie, in-geval van ontvreemding door echtgenooten en bloedverwanten in op- en nedergaande lijn.

Wij hebben vroeger gemeld, dat de Ontwerpers het vergulden of verzilveren van koperen of zilveren munt niet als misdad van valsche munt beschouwden. Dit feit wordt hier als delictum sui generis strafbaar gesteld ¹⁾. Daarbij is mede het geval voorzien, dat men zulke vervalschte munten, na ze voor goede te hebben ontvangen, of zonder deze omstandigheid, des bewust in omloop brengt; terwijl ook de poging wordt gestraft.

Onder de Afdeeling over bedrog vindt men de feiten gebragt, welke door den Code pénal in art. 423, 424 en 479 n°s. 5 en 6 worden voorzien. Eerstgenoemd artikel maakt van twee feiten gewag, welke in het Ontwerp gescheiden werden, t. w. bedrog omtrent den aard der verkochte goederen en bedrog omtrent derzelve hoeveelheid door gebruik van valsche maten en gewigten. Daarbij verbeterde men de redactie, zoodat de dubbelzinnige uitdrukking *nature* voor eene juiste omschrijving (*l'identité, l'espèce ou l'origine*) plaats maakte en het gebruik niet alleen van valsche, maar ook van vervalschte gewigten, als mede valsche weging en meting strafbaar werd ²⁾. In

1) Zie boven blz. 136. Dit feit werd ook in Nederland bij verschillende Arresten nu eens tot diefstal, dan weder tot oplichting gebragt. Naar het ons voorkomt zijn geen der bepalingen van den Code pénal op deze misdrijven hier toepasselijk. Zie de Arresten bij Schooneveld onder art. 405. Chauveau en Hélie, no. 1374.

2) Het fransche Hof van Cassatie paste hierbij art. 423 toe. Zie Chauveau en Hélie, n°s. 3710, 3711.

art. 601 (art. 424 C. P.) werd ook vermeld het gebruik van elle-maten en balansen bij de Wet verboden of niet van het vereischte merk voorzien. De bepaling van art. 479 n°. 5 van den Code pénal werd volgens de Wet van 1 Oct. 1855 alzoo gewijzigd, dat de houders van valsche maten en gewigten of met gevangenis of met geldboete worden gestraft.

Verder zijn in deze Afdeelingen de voornaamste artikelen van de Wet van 17 Mei 1846 betreffende het vervalschen van tot den verkoop bestemde en het verkoopen van vervalschte eet- of drinkwaren, geplaatst ¹⁾.

De bepalingen omtrent inbreuk op den eigendom van letter- en kunstwerken, komen behoudens eenige wijzigingen overeen met de artikelen 425—429 van den Code pénal.

Men vindt in het Ontwerp (art. 602) eene meer volledige definitie van nadruk (*contrefaçon*), dan in den Code pénal. Volgens deze bevat het misdrijf drie elementen: 1° het geheel of gedeeltelijk herdrukken of teruggeven (*reproduction*) door welk materieel middel ook van eenig werk, hetzij dit al of niet uitgegeven was; dit feit is op zichzelf voldoende, zonder dat de verkoop van het nagemaakte gevorderd wordt; 2° inbreuk op de regten van den auteur; 3° misdadige wil, doel om zich te bevoordeelen ten koste van den auteur ²⁾.

Evenals de Code pénal straft ook het Ontwerp het invoeren of verspreiden en verkoopen in België van in het buitenland nagemaakte werken, maar het vordert hier evenzeer, dat men des bewust gehandeld hebbe, wetende dus, dat zij nagemaakt waren ³⁾.

1) Verg. onze Wet van 19 Mei 1829.

2) Zie Chauveau en Hélie, n°. 3740. Verg. de Wet van 25 Jan. 1817, welke in België nog geldt evenals bij ons. Evertsen de Jonge. Verh. over de regten van schrijvers en kunstenaars op hunne werken, Utr. 1853.

3) Verg. art. 426 van den Code pénal en art. 4 vande Wet van 1817.

Nog merken wij op, dat volgens art. 606 de verbeurd-verklaarde voorwerpen aan den auteur overgegeven en niet te zijnen voordeele verkocht worden, zooals art. 429 van den Code pénal bepaalt.

In de zesde Afdeeling vindt men de vroeger besproken Artikelen omtrent het verbergen van voorwerpen bij misdaad of wanbedrijf erlangd ¹⁾. Hiertegen werd correctionnelle gevangenis en geldboete bedreigd; wanneer echter de doodstraf of die van alijdurenden dwangarbeid tegen den dader is uitgesproken, terwijl de heler bij het verbergen van het goed kennis droeg van de omstandigheden, welke eene dier straffen medebragten, lijdt deze tuchthuisstraf.

Eindelijk werden tot de laatste Afdeeling van dit Hoofdstuk eenige andere bedriegelijke handelingen gebragt, betreffende in-beslag genomene goederen, de vondst van eenig voorwerp of van eenen schat, en vergripen van naamlooze maatschappijen.

Art. 609 bedreigt straf tegen het verduisteren of vernietigen van voorwerpen, waarop beslag gelegd is en aan den eigenaar of aan derden ter bewaring toevertrouwd. Dit misdrijf is door den Code pénal niet voorzien; zoodat aan art. 600 van den Code de proc. civ. de poenale sanctie ontbrak, zoo lang niet door de Loi modificative (art. 90) de gaping was aangevuld ²⁾. De bepalingen van deze Wet nam men met eenige wijziging in het Ontwerp over. Het verschil bestaat hierin; dat in het Ontwerp de daarbij bedreigde straffen zijn verlaagd en de poging niet gestraft wordt; en wel omdat, indien de eigenaar zelf bewaarder van het goed is, het hoogst moei-

1) Zie boven blz. 96.

2) Vroeger voorzag hierin de Wet van 22 Flor. an II, welke echter blijkens Avis du Conseil d'Etat van 8 febr. 1812 beschouwd moest worden als afgeschaft door art. 484 C. P.

jelijk zal wezen haar te bewijzen, terwijl in-geval een derde het in-beslag genomene bewaart, de poging meestal blijken zal door braak, inklimming of gebruik van valsche sleutels, door bedreigingen of geweld tegen personen, door de aanneming van eene valsche kleeding of een' valschen naam, of door vertoon van een valsche bevelschrift van de Openbare Magt, welke feiten als delicta sui generis en daarbij zwaar genoeg zijn gestraft.

Het Ontwerp verklaart evenals genoemde Wet de echtgenooten en bloedverwanten in op- en nedergaande lijn, en ook aanverwanten in dezelfde graden strafbaar, die genoemd misdrijf begaan of daartoe medegewerkt hebben. Bij de herziening van den Code pénal in 1832 achtte men deze bepaling noodig, om te voorkomen, dat de uitzondering, welke ten aanzien van deze personen gemaakt wordt bij diefstal, tot dit misdrijf wierd uitgestrekt. Wij gelooven met Haus, dat hiervoor geen gevaar bestond, aangezien het hier een geheel ander geval is; immers de verduistering of vernietiging van het goed geschiedt hier niet tegen den wil van den eigenaar en met het doel om hem te berooven, maar integendeel met diens wil, ten zijnen bate en ten nadeele van den schuldeischer 1).

Verder wordt hier strafbaar gesteld hij, die eenig voorwerp aan een' ander toebehoorende gevonden heeft en bij terugvordering ontkent, het te hebben gevonden, of het terughoudt of aan een' derde overgeeft; een feit hetwelk door sommigen als diefstal wordt beschouwd, door anderen niet 2).

1) Zie het Rapport van Haus over Tit. IX. Hoofdst. II. Afd. VII, op art. 610.

2) Zie de opstellen van De Bosch Kemper en B. Donker Curtius in de Bijdr. tot Regtsgel. en Wetg. Deel X. blz. 116, 221. Zie Chauveau en Hélie, nos. 3157—3161, en de noten van Nypels, n°. 3161 2°. De duitsche Wetboeken straffen het misdrijf meestal als *Unterschlagung*

De Staatscommissie achtte de bijzondere bepaling noodig, omdat er geen *soustraction frauduleuse* in den zin van art. 379 C. P. bestaat, wanneer men het gevonden voorwerp tot zich heeft genomen, hetzij zonder den wil om den eigenaar te berooven, hetzij met dat opzet. Volgens haar ontbreekt in het eerste geval het element van arglist, en maakt het later opkomen van deze het feit niet tot diefstal; terwijl er in het tweede geval geen *soustraction* aanwezig is, aangezien de eigenaar het vermogen om over het goed te beschikken en dus het bezit verloren had; zoodat art. 379 van den Code pénal hier van geene toepassing zou kunnen zijn ¹⁾. Daarenboven wordt in het Rapport van Haus gewezen op het weinig verontrustende van het feit on het groote verschil tusschen dit en gewonen diefstal, wat de moraliteit betreft ²⁾; en eindelijk op de praktische moeilijkheid om te bewijzen, dat iemand het voorwerp heeft in bezit genomen met opzet, om den eigenaar te benadeelen.

Om gelijke redenen bedreigde men straf tegen hem, die op eens anders grond een' schat gevonden hebbende, zich dezen geheel toeëigent, ten nadeele van hen wien de Wet een gedeelte er van toekent ³⁾.

Nog wordt strafbaar gesteld het onthouden aan den eigenaar, na opeisching, van voorwerpen, in welker bezit men geraakt is niet door occupatie, zooals in de vorige

en ligter dan gewone diefstal. Zie b. v. het saksische Strafwetboek, art. 291; het hessische, art. 381; het hannoversche, art. 305.

1) Zie echter de Arresten aangehaald bij Schooneveld onder art. 379. Merlin. Rép. voce *Vol*, Sect. I, n°. 9 3°. Verg. L. 4 Cod. De acq. et ret. possess.; LL. 18 pr., 3 § 13, 25, 44 § 2, 3 § 11, 6 § 1, 46 Dig. De acquir. possess.

2) Verg. Chauveau en Hélie, n°. 3158 in fine.

3) Van de duitsche Strafwetboeken voorzien dit het wurtembergsche, art. 349; het badische, § 408; het thuringsehe, art. 292 en het saksische, art. 291.

gevallen, maar door traditie; wanneer namelijk aan iemand bij vergissing iets werd overgegeven, hetgeen voor een' ander was bestemd.

Eindelijk vindt men hier eene straf bepaald tegen het aankondigen als wettig bestaande van naamlooze maatschappijen, welke de magtiging van de Regering niet hebben bekomen.

De eerste van de negen Afdeelingen, welke het derde Hoofdstuk van dezen Titel over vernielingen, bedervingen en beschadiging bevat, handelt over brandstichting.

Dat in den Code pénal op het stuk van brandstichting groote onvolledigheid aangetroffen wordt, dat noodige onderscheidingen er in worden gemist en de straffen al weder te zeer met het nuttigheidsstelsel voor oogen werden bepaald, is voorlang opgemerkt. In Frankrijk bragt de Loi modificative niet weinig verbetering. Deze Wet werd grootendeels gevolgd bij het belgische Ontwerp van 1834, hetwelk echter de toepassing van de doodstraf, zooals wij vroeger mededeelden, beperkte.

In het tegenwoordige Ontwerp zijn de straffen naar verschillende omstandigheden gëevenredigd, terwijl men deze rangschikking aannam: 1°. brandstichting in gebouwen, schepen, schuiten, magazijnen, werven en in het algemeen in plaatsen op het oogenblik, dat de brand uitbarst, bewoond, hetzij die aan den dader of aan anderen behoorden; 2°. brandstichting in een gebouw, bestemd tot vereenigingen van burgers, ten tijde daarvan, hetzij het gebouw al of niet aan den dader behoorde; 3°. brandstichting in gebouwen, schepen, enz. niet-bewoond op het oogenblik, dat de brand uitbarst, en in gebouwen tot vereenigingen van burgers bestemd, buiten den tijd dier vereenigingen, alsmede in bosschen, hakhout en te-veld staande oogsten, terwijl het genocmde den dader niet behoorde; 4°. brandstichting in eigen goed, ten

einde eenig nadeel aan derden te berokkenen; 5°. brandstichting in gemaaide oogsten en in gekapt hakhout, hetzij dit hout gestapeld of gebost was en, hetzij de oogsten in bargaen of hoopen stonden, terwijl een en ander den dader niet behoorde; 6°. brandstichting in laatstgenoemde voorwerpen, den dader behoorende met het doel om anderen eenig nadeel te berokkenen; 7°. brandstichting in Staatseigendommen met het doel om de plannen van den vijand te bevorderen. Bij dit alles werd onderscheiden of het misdrijf *des daags* dan wel *des nachts* werd bedreven, of er personen zijn omgekomen, of het vuur zich aan naburig goed heeft medegedeeld en of nalatigheid of onvoorzigtigheid oorzaak was van den brand. Met brandstichting werd het verwoesten of pogen te verwoesten van gebouwen, schepen, schuiten enz. door eene mijn gelijk gesteld.

In de beide eerstgemelde gevallen is de straf, naar de omstandigheden daarbij genocmd en naarmate het feit des daags of des nachts werd bedreven, dwangarbeid van 15 tot 20 jaren of ook voor het leven, maar niet de dood (tenzij de brand iemands dood veroorzaakt hebbe); want de brandstichting geschiedde of met het doel om iemand te doen omkomen, en dan bestaat er poging tot moord, of enkel om anderen te benadeelen of zichzelf ongeoorloofd te verrijken en dan bestaat er evenmin poging als moord. Overigens omvat *maison habitée* niet de aanhoorigheden van het huis, zooals het fransche Hof van Cassatie heeft geoordeeld. Want vooreerst, het Ontwerp vordert, dat de plaats ten tijde dat de brand uitbarst bewoond zij; voorts worden bewoonde en tot bewoning bestemde gebouwen afzonderlijk genoemd en alleén bij diefstal gelijk gesteld, zooals blijkt uit het opschrift van de Afdeeling, waarin de bepaling voorkomt ¹⁾. Zeer juist

1) Zie boven blz. 231.

merkt Haus in zijn Rapport op, dat de aanhoorigheid op zichzelf eene verzwarende omstandigheid is bij diefstal, omdat als de dief zich zoover begeven heeft, de bewoners van het huis gevaar loopen; terwijl zij bij brandstichting alleen dan als zoodanig moet worden beschouwd, wanneer het vuur zich gemakkelijk aan het huis kon mededeelen ¹⁾.

Het Ontwerp stelt evenmin bewoonde en tot bewoning dienende huizen, schepen enz. op eene lijn. Dit geschiedde bij de Loi modificative niettegenstaande het verzet van den Garde-des-sceaux. Die Wet bedreigde ook de doodstraf tegen brandstichting in gebouwen, bestemd tot vereeniging van burgers, zelfs buiten den tijd der vergadering. Het amendement van Larochefoucauld, die de straf wilde bepaald zien alleen tot het geval, dat de misdaad plaats had tijdens de vereeniging, werd verworpen ²⁾. In het Ontwerp van 1834 werden beide onregtvaardige bepalingen vermeden.

De omstandigheid, dat het huis of tot vereeniging bestemde gebouw den dader al of niet behoorde, maakt volgens het Ontwerp geen onderscheid in de straf, wanneer op het oogenblik van den brand menschen zich daarin bevonden. Zij brengt echter mindere straf mede in geval de gebouwen, schepen enz. in brand gestoken werden op een oogenblik, dat geen menschen daarin aanwezig waren, alsmede bij brandstichting in bosschen, lakhout en te-veld staande oogsten; was de dader eigenaar van die voorwerpen, dan lijdt hij eene correctionnelle gevangenisstraf; was hij het niet, dan wordt hem dwangarbeid van

1) Zie het Rapport over Tit. IX. Hoofdstuk III, op art. 613. Arrest van het Hof van Cassatie 14 Aug. 1839. Chauveau en Hélie, n°. 3809 en volg.

2) Zie Chauveau. Code pén. progr. blz. 328, 325.

10 tot 15 jaren opgelegd ¹⁾). Met dezelfde onderscheiding werd de straf bepaald in-geval hakhout gestapeld of de oogsten gemaaid waren, terwijl zij hier evenals elders wordt verhoogd, wanneer het misdrijf des nachts werd gepleegd.

Voor het geval, dat men Staatseigendommen heeft in brand gestoken met het doel om den vijand te begunstigen, wordt levenslange dwangarbeid bedreigd. Kwamen daarbij menschen om, dan is art. 624 toepasselijk, hetwelk voor die omstandigheid de doodstraf bedreigt. Met het oog op deze bepalingen liet de Staatscommissie in het 1ste Boek art. 95 van den Code pénal weg. Intusschen zal de straf van levenslangen dwangarbeid dikwerf te zwaar zijn, en zouden wij daarom de voorkeur geven aan het voorstel van Haus, die dwangarbeid van 15 tot 20 jaren of voor het leven bedreigd wilde zien, naarmate het feit, wanneer het goed bijzonder eigendom is, tuchthuis of tijdelijken dwangarbeid medebrengt ²⁾).

Evenals de Loi modificative, zoo treft ook het Ontwerp hem, die den brand stak in eenig goed zoo gelegen, dat het vuur aan een naburig zich kon mededeelen, indien dit werkelijk plaats had, met dezelfde straf als wan-

1) Bij brandstichting in eigen goed werd door de Loi modificative gevorderd, dat men aan anderen eenig nadeel berokkend had. Zie Chauveau. Code pén. progr. blz. 321, 335.

Tot de uitvaardiging van deze Wet bestond er in Frankrijk verschil over de toepasselijkheid van art. 434 C. P. bij brandstichting in eigen goed ten einde anderen, b. v. schuldeischers of verzekeraars te benadcellen. Bij Arrest van 2 Maart 1820 verklaarde het Hof van Cassatie, dat het artikel alleen doelde op brandstichting in eens anders goed. Twee jaren later begon dit Hof ook brandstichting in eigen goed, ten einde de assurantie-penningen te erlangen, hiertoe te brengen, totdat Dupin in 1831 een terugkeer tot de vroegere jurisprudentie bewerkte. Verg. de Arresten aang. bij Schooneveld op art. 434. Zie het opstel van Mittermaier in het Archiv. des Crim. R. van 1834, blz. 473.

2) Zie het Rapport van Haus over Tit. IX. Hoofdstuk III, op art. 622.

neer hij het misdrijf regtstreeks aan laatstgenoemd had begaan.

Bij de behandeling van genoemde Wet bragt Cuvier de bedenking te berde, dat men de straf op die wijze afhankelijk stelde van den wind, dus van bloot toeval. De Gardes-sceaux antwoordde hierop, dat de brandstichter in het bewuste geval voor alle gevolgen zijner wandaad verantwoordelijk geacht moest worden, al had hij slechts zijn eigen huis willen verbranden en voorzorgen genomen om het aangrenzende te behoeden 1). Volgens het Rapport van Haus moet de bepaling van het Ontwerp niet in dien zin worden opgevat. Men heeft in het oog te houden: 1°. dat de brand moet zijn gestoken in welke voorwerpen ook willens d. i. met het doel om anderen te benadeelen; 2°. dat die voorwerpen zoo gelegen moeten geweest zijn, dat de brand kon worden medegedeeld en 3°. dat de brand werkelijk moet zijn medegedeeld; en vervolgens, dat het Ontwerp den dader niet voor de gevolgen aansprakelijk stelt, dan voor zooverre er *delictus determinatus* of *eventualis* bestond. Diensvolgens valt het feit niet onder de bewuste bepaling, als uit de omstandigheden blijkt, dat de dader den brand tot zijn huis bepaald had willen zien en deze alleen door toeval zich heeft uitgebreid 2).

De doodstraf wordt bedreigd, en dit is het eenige geval, wanneer personen bij den brand zijn omgekomen, welke *met weten van den dader* zich bevonden op de plaats waar het misdrijf werd gepleegd; eene voorwaarde, welke noch in de Loi modificative, noch in het Ontwerp van 1834 voorkwam en evenwel door de regtvaardigheid gevorderd wordt 3).

1) Zie Chauveau. Code pén. prog. blz. 333, 334.

2) Zie in gelijken zin Chauveau en Hélie, n.º. 3848.

3) Verg. onze Wet van 29 Junij 1854, art. 13 5º.

In art. 625 wordt bepaald wanneer het misdrijf van brandstichting volvoerd is. Volgens den Code pénal bestaat het als iemand *aura volontairement mis le feu* (art. 434); diensvolgens schijnt het feit te zijn volbragt zoodra men het vuur heeft nedergelegd met opzet om anderen nadeel te doen, ook al is de brand niet uitgebarsten noch eenig voorwerp, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk vernield of beschadigd ¹⁾; de dader blijft dus ook schuldig aan de misdaad zelfs wanneer hij de uitgebroken vlam heeft gebluscht. Volgens het Ontwerp zou dit evenzeer het geval zijn; en daarom heeft de Staatscommissie noodig geoordeeld te bepalen, wanneer het misdrijf geacht moet worden te zijn volvoerd. «Le crime» zegt art. 625 »est réputé consommé, lorsque le feu a fait des progrès tels, qu'il n'était plus au pouvoir de l'auteur de s'en rendre maître ²⁾».

Daarbij wordt ook de poging uitdrukkelijk strafbaar gesteld. Deze bepaling wordt in den Code pénal niet gevonden, omdat art. 2 daar van toepassing is; in het Ontwerp kon zij echter niet worden gemist, vooreerst wegens het medegedeelde begrip van brandstichting en ook omdat het misdrijf niet altijd *crime* is.

De volgende Afdeelingen van dit Hoofdstuk handelen over bederving en beschadiging.

In de tweede Afdeeling treft men eene aanvulling van de bepalingen van den Code pénal door den tijd noodig geworden. Zoo werd alin. 1 van art. 458 overgenomen met vermelding ook van spoorwegen en verder strafbaar gesteld het willens vernielen of pogen te vernielen enz. geheel of ten deele van stoom-werktuigen tot fabrieken, werkplaatsen, booten of spoorwegen behoorende, van mijnwerken door overstromingen en van telegraaf-toestel-

1) Zie echter de Arresten bij Schooneveld op art. 2.

2) Volgens het oostenrijksche Strafwetboek bestaat de misdaad *wenn- gleich das Feuer nicht ausgebrochen ist oder keinen Schaden verursacht hat* (§ 166).

len. Bij deze misdrijven onderscheidde men of de dood dan wel verwonding van personen, met weten van den dader op de plaats der verwoesting aanwezig, veroorzaakt was; of zij gepleegd waren in vereeniging van personen en eindelijk of het doel was den vijand te ondersteunen. Wat overstroming van mijnwerken betreft, de Staatscommissie heeft zelve ingezien, dat dit misdrijf niet in deze, maar in de laatste Afdeling van dit Hoofdstuk (van beschadiging door overstroming) te huis behoort.

Onder de Afdeeling over vernieling en bederving van graven en gedenkteekenen zijn, met wijziging van de redactie en de straffen, de artikelen 360 en 257 van den Code pénal opgenomen, terwijl men een nieuwer bijvoegde, hetwelk de voorgaande toepasselijk verklaart op hen, die gedenkteekenen, schilderijen, beelden enz. in kerken of andere openbare gebouwen heeft vernield, beschadigd of bedorven. Men herinnert zich, dat schennis van graven ook in den achtsten Titel is voorzien; het feit hier bedoeld omvat echter meer. Terwijl men bij de vroegere bepaling enkel het beledigen van de assche eens overledenen strafbaar wilde stellen, bepaalde men hier zwaardere straf voor het geval, dat die belediging verzeld ging met andere handelingen, als het vernielen of bederven van het graf of de bewaarplaats b. v. om het lijk van sieraden te berooven. De straf is gevangenis van 1 maand tot 2 jaren en geldboete van 50 tot 1000 fres. (Verg. art. 360 C. P.).

Bij vernieling van bewijsstukken, registers, handels- of bankpapier enz. (Afd. III) wordt gevorderd, dat deze geschied zij *méchamment et frauduleusement* (de Code pénal heeft *volontairement* (art. 439)). Van die papieren zijn onderscheiden die, welke in een archief, eene griffie en in openbare bewaarplaatsen berusten of aan een' openbaren bewaarhouder werden vertrouwd. Vernieling van laatstgenoemde soort brengt zwaarder straf mede. Overigens lijdt

het misdrijf ten aanzien van welk der bewuste papieren ook meerdere straf, wanneer het gepaard ging met geweld tegen personen. Nog wordt straf bedreigd tegen den openbaren bewaarhouder, die door onachtzaamheid oorzaak was van het feit. Wanneer deze zelf dader was, zijn de bepalingen van den vierden Titel betreffende verduistering van papieren door ambtenaren van toepassing. (Verg. art. 254, 255 C. P.).

De bepalingen over vernieling en bederving van eet- of koopwaren en andere roerende goederen, komen met enkele wijziging in de redactie en de straffen overeen met die van den Code pénal (art. 440 tot 443) 1).

Hetzelfde kan gezegd worden van die betreffende vernieling of verwoesting van oogsten, planten, boomen, alsmede van landbouw-werktuigen, enz. (Afd. VI). Zoo wordt bij het vellen van boomen en bij het afsnijden van granen of voeder (art. 445, 449 C. P.) niet gevorderd de bewustheid, dat zij aan anderen behoorden, maar dat het geschied zij *méchamment* 2); terwijl bij verwoesting van enten en vernieling van landbouw-werktuigen enz. tot voorwaarde wordt gesteld, dat het feit bedreven zij *volontairement*. De straf is wegens iederen gevelden boom gevangenis van 8 dagen tot 1 maand, maar mag 5 jaren niet te-boven gaan en bij verwoesting van enten wegens elke geldboete van 26 tot 50 frcs., welke straf door gevangenis wordt vervangen wanneer meer dan vijf enten werden vernield, terwijl zij niet hooger dan tot twee jaren kan stijgen. (Verg. art. 445, 448, 447 C. P.). In het bijzondere geval, dat het feit gepleegd is uit haat tegen een'

1) In het voor ons liggend Ontwerp vindt men bij deze en bij volgende bepalingen soms afwijking, zeker bij vergissing, van de veranderingen in het Rapport van de Staatscommissie voorgesteld en toegelicht.

2) In die kennis blijkt nog niet, zooals Chauveau en Hélie (n°. 3923) meenen, van boos opzet; daarbij toch is goede trouw mogelijk.

ambtenaar of ook des nachts, wordt den regter de verplichting opgelegd om de straf met een derde of de helft te verhoogen, zonder evenwel het maximum te overschrijden. (Verg. art. 450 C. P.). Hij moet evenzeer bij alle misdrijven in deze Afdeeling voorkomende behalve gevangenis eene geldboete van 26 tot 500 frcs. uitspreken. (Verg. art. 455 C. P.).

Hierbij werden twee nieuwe bepalingen gevoegd waarvan de eene tegen verwoesting van een bezaaid veld, de andere tegen het werpen van schadelijk kruid in bezaaid of toebereid land, eene correctionnelle straf bedreigt ¹⁾.

Misdrijven tegen dieren vormen de zevende Afdeeling.

Bij vergiftiging van paarden en andere trek- of lastdieren, hoornvee, schapen, geiten, varkens, visschen (art. 656) is als vereischte uitgedrukt, dat het geschied zij *volontairement*, terwijl men bij het overnemen van art. 453 en 454 C. P. ook het geval voorzag, dat het dier niet gedood maar zwaar gekwetst is ²⁾. Daarenboven werd straf bedreigd tegen het dooden van visschen niet alleen in vischkommen enz., maar ook in rivieren, kanalen en beken. Ook in deze artikelen verlaagde men de straffen van den Code pénal.

Art. 456 van den Code pénal, ontleend aan den Code rural (Tit. II, art. 17) bevat twee verschillende soorten van feiten, vernieling van sluiting en verplaatsing of wegneming van eindpalen enz., welke in het Ontwerp tot twee afzonderlijke artikelen zijn gebragt. Art. 660 spreekt van *clôtures rurales ou urbaines*; en daaronder wordt verstaan al wat bestemd is om den toegang tot huis of erf te beletten. In een derde artikel is eene zwaardere straf

1) Zie Chauveau en Hélie, n°. 3916.

2) Het fransche Hof van Cassatie paste bij kwetsing den Code rural (Tit. II, art. 30) toe. Zie hieromtrent Chauveau en Hélie, n°. 3960. Verg. echter ook n°s. 4253, 3979.

bedreigd voor het geval, dat een van beide feiten werd gepleegd met het doel om te stelen of zich een erf aan te matigen (usurpation). (Verg. art. 389 C. P.) 1).

Eindelijk vindt men in de laatste Afdeeling van dit Hoofdstuk het misdrijf bij art. 457 van den Code pénal strafbaar gesteld. Dit artikel werd overgenomen uit den Code rural (Tit. II, art. 16); de Staatscommissie voegde er het voorgaande uit dat Wetboek bij, volgens hetwelk in het algemeen een ieder strafbaar is, die een naburig erf onder water zet of door het boven peil opvoeren van water beschadigt. In het Rapport wordt voorgesteld van art. 457 alin. 2 C. P. met wijziging van de straf een afzonderlijk artikel te maken, op de voorgaande toepasselijk.

1) Zie Chauveau en Hélie, nos. 3977, 3978, 3975.

HOOFDSTUK XL.

OVER POLICIE-OVERTREDINGEN.

(Boek II. Tit. X.)

Aan het einde van het tweede Boek des Ontwerps wordt voorzien tegen policie-overtredingen. Wij hebben in den aanvang medegedeeld, dat deze feiten eigenlijk op zichzelf een derde Boek hadden moeten vormen, maar dat de Staatscommissie, toen bij de aanneming van de tegenwoordige indeeling van het Ontwerp in een algemeen en bijzonder deel slechts een gering aantal artikelen betrekkelijk deze overtredingen overbleef, beter oordeelde deze tot een afzonderlijk Hoofdstuk van het tweede Boek te brengen ¹⁾.

Het kenmerk van policie-overtredingen ligt volgens het Ontwerp, evenals volgens den Code pénal in de maat van de straf. Het zijn die lichtere vergrijpen, waartegen eene geldboete van 1 tot 25 frcs en eene gevangenisstraf van 1 tot 7 dagen is bedreigd. En daartoe behooren niet alleen overtredingen, welke gepleegd worden zonder eenigen wil om te misdoen, maar ook zulke, waardoor wilens en wetens wordt misdaan.

„La loi de police” zeggen Chauveau en Hélie, „ne

¹⁾ Zie boven blz. 12.

recherche et ne voit que l'acte lui-même; elle le punit dès qu'elle le constate; elle ne s'inquiète ni des causes, ni de la volonté qui l'a dirigé. La contravention est toute matérielle" 1). Volgens het Rapport van Haus, is dit eene dwaalleer. Elk misdrijf toch bestaat uit twee elementen, t. w. eene handeling strijdig met de Wet, en schuld van den dader; dus kan een materieel feit, zonder opzet of verzuim, misdaad, wanbedrijf noch overtreding zijn; een beginsel in art. 82 en 83 van het Ontwerp uitgedrukt 2). Wel vordert de Wet bij politie-overtredingen geen opzet, en straft zij ook bij onachtzaamheid, onvoorzigtigheid of gebrek aan voorzorg, echter moet de dader schuldig wezen, zal er toerekenbaarheid bestaan 3).

Wij gelooven, dat de stelling van Chauveau en Hélie op waarheid is gegrond. Immers niemand zal ontkennen, dat in het algemeen alleen dan van straffen sprake zijn kan, wanneer toerekenbaar misdreven wordt, hetzij met opzet, hetzij door verzuim; dat bij elke overtreding de straf wordt uitgesloten door de omstandigheid, dat de handeling door de Wet of door het openbaar gezag bevolen is, of men gedwongen werd door eene magt waaraan men geen' weêrstand kon bieden; dit wordt door genoemde schrijvers dan ook nergens geloochend. Nogtans heeft de Wetgever het regt om op zichzelf onschuldige handelingen, welke noch onachtzaamheid, noch onvoorzigtigheid, noch gebrek aan voorzorg insluiten, te verbieden, zoo dikwijls het algemeen belang dit vordert; is zulk eene handeling verboden, dan wordt bij overtreding niets anders dan het materiële feit gestraft. Wil men hier van schuld spreken, het kan alleen gelden de om-

1) Zie Chauveau en Hélie, n°. 4071.

2) Zie boven blz. 111.

3) Zie het Rapport over Tit X in den aanhef. Verg. Haus. Cours de dr. crim., n°. 123.

standigheid, dat de dader onwetend is gebleven van eene wettelijke bepaling, welke hij had behooren te kennen. Als b. v. een herbergier nalaat de namen, qualiteiten, woonplaats, alsmede den dag van aankomst en vertrek van personen, die bij hem den nacht hadden doorgebracht, in een register op te schrijven, dan lijdt hij straf en volgens het Ontwerp (art. 669) en volgens den Code pénal (art. 475 2°) En toch, wanneer niet de Wet het houden van zulk een register met verplichting tot bedoelde inschrijving gebod, men zou den herbergier van geene schuld kunnen betichten; eerst door het bestaande voorschrift wordt hij schuldig Wil men een voorbeeld waarop de woorden van Chauveau en Hélie regtstreeks van toepassing zijn, men stelde het geval, dat de voerman van eene diligence de paarden doet draven in de stad, wanneer dit bij eenig reglement verboden is; hier zal enkel het materiële feit strafbaar wezen.

Eene andere opmerking van genoemde schrijvers wordt door Haus in zijn Rapport bestreden. Zij verwijten aan den Code pénal, dat deze de policie-overtredingen niet naar haren aard, haar doel en de voorwerpen waarop zij betrekking hebben, gerangschikt, maar alle zonder eenige onderscheiding verward heeft. Wel werden zij in dat Wetboek tot drie klassen gebragt, maar dit geschiedde naarmate de Wetgever ze strafbaar achtte met eene geldboete van 5, van 10 of van 15 frcs, zonder dat hij daarbij den aard der feiten in aanmerking nam ¹⁾.

Volgens Haus is het ondoenlijk eene verdeeling en rangschikking op de wijze als die in den Code pénal bij misdaden en wanbedrijven werd aangenomen, bij policie-overtredingen toe te passen. De Wetgever van 1810 had deze wel kunnen opnemen onder de verschillende

1) Zie het Rapport van Haus t. a. p. Chauveau en Hélie, no. 4068.

Titels, waarin eerstgenoemde misdrijven worden voorzien 1); maar uit beweegredenen van practischen aard verkoos hij die lichtere vergrijpen afzonderlijk strafbaar te stellen. Daar nu deze overtredingen, uitgesloten van de categorie waartoe zij naar haren aard behoorden, slechts een aantal feiten zijn, op verschillende voorwerpen betrekking hebbende en niets gemeen, dan hare geringheid, zoo meent Haus, was het onmogelijk ze anders te rangschikken dan naar de straf, welke zij medebrengen 2), en moest men hierin het stelsel van den Code pénal volgen.

Men ziet, dat het begrip van policie-overtreding volgens het Ontwerp hetzelfde is, als volgens den Code pénal. Het omvat niet alleen eigenlijk gezegde policie-overtredingen, maar ook zulke misdrijven, welke eene enkele policie-straf verdienen.

Een ander verwijt van Chauveau en Hélie is, dat de Code pénal overtredingen door de Wet, d. i. door den Code zelven en door reglementen van de administratieve magt voorzien, dooreen mengt. Dit geldt evenzeer het Ontwerp.

Overigens is met eene rangschikking van policie-overtredingen, naar haren onderscheiden aard in Duitschland de proef genomen. Wij wijzen vooreerst op het pruissische Strafwetboek. Het derde deel van dit Wetboek (Von den Uebertretungen) bevat drie klassen; tot de eerste behooren overtredingen *in Beziehung auf die Sicherheit des Staates und die öffentliche Ordnung*; tot de tweede, overtredingen *in Beziehung auf die persönliche Sicherheit, Ehre und Freiheit*; en tot de derde, die *in Beziehung auf das Vermögen* 3). De hannoversche Policie-strafwet

1) Dit stelsel werd in het oostenrijksche Strafwetboek gevolgd.

2) Zie het Rapport t. a. p.

3) Dit Strafwetboek en dat van Oostenrijk zijn de eenige duitche Wetboeken, waarin policie-overtredingen zijn opgenomen. M^r. G. De

van 25 Mei 1847 onderscheidt 1° *Vergehen wider die öffentliche Sicherheit*; 2° *wider Regierung und Obrigkeit*; 3° *gegen Sittlichkeit und Ordnung*; 4° *gemeingefährliche Handlungen*; 5° *Vergehen gegen Person und Ehre*; 6° *gegen Eigentum*; 7° *Vergehen bei Ausübung einer Wissenschaft, Kunst, eines Gewerbes oder Handels*. In beide Strafwetten vindt men evenals in den Code pénal ligte wanbedrijven onder de policie-overtredingen opgenomen. Nog deelen wij de classificatie mede, door Mittermaier in de badische Stenden-vergadering voorgesteld in 1846. 1° Ligte wanbedrijven, welke wegens het geringe nadeel slechts eene policie-straf verdienen 1); 2° Handelingen welke uit haren aard gevaarlijk zijn, maar geen nadeel hebben veroorzaakt; 3° Handelingen of nalatigheden enkel strafbaar, omdat de Wet iets geboden of verboden heeft; 4° Handelingen, waardoor het plegen van misdrijf gemakkelijk wordt gemaakt; 5° Handelingen strijdig met verordeningen betrekkelijk het toezigt op vreemdelingen en reizigers; 6° Overtredingen van verordeningen der administratieve magt. Eindelijk verdient hier vermeld te worden eene rangschikking, welke zeker de voorkeur verdient boven de genoemde en gevonden wordt in het Verslag der Staatscommissie hier te lande, benoemd bij Kon. Besl.

Vries meent, niet zonder reden, dat deze feiten in een Strafwetboek niet te huis behooren. Zie zijn werk *De Wetg. magt der plaats. best.* naar art. 153 der Grondw. Haarlem 1846, blz. 88.

1) Mittermaier schijnt later van meening veranderd te zijn. Althans wij lezen in Feuerbach's *Handb. des peinl. Rechts*, door hem uitgegeven, § 22 noot 4: »Die grössten Fehler der deutschen Gesetzesarbeiten sind 1° dass man die geringeren strafbaren Rechtsverletzungen (z. B. Diebstähle unter fünf Gulden; nach badischem Gesetzbuch (§ 477) bis zu einem Gulden) als Polizeivergehen aufstellt. 2° Ein anderer Fehler ist, dass man die Polizeistrafgesetzbücher als Duodezstrafgesetzbücher ansieht und Principlos, jedoch mit möglichster Ausdehnung der Polizeistrafgewalt, kleine Uebertretungen in das Polizeistrafgesetzbuch stellt.»

van 3 Mei 1852, tot het doen van onderzoek naar en het uitbrengen van verslag over een aan de tegenwoordige Staatsinrigting en Wetgeving meest passend stelsel van Policiewet. Daarin worden vijf soorten aangenomen: 1° policie-overtredingen voortvloeiende uit het toezigt op of den bijstand aan personen; 2° uit het toezigt op handelingen; 3° policie-overtredingen in verband tot beroepen en bedrijven; 4° in verband tot het toezigt op zekere voorwerpen en 5° overtredingen van administratieve policie 1).

Uit dit alles blijkt, dat eene classificatie van policie-overtredingen naar haren aard, hoewel niet vrij van gebreken, mogelijk is. Niettemin zou het hoogst moeilijk zijn zulk eene schikking te brengen in de feiten, welke door den Code pénal en door het Ontwerp tot deze soort van misdrijven zijn gebragt en verwondert het ons niet, dat Chauveau en Hélie zoowel als de Staatscommissie, welke het stelsel van dat Wetboek behield, voor die taak zijn teruggedeinsd.

Wat nu aangaat de wijzigingen door het Ontwerp in het vierde Boek van den Code pénal gebragt, zij betreffen vooral de gradatie van de straffen en de rangschikking der feiten. In plaats van drie klassen van policie-overtredingen, vindt men er vier, welke strafbaar zijn met geldboeten van 1 tot 10, van 5 tot 15, van 10 tot 20, van 15 tot 25 frcs en met gevangenisstraf van 1 tot 3, van 1 tot 4, van 1 tot 5 en van 1 tot 7 dagen. De gewone straf is geldboete; gevangenisstraf wordt slechts tegen sommige overtredingen bedreigd, met name tegen die, welke tot de vierde klasse zijn gebragt, en is facultatief gesteld 2). Bij récidive kan de gevangenisstraf ook bij de ligtere worden opgelegd, terwijl zij bij vernieuwde

1) Zie J. F. Wertheim. Verh. over de nederl. Policie strafwetg. Utrecht. 1860.

2) Zoo ook bij ons sinds de Wet van 29 Junij 1854 (art. 20).

herhaling kan worden verhoogd, volgens de klasse waartoe de overtredingen behooren, tot 5, 7, 9 of 12 dagen. Hier wordt gevorderd, dat men binnen 12 maanden zich aan dezelfde overtreding schuldig gemaakt hebbe; met uitzondering evenwel van het houden van loterij- en andere hazard-spelen op openbare plaatsen, welk feit onverschillig binnen welken tijd de herhaling plaats had, gestraft kan worden met gevangenis van 8 tot 14 dagen (quinze jours) en geldboete van 26 tot 200 frcs. In alle gevallen kan de geldboete bij verzachtende omstandigheden tot 1 frc worden verminderd.

Onder de eerste klasse vindt men met eenige verandering in de opvolging en de redactie de feiten terug door den Code pénal voorzien in art. 471 en 472, uitgenomen n°. 11 van eerstgenocmd artikel, hetwelk tot de vierde klasse werd gebracht, en van het eerste gedeelte van n°. 5, hetwelk geregeld is bij de Wet van 1 Febr. 1844.

De overtredingen van de tweede klasse komen overeen met die door den Code pénal in art. 475 genocmd, behoudens dit verschil, dat het tweede gedeelte van n°. 8 gebracht werd tot de vierde klasse en dat n°. 6 en 13 van dit artikel, alsmede n°. 2 en 3 van art. 477 hier niet gevonden worden. Het feit van art. 475 n°. 6 werd in Tit. IX ¹⁾ voorzien; n°. 13 van dit artikel en de n°. 2 en 3 van art. 477 vervielen, het eerste, omdat de bedoelde personen in het geval van art 284 C. P. straffeloos blijven (Tit. V, art. 335) en in-geval van art. 287 correctioneel worden gestraft (Tit. VII, art. 445) ²⁾, de beide anderen, wogens art. 53 van het eerste Boek, hetwelk den regter de bevoegdheid verleent bij misdaden en wanbedrijven de „choses formant l'objet de l'infraction” verbeurd te verklaren.

1) Zie boven blz. 237.

2) Zie boven blz. 187.

Volgens den Code pénal (art. 454) is het buiten noodzaak willens dooden van een huisdier alleen strafbaar wanneer het geschiedde op eene plaats waarvan hij, wien het dier toebehoort, eigenaar, huurder, bruiker of pachter is. Hier wordt het willens dooden of zwaar verwonden strafbaar gesteld ook wanneer het feit gepleegd werd op eene plaats waarvan de dader eigenaar, huurder, bruiker of pachter is en tegen elk ander huisdier dan die in art. 656 zijn genoemd ¹⁾.

Nog wordt hier eene bepaling gevonden omtrent het wegnemen van veldvruchten of andere nuttige voortbrengselen van de aarde, welke, vóór den diefstal, nog niet van den grond gescheiden waren. Werd het feit gepleegd met behulp van zakken of manden enz., des nachts, met wagens of lastdieren, of door een of meer personen, dan valt het onder de bepalingen omtrent diefstal in Tit. IX en wordt correctionneel gestraft. Dit misdrijf werd voorzien door den Code rural (Tit. II, art. 34), welke op dit stuk gewijzigd werd in België door de Wet van 1 Mei 1849 en in Frankrijk eerst door de Wet van 25 Junij 1824, later door de Loi modificative; laatstgenoemde Wet werd in het Ontwerp gevolgd met afwijking van de straffen ²⁾.

De overtredingen van de derde klasse bevatten, behalve die vermeld in art. 479 n°s. 1—4, 7, 8 van den Code pénal, eenige nieuwe. N°s. 5 en 6 van dit artikel werden in Tit. IX strafbaar gesteld ³⁾. In art. 674 voorziet het Ontwerp tegen overtreding van de broodzetting door

1) Zie boven blz. 249.

2) Art. 388 van den Code penal, waarin diefstal van veldvruchten, welke van den grond gescheiden zijn met tuchthuis strafbaar wordt gesteld, is in België gewijzigd door de Wet van 20 Febr. 1832, waarbij de straffen van art. 401 hier worden bedreigd. Zoo ook onze Wet van 29 Junij 1854, art. 16. Verg. de Loi modificative, art. 88.

3) Zie boven blz. 237.

bakkers, het kwaadwillig afscheuren van aanplak-biljetten en het wegnemen zonder magtiging in plaatsen tot gemeenten behorende van graszoden, aarde enz. Deze bepalingen werden, de laatste met eenige wijziging, ontleend aan de Loi modificative. Verder wordt hier tegen enkel nachtgerucht, waardoor de rust der inwoners is verstoord, straf bedreigd. Geschiedde het met opzet om te beledigen, dan valt het feit onder de bepalingen van Tit. VIII. Overigens zijn medepligtigen niet genoemd, omdat bij politie-overtredingen geene medepligtigheid wordt aangenomen (Verg. art. 479 n°. 8 C. P.). Nog vindt men hier vermeld het voeren van dieren op eens anders grond, het verkoopen of te-koop stellen van bedorven eet- of drinkwaren, als ook van vervalschte, zonder misdadigen wil. Eerstgenoemde bepaling komt met eenig verschil van redactie in de Loi modificative voor, terwijl laatstgenoemde ontleend werd aan de Wet van 17 Maart 1856.

In de vierde klasse werden de zwaarste overtredingen opgenomen. Hiertoe behooren het waarzeggen, voorspellen of uitleggen van droomen; het bederven van sluitingen, hetzij in de stad, hetzij op het land; uitoefening zonder magtiging van de politie, van het beroep van venter; feitelijkheden of min-belangrijke gewelddadigheden, welke geen hoon bevatten, noch gepaard gingen met verwonding of slagen (hiertoe behoort in het bijzonder het werpen met harde voorwerpen of vuil zonder den wil om te beledigen); het willens dooden of zwaar verwonden van een huisdier op eene plaats, welke noch aan den eigenaar van het dier noch aan den dader behoort; het vernielen of bederven uit onvoorzigtigheid van telegraaf-toestellen; wreede of slechte behandeling van dieren. Eerstbedoelde bepaling werd ontleend aan art. 479 n°. 7, 480, 481 van den Code pénal. De overtreding gepleegd door venters is volgens den Code pénal een wanbedrijf (art. 290). Wat

betreft de genoemde feitelijkheden of gewelddadigheden, deze zijn in dat Wetboek evenmin als de daaropvolgende overtredingen voorzien, zoodat met deze voorschriften erkende gapingen werden aangevuld.

Overigens bepaalden zich, zooals wij reeds opmerkten, de wijzigingen in dit gedeelte van den Code pénal, behalve tot verandering van de straffen, voornamelijk tot de aan-neming eener vierde klasse van overtredingen en eene nieuwe rangschikking der feiten. De onvolledigheid, welke onder anderen aan dat Wetboek verweten wordt, is in het Ontwerp niet verdwenen. Het laat zich aanzien, dat bij de behandeling in de Kamer de bepalingen van dit Hoofdstuk met nog ontbrekende zullen worden verrijkt.

THESES.

I.

De re judicata transigi non potest.

II.

In servitutibus praediorum interdictum *uti possidetis* locum non habet.

III.

Nulla antinomia est inter Inst. Lib. III, Tit. XXVI § 2 et L. 30 Dig. Pro socio.

IV.

De verhuurder is na vernietiging van het huurcontract niet gehouden, al bestond er eene algemeene toestemming tot onderverhuuring, de onderhuur gestand te doen.

V.

De bepaling van eigendom volgens het burgerlijk Wetboek is onjuist.

VI.

Onder *belanghebbende* in art. 813 alin. 3 van het Wetb. van Kooph. moet verstaan worden de curator.

VII.

Zekerheid-stelling kan gevorderd worden ook van den onvermogenen vreemdeling, die toegelaten is om kosteloos te procederen.

VIII.

Het uitgeven eener in het openbaar uitgesproken leerrede valt niet in de termen van de Wet van 25 Jan. 1817 (Stsbl. n°. 5).

IX.

Braak, inklimming, gebruik van valsehe sleutels met opzet om te stelen, zijn strafbaar als poging tot diefstal.

X.

Art. 434 van den Code pénal is niet toepasselijk bij brand-

stichting in eigen huis, ten einde zich van de assurantie-penningen meester te maken.

XI.

Art. 456 van den Code pénal is niet van toepassing bij het inslaan van glasruiten uit balddadigheid.

XII.

Verklaringen van mede-beschuldigten hebben geene kracht van bewijs hoegenaamd.

XIII.

Ondernemers en arbeiders behooren vrij te zijn in het vorderen en bepalen der loonen, zelfs bij afspraak.

XIV.

De heffing van tol-gelden tot voorziening in de kosten van den aanleg en het onderhoud van wegen is af te keuren.

XV.

Verdragen, ruiling of afstand van grondgebied ten onderwerp hebbende, behoorden in hun geheel aan de goedkeuring der Staten-Generaal te worden onderworpen.

1912016

Einleitung zu dem Buche über die Geschichte der
deutschen Literatur im Mittelalter

XI

Die deutsche Literatur im Mittelalter
I. Die deutsche Literatur im Mittelalter

XII

Die deutsche Literatur im Mittelalter
II. Die deutsche Literatur im Mittelalter

XIII

Die deutsche Literatur im Mittelalter
III. Die deutsche Literatur im Mittelalter

XIV

Die deutsche Literatur im Mittelalter
IV. Die deutsche Literatur im Mittelalter

XV

Die deutsche Literatur im Mittelalter
V. Die deutsche Literatur im Mittelalter

XVI

Die deutsche Literatur im Mittelalter
VI. Die deutsche Literatur im Mittelalter